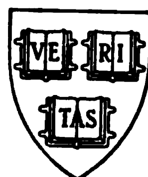
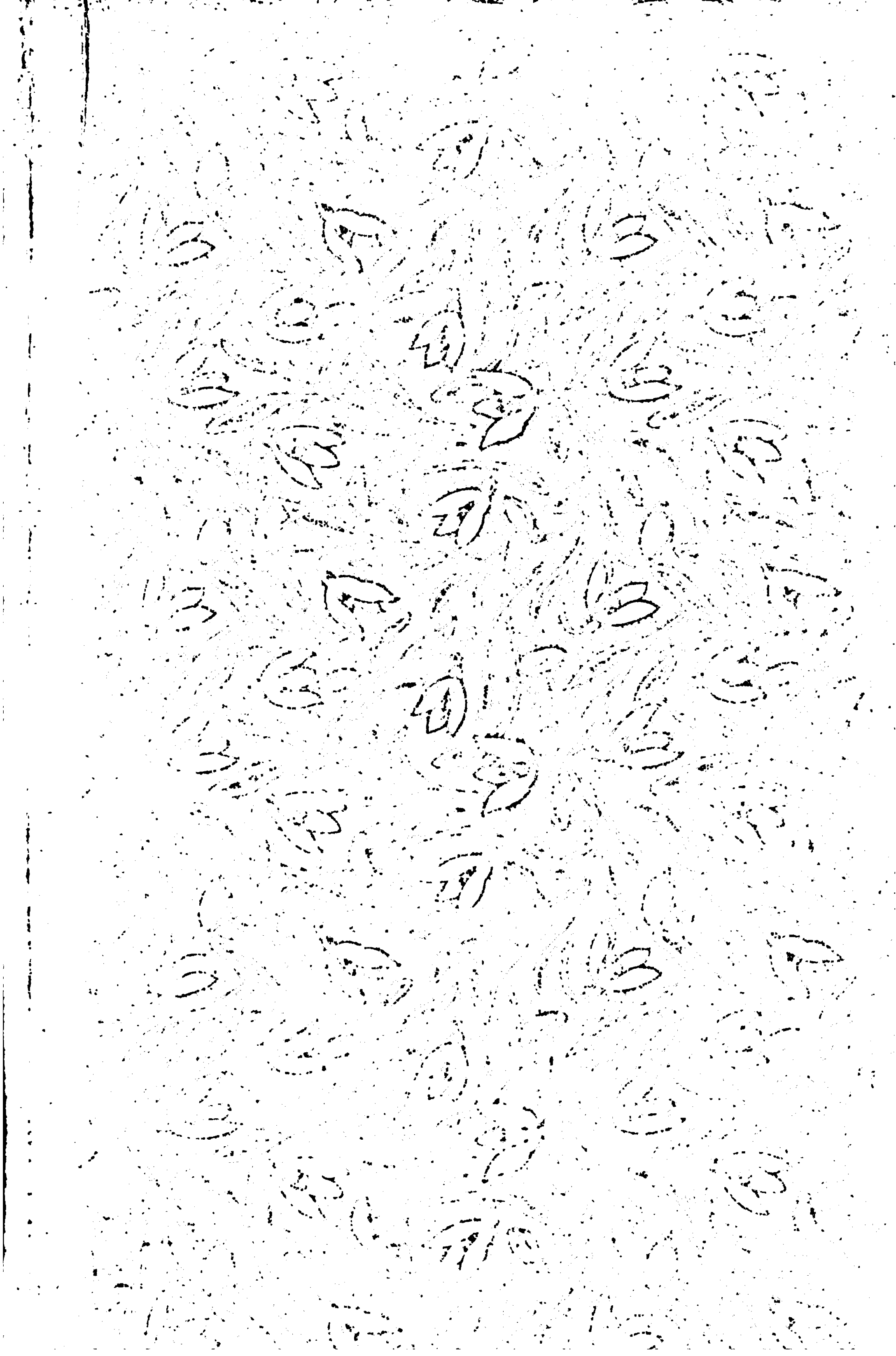
A MAGYAR ÁLTALÁNOS POLGÁRI TÖRVÉNYKÖNYV TERVEZETE

ELSŐ SZÖVEG

VE RI
TAS

A MAGYAR ÁLTALÁNOS POLGÁRI TÖRVÉNYKÖNYV TERVEZETE

ELSŐ SZÖVEG

KÉSZITETTÉK

AZ IGAZSÁGÜGYMINISTERIUM KEBELÉBEN SZERVEZETT ÁLLANDÓ BIZOTTSÁG SZERKESZTŐ TAGJAI

BUDAPEST
GRILL KÁROLY CS. ÉS KIR. UDV. KÖNYVKERESKEDÉSE
1900

Hungaria könyvnyomda Budapest, Váczi-körut 34.

ELŐSZÓ.

Ő császári és apostoli királyi Felségének 1895. évi október hó 16. napján kelt legfelsőbb elhatározása alapján *Erdély* Sándor akkori igazságügyminister a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének elkészitése czéljára az igazságügyministerium kebelében állandó bizottságot szervezett.

E bizottság feladata: a magánjog körébe vágó és hazánkban érvényben levő törvényeknek, törvényes szokásoknak, a már meglévő törvénytervezeteknek, a judikatura és irodalom termékeinek, valamint az idegen müvelt államok jogfejlődésének figyelembevételével és felhasználásával, a polgári törvénykönyvnek egységes és rendszeres tervezetét elkésziteni.

A bizottság, melynek elnöke az igazságügyminister, szerkesztő és tanácskozó tagokból áll, a kik megbizatásukat az igazságügyministertől nyerik.

A bizottság müködését az 1896. évi január hó 26. napján megállapitott ügy- és munkarend szabályozza. Ennek értelmében a tulajdonképeni szerkesztés teendőit, nevezetesen a tervezet reájuk bizott egyes részeinek és ezek indokolásának kidolgozását a szerkesztő tagok végzik. A munka nyilvántartásával, ellenőrzésével és általában vezetésével az egyik szerkesztő van megbizva (vezető tag).

A szerkesztő tagok üléseket tartanak a munka egységes jellegének és összhangjának megóvása szempontjából lényeges kérdések megbeszélése és az azok tekintetében felmerülő nézeteltérések kiegyenlitése végett. A munka folyamán felmerülő általánosabb jelentőségü elvi kérdéseket a bizottság szerkesztő és tanácskozó tagjainak teljes ülése vitatja meg.

A bizottságnak vannak segédtagjai is, a kik a vezető tag oldalán a vezetőségi iroda teendőit látják el, a bizottsági ülések

jegyzőkönyveit vezetik s e mellett egyes szerkesztőknek is segitségére vannak a szerkesztés előkészitésében.

A bizottság tagjai a következők:

Vezető tag: *Lányi* Bertalan, ministeri tanácsos, az igazságügyministerium törvényelőkészitő osztályának vezetője. (1897. évi ápr. hóig dr. *Vavrik* Béla kir. curiai tanácselnök volt a vezető tag.)

Szerkesztő tagok: dr. *Imling* Konrád, a pozsonyi kir. itélőtábla tanácselnöke; dr. *Schwarz* Gusztáv, m. kir. udvari tanácsos, budapesti egyetemi rendes tanár; dr. *Sipőcz* László, Budapest székesfőváros árvaszékének elnöke; dr. *Thirring* Lajos, a budapesti kir. itélőtábla birája és dr. *Zsögöd* Benő, m. kir. udvari tanácsos, budapesti egyetemi rendes tanár. (1897. évi április hóig szerkesztő tag volt dr. *Jellinek* Arthur ügyvéd is.)

Tanácskozó tagok: *Ádám* András, kir. curiai biró; dr. *Győry* Elek, a budapesti ügyvédi kamara elnöke; dr. *Kováts* Gyula, m. kir. udvari tanácsos, budapesti egyetemi rendes tanár; *Köves* György, ügyvéd; dr. *Nagy* Ferencz, m. kir. udvari tanácsos, budapesti egyetemi rendes tanár, most a kereskedelemügyi ministerium államtitkára; dr. *Neuman* Ármin, m. kir. udvari tanácsos, budapesti egyetemi rendkivüli tanár; *Oberschall* Adolf, kir. curiai tanácselnök; dr. *Sághy* Gyula, budapesti egyetemi rendes tanár; dr. *Vavrik* Béla, kir. curiai tanácselnök.

Segédtagok: dr. *Bartha* Richard, ministeri fogalmazó; dr. *Illés* József, ministeri fogalmazó; dr. *Kolosváry* Bálint, kir. törvényszéki aljegyző, most kassai kir. jogakademiai tanár (1899. őszéig); dr. *Szászy* Béla, ministeri titkár (1899. szeptember 1-től); dr. *Szladits* Károly, kir. albiró; *Wolff* Károly, kir. törvényszéki jegyző (1899. november 26-tól).

A szerkesztő tagok kezdetben a reájuk bizott részekre vonatkozó előmunkálatokkal voltak elfoglalva.

A bizottság 1897. évi április hó 21-én kezdette meg tulajdonképeni együttes müködését, a mely azután is megszakitás nélkül tovább folyt, a mikor *Erdély* Sándor igazságügyministernek 1899. évi február havában történt visszalépésével dr. *Plósz* Sándor vette át az igazságügyi tárczát.

A bizottság az 1897. év folyamán 24 szerkesztőbizottsági ülést, az 1898. év folyamán 40 szerkesztőbizottsági és 11 teljes ülést, az 1899. év folyamán szeptember haváig 16 szerkesztőbizottsági és 1 teljes ülést, — összesen tehát 80 szerkesztőbizott-

sági ülést és 12 teljes ülést tartott. A szerkesztőbizottság üléseiben résztvett Vavrik Béla tanácskozó tag is. Az ülésekről készült jegyzőkönyvek közzététettek s a „Jogtudományi Közlöny“ szerkesztőségének kiadásában hat füzetben jelentek meg.

A bizottsági tárgyalások kapcsán a szerkesztő tagok kidolgozták a reájuk bizott munkarészeket.

A bizottság munkáját lényegesen előmozditotta az a körülmény, hogy már az előző igazságügyi kormányok s főleg *Szilágyi* Dezső igazságügyminister megbizásából a magánjog több részére vonatkozólag előadói résztervezetek készültek,*) valamint az, hogy a házasságjog személyi része az 1894. évben törvényhozásilag szabályoztatott.

1899. évi szeptember hó 22-én kezdetét vette az elkészült résztervezeteknek az összhang szempontjából való átvizsgálása az e részben ugyanakkor megállapitott munkaterv értelmében. A felmerült kérdések megoldása végett az érdekelt szerkesztő tagoknak részvételével 1899. őszétől 1900. julius haváig 35 értekezlet tartatott.

Az átvizsgálás munkájának befejeztével a tervezet dr. *Plósz* Sándor igazságügyministernek bemutattatott.

A bemutatott tervezet további tárgyalásra vár, melynek módozatai ezután fognak megállapittatni.

Ezt megelőzőleg azonban a tervezet közzététele mutatkozott szükségesnek, ugyanabból a czélból, a melyet a bizottság üléseiről felvett jegyzőkönyvek közzététele tartott szem előtt. E czél az, hogy a polgári törvénykönyv megalkotása a közönség s főleg a szakkörök minél teljesebb közremüködésével történjék, nevezetesen, hogy a bizottság körén kivül állóknak is alkalmuk nyiljék véleményüket akár az irodalomban, akár más alkalmas módon nyilvánitani.

A tervezetből a Személyjogot, valamint a Kötelmi jognak

---

*) E résztervezetek a következők: 1. Általános rész 1871. Dr. Hoffmann Pál. — 2. Általános rész. 1880. Dr. Győry Elek. — 3. Dologi jog. 1882. Dr. Halmossy Endre. — 4. Kötelmi jog. 1882. Dr. Apáthy István. — 5. Öröklési jog. 1882. Dr. Teleszky István. — 6. Az öröklési jogról szóló törvényjavaslat a képviselőház igazságügyi bizottsága által megállapitott szövegben. 1889. — 7. A házastársak személyes viszonya egymáshoz és Házassági vagyonjog. 1891. Dr. Zsögöd Benő. — 8. A szülőkről és gyermekekről. 1892. Dr. Králik Lajos. — 9. A gyámságról és gondnokságról. 1891. Dr. Sipőcz László.

a társaságról és a közösségről szóló fejezeteit (1—93. és 1693—1744. §-ok) *Lányi Bertalan*, a Családjognak házasságjogi czimét (94—182. §-ok) *Zsögöd Benő*, a Családjognak többi részét (183—484. §-ok) *Sipőcz László*, a Dologjogot (485—913. §-ok) *Imling Konrád*, a Kötelmi jogot a fentemlitett két fejezet kivételével (914—1692 és 1745—1793. §-ok) *Thirring Lajos*, és az Öröklési jogot (1794—2043. §-ok) *Schwarz Gusztáv* készitette.

Azok a szabályok, a melyek egyes törvénykönyvekben az általános részben szoktak előfordulni, annak a résznek a keretében helyeztettek el, a melynek tárgyával az illető szabály a legszorosabb összefüggésben áll és a hol a legtágabb alkalmazását nyeri. Ehhez képest a tervezetnek nincsen külön általános része.

A házasságjognak az eljegyzést, a házasság megkötését és megszünését tárgyazó része már az 1894: XXXI. t.-czikkben lévén szabályozva, erre a bizottság megbizatása nem terjedt ki, s ezért az erre vonatkozó joganyag a tervezetbe fel sem vétetett.

A tervezet a társas és az egyéni munkálkodás összekapcsolásának eredménye. Érvényre jut benne az egységre való törekvés, a nélkül azonban, hogy ez akár az elvi álláspontok megszabásában, akár a kidolgozásban az egyéni felfogást és az egyéni munkamódszert kizárná.

A bizottsági szervezet lehetővé tette, hogy a főbb elvi kérdések előzetes tanácskozás és döntés tárgyává tétessenek, de az első szöveg elkészitéséhez nem volt feltétlenül szükséges, hogy ez minden főbb elvi kérdésre nézve alkalmazásba vétessék. Egyébiránt a bizottsági tanácskozások eredményei sem zárták ki a kidolgozás során szükségessé vált eltéréseket, a mennyiben ezek az alapvető kérdésekben történt megoldásokkal nem ellenkeztek.

Ehhez képest azok az elvi álláspontok, a melyek szerint az egyes munkarészeken belül az ott tulsulylyal biró kérdések meg vannak oldva, nagyrészt egyéniek és a többi szerkesztő társsal csak annyiban közösek, a mennyiben a közzétett tanácskozási jegyzőkönyvek szerint a tanácskozások során közös egyetértéssel létrejött megállapodásoknak is megfelelnek; viszont azonban az intézmények következményeinek más munkarészekben való megvonásában alkalmazkodni kellett annak a

munkarésznek elvi álláspontjához, a melybe az intézmény gyökerei visszanyulnak.

Ez szabta meg a tartalmi összhang szempontjából való átvizsgálás irányát.

A szerkezeti összhangot ezuttal a tervezet rendeltetésének megfelelően csak annyiban kellett megvalósitani, hogy a szöveg az egyes szabályokat lehetőleg ugy fejezze ki, hogy tartalmuk és értelmök — tekintettel a tervezet különböző helyein előforduló kitételekre s kifejezésmódokra — ne legyen kétséges. Innen van, hogy a tervezet egyes részei bizonyos szerkezeti különszerüségeket tüntetnek fel, főleg ott, a hol a szerkesztő saját szövegezési módszerére sulyt fektetett.

A czél különben most a birálat felidézése és tüzetes birálati anyag szerzése, ezzel a czéllal pedig nem ellenkezik az, ha a különböző szövegezési módok felől is lehetővé válik a vélemények megnyilatkozása.

A tervezethez részletes indokolás is készült, mely a sajtó alá rendezés előhaladásához képest fog közzététetni.

TARTALOMMUTATÓ.

ELSŐ RÉSZ.

Személyjog.

MÁSODIK RÉSZ.

Családjog.

HARMADIK RÉSZ.

Dologjog.

NEGYEDIK RÉSZ.

Kötelmi jog.

ÖTÖDIK RÉSZ.

Öröklési jog.

A MAGYAR ÁLTALÁNOS
POLGÁRI TÖRVÉNYKÖNYV
TERVEZETE

ELSŐ RÉSZ.

Személyjog.

ELSŐ CZÍM.

Személyek.

ELSŐ FEJEZET.

Az ember.

1. §.

Az ember születésétől kezdve jogképes.

2. §.

A kiskoru teljeskoruvá lesz élete huszonnegyedik évének betöltésével.

A biróság a kiskoruságot három évvel meghosszabbitja, ha alaposan tartani lehet attól, hogy a kiskoru fejletlensége miatt élete huszonnegyedik évének betöltése után egyideig még nem lesz képes magáról vagy ügyeiről kellően gondoskodni.

A biróság a kiskoruság meghosszabbitását megszünteti, ha megszünt az ok, a mely miatt elrendelte.

3. §.

A kiskoruság meghosszabbitását és ennek megszüntetését kérheti: a kiskoru szülője vagy nagyszülője; ezek nem létében testvére vagy a gyámhatóság. A kiskoruság meghosszabbitásának megszüntetését a kiskoru is kérheti.

Azt a szülőt és nagyszülőt, a ki távollét vagy más ok miatt tartósan gátolva van nyilatkozni, nem létezőnek kell tekinteni.

4. §.

Kiskoru nő teljeskoruvá lesz a házasságkötéssel. A házasságkötéssel megszünik a nő kiskoruságának meghosszabbitása is. Érvénytelen házasságnak nincs meg ez a hatálya.

A házasság megszünése nem szünteti meg a teljeskoruságot.

5. §.

A gyámhatóság a kiskorut teljeskoruvá nyilvánithatja.

A kiskorut csak beleegyezésével és csak akkor lehet teljeskoruvá nyilvánitani, ha élete tizennyolczadik évét betöltötte.

Ha a kiskoru törvényes képviselője a szülő: a teljeskoruvá nyilvánitáshoz a szülő beleegyezése is szükséges.

A teljeskoruvá nyilvánitás csak akkor van helyén, ha a kiskoru javára szolgál.

6. §.

Az önjoguság a teljeskorusággal kezdődik.

Nem önjogu a teljeskoru, ha gyámság alá van helyezve.

7. §.

A biróság gyámság alá helyezi azt:

1. a ki tartós elmebetegség vagy elmegyengeség miatt magáról vagy ügyeiről gondoskodni nem képes;

2. a ki pazarlásával vagy iszákosságával önmagát vagy családját az elszegényedés veszélyének teszi ki;

3. a ki elmebetegsége, elmegyengesége vagy iszákossága miatt közveszélyes.

Kiskorut elmebetegség vagy elmegyengeség miatt csak élete tizennyolczadik évének, pazarlás vagy iszákosság miatt pedig csak élete huszonharmadik évének betöltése után lehet gyámság alá helyezni. A kiskoru gyámság alá helyezésének hatálya a teljeskorusággal kezdődik.

A biróság a gyámság alá helyezést megszünteti, ha megszünt az ok, a mely miatt elrendelte.

8. §.

Azt a teljeskorut, a kinek gyámság alá helyezése iránt eljárás van folyamatban, a biróság az eljárás befejezése előtt is gyámság alá helyezi: ha ez a teljeskoru vagyoni érdekeit vagy az ő vagy mások személyes biztosságát fenyegető veszély elháritására szükséges és valószinü, hogy a gyámság alá helyezésre törvényes ok van. (7. §.)

Ebben az esetben a gyámság alá helyezés megszünik, ha a biróság az eljárás befejezéseül a gyámság alá helyezést el nem rendeli.

Az ily gyámság alá helyezést a biróság az eljárás befejezése előtt a szükség multán megszünteti.

9. §.

Elmebetegnek és gyengeelméjünek gyámság alá helyezését kérheti: a házastárs, az egyenes ágon rokon, a testvér vagy a gyámhatóság.

Pazarlónak és iszákosnak gyámság alá helyezését kérheti: a házastárs vagy az egyenes ágon rokon; ilyenek nem létében a testvér vagy a gyámhatóság.

Pazarlónak és iszákosnak gyámság alá helyezését kérheti az a község is, a melyet a pazarló vagy iszákos elszegényedése esetében eltartása terhelne.

Azt a házastársat és azt a rokont, a ki távollét vagy más ok miatt tartósan gátolva van nyilatkozni, valamint azt a házastársat, a ki a házasság felbontása iránt pert inditott vagy a házassági életközösséget tényleg felbontotta, nem létezőnek kell tekinteni.

10. §.

A gyámság alá helyezésnek megszüntetését a 9. §-ban emlitett jogosultakon kivül a gyámság alá helyezett is kérheti.

11. §.

Az ember lakóhelye ott van, a hol állandóan letelepedett. Ez a hely lakóhelye marad addig, mig onnét el nem költözött.

Egy embernek egyidejüleg több lakóhelye lehet.

A ki nem önjogu, törvényes képviselőjének beleegyezése nélkül lakóhelyet nem alapithat és lakóhelyéről el nem költözhetik.

12. §.

A feleség lakóhelye az, a melyik a férjéé.

Önálló lakóhelye lehet a feleségnek: ha férjétől törvényes okból külön él vagy ha férjének nincs lakóhelye.

13. §.

A törvényes gyermek lakóhelye az, a melyik az atyjáé, a törvénytelen gyermeké pedig az, a melyik az anyjáé; az örökbefogadott gyermek lakóhelye az, a melyik az örökbefogadóé.

Ez a szabály nem nyer alkalmazást, ha a gyermek más lakóhelyet szerzett (11., 12. §-ok.).

14. §.

A jogképesség a halállal szünik meg.

15. §.

Közös veszélyben elhaltakról az a vélelem, hogy haláluk egyidőben állott be.

16. §.

A ki eltünt és e miatt halálát bizonyitani nem lehet, azt a biróság holttá nyilvánitja:

1. ha születése óta harmincz év eltelt és annak az évnek végétől számitva, a melyben hir szerint még életben volt, tiz év óta hire veszett;

2. ha születése óta hetven év eltelt és annak az évnek végétől számitva, a melyben hir szerint még életben volt, öt év óta hire veszett;

3. ha háboruban vett részt és annak folyamán tünt el, azóta hire veszett és annak az évnek végétől kezdve, a melyben a háboru bevégződött, három év eltelt;

4. ha hajótörést szenvedett, azóta hire veszett és a hajótöréstől kezdve három év eltelt; vagy

5. ha egyéb körülmények között életveszélyben forgott, azóta hire veszett és az életveszélyt előidéző körülmény megszüntétől három év eltelt.

Tengeri hajó törése vélelmezhető, ha a hajónak annak az évnek végétől kezdve, a melyben hir szerint még meg volt, egy év óta nyoma veszett. A hajótörés napjául az egy évi határidő utolsó napját kell tekinteni.

Ha az életveszélyt előidéző körülmény megszünését megállapitani nem lehet: az 5. pontban emlitett három évi határidőt attól az időponttól kell számitani, a melyben az életveszélyt előidéző helyzetnek a körülmények szerint megszünnie kellett volna.

17. §.

A holttányilvánitást mindenki kérheti, a kinek jogos érdeke van az eltünt halálának megállapitásában.

18. §.

Holttányilvánitás esetében a biróság azt az időpontot állapitja meg a halál idejéül, a melyben a halál beállta a holttányilvánitó eljárás adatai szerint valószinünek látszik.

Ily adatok hiányában a halál idejéül a 16. §. 1. pontja esetében a tiz évi határidő elteltét követő napot, a 2. pont esetében az öt évi határidő elteltét követő napot, a 3. pont esetében annak az évnek végét, a melyben a háboru bevégződött, a 4. pont esetében a hajótörés idejét, az 5. pont esetében pedig azt az időt kell megállapitani, midőn az életveszélyt előidéző körülmény megszünt.

Ha a halál idejének csupán a napja van megállapitva: a napnak a végét kell a halál beálltának időpontjául tekinteni.

19. §.

Holttányilvánitás esetében az a vélelem, hogy a holttányilvánitott meghalt abban az időpontban, a mely elhalálozásának idejéül a holttányilvánitó itéletben meg van állapitva.

20. §.

A ki eltünt és e miatt életbenlétét bizonyitani nem lehet, arról holttányilvánitásáig az a vélelem, hogy a 18. §. második bekezdésében emlitett időpontig él.

MÁSODIK FEJEZET.

Az egyesület.

21. §.

Egyesületek az illetékes bíróság egyesületi könyvébe való beiktatással szereznek jogképességet.

Ki vannak véve az olyan egyesületek, a melyeknek czélja valamely kereskedelmi, ipari vagy más gazdasági vállalatnak vagy üzemnek folytatására irányul (85. §.).

22. §.

Az egyesületi könyvbe való beiktatásnak helye van, ha:

1. az egyesület az egyesületi közjog szerint érvényesen fennáll;
2. a törvénynek megfelelő alapszabályai vannak;
3. az alapszabályok nem zárják ki a jogképesség megszerzését; és
4. az igazgatóság megalakult.

23. §.

A beiktatás az igazgatóság kérelmére történik.

A beiktatás feltünteti az egyesület nevét, czélját, székhelyét és az alapszabályok keltét.

24. §.

Az egyesület neve az ugyanabban a községben már meglévő beiktatott egyesületek neveitől világosan különbözzék.

A beiktatott egyesület nevét a beiktatást kifejező hozzátétellel kell használni.

25. §.

A beiktatás semmis: ha a 22. §. 1. vagy 3. pontja ellenére történt, ha az egyesületnek alapszabályai nincsenek, ha az alapszabályok az egyesületi közjognak meg nem felelnek, vagy ha az alapszabályokban az egyesület neve, czélja vagy székhelye megjelölve nincs.

26. §.

A beiktatott egyesület ügyeit, a mennyiben a törvény vagy az alapszabályok kivételt nem tesznek, az egyesület tagjai intézik.

Az egyesület tagjai rendszerint közgyülésen határoznak. A közgyülési határozatot valamennyi tagnak irásban kifejezett egyező nyilatkozata pótolhatja.

27. §.

A közgyülést az igazgatóság hivja össze az alapszabályok által meghatározott esetekben és ezenkivül is a tagok egy tizedrészének kivánságára.

Ha az igazgatóság e kivánságnak nyolcz nap alatt eleget nem tesz: a közgyülést kérelemre az a biróság hivja össze, a melynél az egyesület be van iktatva.

28. §.

A közgyülés csak oly tárgyban hozhat érvényes határozatot, a mely az összehivásban az eldöntés tárgyául meg volt jelölve.

A közgyülésen, a mennyiben az alapszabályok másképen nem intézkednek, a megjelent tagok egyszerü többsége dönt.

29. §.

Az alapszabályok megváltoztatásához, a jogképességről való lemondáshoz vagy az egyesület megszüntetéséhez a jelenlevő tagok két harmad többsége szükséges. Az alapszabályok ennél szigorubb feltételeket állapithatnak meg.

Az egyesület czélja csak az összes tagok beleegyezésével változtatható meg; a meg nem jelent tagok hozzájárulásának irásban kell történnie.

Egyes tagoknak az alapszabályokban biztositott külön jogait a jogosultak hozzájárulása nélkül közgyülési határozat nem csorbithatja.

30. §.

Az egyesület alapszabályainak megváltoztatása csak ugy érvényes, ha a változtatás az egyesületi közjognak megfelel.

Az alapszabályok megváltoztatását az igazgatóság az egyesületi könyvbe való bejegyzés végett a biróságnál bejelenteni köteles.

31. §.

Az egyesület tagja nem szavazhat oly ügyben, a mely vele létesitendő jogügyletre vagy közte és az egyesület közt felmerült jogvitára vonatkozik.

32. §.

Ha az alapszabályok eltérően nem intézkednek: a közgyülés határozatainak irásba foglalásáról az igazgatóság gondoskodik.

33. §.

Az egyesület tagjait a közgyülés veszi fel.

Az egyesületi tagság át nem ruházható és az örökösökre át nem száll. A tagsági jogok csak személyesen gyakorolhatók.

Az alapszabályok eltérően intézkedhetnek.

34. §.

A tagok az egyesületből bármikor kiléphetnek. Az alapszabályokban meg lehet állapitani, hogy a kilépés csak a naptári év végén vagy valamely felmondási határidő elteltével történhetik. A felmondási határidő legfeljebb egy évre terjedhet.

Tagok kizárását az alapszabályokban meghatározott esetekben, vagy ha az alapszabályok ily eseteket nem állapitanak meg, nyomós okból a közgyülés határozhatja el.

35. §.

Ha az alapszabályok tagsági dijat nem állapitanak meg: a tagok vagyoni hozzájárulásra nem kötelezhetők.

A kivált tag a tagsága idejére eső tagsági dijakért az egyesülettel szemben felelős marad.

36. §.

A törvénynyel vagy az alapszabályokkal ellenkező közgyülési határozatot az egyesület mindenik tagja a határo-

zat hozatalától számitott harmincz nap alatt biróság előtt keresettel megtámadhatja.

37. §.

Az egyesületet az igazgatóság képviseli.

E képviselet terjedelmét harmadik személyekkel szemben csak az alapszabályok korlátozhatják.

Az alapszabályokban foglalt korlátozásokat az egyesületi könyvbe be kell jegyezni.

38. §.

Ha az alapszabályok mást nem rendelnek, az igazgatóságot az egyesület tagjai közül vagy másokból a közgyülés választja. Ha az igazgatók száma nincs megállapitva, egy igazgatót kell választani.

Az igazgatókat, kártéritéshez való szerződéses jogaik épségben tartásával, a közgyülés bármikor elmozdithatja.

39. §.

Többtagu igazgatóság szótöbbséggel határoz. Az alapszabályok eltérően intézkedhetnek.

Az alapszabályok eltérő intézkedéseit az egyesületi könyvbe be kell jegyezni.

A 31. §-t az igazgatóság tagjaira megfelelően alkalmazni kell.

Az egyesülettel szemben teendő jognyilatkozat bármelyik igazgatósági taggal szemben érvényesen megtehető.

40. §.

A hiányzó igazgatósági tagokat sürgős szükség esetén bármelyik érdekelt kérelmére a hiány megszünéséig az a biróság rendeli ki, a melynél az egyesület be van iktatva.

41. §.

Az igazgatók neveit és az igazgatóságban beálló minden változást az egyesületi könyvbe be kell jegyezni. Az erre vonatkozó bejelentést az igazgatóság köteles megtenni.

42. §.

Mihelyt az egyesület tartozásai az egyesület vagyonát

meghaladják, az igazgatóság csődnyitást kérni köteles. Az ebben vétkesen késedelmes igazgatók a hitelezőknek a késedelemből eredő kárért egyetemlegesen felelősek.

43. §.

Az egyesület felelős azért a kárért, a melyet az igazgatóság, vagy az igazgatóságnak valamelyik tagja ügykörének ellátásában harmadik személynek okoz.

44. §.

Az igazgatóságnak az egyesülethez való viszonyára, a mennyiben az alapszabályok másképen nem intézkednek, az 1662., 1663., 1665—1672. §-okat kell megfelelően alkalmazni.

45. §.

Az egyesület elveszti jogképességét, ha ellene csődöt nyitottak, vagy ha a közgyülés a jogképességről lemondott.

46. §.

Ha az egyesület czéljaként valamely kereskedelmi, ipari vagy más gazdasági vállalatot vagy üzemet folytat: a biróság az egyesülettől a jogképességet megvonja.

47. §.

Az egyesület megszünését vagy jogképességének elvesztését (45., 46. §-ok) az egyesületi könyvbe be kell jegyezni.

Azokat az eseteket, a melyekről a biróságnak hivatalos tudomása nincs, az igazgatóság bejelenteni köteles.

48. §.

Ha az egyesület megszünik, vagy jogképességét elveszti: vagyona az alapszabályokban megjelölt személyre száll.

Ha ily személy nincsen: a közgyülés elhatározhatja, hogy a vagyon valamely köztestületre, közintézetre, közérdekü egyesületre vagy alapitványra szálljon.

Ha ily közgyülési határozat sincsen: a vagyon az államkincstárra száll.

49. §.

Ha az egyesület vagyona az államkincstárra száll, az államkincstár törvényes örökösödésére vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

50. §.

Ha az egyesület vagyona nem az államkincstárra száll: — csőd esetét kivéve — felszámolást kell tartani.

Az egyesületet a felszámolás czéljaira, ennek befejeztéig, fennálló jogképes egyesületnek kell tekinteni.

51. §.

A felszámolást az igazgatóság végzi. Felszámolókul más személyeket is lehet kirendelni (58. §.).

Ha több felszámoló van, csak egyhangulag hozhatnak határozatot. Az alapszabályok eltérően intézkedhetnek.

Az alapszabályok eltérő intézkedéseit az egyesületi könyvbe be kell jegyezni.

52. §.

A felszámolók neveit és a köztük beálló változásokat az egyesületi könyvbe be kell jegyezni.

Az erre vonatkozó első bejelentést az igazgatóság, a további bejelentéseket pedig maguk a felszámolók kötelesek megtenni, hacsak a biróság a bejegyzendő adatokat hivatalosan nem ismeri.

53. §.

A felszámolók feladata a hitelezőket kielégiteni s a vagyon feleslegét a jogosultnak kiadni. E végből, a mennyiben szükséges, a folyó ügyleteket befejezni, a követeléseket behajtani s a többi vagyont készpénzzé tenni kötelesek. Függő ügyletek lebonyolitása végett uj ügyleteket is köthetnek.

Az ingatlanokat a felszámolók a közgyülés beleegyezése nélkül csak nyilvános árverés utján adhatják el.

54. §.

A felszámolók kötelesek az egyesület hirdetményeinek közzétételére az alapszabályokban megjelölt hirlapban, s ha ilyen hirlap nincsen, a hivatalos lapban hirdetményt közzétenni,

a melyben felhivják az egyesület hitelezőit, hogy követeléseiket náluk jelentsék be.

Az ismert hitelezőket a bejelentésre külön értesitéssel kell felhivni.

55. §.

A bejelentett követelések közül a lejárt és nem vitás követeléseket ki kell elégiteni, a le nem járt vagy vitás követeléseket pedig biztositani kell.

Biztositani kell a nem jelentkező, de ismert hitelező követelését is.

56. §.

A vagyon feleslegét a jogosultnak a hirdetmény (54. §.) első közzétételét követő egy év eltelte előtt nem szabad kiadni.

57. §.

Ha a felszámolók az 54—56. §-okban meghatározott kötelességeiket vétkesen megszegik: az ezzel okozott kárért a hitelezőknek egyetemlegesen felelősek.

58. §.

A mennyiben az 50—57. §-okból és a felszámolás czéljából más nem következik, a felszámolókra az igazgatóságra vonatkozó rendelkezéseket (37., 38. §-ok, 39. §. harmadik és negyedik bekezdése, 40., 42—44. §-ok) kell megfelelően alkalmazni.

59. §.

Az egyesületi könyvet a kir. járásbiróság vezeti mindazokra az egyesületekre nézve, a melyeknek székhelye területén van.

60. §.

Az alapszabályokat a beiktatást tárgyazó kérelem előterjesztésekor (23. §.), ugyszintén az alapszabályok módositásának bejelentése alkalmával eredetben és másolatban kell bemutatni.

Az eredeti példányra a biróság a beiktatás vagy bejegyzés megtörténtét feljegyzi s azt az egyesületnek visszaadja.

Az alapszabályoknak és a módositott alapszabályoknak hivatalból hitelesitett másolatai és a bemutatott többi iratok a biróságnál maradnak.

61. §.

A biróság az egyesület beiktatását és az egyesületi könyvbe történt egyéb bejegyzéseket a hivatalos hirdetményeinek közzétételére rendelt lapban közzéteszi.

62. §.

Az egyesületi könyvet, valamint a hozzá tartozó iratokat mindenki megtekintheti. A bejegyzésekről kivánatra hiteles másolatot kell adni.

63. §.

Harmadik személylyel szemben a bejegyzés tárgyául szolgáló körülmények tekintetében az egyesületi könyv tartalma határoz, hacsak a tartalom helytelenségéről a harmadik személynek tudomása nem volt.

64. §.

A biróság az igazgatóság tagjait és a felszámolókat a 30. §. második bekezdésében, a 32., 41. §-okban, a 47. §. második bekezdésében és az 52. §. második bekezdésében meghatározott kötelességek teljesitésére esetről-esetre háromszáz koronáig terjedhető rendbüntetéssel szorithatja.

65. §.

Az egyesületi könyvbe beiktatható, de be nem iktatott egyesületekre a társaságokra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

A kik az ilyen egyesület nevében ügyletet létesitenek, az ügyletből személyesen és egyetemlegesen felelősek. Ez a szabály a társak felelősségét nem érinti.

HARMADIK FEJEZET.

Az alapitvány.

66. §.

Az alapitvány létrejöttétől kezdve jogképes.

67. §.

Az alapitvány létrejöttéhez az alapitó ügyleten kivül a hatóság jóváhagyása szükséges.

68. §.

Az alapitó ügyletnek magában kell foglalnia az alapitvány czéljának megjelölését és az alapitványul szánt vagyon kirendelését.

69. §.

Ha az alapitó ügylet arra irányul, hogy az alapitvány még az alapitó életében jőjjön létre: az ügyletet közokiratba kell foglalni.

Ha az alapitó ügylet az alapitó halála esetére szól: az ügyletet a végintézkedésre nézve megszabott alakba kell foglalni.

70. §.

Az alapitó ügylet hatósági jóváhagyását kérheti az alapitó vagy örököse.

A hálálesetre szóló alapitó ügylet hatósági jóváhagyását, ha azt az örökös vagy a végrendeleti végrehajtó nem kéri, a hagyatéki biróság szorgalmazza.

71. §.

Az alapitó visszavonhatja az alapitó ügyletet, a mig a hatóság azt jóvá nem hagyja. Az illetékes hatóságnál jóváhagyás végett bemutatott alapitó ügylet visszavonása csak akkor hatályos, ha az alapitó a visszavonást ugyanannak a hatóságnak bejelenti. Az alapitó örököse nem vonhatja vissza az alapitó ügyletet, ha az alapitó már kérte az illetékes hatóságnál a jóváhagyást.

A hálálesetre szóló alapitó ügylet visszavonása tekintetében a végintézkedés szabályai nyernek alkalmazást.

72. §.

Ha a hatóság a jóváhagyást megtagadja: az alapitó ügylet visszavonásának a jóváhagyás kéréséből származó korlátozásai megszünnek, a halál esetére szóló alapitó ügylet pedig hatályát veszti.

73. §.

Ha a hatóság az alapitó ügyletet jóváhagyta: az alapitó köteles az ügyletben kirendelt vagyont az alapitványra átruházni.

Engedménynyel átruházható jogok a hatósági jóváhagyással az alapitványra átszállnak, hacsak az alapitó az alapitó ügyletben másképen nem rendelkezett.

Ha az alapitó ügylet halálesetre szól: az alapitvány az öröklési jog szabályai szerint kapja az alapitó ügyletben kirendelt vagyont.

74. §.

Az alapitó halála után jóváhagyott alapitvány ugy szerzi meg azt, a mit részére az alapitó az alapitó ügyletben vagy ezen kivül végintézkedésben juttatott, mintha már az alapitó halála előtt jött volna létre.

75. §.

A hatósági jóváhagyás nem szünteti meg az alapitó ügylet érvénytelenségét, és azokat a jogokat, melyek az alapitó ügylettel szemben más magánjogi alapon érvényesithetők.

76. §.

Az alapitvány szervezetét, a mennyiben azt nem a törvény rendezi, az alapitó szabja meg az alapitó ügyletben vagy az alapitó ügyletnek megfelelő alakban kiállitott külön okiratban.

77. §.

A megszabott szervezet hiányait a felügyelő hatóság pótolja.

A mennyiben a szervezet a törvénytől eltérő rendelkezéssel szabható meg: a felügyelő hatóság az alapitó helyett rendelkezhetik.

78. §.

Az alapitvány székhelye ott van, a hol az alapitványt kezelik.

Az alapitó eltérően rendelkezhetik.

79. §.

A 37. §. első és második bekezdéseit, a 38. §-t, a 39. §. első, harmadik és negyedik bekezdéseit, a 40. §-t és a 42—44. §-okat az alapitványra megfelelően alkalmazni kell azzal a módositással, hogy közgyülés és biróság helyett a felügyelő hatóságot, alapszabály helyett pedig a megszabott szervezetet kell érteni.

A 39. §. és a 44. §. rendelkezései azonban csak annyiban alkalmazhatók az alapitványra, a mennyiben az alapitvány

szervezetéből, különösen abból, hogy az alapitvány kezelése közhatóságra van bizva, más nem következik; a 38. és 40. §-ok rendelkezései pedig az alapitványra nem alkalmazhatók, ha az alapitványnak közhatóság az igazgatósága.

80. §.

A felügyelő hatóság az alapitvány megszabott szervezetét megváltoztathatja, ha az alapitvány vagyonának fentartása vagy az alapitvány czéljának megvalósitása érdekében szükséges.

81. §.

A felügyelő hatóság az alapitvány czélját megváltoztathatja: ha a közjóval ellenkezik, ha megvalósitása lehetetlenné vált, vagy ha nyilvánvaló, hogy a megváltozott viszonyok között az alapitó szándékának többé meg nem felel.

A czél átváltoztatásában az alapitó szándékát lehetőleg figyelembe kell venni, ugy, hogy az alapitvány továbbra is lehetőleg annak a személykörnek javára szolgáljon, a melynek javára előbb szolgált.

82. §.

Az alapitvány elveszti jogképességét, ha ellene csődöt nyitottak.

83. §.

Ha az alapitvány megszünik: vagyona a szervezetben kijelölt személyre száll.

Ha ily személy nincs, vagy ha a kijelölés törvénybe ütközik: az alapitvány vagyona az államkincstárra száll, ha csak külön törvény mást nem rendel.

84. §.

A 49., 50. §-oknak, az 51. §. első és második bekezdésének és az 53—57. §-oknak szabályait az alapitványra megfelelően alkalmazni kell, azzal a módositással, hogy a közgyülés helyett a felügyelő hatóságot, alapszabály helyett pedig a megszabott szervezetet kell érteni.

A mennyiben az előző bekezdésből és a felszámolás czéljából más nem következik, a felszámolókra a 79. §-nak az igazgatóságra vonatkozó szabályait kell megfelelően alkalmazni.

NEGYEDIK FEJEZET.

Gazdasági czélu egyesületek, köztestületek és közintézetek.

85. §.

Azoknak az egyesületeknek jogképességét, a melyeknek czélja valamely kereskedelmi, ipari vagy más gazdasági vállalatnak vagy üzemnek folytatására irányul, a rájuk vonatkozó külön törvények szabályozzák.

86. §.

Az államkincstárnak, a köztestületeknek és a közintézeteknek jogképességét a közjog szabályai szerint kell megitélni.

MÁSODIK CZÍM.

A személyiség védelme.

87. §.

A kit szabadságában, testi épségében, egészségében vagy becsületében jogellenesen bántalmaznak, a bántalmazótól a bántalom megszüntetését követelheti és kérheti az ujabb bántalomtól való eltiltást.

88. §.

Mindenki kérheti, hogy neve viseléséhez vagy használatához való joga birói itélettel megállapittassék és az, a ki ezt a jogát tagadja, e jog elismerésére köteleztessék.

89. §.

A ki jogos érdekében sérelmet szenved az által, hogy más az ő nevét bitorolja, a bitorlás megszüntetését követelheti és kérheti az ujabb bitorlástól való eltiltást.

90. §.

A ki jogos érdekében sérelmet szenved az által, hogy képmásával más visszaél, a visszaélés megszüntetését követelheti és kérheti az ujabb visszaéléstől való eltiltást.

91. §.

A ki jogos érdekében sérelmet szenved az által, hogy a tőle eredő vagy hozzá intézett levéllel vagy egyéb bizalmas természetü irattal más visszaél, a visszaélés megszüntetését követelheti és kérheti az ujabb visszaéléstől való eltiltást.

92. §.

Az okozott vagyoni és nem vagyoni kár megtéritésére az 1077—1106. és 1138—1143. §-ok szabályait kell alkalmazni.

93. §.

A biróság a sértett kérelmére elrendelheti, hogy az itélet a kötelezett költségén közzététessék.

MÁSODIK RÉSZ.

Családjog.

ELSŐ CZÍM.

Házasságjog.*)

ELSŐ FEJEZET.

A házastársak személyes viszonya egymáshoz.

94. §.

A házastársaknak joguk és kötelességük a házasélet, vagyis az egymással való életközösség, a mint ez a házasság mivoltából és a törvény rendelkezéseiből következik.

95. §.

A férj a feje a házi körnek. Mint ilyent őt illeti meg az eldöntő szó mindazokban az ügyekben, a melyek a házi körre vonatkoznak. Ő határoz többi közt, annyiszor a mennyiszer, az együttes lakóhely és lakás dolgában.

Köteles azonban a férj ez elhatározásokban a felesége okos tanácsait és ellenvetéseit figyelembe venni; és egyáltalán nem szabad neki ezzel a hatalomkörrel visszaélni.

A biró e szabályok alkalmazásában figyelembe veszi azt is, hogy adott esetben a házassági terheket a nő viseli vagy azok viseléséhez hozzájárul (99., 100., 110., 176. §-ok.).

---

*) Az eljegyzést, a házasságkötést és a házasság megszünését az 1894 : XXXI. t.-cz. szabályozza.

96. §.

A férj köteles a feleségét eltartani. Bennértendő ebben az asszony összes élelmi, ruházati és szellemi szükségleteinek a kielégitése, valamint a gyógyitási költségeknek a viselése. Zsinórmértékül szolgál minderre nézve a házasélet természete, a férjnek polgári állása, vagyona és keresetképessége (illendő tartás).

97. §.

Az asszony viseli férje ~~vezetéknevét~~ (családnevét).

98. §.

A házvitel, a 95. §-ból folyó korlátok között, a nőnek a dolga. Ugyanő fel van hatalmazva, a házvitelhez tartozó ügyletekben a férje részére vagy nevében eljárni. Kétség esetében ez ügyletek felől azt kell tartani, hogy a nő azokat a férje nevében kötötte.

A férj a nőtől e hatáskört a 95. §. alapján egészben vagy részben elvonhatja ugyan, de harmadik személyek irányában hatálya ennek csak annyiban van, a mennyiben nekik arról tudomásuk volt vagy lehetett volna kellő gondosság mellett.

99. §.

Köteles az asszony a férjét keresetmódjában közremunkálás által támogatni, sőt önállóan keresni is: ha közös életsorsuk ezt igy hozza magával.

100. §.*)

Férjét tartani a feleség akkor köteles, ha a férj erre vagyonhiány és keresetképtelenség okából nem képes. E tartásra nézve is a 96. §. szabályai irányadók azzal a módositással, hogy nem a férjnek, hanem a nőnek a vagyoni erejét, keresetét és erre való képességét (99. §.) kell tekintetbe venni.

101. §.

A házaséletnek megfelelő magatartásra (94—100. §-ok)

*) E §-nak és ugyancsak a 102. §. második bekezdésének vezérelvével összhangba lesznek hozandók az 1894: XXXI. t.-cz. 90. és köv. §-ai.

az ez ellen vétő házastársat a másik házasfél biróilag kötelezte theti ugyan, de végrehajtás alapjául az ily marasztalás nem szolgál.

A házastárs ezt a pert csak maga indithatja meg; a törvényes képviselőt e jog nem illeti.

Szerződőképtelen vagy elmebetegség miatt gyámság alá helyezett házastárs ellen ilyen pert nem lehet inditani sem folytatni. Más okból nem önjogu házastárs az e §. alapján inditott perben perképes.

102. §.

Házon kivül a feleségnek tartást nyujtani a férj akkor köteles, ha az, hogy a nő a férjével nem él, alapos okból vagy a férj megegyezéséből történik.

Ugyanez megfelelően áll a nő tartáskötelezettségéről. E kötelezettség azonban az esetben, ha a férj azt, hogy vagyonilag tönkrement, vagy keresetképességét elveszitette, a házasság ideje alatt vétkes könnyelmüséggel maga okozta, csak a legszükségesebbekkel való ellátásra szoritkozik (szükséges tartás).

A házon kivül nyujtandó tartás készpénzben, előleges havi részletekben fizetendő.

103. §.

A házastársat terhelő eltartási kötelezettségre a 263., 266—267. §-okat valamint a 268. §. első bekezdését megfelelően alkalmazni kell.

104. §.

A hátramaradt házastársnak joga és kötelessége az elhalt házastársát illendően eltemettetni. Az örökös felelőssége a temetési költségért ezzel nem változik.

105. §.

A mennyiben a házastársak egymás irányában mint házastársak vagyoni dolgokban gondosságra vannak kötelezve, a gondosságnak az a mértéke szolgál zsinórmértékül, a minőt a köteles fél saját ügyeiben szokott kifejteni.

106. §.

A házastársi kapcsolat nem gátolja ugyan a feleket abban, hogy egymással vagy egymás irányában bárminő ügyletre lépjenek, a mely mások közt meg van engedve, a házasság természetével pedig nem ellenkezik; a jogügylet érvényességéhez mindazáltal közjegyzői okirat kivántatik, kivéve a szokásos alkalmi ajándékozásokat.

A váltójogi s ugyancsak a kereskedelmi utalványokra vonatkozó szabályok alá eső nyilatkozatoknak mint ilyeneknek hatályát e rendelkezések nem érintik.

A halál esetére szóló ügyletek sem esnek e rendelkezések alá.

Ezek a szabályok a jegyesek között való ügyletekre is kiterjednek.

MÁSODIK FEJEZET.

Házassági vagyonjog.

I. Női szabadvagyon.

107. §.

A feleség vagyona felett, a mennyiben az hozományul lekötve nincsen (női szabadvagyon), a férjnek nincsen semmiféle rendelkezési, kezelési vagy egyéb nevezetü hatalma, a mely a nőt a szabad rendelkezésben korlátozza. Ily hatalmat szerződés által sem lehet neki megadni.

108. §.

Ha a nő a vagyona kezelését a férjnek egészben vagy részben átengedte is, a kezelést bármikor visszaveheti. Ezzel ellenkező kikötés semmis.

A kezelése alá bocsátott női vagyonnak a tiszta jövedelmét a férj ugy tekintheti, mint a házasélet terheinek a viseléséhez való önkénytes hozzájárulást a nő részéről, és azt tehát szabadon felhasználhatja mindaddig, a mig a nő őt ebben nem korlátolja.

109. §.

Ha a nő olyan vagyont ad át férjének, a mely neki időnkint való tiszta bevétele, vagy a melyről ezt a férj alaposan feltehette: kétség esetében azt kell tartani, hogy e vagyont a nő a házassági terhek viseléséhez való önkénytes hozzájárulásként, szabad felhasználásra adta. A nő kijelentése nem pótolja a férjnek emlitett feltevését.

Egyéb, a férj kezéhez jutott női vagyonra nézve a nőnek abbeli akaratnyilvánitását, hogy azt a férj szabadon felhasználhassa, az ajándékozás szabályai szerint kell megitélni.

110. §.

A házassági terhek alatt értendők a férj, feleség és leszármazóik szükségletei, a mennyiben utóbbiak a házastársak egyike vagy másika irányában tartási igénynyel*) birnak.

111. §.

Azon dolgok felől, a melyek a férj és feleség közös birtoklásában találtatnak, az a vélelem, hogy azok nem a nőnek, hanem a férjnek tulajdonai.

A szerzésről pedig, a melylyel a nő a vagyonát a házas együttélés ideje alatt növelte, az a vélelem, hogy az a férj vagyona árán történt.

II. Hozomány.

112. §.

A hozomány élvezete a férjet illeti.

Ez élvezet addig tart, a meddig a házasság.

A hozomány-élvezetre, a mennyiben a törvényből más nem következik, a haszonélvezetre vonatkozó szabályok alkalmazandók.

113. §.

Ha a hozományt a nő adja vagy igéri, szükséges, hogy nyilatkozata közjegyzői okiratba foglaltassék.

---

*) Az *igény* szó jogi műszóként csak a Családjog első czimében fordul elő.

Törvényes képviselő a nő nevében csak gyámhatósági jóváhagyással adhat vagy igérhet hozományt, s így is csak akkor, ha a nő élete tizennyolczadik évét már betöltötte, és a szerződésbe beleegyezett.

A nő vagyona mint egész, sem annak hányada nem lehet hozomány tárgya.

114. §.

Ha a hozományt harmadik személy adja vagy igéri: ebben kétség esetében benfoglaltnak tekintendő az a rendelkezés, hogy a hozomány állaga a nőé legyen.

Ha kétséges, vajjon a harmadik személy által a férjnek a házassági terhek könnyitése végett adott vagy igért vagyon a nőért, tehát hozományul lett-e adva, illetőleg igérve: e vagyon hozománynak tekintendő, hacsak a körülményekből, különösen az adományozó harmadiknak a férjhez vagy annak családjához való viszonyából az ellenkező szándék ki nem tünik.

115. §.

Ha a férj valamely vagyontárgyat a nejére átruházott, a haszonélvezetet azonban magának a házasság idejére fentartotta: e fentartásnak ellenkező kijelentés hiányában az az értelem tulajdonitandó, hogy az átruházott vagyontárgy hozomány legyen.

116. §.

A férj a haszonélvezeti jog gyakorlását, a mely őt a hozományi javakban megilleti, a nő beleegyezése nélkül csupán azon felesleg erejéig van jogositva elidegeniteni, a mely a házassági terhek viselésére nem szükséges.

E beleegyezésre nincs szükség, a mennyiben az elidegenités olyan kötelezettség kiegyenlitéséül történik, a mely a nőt is terheli, vagy a mely a házassági terhekhez tartozó szükségleteknek a fedezéséből keletkezett.

A fentebb megállapitott korlátok végrehajtás esetében akkor is állanak, ha a végrehajtást a hozományi javaknak beszedett hasznaira intézik. Elesnek e korlátok, ha a végrehajtás alapjául a második bekezdésben emlitett követelés szolgál, vagy pedig azon személyeknek tartáskövetelése, a kiknek érdekében (110. §.) e korlátok felállitvák.

117. §.

Ha a férjnek a neki igért hozomány után, az átvételt megelőző időre kamat vagy haszonmegtérités jár: erre a 116. §. rendelkezései megfelelően alkalmazandók.

Ugyanez áll azon szolgáltatások tekintetében, a melyeket a férjnek a nő (176. §.) vagy érette (114. §.) más, mint a házassági terhek viseléséhez való időnkinti hozzájárulást kötelezett.

118. §.

Pénzhozomány esetében a zálogjog vagy kezesség, a mely a férjnél levő hozományt biztositja, világos megszoritás hiányában törvénynél fogva kiterjed a tőkétől a házasság idején át, évnegyedről-évnegyedre, előlegesen számitandó kamatra is, mint fedezetére a 116. §. harmadik bekezdésében emlitett követeléseknek. E kamat mértéke, ellenkező kikötés hiányában, mely azonban a mindenkori megengedett kamatlábnál magasabbat meg nem állapithat, a mindenkori törvényes kamatláb.

Szintily fedezetül szolgál a pénzhozomány kamatja a férj csődjében a csődhitelezők kielégitését és biztositását szabályozó törvényekhez képest.

E szabályok állanak abban az esetben is, a midőn a férj a hozományt nem pénzben kapta ugyan, de annak visszaszolgáltatását pénzben kötelezte; ugyszintén, ha neki valamely pénzbeli tartozását nála mint hozományt meghagyták.

119. §.

A hozomány biztositása a férjtől csupán az esetben követelhető, ha ő arra magát közjegyzői okiratban kötelezte. A biztositás mikéntjére, eltérő kikötés hiányában, a 168. §. rendelkezése irányadó.

Az elvállalt biztositási kötelezettség akár a férj akár másnak a részéről, kétség esetében kiterjed a 118. §-ban emlitett kamatra is.

120. §.

A férjet a jelen fejezetből kifolyólag terhelő gondosság tekintetében a 105. §. rendelkezése az irányadó akkor is, ha nem a nő, hanem más személy az, kinek irányában a férj gondosságra van kötelezve.

III. Közszerzemény.

1. Alapintézkedések.

121. §.

Ugy a férjet mint a feleséget a másiknak vagyonából abban, a mi e vagyonban közszerzemény, a törvényből folyó jutalmul, hasonfelerészben való közösség illeti meg (szerzeményi közösség).

122. §.

A szerzeményi közösség a házasság létrejöttével veszi kezdetét, és annak megszüntével ér véget.

2. Közszerzeményi és különjavak.

123. §

Közszerzeményi javak a házastárs vagyonában, a mennyiben a törvény kivételt nem tesz, mindazok a javak, a melyek abba a házasság ideje alatt kerültek.

124. §.

Különjavak a házastársnak a vagyonában: a házasság létrejöttekor megvoltakon kivül azok, a melyek ő reá, bárha a házasság ideje alatt, azonban öröklés utján, avagy élőről ugyan, de ingyenes módon hárultak.

125. §.

Különjószág az is, a melyre nézve ezt a házastárs a házastársával szerződésileg megállapitja. Az ilyen szerződés érvényéhez közjegyzői okirat szükséges.

126. §.

A házasság ideje alatt, a különjavakból származó, vagy azoknak helyébe lépő javak, a következő esetekben tekintendők szintén különjavakul:

1. ha az új vagyontárgy valamely előzően fennálló olyan jognak az alapján kerül a házastárs vagyonába, a mely jog

neki különjószága, és az új vagyontárgy a közszerzemény javára eső haszonvétel körébe nem tartozik;

2. ha az új vagyontárgy valamely különjószágnak a megsemmisüléseért, elvonásáért vagy abban esett kárért való megtérités czimén kerül a házastárs vagyonába, és a megtérités tárgya a közszerzemény javára eső haszonvétel körébe nem tartozik;

3. ha az uj vagyontárgy osztályból ered, a melyhez való jog a házastársnak különjószága;

4. ha az új vagyontárgy egészen, vagy az érte adott ellenértéknek több mint felében valamely különjószágnak az elidegenitése fejében kerül a házastárs vagyonába, és a házastársak között megegyezés jött létre az iránt, hogy az különjószág legyen.

127. §.

A pénz mint vagyontárgy mindig közszerzeményi jószág (138. §.).

128. §.

Kétség esetében a házastársak vagyonában meglevő vagy a házasság ideje alatt abban benne volt javak felől az a vélelem, hogy azok közszerzeményi javak.

3. Közszerzemény és különvagyon közti folyó viszony.

129. §.

A különjavaknak a házasság idejébe eső haszonvételei, ugyanazon mértékben, a melyben azok a haszonélvezőt megilletik, a közszerzemény javára esnek.

130. §.

A közszerzeményt terhelik a különjavaknak a házasság idejére eső jókarban tartási költségei, ugyanazon elvek szerint, a miképen azok a haszonélvezőt terhelik.

131. §.

A házassági terhek viselése a férj részéről, nemkülönben az ahhoz történt hozzájárulás a nő részéről: a közszerzeménynek a terhe.

4. Közszerzeményi tartozások és különadósságok.

132. §.

Különadósságai a házastársnak, a mennyiben a törvényből más nem következik, mindazon kötelezettségek, a melyek a házasság ideje előttről keletkeztek.

A családjogi törvények alapján a házastársat valamely harmadik személy irányában terhelő tartás kötelezettsége abban az időben keletkezettnek tekintendő, a melyre a tartás vonatkozik.

133. §.

Különadósságai a házastársnak, a mennyiben a törvényből más nem következik, azon, bár a házasság idején belől keletkezett kötelezettségek:

1. a melyek őt öröklés folytán, vagy mint megajándékozottat terhelik;

2. a melyek a különjavaknak a birtoklása okából származnak;

3. a melyeknek alapja ingyenes, ideértve a másik házastárs részére kötelezett hitbért is; ellenben kizárásával az alkalmi ajándékszerü kötelezettségeknek, minők különösen a jótékonysági egyesületi tagdijak is, s ugyancsak a közös leszármazók részére szükséges kiházasitásnak;

4. a melyek tiltott cselekményből, fogadásból vagy játékból keletkeztek, levonva azt, a mivel a házastárs ugyanabból az okból egyszersmind gazdagabb lett.

134. §.

Nem tekintendők különadósságnak a különjavakból a házasság idejére eső közterhek és kárbiztositási dijak.

135. §.

Nem tekintendők különadósságnak, a mennyiben a különvagyonnak azon időben való tiszta jövedelmét meg nem haladják:

1. a különadósságoknak a házasság idejére folyó kamata;

2. a házasság idejére eső mindennemü visszatérő szolgáltatások, hacsak teljesitésök nem tőketörlesztés, sem a 133. §. 3. vagy 4. pontjának esete fenn nem forog.

A tiszta jövedelemből leütendő ez egybevetésnél a 130. §-ban emlitett terheken és a 134. §-ban emlitett járulékokon kivül, azon összegnek a törvényes kamata, a melylyel azon időben a különvagyont a közszerzemény javára nagyobb érték terheli, mintsem forditva. Ellenben hozzátudandó azon összegnek a törvényes kamata, a melylyel azon időben a közszerzeményt a különvagyon javára nagyobb érték terheli, mintsem forditva.

136 §.

Minden más kötelezettsége a házastársnak: közszerzeményi tartozás.

137. §.

Kétség esetében a házastársnak fennálló, ugyszintén azon kötelezettségei felől, a melyek a házasság ideje alatt szüntek meg, az a vélelem, hogy azok közszerzeményi tartozások.

5. A közszerzemény és különvagyon közti kölcsönös megtérítések.

138. §.

Annak a pénznek az összege, a mely csupán a 127. §. okából közszerzeményi jószág, a közszerzeményt a különvagyon javára terheli.

A belföldön folyamatban nem levő pénz abban az árfolyamban számitandó, a melylyel az, a hazai folyó pénznemhez viszonyitva birt a házasság megkötésekor, illetőleg akkor, a midőn az később a házastárs vagyonába került.

139. §.

Annak értéke, a mit a házastárs a különvagyont képező javakból a közszerzemény hasznára forditott, ugyanezt a különvagyon javára terheli. (147. §.)

A közszerzemény hasznára forditottnak tekintendők többi közt azok a különjavak is, a melyekkel közszerzeményi tartozás lett kiegyenlitve.

140. §.

Kétség esetén a különvagyonban megvolt elhasználható dolgokról, ha utóbb meg nincsenek, azt kell tartani, hogy a közszerzemény hasznára lettek forditva.

Kiterjed e vélelem az el nem használható dolgokban mutatkozó hiánynak, csonkulásnak, vagy használatból eredő értékapadásnak az esetére is akkor, ha e dolgok állandóan jövedelem nyerésére szolgáltak.

141. §.

A különvagyont a közszerzemény javára terheli: azon közszerzeményi javaknak az értéke, a melyeket a házastárs a különjavakba beforditott.

142. §.

A különvagyont a közszerzemény javára terheli: azon különadósságoknak az összege, a melyek közszerzeményi javakkal vagy közszerzeményi tartozásnak a felvállalása által lettek kiegyenlitve. Ha a javak értéke, vagy a felvállalt tartozás összege kisebb, mint a kiegyenlitett különadósság: a különvagyont a kisebbik mennyiség terheli.

Kétség esetében azon különadósságokról, a melyek a házasság ideje alatt szüntek meg, azt kell tartani, hogy azok alól a házastárs teljesités által mentesült.

143. §.

A különvagyont a közszerzemény javára terheli: azon közszerzeményi javaknak az értéke, a melyeket a házastárs a 133. §. 3. s 4. pontja alá esőleg elajándékozott vagy eljátszott.

6. Jogviszony a házasság ideje alatt.

144. §.

Az, hogy a házastárs vagyonába tartozó valamely vagyontárgy közszerzeményi-e, avagy különjószág, a házastársat élők közt különben megillető szabad rendelkezési jogra, valamint arra nézve, hogy e vagyont a hitelezők lefoglalhassák, nincsen befolyással. Ezzel nem érintetik a 162. §. rendelkezése.

Annak sincs harmadik személyekre jelentősége, hogy a házastárs valamely kötelezettsége különadósság-e, avagy közszerzeményi tartozás.

145. §.

Mindenik házastárs bármely időben kivánhatja a házastársától, hogy az az ezt kivánó fél különvagyonának az állományát elismerje, és hogy az elismerés közjegyzői okiratba foglaltassék. Az okirat költségét az elismerést kivánó fél viseli.

146. §.

A szerzeményi közösségből folyó igény a házasság ideje alatt nem tárgya sem átruházásnak, sem joglemondásnak, sem foglalásnak. Arról csakis halál esetére lehet előre intézkedni.

147. §.

A mit a házastárs a házastársától a közösség fejében előre kikapott, az kettejök között olybá veendő, mintha azt a kiszolgáltató házastárs a különvagyonból a közszerzemény hasznára forditotta volna. Ha a kapott vagyontárgy különjószág, az kétszeresen számitandó. Ha pedig közszerzeményi javaknak az osztatlan felerésze lett előre kiadva, ez által a kiszolgáltató házastársnál megmaradt felerész különvagyonná változik át.

Az előre részesitett házastárs vagyonában az ily részesedés a 124. §. szerinti hárulásnak tekintendő.

Ellenkező megállapodás hiányában arról, a mit a házastárs a házastársától a szokásos alkalmi ajándékozások esetén kivül ingyenesen kapott, az a vélelem, hogy az neki nem egyszerü ajándékképen (143. §.), hanem a jelen §. értelmében lett adva.

148. §.

A házastárs egyes vagyontárgyakat már a házasság ideje alatt tiszta közszerzeménynek nyilvánithat. A 113. §. első és második bekezdései az ily szerződésre megfelelően alkalmazandók.

A tiszta közszerzeménynek nyilvánitott vagyontárgyra nézve a házastársak közt ugyanolyan jogviszony áll elő, mintha annak felére a másik házastárs az esetre és akkorra, ha és a midőn közszerzeményi igénye hatályba lép, utóhagyományosul volna nevezve. A biztositását azonban e jogának a másik házastárs csak akkor eszközölheti, ha ez neki a szerződésben meg lett engedve.

Teheti ugyanily módon a házastárs azt is, hogy valamely vagyontárgyat egészben a másik fél tiszta közszerzeményi illetőségeül nyilvánit.

A 147. §. első bekezdése az ily vagyonra megfelelően alkalmazandó.

149. §.

Mások jogait tekintve a házastársak közt végbement vagyonátruházás vagy jogengedélyezés az által nem veszti ingyenességét, hogy az a szerzeményi közösségből folyó jogoknak az előzetes kielégitéseül vagy biztositásául történik. A 106. §. kivánalmaira sincs e körülménynek befolyása.

7. A közszerzemény megosztása.

a) Általában.

150. §.

Megszünvén a házasság, a házastárs tartozik a vagyonából való közszerzeményt a házastársával megosztani.

A közszerzeményi javakban való közös tulajdont, társhitelezőséget vagy egyéb nevezetü olyan jogközösséget, a melynek harmadik személyek irányában is van kihatása, az osztályjogositott házastárs a házasság megszünése után is csak a törvényben az ilynemü szerzésre általában előirt szabályok értelme szerint szerzi meg.

Az osztályköteles házastárs a vagyonában levő közszerzeményi javak állagáért és gyümölcseért a házasság megszünésétől fogva a másik házastárs irányában az idegen vagyon kezelőjének gondosságával tartozik.

151. §.

A megosztandó közszerzeménynek cselekvő állománya: a közszerzeményi javak és a közszerzemény javára a különvagyont terhelő megtéritések.

Szenvedő állománya pedig: a különvagyon javára a közszerzeményt terhelő megtéritések, a 130. §. alapján hátralevő folyó terhek és a közszerzeményi tartozások.

A megtéritési összegek után a házasság megszünésétől fogva a törvényes kamat számitandó.

152. §.

A közszerzemény megosztása, ha annak szenvedő állománya nincsen, a cselekvő állomány felének az átbocsátása által teljesitendő.

Ez átbocsátás a közszerzeményi javakra nézve, azoknak osztatlan felerészben való átruházása (jogközösségbe bocsátás), a megtéritési összegekre nézve pedig azok felének a lefizetése által történik. E lefizetésért s általában az őt terhelő megosztási kötelezettség teljesitéseért az osztályköteles házastárs későbben szerzendő vagyonával is felelős.

153. §.

Ha a közszerzeménynek szenvedő állománya is van, a közszerzemény megosztása a tiszta közszerzemény felének az átbocsátása által történik.

Tiszta közszerzemény az, a mi a cselekvő állományból a szenvedő állomány kivonása után fenmarad.

A mennyiben valamely közszerzeményi tartozás olyan nem pénzbeli szolgáltatást tárgyaz, a mely a cselekvő állományban meglévő javak által természetben eszközölhető: az emlitett javak a cselekvő állományból a tartozás pénzértékére való tekintet nélkül vonandók ki.

Egyebekben a szenvedő állomány az annak fedezésére kivonandó vagyonmennyiség megállapitása végett pénzértékben veendő alapul.

154. §.

A szenvedő állomány fedezésére első sorban a különvagyonból járó megtéritések, azután a meglévő készpénz, azután a piaczi vagy tőzsdei árral biró tárgyak ebben az értékben, végül a többi közszerzeményi javak közforgalmi értékökben forditandók.

155. §.

A szenvedő állomány fedezettnek tekintendő, ha és a mennyiben az osztályjogosult házastárs a fedezet felét vagy készpénzben, vagy a mennyiben a fedezendő tételek eredetileg nem pénzbeliek, a megfelelő vagyontárgyakban, az osztályköteles házastársnak átszolgáltatja.

A közszerzeményi tartozások ezenkivül fedezetteknek tekintendők, ha az osztályjogosult házastárs az osztályköteles házastársat az egyes tartozások fele alól mentesitvén, őt egyszersmind abba a helyzetbe teszi, hogy a követelés ezen része tekintetében a hitelező ellen hatályosan meg legyen védve.

Ugyanez megfelelően irányadó, ha az osztályjogosult házastárs az illető követelés felén aluli valamely része tekintetében eszközli a mentesitést.

156. §.

A fedezetre forditandó egyes javaknak a kijelölése, a 154. §-ban utolsó és utolsóelőtti helyen emlitett jószágfajoknak a körében az osztályjogosult házastársat illeti.

Ugyanő jogositva van az egyes javakat, a mennyiben azok teljes értékükben fedezetre forditandók, e javak mindenkori piaczi, tőzsdei illetőleg közforgalmi értékénél magasabb árnak lefizetése mellett magához váltani, hacsak a másik fél azokat a megajánlott árnál magasabb fedezeti értékben megtartani nem hajlandó. Utóbbi esetben a felek további kölcsönös ajánlatok utján a fedezeti értéket feljebb is verhetik. Megváltás esetében a megváltási ár lép a fedezetben a megváltott jószág helyébe.

Ha a kijelölésben a jogosult késedelmes, a kijelölési jogot a másik fél gyakorolhatja.

157. §.

A 155. §. első bekezdésében és a 156. §. második bekezdésében emlitett szolgáltatások teljesitését az osztályjogosult házastárs beszámitás által is pótolhatja: a mennyiben a beszámitás elvei szerint e szolgáltatásokkal szemben, ha vélök tartozásban volna, a beszámitásnak helye lenne.

Ugyancsak pótolhatja olyan követeléseknek az átengedése által, a melyeket az osztályköteles házastárs a hitelező irányában beszámithat.

158. §.

A mennyiben a szenvedő állomány fedezetének a kivonása olyan javakból eszközlendő, a melyek természetben meg nem oszthatók, tiszta közszerzeményül e javaknak osztatlan any-

nyiadrésze tekintendő, a hányadrészét a fedezeti értéknek teszi ki az az összeg, a melylyel a fedezeti érték a kivonandó fedezetet meghaladja.

159. §.

A tiszta közszerzemény felének az átbocsátása a 152. §. elvei szerint történik.

160. §.

Mindenik házastárs a saját közszerzeményének a megosztását csak ugy tartozik teljesiteni, hogy viszont a másik házastárs ugyanezt a maga közszerzeményére nézve egyidejüleg szintén teljesitse.

161. §.

Az átvett közszerzeményi illetősége alapján a házastárs a házastársának hitelezői irányában felelősséggel tartozik azon közszerzeményi tartozásoknak a feléért, a melyek a megosztáskor kellőképen fedezve nem lettek.

A felelősség további mértékét tekintve, a házastárssal mint az átvett illetőség jó- vagy rosszhiszemü birtokosával ahhoz képest kell elbánni, a mint a nem fedezett tartozásról tudomással birt vagy sem.

A házastársat e felelősségén belül a hitelező irányában ugy kell tekinteni, mint az adós házastársnak a kezesét.

162. §.

A házastárs közszerzeményi igényeiért az osztályköteles házastársnak kezesei gyanánt, az ajándékozások megforditott egymásutánjában felelősséggel tartoznak azok a megajándékozottak, a kiknek adott ajándék által a házastárs a vagyonát a házasság ideje alatt kevesbitette. A felelősség további mértékére a 161. §. második bekezdése megfelelően alkalmazandó.

b) A személyes vagyon tekintetében.

163. §.

Azok a közszerzeményi javak, a melyek az osztályköteles házastársnak a személyes vagyonául tekintendők, a megosztandó közszerzemény cselekvő állományául nem természetben,

hanem e helyett e javaknak megtartási árai, mint a különvagyont terhelő megtérítések veendők fel. A megtartási árt e javaknak a 150. §-ban emlitett időpontban való piaczi, tőzsdei vagy egyébkénti közforgalmi értéke szerint kell meghatározni.

164. §.

Személyes vagyonul tekintendők azok a javak, a melyeknek jogi természete a jogközösségbe bocsátást kizárja.

165. §.

Személyes vagyonul tekintendők, ha a házasság megszünésekor életben lévő osztályköteles házastárs ezt igy kivánja:

1. a személyes használatára szolgáló, ugyszintén azok a tárgyak, a melyek ő neki a keresetmódja folytatásához vagy a hivatása betöltéséhez tartoznak;

2. azok a tárgyak, a melyek az ő valamely különjószágának a tartozékául szolgálnak;

3. a kereskedelmi vagy egyéb iparüzlet, haszonbérlet és minden azokhoz tartozó vagyontárgyak.

Az osztályjogosult házastárs irányában kijelentett elhatározás vissza nem vonható, és a nyilatkozó házastársnak örököseit is köti és jogositja.

Harmincz napon belül az osztályjogosult házastársnak a felszólitására a másik házastárs nyilatkozni köteles, vajjon a a felszólitásban megjelölt tárgyakat kivánja-e személyes vagyonául tekinteni; mit ha nem tenne, az előbbiekben adott jogától elállottnak tekintetik.

c) A halálutánra halasztás kedvezménye.

166. §.

A házasság megszünésekor életben lévő házastársat megilleti az a kedvezmény, hogy a házastársának a közszerzeményi illetőségét csupán saját halála utánra, és ne természetben, hanem pénzben tartozzék kiszolgáltatni.

Ez a kedvezmény azonban csak ugy vehető igénybe, ha a kedvezményre jogositott házastárs viszont a másik házastárs irányában minden közszerzeményi igényéről lemond.

A nyilatkozásra a 165. §. utolsó és utolsóelőtti bekezdései megfelelően alkalmazandók.

167. §.

A kedvezmény igénybevétele esetében a 155—158., 160., 164. s 165. §-ok nem alkalmazandók. Az előző és a következő §-ból folyó eltéréssel alkalmazandók: a 150—154., 159., 161. és 162. §-ok. Az összes közszerzeményi javakra alkalmazandó a 163. §.

168. §.

A pénzben megállapitott közszerzeményi illetőséget a kedvezményt igénybevevő házastárs az árvapénzek elhelyezésére alkalmas módon vagy készpénzben biztositani köteles.

Időközi kamat az illetőségtől nem jár.

8. A közszerzői jutalom elvesztése.

169. §.

A közszerzői jutalomtól a házastárs ugyanazon okokból esik el, a melyekből a hitbér s illetőleg a viszonhitbér a törvénynél fogva elvesznek.

IV. Hitbér.

170. §.

Hitbér: a nőnek azon vagyoni jutalma, a melyet neki a férj, vagy érette más, a házasság megszünése idejére szerződésileg határoz.

Kétség esetén azt, a mivel a férj a feleségét egyedül tulélés esetére részelteti, nem hitbérnek, hanem halálesetre szóló intézkedésnek kell tekinteni.

171. §.

Ha a hitbér rendelése a férjtől származik, arra a 113. §. szabályai megfelelően alkalmazandók.

172. §.

A nő elveszti hitbérét:

1. ha házásságtörést követett el és a férj e miatt vele az együttélést megszakitotta, az 1894: XXXI. t.-cz. 81. §. első bekezdésének esete pedig fenn nem forog;

2. ha férjét szándékosan megölte, vagy abban közreműködött.

173. §.

A házasságtöréssel egyenlőnek tekintendők a 172. §. alkalmazásában az 1894: XXXI. t.-cz. 76. §-ában emlitett többi cselekmények.

Ha akkor, midőn a férjnek a cselekmény tudomására jutott, a felek már nem éltek együtt, a 172. §. 1. pontjára a férj jogutódai csak az esetben épithetnek jogot, ha a férj ahhoz való ragaszkodását hitelt érdemlőleg kijelentette.

174. §.

Hitbére lehet a férjnek is, a feleségétől vagy mástól (viszonhitbér).

A viszonhitbérre a hitbér szabályai megfelelően alkalmazandók.

V. Házassági szerződések.

1. Általában.

175. §.

Házassági szerződés által a házastársak a házasság vagyoni joghatályait tetszés szerint szabályozhatják, a mennyiben a törvényből más nem következik.

Házassági szerződést a házastársak a házasság létrejötte előtt vagy után, és annyiszor a mennyiszer köthetnek.

A 113. §. első és második bekezdései a házassági szerződésekre, mindkét felet illetőleg, megfelelően alkalmazandók.

2. A női szabadvagyon körében.

176. §.

Ha a házassági szerződésben a nő a házasélet terheihez való időnkinti hozzájárulást kötelezett, ennek kétség esetében az az értelme, hogy azt csak tiszta bevételeiből kötelezte.

Ha a nőnek mint szorgos családanyának méltán attól kell

tartania, hogy az általa kötelezett járuléknak a beszolgáltatása által a mondott terheknek a viselését közelálló koczkáztatásnak tenné ki, akkor szabadságában áll neki e járulékot e terheknek a viselésére közvetlenül forditani, vagy azt e czélra magánál visszatartani. Ezzel ellenkező kikötés semmis.

3. *A közszerzeményre nézve.*

177. §.

Házassági szerződés által a felek többiközt: megállapithatják, hogy köztük ne legyen, vagy csak egy időre legyen, vagy csak feltételesen legyen szerzeményi közösség; a már megkezdődött szerzeményi közösséget bármikor megszüntethetik; a szerzeményi közösséget kizáró vagy megszüntető szerződést bármikor hatályon kivül helyezhetik.

Ha a szerzeményi közösségnek az ideje a házassági szerződés következtében nem esik egybe a házasság idejével, a jelen fejezet III. alatti rendelkezéseinek alkalmazásánál a házasság ideje vagy megszünése helyett mindenütt a szerzeményi közösségnek a szerződésből folyó idejét, illetőleg megszünését kell érteni. A 150. §. harmadik bekezdése körében ily esetben a 105. és 108. §-ok megfelelően alkalmazandók.

178. §.

Házassági szerződéssel meg lehet állapitani, hogy csupán az egyik házastársat illesse a másiknak a vagyonára nézve szerzeményi közösség; ugyszintén, hogy a közösségnek mások legyenek a hányadai, mint a melyeket a törvény megállapit.

179. §.

Házassági szerződéssel ki lehet kötni, hogy a közszerzeményi javakra nézve a másik házastársnak jogában álljon a tiszta közszerzeményül való megállapitást és e megállapitásból folyó jogainak a biztositását bármikor követelni (148. §.). E megállapitásnál eltérő kikötés hiányában a 151—159. §-ok rendelkezései szolgálnak megfelelően alkalmazandó zsinórmértékül.

180. §.

Házassági szerződés által a 165—168. §-ok alkalmazását ki lehet zárni.

Ellenben nem lehet kizárni a 169. §. alkalmazását.

4. Általános vagyonközösség.

181. §.

Házassági szerződés által a felek megállapithatják, hogy köztük általános vagyonközösség legyen.

Az ilyen szerződést csak személyesen lehet megkötni.

182. §.

Általános vagyonközösség esetében a III. alatti rendelkezések, ugy továbbá a 177—180. §-ok megfelelően alkalmazandók azzal a változtatással, hogy, hacsak a 125. §. esete fenn nem forog, mindenik házastársnak minden javai, és a 133. §. 3. s 4. pontbelieken kivül minden tartozásai közszerzeményieknek tekintendők.

MÁSODIK CZÍM.

Rokonság.

ELSŐ FEJEZET.

Bevezető szabályok.

183. §.

Előd és ivadék egymásnak egyenes ágon rokona.

Közös elődnek egymással egyenes ágon nem rokon ivadékai: oldalrokonok.

A törvénytelen gyermek és természetes atyja egymásnak nem rokona.

184. §.

Egyenes ágbeliek azon az izen rokonai egymásnak, a hány a rokonságukat közvetitő nemzés.

Oldalágbeliek azon az izen rokonai egymásnak, a mely izen mind a ketten rokonai a közös elődnek. Az izek egyenlőtlensége esetében a távolabbi iz határoz.

185. §.

Az egyik házastárs a másik házastársnak rokonaival sógorságban van azon az ágon és azon az izen, a mely ágon és a mely izen azok rokonai a házastársának.

A házasság megszünése nem szünteti meg a sógorságot akkor sem, ha a házasságból gyermek nem is maradt.

MÁSODIK FEJEZET.

Törvényes leszármazás.

186. §.

A házasság fennállása alatt fogant vagy született gyermek törvényes, ha a férj az anyával a gyermek fogantatása időszakában közösült.

Törvényes a gyermek a házasság érvénytelensége esetében is, kivéve, ha a házasság megkötésekor az érvénytelenség okáról mindkét házastársnak tudomása volt, vagy ha a házasság alaki kellék hiánya miatt semmis.

Ha a házasság kényszer miatt érvénytelen: a kényszeritett házastársat ugy kell tekinteni, mint a kinek az érvénytelenség okáról nem volt tudomása.

187. §.

A vélelem az, hogy a férj a gyermek fogantatása időszakában az anyával közösült. Ha a gyermek fogantatása a házasság megkötése előtti időbe esik, ez a vélelem csak akkor áll, ha a férj meghalt a nélkül, hogy a gyermeket megtagadta volna, vagy ha a házasság megkötésekor tudta, hogy jegyese teherbe van ejtve.

Nem áll e vélelem a házastársaknak ágytól és asztaltól való elválása után fogant gyermekre nézve, kivéve, ha a házastársak az életközösséget időközben, bár csak tényleg vagy ideiglenesen is, visszaállitották, vagy ha egyéb körülményekből következtethető, hogy a fogantatás időszakában a házastársak egymással közösültek.

188. §.

Az az időszak, a melyben a gyermek fogantathatott (a fogantatás időszaka), a gyermek születése napját megelőző száznyolczvanegyedik és háromszázadik nap közötti idő, mind a két határnap beszámitásával.

A gyermek törvényessége érdekében lehet bizonyitani, hogy a születése napját megelőző háromszázadik napnál előbb fogantatott.

189. §.

A házasság fennállása alatt vagy a házasság megszünése után a háromszázadik napon belül született gyermek törvényességét a férj megtámadhatja, de csak egy év alatt attól az időponttól számitva, a mikor a gyermeknek születését megtudta.

190. §.

A férj a gyermek törvényességét csak maga támadhatja meg. Törvényes képviselőjének beleegyezésére nem szorul.

191. §.

Ha a férj elmebetegség miatt gyámság alá van helyezve, vagy ha ismeretlen tartózkodása miatt nem szerezhetett tudomást a gyermek születéséről: nevében gyámhatósági jóváhagyással törvényes képviselője támadhatja meg a gyermek törvényességét attól az időponttól számitott egy év alatt, mikor a gyermek születését megtudta.

Ha a törvényes képviselő a gyermek törvényességét megtámadni elmulasztotta: a férj a gyámság alól felmentése vagy visszatérte után a megtámadás jogával akkép élhet, mintha nem lett volna törvényes képviselője.

192. §.

Törvényességét a férj életében megtámadhatja a gyermek is, ha a férjet még a gyermek fogantatása előtt elmebetegség miatt gyámság alá helyezték, vagy ha a férj tartózkodási helye a gyermek fogantatása óta ismeretlen.

A gyermeknek ez a joga megszünik, ha a férjet a gyámság alól felmentik, vagy ha a férj visszatér.

193. §.

A gyermek csak maga támadhatja meg törvényességét. Ha a gyermek még kiskoru: nevében a gyámhatóság jóváhagyásával törvényes képviselője gyakorolhatja a megtámadás jogát. Ha a gyermek életkorának tizennegyedik évét már betöltötte, a megtámadáshoz az ő beleegyezése is szükséges.

194. §.

A gyermek törvényességét a megtámadásra kiszabott határidő lejártával csak akkor lehet megtámadni, ha a határidő elmulasztása csalárd megtévesztés vagy jogellenes fenyegetés következtében történt. Ilyenkor a megtámadás haladéktalanul megteendő, mihelyt a jogosult a tévedést felismerte, vagy a kényszerhelyzet megszünt.

A határidő folyása szünetel, mig a megtámadásra jogosult a megtámadásban erőhatalom vagy szerződőképtelenség által gátolva van.

195. §.

A gyermek törvényességét nem lehet megtámadni, ha a férj a gyermeket születése után elismerte.

A gyermek elismerése időhöz vagy feltételhez nem köthető. Kijelenthető végintézkedésben is az erre nézve megállapitott alakban.

A férj a gyermeket csak maga ismerheti el. A férj törvényes képviselőjének beleegyezése nem szükséges.

196. §.

A megtámadás a gyermek ellen inditott keresettel, és ha az anyja él, ennek is a perbe vonásával történik.

A gyermek a férj törvényes képviselője ellen intézett keresettel támadja meg törvényességét.

Mig a per el nem dől, egyebütt nem lehet a gyermek törvénytelenségét érvényesiteni.

A megtámadási perben keletkezett jogerős itélet mindenkivel szemben hatályos.

Ha a férj a keresetet visszavonta, vagy itélethozatal előtt a gyermeket elismerte: a gyermek törvényességét meg nem támadottnak kell tekinteni.

197. §.

Ha a gyermeknek a férj részéről való elismerése megtámadható, ez esetre is a 190., 191., 194. és 196. §-ok szabályait kell megfelelően alkalmazni a 191. §-ban emlitett határidő kivételével.

198. §.

A gyermek halála után törvényességét megtámadni nem lehet.

A férj a gyermek halála után érvényesitheti a gyermek törvénytelenségétől függő jogait: ha a gyermek törvényessége a gyermek életében meg volt támadva, vagy ha a gyermek a megtámadási határidő eltelte előtt halt meg.

A férj halála után bárki érvényesitheti a gyermek törvénytelenségétől függő jogait: ha a gyermek törvényessége a férj életében meg volt támadva, vagy ha a férj a megtámadási határidő eltelte előtt halt meg, vagy az e §. második bekezdésében meghatározott jogát érvényesitette.

Az e §. második és harmadik bekezdése alapján hozott itélet csak a perben állókkal szemben hatályos.

199. §.

A házasság megszünésétől háromszáz nap eltelte előtt ujra férjhez ment nőnek az utóbbi házasság megkötése után született oly gyermekét, a ki a 186—188. §-ok alapján mind az egyik, mind a másik férj gyermekének vélelmezhető: a korábbi férj gyermekének kell vélelmezni, ha a korábbi házasság megszünésétől számitott kétszázhetvenedik napon belül született, viszont az utóbbi férj gyermekének kell vélelmezni, ha a kétszázhetvenedik napon tul született.

HARMADIK FEJEZET.

Törvényesités.

a) Utólagos házasságkötéssel.

200. §.

A törvénytelen gyermek az atyja és anyja közt létrejött házasság következtében a házasság megkötésétől kezdve mindkettejük törvényes gyermekévé lesz.

A gyermek atyjául a férjet kell tekinteni, ha a gyermek fogantatása időszakában az anyával közösült.

201. §.

Ha a férj a törvénytelen gyermek születése után elismerte, hogy a gyermeknek természetes atyja: a gyermek javára az a vélelem, hogy a férj a gyermek fogantatása időszakában az anyával közösült.

Ezt a körülményt a férjjel szemben valónak kell tekinteni, ha az elismerést személyesen az anyakönyvvezető előtt vagy közokiratban jelentette ki.

202. §.

Az utólagos házasság által való törvényesités joghatálya kiterjed a gyermek ivadékaira akkor is, ha a gyermek a házasság megkötése előtt meghalt.

203. §.

Törvényes a gyermek a házasság érvénytelensége esetében is, kivéve, ha a házasság megkötésekor az érvénytelenség okáról mindkét házastársnak tudomása volt, vagy ha a házasság alaki kellék hiánya miatt semmis.

Ha a házasság kényszer miatt érvénytelen, a kényszeritett házastársat úgy kell tekinteni, mint a kinek az érvénytelenség okáról nem volt tudomása.

b) Törvényesités a király kegyelméből.

204. §.

A király törvénytelen gyermeket kegyelemből törvényesithet, kivéve, ha a gyermek fogantatásakor az atya és az anya az 1894:XXXI. t.-czikk 11. §-ának a), b) vagy d) pontja értelmében egymással házasságot nem köthettek.

205. §.

A törvényesitésnek csak akkor van helye, ha maga az atya elismeri, hogy a gyermeknek ő a természetes atyja és kijelenti, hogy a gyermeket törvényesiteni kivánja.

206. §.

A nyilatkozatot közokiratba kell foglalni.

Kiskoru vagy elmegyengeség miatt gyámság alá helyezett atya nyilatkozatához törvényes képviselőjének gyámhatóságilag jóváhagyott beleegyezése szükséges. Elmebetegség miatt gyámság alá helyezett atya nyilatkozata nem jön figyelembe. Pazarlás vagy iszákosság miatt gyámság alá helyezett atya nyilatkozata nem szorul a törvényes képviselő beleegyezésére.

A nyilatkozatot végintézkedésbe is lehet foglalni. Ebben az esetben a nyilatkozat kellékei tekintetében a végintézkedés szabályai nyernek alkalmazást.

207. §.

Törvényesitésnek csak a gyermek belegyezésével van helye.

Ha a gyermek szerződőképtelen vagy tizennégy éven alul van: helyette a gyámhatóság jóváhagyásával törvényes képviselője jogosult a beleegyezésre.

208. §.

Kiskoru gyermek törvényesitéséhez anyjának és ha az atyának felesége van, ennek beleegyezése is szükséges.

Az anyát vagy a feleséget, a ki távollét vagy más ok miatt tartósan gátolva van nyilatkozni, nem létezőnek kell tekinteni.

209. §.

A beleegyezést, a képviselet kizárásával, személyesen közokiratba foglalt nyilatkozatban kell kijelenteni.

A beleegyezés nem szorul a törvényes képviselő hozzájárulására.

A beleegyezést visszavonni nem lehet.

210. §.

Ha az anya a gyermek személyére vonatkozó szülői jogától meg van fosztva, vagy ha a törvényesités abban maradása a gyermeknek nyilvánvalóan nagy kárára válnék: az anya ellenzése esetén helyette a gyámhatóság jogosult a beleegyezésre.

211. §.

A törvényesitést nem lehet feltételhez vagy határidőhöz kötni.

212. §.

Halála után a gyermek nem törvényesithető akkor sem, ha ivadékai vannak.

213. §.

A törvényesitést az atya életében csak ő maga kérheti. Törvényes képviselőjének beleegyezésére nem szorul. Az atya halála a beadott kérelemre nincs befolyással.

Az atya halála után az atyának közokiratba foglalt felhatalmazása alapján vagy ha a 205. §-ban meghatározott nyilatkozat végintézkedésbe van foglalva, a törvényesitést a gyermek vagy anyja kérheti.

214. §.

A törvényesités megdől, ha az alapjául szolgáló nyilatkozatok (205., 207., 208., 210. §-ok) érvénytelenek.

Ha a törvényesités alapjául szolgáló nyilatkozat megtámadható: a megtámadásra jogosult nyilatkozatát csak maga támadhatja meg. Az atya nyilatkozata tekintetében a 206. §. második bekezdését kell megfelelően alkalmazni. A törvényes képviselő a gyermek helyett tett nyilatkozatát (207. §. második bekezdése) csak a gyámhatóság jóváhagyásával támadhatja meg. Egyébként a megtámadás nem szorul a törvényes képviselő beleegyezésére. Ezek a szabályok megfelelően állanak a megtámadható nyilatkozat megerősitésére is.

A 194. §-t megfelelően alkalmazni kell.

215. §.

A törvényesités joghatályán nem változtat az a körülmény, hogy az, a ki a törvényesitést mint atya kivánta, valójában nem atyja a gyermeknek, vagy hogy téves volt az a feltevés, hogy a gyermek anyja vagy az atya felesége távollét vagy más ok miatt tartósan gátolva van nyilatkozni.

216. §.

A törvényesités következtében a gyermek a királyi elhatározás keltétől fogva törvényes gyermek lesz.

Ha az atya a törvényesités előtt halt meg: a törvényesitett gyermeket ugy kell tekinteni, mintha már az atya halálakor törvényes gyermek lett volna.

217. §.

A törvényesités joghatálya a törvényesitett gyermek ivadékaira is kiterjed, de nem az atya rokonaira. Sógorság nem támad a gyermek és az atyának felesége, valamint az atya és a gyermek felesége közt.

218. §.

A törvényesités nem érinti a gyermek és rokonai közti kölcsönös jogokat és kötelességeket, a törvényben meghatározott esetek kivételével.

219. §.

A törvényesités megszünteti a gyermek anyjának gyermeke személyére vonatkozó szülői jogát. Ez a jog feléled, mihelyt a gyermek eltartása ismét az anyára hárul, az atya pedig meghalt vagy szülői joga megszünt vagy szünetel.

220. §.

A törvényesitett gyermekkel és ivadékaival szemben az atya eltartási kötelezettsége megelőzi az anyáét és az anyai ágbeli rokonokét.

NEGYEDIK FEJEZET.

Örökbefogadás.

221. §.

Örökbefogadhat: a kinek nincs törvényes ivadéka, a ki legalább negyven éves és legalább tizenhat évvel idősebb az örökbefogadandónál.

Nem fogadhat örökbe a nő, a kinek törvénytelen ivadéka van.

Nem fogadhat örökbe, a ki gyámság alá van helyezve.

Az, hogy valakinek örökbefogadott gyermeke van, nem akadályozza, hogy mást is örökbefogadjon.

222. §.

Nem fogadhat örökbe, a ki azon egyház szabályai szerint, a melyhez tartozik, egyházi rend vagy fogadalom okából házasságot nem köthet.

223. §.

Az igazságügyminister az örökbefogadásnak a 221. §. első és második bekezdésében megállapitott kellékei alól felmentést adhat.

224. §.

Házastárs csak házastársának személyesen nyilvánitott és közokiratba foglalt beleegyezésével fogadhat vagy fogadható örökbe. A beleegyezés nem szorul a törvényes képviselő hozzájárulására.

A beleegyezés vissza nem vonható.

A házastársat, a ki távollét vagy más ok miatt tartósan gátolva van nyilatkozni, nem létezőnek kell tekinteni.

225. §.

Kiskoru törvényes gyermek csak atyjának és anyjának, kiskoru törvénytelen gyermek csak anyjának személyesen nyilvánitott és közokiratba foglalt beleegyezésével fogadható örökbe.

A 224. §. második és harmadik bekezdését megfelelően alkalmazni kell.

Ha a szülő kiskoru gyermeke személyére vonatkozó szülői jogától meg van fosztva: a szülő beleegyezésének hiánya az örökbefogadásnak nem áll utjában.

226. §.

Házastársak kivételével többen együtt senkit sem fogadhatnak örökbe.

Mig az örökbefogadást jogérvényesen hatályon kivül nem helyezték, az örökbefogadó házastársán kivül más az örökbefogadottat nem fogadhatja örökbe.

227. §.

Az örökbefogadás az örökbefogadó és az örökbefogadandó közt személyesen, a képviselet kizárásával, közokirat alakjában kötött és az illetékes biróság által megerősitett szerződéssel jön létre.

228. §.

Az örökbefogadandó csak törvényes képviselőjének gyámhatóságilag jóváhagyott beleegyezésével kötheti meg a szerződést. Ha az örökbefogadandó tizennégy éven alul van: a szerződést helyette a gyámhatóság jóváhagyásával törvényes képviselője kötheti meg.

229. §.

Az örökbefogadást feltételhez vagy határidőhöz kötni nem lehet.

230. §.

Az örökbefogadás a birói megerősités keltének időpontjával lép hatályba.

A szerződés a feleket már előbb is és mindaddig köti, mig a biróság a megerősitést végérvényesen meg nem tagadta.

A biróság csak akkor tagadhatja meg a megerősitést, ha az örökbefogadási szerződés a törvényes kellékeknek meg nem felel.

231. §.

Az örökbefogadandó halála után a biróság az örökbefogadási szerződést többé meg nem erősitheti.

Az örökbefogadó halála után a biróság az örökbefogadási szerződést csak akkor erősitheti meg, ha azt a szerződő felek valamelyike még az örökbefogadó halála előtt a birósághoz megerősités vagy a gyámhatósághoz jóváhagyás végett benyujtotta. Az örökbefogadó halála utáni megerősités a halál előttivel egyenlő joghatályu.

232. §.

A birói megerősités nem szünteti meg a szerződés érvénytelenségét és nem pótolja a szükséges beleegyezések hiányát.

Ha a szerződés vagy a szükséges beleegyezések valamelyike megtámadható, a megtámadásra jogosult nyilatkozatát csak maga támadhatja meg. Az örökbefogadott tekintetében a 228. §-t kell megfelelően alkalmazni. Egyébként a megtámadáshoz a törvényes képviselő beleegyezése nem szükséges.

Ugyanez megfelelően áll a megtámadható nyilatkozat megerősitésére.

A 194. §-t megfelelően alkalmazni kell.

233. §.

Az örökbefogadás joghatályán nem változtat az a körülmény, hogy téves volt az a feltevés, hogy a házastárs (224. §. harmadik bekezdése) vagy a szülő (225. §. második bekezdése) távollét vagy más ok miatt tartósan gátolva van nyilatkozni.

234. §.

Az örökbefogadottat az örökbefogadó törvényes gyermekének kell tekinteni.

Az, a kit házastársak közösen fogadtak örökbe, valamint az egyik házastársnak a másik által örökbefogadott gyermeke mindkét házastárs közös törvényes gyermekének tekintendő.

235. §.

Az örökbefogadott az örökbefogadó családnevét és pedig, ha az örökbefogadó asszony, ennek leánykori családnevét viseli.

Ha az örökbefogadó asszony férjével közösen fogadott valakit örökbe, vagy ha a férje törvényes gyermekét fogadta örökbe: az örökbefogadott a férj családnevét viseli.

Az örökbefogadott uj családnevéhez kapcsoltan viselheti addigi családnevét is, hacsak az örökbefogadási szerződés ettől el nem tiltja.

236. §.

Az örökbefogadás alapján az örökbefogadót törvényes öröklési jog meg nem illeti.

237. §.

Az örökbefogadás az örökbefogadó rokonára nem hat ki.

Az örökbefogadó házastársa és az örökbefogadott valamint ennek házastársa és az örökbefogadó közt sógorság nem támad.

238. §.

Az örökbefogadás kihat az örökbefogadottnak utóbb született ivadékaira is. A szerződés kötésekor már meglevő ivadékra és ennek később született ivadékára az örökbefogadás csak akkor hat ki, ha az örökbefogadó a szerződést az örökbefogadottnak akkor már meglevő ivadékával is megkötötte.

239. §.

Az örökbefogadás, a mennyiben a törvény mást nem rendel, az örökbefogadottnak és rokonainak a rokonságon alapuló kölcsönös jogait és kötelezettségeit érintetlenül hagyja.

240. §.

Az örökbefogadás következtében az örökbefogadott atyjának és anyjának minden szülői joga megszünik.

Ha azonban az örökbefogadott gyermek eltartásának kötelezettsége ismét a szülőjére hárul: a szülő jogai — a törvényes képviselet jogának kivételével — feléledhek, feltéve, hogy az örökbefogadó meghalt vagy az örökbefogadott feletti szülői jogai megszüntek vagy szünetelnek.

241. §.

Az örökbefogadási szerződésben az örökbefogadás jogkövetkezményeit csak annyiban lehet módositani, hogy az örökbefogadót ki lehet zárni az örökbefogadott vagyonának kezeléséből és szülői haszonélvezetéből, és ki lehet kötni, hogy az örökbefogadottnak ne legyen az örökbefogadóval szemben törvényes öröködési joga.

242. §.

Az örökbefogadás hatályon kivül helyezhető az örökbefogadónak, az örökbefogadottnak, valamint ennek ivadékai közül azoknak a szerződésével, a kikre az örökbefogadás kihat.

Ha a házastársak közösen fogadtak valakit örökbe vagy egyik a másiknak gyermekét fogadta örökbe: a felbontó szerződéshez mindkét házastársnak, és ha csak az egyik van életben, ennek hozzájárulása szükséges.

243. §.

Az örökbefogadott halála után a többi érdekelt az örökbefogadás következtében köztük létrejött jogviszonyt szerződéssel szintén megszüntetheti.

244. §.

A 227—229., 232. §-okban foglalt rendelkezések az örökbefogadást hatályon kivül helyező szerződésre is megfelelően alkalmazandók.

245. §.

Az örökbefogadó vagy az örökbefogadott birói uton az örökbefogadásnak hatályon kivül helyezését kérheti, ha a másik fél az örökbefogadási viszonyból eredő kötelességeket szándékos magaviselete által oly sulyosan megsértette, hogy ennek folytán a viszony fentartása a hatályon kívül helyezést kérő félre nézve méltánytalan vagy elviselhetetlen.

E jog elenyészik, ha a jogosult a vétkes cselekményt megbocsátotta.

A keresetet csak attól a naptól számitott hat hónap alatt lehet meginditani, a melyen a vétkes cselekmény a jogosult tudomására jutott.

A határidő folyása szünetel, mig a jogosult a kereset meginditásában erőhatalom vagy szerződőképtelenség által gátolva van.

246. §.

A szülő, a ki azért, mert távollét vagy más ok miatt tartósan gátolva volt, nem létezőnek tekintetett, az örökbefogadási szerződés megerősitésétől számitott egy év alatt birói uton az örökbefogadásnak hatályon kivül helyezését kérheti: ha az örökbefogadás oly fontos érdeket sért, hogy e miatt a szülőnek a beleegyezés megtagadására alapos oka lett volna.

247. §.

Az örökbefogadó és az örökbefogadott közt az 1894: XXXI. t.-cz. 18. §-ában foglalt tilalom ellenére kötött érvényes házasság következtében az örökbefogadás hatályát veszti.

248. §.

Az örökbefogadási szerződés hatályon kivül helyezésével az örökbefogadottnak és ivadékai közül azoknak, a kikre nézve a szerződés hatályát vesztette, nem szabad többé az örökbefogadó nevét viselniök.

Ez a szabály nem áll a 232. §. második bekezdésének eseteiben, ha a hatályon kivül helyezés az egyik házastárs halála után történt.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Eltartás kötelezettsége.

249. §.

Előd és ivadék egymást eltartani köteles.

Eltartáshoz annak van joga, a ki megfelelő kereset hiján és vagyontalansága miatt nem bir a maga erejéből megélni.

Kiskoru gyermek, még ha vagyona is van, annyiban követelhet szüleitől eltartást, a mennyiben az vagyonának jövedelméből és keresményéből nem telik.

250. §.

Nem köteles mást eltartani, a ki egyéb kötelezettségeit is számbavéve, saját illő megélhetésének veszélyeztetése nélkül azt nem teheti.

Szülőknek azonban mindazt, a mijök van, egyformán kell a maguk és kiskoru gyermekük eltartására felhasználniok. A szülőknek ez a kötelezettsége nem áll be, ha a gyermek eltartható vagyona állagából, vagy ha van neki eltartására kötelezhető más rokona.

A gyermeknek oly vagyonát vagy oly jövedelmét, a mely annak a rendelkezése értelmében, a ki azt a gyermeknek juttatta, különben nem volna a gyermek eltartására fordítható, számitásba lehet venni, ha más vagyon vagy eltartásra kötelezhető más rokona nincsen.

251. §.

Azt, a ki eltartásra szorul, eltartani kötelesek: első sorban ivadékai a törvényes örökösödés sorrendjében és örökrészük arányában; másodsorban elődei a rokonsági iz közelségének sorrendjében.

Az elődök közül az egyenlő közelségüeket az eltartás kötelezettsége egyenlő arányban terheli. A kiskoru gyermeket azonban első sorban az atya köteles eltartani. Ha atya nincs vagy ha a 250. §. első bekezdése értelmében mentes: az eltartás kötelezettsége az anyára hárul. Ha azonban a szülők törvényesen elváltak, mindegyikük tehetsége arányában köteles a gyermek eltartásáról gondoskodni.*)

---

*) Ezzel összhangzásba hozandó az 1894 : XXXI. t. cz. 95. §-a.

252. §.

A férj feleségének a házasságkötéskor már meg volt, nem tőle származó kiskoru gyermekét, a mennyiben a gyermek vagyonából és keresményéből el nem tartható, a házasság fennállása alatt tizennegyedik életévének betöltéséig ép ugy köteles eltartani, mintha saját gyermeke volna: ha a nő a 250. §. első bekezdése értelmében mentes és ha a gyermeknek nincsen az eltartásra kötelezhető más rokona.

253. §.

Az örökbefogadó eltartási kötelezettsége mindazokkal szemben, a kikre az örökbefogadás kihat, megelőzi annak az elődnek az eltartási kötelezettségét, a ki az eltartásra jogosultnak vele egy izen rokona.

254. §.

Az atya az érvénytelen házasságból született törvényes gyermekétől eltartást nem követelhet, ha a házasság megkötésekor annak érvénytelenségéről tudomása volt.

A 186. §. harmadik bekezdését alkalmazni kell.

255. §.

Királyi kegyelemmel törvényesitett gyermeket atyjának elődei nem kötelesek eltartani.

256. §.

Ha az, a ki az eltartásra kötelezett volna, a 250. §. első bekezdése értelmében mentes: az eltartás kötelezettsége, mely őt terhelné, a vele egyenlő sorban álló kötelezettre, ilyennek hiányában a sorban utána következő kötelezettre hárul. A mentesség idejére más által szolgáltatott tartást utólag sem köteles megtériteni.

Ha az eltartásra kötelezett a belföldön épen nem vagy csak nehezen volna kötelezettségének teljesitésére szoritható: helyette a tartást a vele egyenlő sorban álló kötelezett, ilyennek hiányában a sorban utána következő kötelezett köteles szolgáltatni. Ez utóbbinak visszkereseti joga van az ellen, a ki helyett a tartást szolgáltatta.

257. §.

Az eltartásnak az a kötelezettsége, mely a 96. és 100. §-ok értelmében a házastársat terheli, az ivadék és előd kötelezettségét megelőzi. Ha a házastárs — egyéb kötelezettségeit is számbavéve — saját illő megélhetésének veszélyeztetése nélkül házastársát el nem tarthatja: az ivadék és az előd tartási kötelezettsége megelőzi a házastárs kötelezettségét.

A 256. §. második bekezdése megfelelően alkalmazandó.

258. §.

He egyidejüleg többen követelnek tartást, de a kötelezettnek nincs módjában mindannyit eltartani: akkor az ivadékok megelőzik az elődöket. Az ivadékok közül azok, a kiket a törvényes örökösödés illetne meg, megelőzik a többieket, a kiskoruak, ha nem is illetné meg őket a törvényes örökösödés, megelőzik a nagykoruakat. Az elődök közül a közelebbi rokonok megelőzik a távolabbiakat.

Ha a házastárs és rokonok követelnek tartást: a házastárs és a kiskoru gyermek követelése egyenrangu, más rokont azonban a házastárs megelőz. A házastárs és a rokonok tartási követelése a mostoha gyermekét (252. §.) minden esetben megelőzi.

259. §.

A jogosultat eltartás czimén mind az megilleti, a mi társadalmi állását számba véve illő megélhetéséhez szükséges. Kiskoruaknak eltartás czimén a neveltetésük és kiképeztetésük költsége is jár. (Illendő tartás.)

260. §.

Annak, a ki erkölcsileg vétkes viselkedése következtében jutott nyomorba, csak ahhoz van joga, hogy a legszükségesebbekkel tartsák el. (Szükséges tartás.)

Csak ily szükséges tartás jár annak is, a ki ugy viselkedett az eltartásra kötelezettel szemben, hogy ez től a kötelesrészt elvonhatná.

Ezekben az esetekben az illendő tartás más kötelezettől sem követelhető.

261. §.

A tartás egyrészt a jogosult szükségletéhez, másrészt a kötelezett társadalmi állásához és szolgáltatási képességéhez mérten jár.

262. §.

A férjet felesége hozományán megillető jogai az utóbbit ivadékaival szemben terhelő eltartási kötelezettség megszabásánál nem jönnek számba.

263. §.

Kiskorut rokonaival szemben terhelő eltartási kötelezettség megszabásánál a vagyonára nézve atyját vagy anyját megillető szülői haszonélvezet számba nem jön.

264. §.

A tartás rendszerint készpénzben, előleges havi részletekben fizetendő.

Nyomós okból a kötelezett kivánságára a tartásnak más módon való szolgáltatása is megengedhető.

A szülő maga határozhatja meg, hogy kiskoru gyermekének a tartást természetben vagy pénzben és mily előleges részletekben szolgáltassa. Nyomós okból a kiskoru gyermekek érdekében a gyámhatóság máskép rendelkezhetik.

265. §.

A viszonyok változása esetében a már megállapitott tartást a jövőre nézve megszüntetni, mérsékelni vagy fölemelni vagy a szolgáltatás módján változtatni lehet.

266. §.

Az eltartáshoz való jogot a multra nézve a jogosult csak attól az időponttól érvényesitheti, a melyben a kötelezettet az eltartási kötelezettség teljesitésére felszólitotta.

267. §.

Az eltartáshoz való jogról a jövőre nézve nem lehet lemondani.

E jog másra át nem ruházható és meg nem terhelhető.

Az eltartás fejében előre teljesitett szolgáltatás — arra az esetre, ha a jogosult ismét eltartásra szorulna — csak arra az időre nézve menti fel a kötelezettet az ujraszolgáltatás kötelezettsége alul, a melyre nézve a tartást előre szolgáltatni köteles volt.

268. §.

Az eltartásra jogosult vagy kötelezett halálával a már esedékes szolgáltatásokon kivül eltartás vagy az annak fejében járó kártalanitás csak az elhalálozást megelőző időre nézve követelhető a 266. §. korlátain belül.

Az eltartásra jogosult halála esetében eltemetése költségét is, a mennyiben a hagyatékból ki nem kerül, az eltartásra kötelezett tartozik viselni.

269. §.

Az elhunyt férj életben levő szülőit más kötelezett hiányában az özvegy az özvegyi haszonélvezetből eltartani köteles, ha egyéb kötelezettségeit számbavéve saját illő megélhetésének veszélyeztetése nélkül azt teheti.

A 259—261., 264—268. §-ok megfelelően alkalmazandók

HATODIK FEJEZET.

A szülő és a törvényes gyermek közti jogviszony.

I. A gyermek személyére vonatkozó szülői jog.

270. §.

A gyermek atyjának családnevét viseli. Utónevét a szülő határozza meg.

271. §.

A szülőnek joga és kötelessége társadalmi és vagyoni viszonyainak megfelelő módon kiskoru gyermeke gondját viselni, reá felügyelni és őt nevelni.

A gyermek tartózkodási helyét a szülő határozza meg.

A szülő visszakövetelheti a gyermeket attól, a ki jogtalanul tartja magánál.

272. §.

A gyermek életpályáját a szülőnek a gyermek hajlamai, szellemi és testi képességei figyelembe vételével kell megállapitani.

A szülő abban a vallásban köteles a gyermeket nevelni, a mely a gyermeknek törvényes vallása.

273. §.

A gyermek a szülőnek engedelmeskedni köteles.

A nevelés jogánál fogva a szülő megfelelő, de csak az egészségre ártalmatlan módon gyakorolható házi fegyelem alkalmazásával szorithatja a gyermeket engedelmességre. A makacs gyermeket a szülő hatósági karhatalommal a szülői házból eltávolithatja vagy oda visszatérésre kényszeritheti. A vásott gyermeket a szülő a gyámhatóság jóváhagyásával a javulásához szükséges időre javitóintézetbe helyezheti.

274. §.

Ha a gyermek, a ki tizennegyedik életévét betöltötte, más életpályára kiván lépni, mint a melyet számára a szülő megállapitott, vagy ha a szülő kellő ok nélkül tiltja meg, hogy a gyermek a szülői házat szolgálatba lépés vagy önálló kereset czéljából elhagyhassa, vagy ha a szülő a már adott engedélyt okadatolatlanul visszavonja: a gyámhatóság, a mennyiben a gyermek nyilvánvaló érdeke megkivánja, megengedheti, hogy a gyermek az általa választott életpályára léphessen vagy a szülői házat elhagyhassa.

275. §.

Mig a szülői háznál tartják és nevelik, a gyermek köteles tőle telhetően és társadalmi állásának megfelelően a szülő háztartásában és gazdaságában ingyen közremunkálkodni.

276. §.

A mennyiben a gyermek fentartásáról önmaga gondoskodik, a szülő felügyeletének sérelme nélkül a 920. §-t kell alkalmazni.

A mennyiben azonban a gyermeket a szülő tartja el, a gyermek csak arról a feleslegről rendelkezhetik, a melylyel a keresmény az eltartása költségét meghaladja. A felesleg mennyiségét,

megegyezés hiányában, a gyermek kérelmére a gyámhatóság állapitja meg. A gyámhatóság szükség esetében intézkedik, hogy a munkaadó a gyermek keresményét mily részben fizesse közvetlenül a szülő vagy a gyermek kezéhez.

277. §.

A gyermek személyére vonatkozó szülői jog a házasság fennállása alatt oly értelemben illeti egyaránt az atyát és az anyát, hogy véleménykülönbség esetében az atyának, mint családfőnek az akarata dönt.

278. §.

A szülők házasságának érvénytelenitése vagy felbontása vagy ágy és asztaltól elválásuk esetében, ha arra nézve meg nem egyeztek, hogy a gyermekük személyére vonatkozó szülői jogot melyikük gyakorolja: ez a jog a hét éven aluli gyermekre nézve az anyát, a hét éven felüli gyermekre nézve a nem vétkes szülőt és ha a biróság mindkét szülőt vétkesnek nyilvánitotta, a fiukra nézve az atyát, a leányokra nézve pedig az anyát illeti.

A gyermek nyilvánvaló érdekében a gyámhatóság a szülők megegyezésétől és az első bekezdésben foglalt szabálytól eltérően is intézkedhetik.

A gyámhatóság a körülmények változtával, különösen ha az a szülő, a kire a gyermek bizva van, ujra házasságra lép, vagy az országból kivándorolni szándékozik, korábbi intézkedésén hivatalból is változtathat.

279. §.

Az a körülmény egymagában, hogy a szülő szerződőképtelenné vált vagy gyámság alá van helyezve, vagy részére testi fogyatkozás miatt gondnok rendeltetett ki, a szülőnek gyermeke személyére vonatkozó szülői jogát fel nem függeszti, de a szülő csak a gyermek törvényes képviselőjének ellenőrzése mellett gyakorolhatja azt. Nézetkülönbség esetében a törvényes képviselő véleménye dönt.

Ha az első bekezdésben emlitett körülmények valamelyike a gyermek erkölcsiségét, kellő nevelését vagy testi jólétét

veszélyeztetné: a gyámhatóság a szülőnek a gyermek személyére vonatkozó szülői jogát megfelelően korlátozhatja, vagy az ok megszüntéig felfüggesztheti.

280. §.

Ha a szülő szándékosan nem teljesiti szülői kötelességeit, különösen ha elhanyagolja a gyermek nevelését, ha fegyelmi hatalmával visszaél, vagy a gyermeket kellő gondozásban és eltartásban nem részesiti, vagy ha ledér vagy becstelen életmódjával veszélyezteti a gyermek erkölcsiségét, kellő felnevelését vagy testi jólétét: a gyámhatóság a szülőt a gyermek személyére vonatkozó szülői jogában korlátozhatja vagy attól egészen is megfoszthatja. A gyámhatóság különösen állandó hatósági felügyelet alá helyezheti a szülőt, elrendelheti a gyermeknek valamely családnál vagy nevelő- vagy javitóintézetben való elhelyezését, a gyermek érdekében szükséges intézkedései végrehajtásával külön gondnokot bizhat meg, és ha a szülőt törvényes képviseleti jogától is elmozditotta, a gyermek számára gyámot rendel.

281. §.

A 280. §-ban emlitett intézkedésnek helye van akkor is, ha a gyermek testi jólétét és erkölcsiségét nem ugyan magának a szülőnek, hanem másnak viselkedése veszélyezteti és a szülő e veszély elháritásáról nem gondoskodik, ugyszintén akkor is, ha a gyermek, bár a szülőt e miatt szemrehányás nem érheti, erkölcsileg elzüllött, nevezetesen, ha a gyermek a büntető törvényekbe ütköző cselekményeket már ismételve elkövetett és a szülő személyes és anyagi viszonyainál fogva alaposan lehet tartani attól, hogy a szülő nem lesz képes a gyermeket megjavitani.

282. §.

Ha a szülőt a gyermeke személye ellen elkövetett büntett vagy szándékosan elkövetett vétség miatt fegyház- vagy börtönbüntetésre vagy legalább félévi fogházbüntetésre jogérvényesen elitélték: gyermeke személyére vonatkozó szülői jogát mindenkorra elveszti.

283. §.

Gyermekével a szülőnek érintkezni akkor is joga van, ha nem is ő a gyermek gondviselője.

Ha az érintkezés módjára és idejére nézve a szülő és a gyermek gondviselője meg nem egyeznek, a gyámhatóság határoz.

A gyámhatóság a szülőt a gyermekével való érintkezéstől eltilthatja, ha az érintkezés a gyermek erkölcsiségének, nevelésének vagy testi épségének veszélyeztetésével járna.

284. §.

Ha az egyik szülő meghalt, a gyermek személyére vonatkozó szülői jog a tulélő szülőt illeti.

Ha a férjét tulélő anya ujra férjhez menetele következtében honosságát elveszti: a kiskoru gyermeke személyére vonatkozó szülői jogát csak a gyámhatóság engedélyével gyakorolhatja. Ha a gyámhatóság az engedélyt megtagadja, a gyermek gyámság alá kerül.

285. §.

Ha a gyámhatóság az egyik szülőnek a gyermek személyére vonatkozó szülői jogát korlátozta, felfüggesztette vagy megszüntette: ez a gyermeknek a másik szülőjéhez való viszonyán csak akkor változtat, ha a szülők életközössége következtében a gyermek a másik szülőre sem bizható erkölcsisége, nevelése vagy testi épsége veszélyeztetése nélkül.

A gyermek, ha az egyik szülőre sem bizható, gyámság alá kerül.

II. Az atya képviseleti joga.

286. §.

Az atya kiskoru gyermekének mind személyes mind vagyoni ügyeiben törvényes képviselője.

287. §.

Az atya nem lehet gyermekének képviselője:

1. oly ügyekben, a melyek a gyermek számára rendelt gondnok hatáskörébe tartoznak;

2. az egyrészről az atya vagy felesége vagy az atya képviselete alatt álló más személy, másrészről a gyermek közti perben vagy azok közötti jogügylet kötésénél, — hacsak a jogügylet nem áll egyébből, mint már fennálló kötelezettség teljesitéséből;

3. ha az atya szerződőképtelen, kiskoru, gyámság alá helyeztetett vagy számára gondnok van rendelve;

4. ha a gyámhatóság az atyát a gyermek személyére vonatkozó szülői jogától megfosztotta vagy ha az atya a szülői jogot a 282. §. értelmében elvesztette.

288. §.

A gyámhatóság a képviselet jogát az atyától megvonhatja:

1. oly ügyekben, a melyek tekintetében az atya vagy felesége vagy az atya képviselete alatt álló más személy és a gyermek közt számbavehető érdekellentét forog fenn;

2. ha az atya a gyermek képviseletében huzamos ideig el nem járhat;

3. ha az atya a képviseletet kötelességszerüen nem gyakorolja, vagy gyakorolni nem képes és ez által gyermeke érdekeit komolyan veszélyezteti.

III. Az atya vagyonkezelői tiszte.

289. §.

Az atyának joga és kötelessége kiskoru gyermeke vagyonát kezelni. A vagyon jövedelmeiről mindaddig számolni nem köteles, mig a gyermek vagyonán az atyai haszonélvezet megilleti.

290. §.

Az atya a gyermek vagyonát leltár mellett köteles kezelése alá venni. E kötelezettség alól az örökhagyó sem mentheti fel. Az atya a leltár teljességének és helyességének eskü alatti elismerésére kötelezhető, ha a leltár a gyermekre anyjáról háramlott vagyonra nézve készült.

291. §.

Nem illeti meg az atyát annak a vagyonnak kezelése, a melyhez a gyermek ajándékozás vagy örökösödés utján jutott: ha az ajándékozó az ajándékozás alkalmával, az örökhagyó pedig végintézkedésben a vagyon kezeléséből az atyát kizárta.

A rendelkezés arra is kiterjed, a mit a gyermek az igy juttatott vagyonhoz tartozó jog alapján szerez vagy az e vagyonhoz tartozó tárgynak megsemmisitése, megrongálása vagy elvonása következtében harmadik személytől kárpótlásul kap.

Ha az örökhagyó a gyermeknek csak a kötelesrészt hagyta, a rendelkezés, a mely az atyát a vagyonkezeléséből kizárja, hatálytalan.

292. §.

Ha az örökhagyó vagy az ajándékozó nem zárta ki az atyát a gyermeknek juttatott vagyon kezeléséből: az atya köteles a vagyont az ajándékozónak az ajándékozás alkalmával, az örökhagyónak pedig végintézkedésben tett rendelkezései értelmében kezelni. Ha az atya ezt elmulasztaná: a gyámhatóság az örökhagyó vagy az ajándékozó rendelkezéseinek végrehajtásáról, szükség esetében az atya vagyonkezelői jogának megszüntetésével és a vagyon kezelésére gondnok kirendelésével megfelelően gondoskodik.

Az atya a gyámhatóság jóváhagyásával mellőzheti az örökhagyó vagy az ajándékozó rendelkezéseit, ha ezek végrehajtása a gyermek érdekeit veszélyezteti.

Mig az ajándékozó él, rendelkezései csak beleegyezésével módosithatók vagy mellőzhetők, hacsak huzamos távollét miatt vagy más okból az ajándékozó nem nyilatkozhatik. Ebben az esetben beleegyezését a gyámhatóság jóváhagyása pótolja.

293. §.

A gyermek készpénzét és előmutatóra szóló vagy rendeletre szóló és üres hátirattal ellátott értékpapirjait az atya csak akkor tarhatja meg kezelés végett, ha azok értékét biztositja, — különben le kell tennie azokat a gyámhatóságnál vagy az árvavagyon kezelésére kijelölt más helyen a rendelkezést kizáró megkötéssel.

294. §.

A gyermek nevére szóló vagy rendeletére szóló és üres hátirattal el nem látott értékpapirok, a gyermek magán kötelezvényei, kötményezett betétkönyvei, drágaságai, a 293. §-ban emlitett értékpapirok kamatszelvényei és kamatutalványai biztosíték nélkül az atya őrizetében maradhatnak, de a gyám-

hatóság elrendeli azoknak biztositását vagy letételét, mihelyt attól lehet tartani, hogy az atya kezén hagyva kellő gondozás hiányában a gyermek kárt szenvedhetne.

295. §.

Az atya gyermekének kezelése alá vett vagyonát biztosithatja:

1. az átvett érték erejéig a jelzálogjognak belföldi ingatlanokra való bekebelezésével, a mennyiben a biztositandó összeg a mezőgazdasági ingatlan értékének két harmadát, egyéb ingatlan értékének felét meg nem haladja;

2. az 1. pontban megjelölt mértékig biztositott jelzálogi követeléseknek zálogul lekötésével, a mennyiben a követelés tőkeösszege a biztositandó értékkel felér;

3. árvavagyon befektetésére alkalmas értékpapirok zálogul átadásával, a mennyiben árfolyam szerinti értékük háromnegyede nem kisebb a biztositandó értéknél.

296. §.

A 294. és 318. §. esetében vagy más kiváló méltánylást érdemlő esetekben, különösen a gyermek nyilvánvaló érdekében vagy ideiglenesen, a gyámhatóság az atyától biztositékul elfogadhat zálogkép a biztositandó értékkel felérő összegről szóló betéti könyvet vagy pénztári utalványát oly pénzintézetnek, a melybe árvavagyon elhelyezhető, vagy oly értékpapirokat árfolyam szerinti értékük kétharmada erejéig, a melyekre nézve jelentékenyebb árcsökkenéstől tartani nem lehet, bár árvavagyon befektetésére nem alkalmasak.

297. §.

Midőn az atya a gyermeknek a 293. §. alá nem eső vagyonát köteles biztositani: a gyámhatóság megbizható kezesek jótállásával vagy arany és ezüstnemüek zálogkép átadásával nyujtott biztositást is elfogadhat, ha ugy találja, hogy ez által a gyermek érdeke a fenforgó körülmények figyelembevételével kielégitően biztositva van.

298. §.

A mennyiben az atya gyermeke készpénzét biztosíték hiányában meg nem tarthatja, sem gyámpénztári kezelésbe

vétetni nem kivánja, köteles azt a gyámhatóság által kitüzött záros határidő alatt következőkép elhelyezni:

1. kölcsön adhatja belföldi ingatlanokra a 405. §. 2. pontjának szabályai szerint;

2. befektetheti magyar állampapirokba vagy a magyar állam által kamatjukra nézve biztositott és árvavagyon elhelyezésére alkalmasaknak nyilvánitott értékpapirokba;

3. befektetheti hazai pénzintézetnek árvavagyon befektetésére alkalmasaknak nyilvánitott zálogleveleibe, vagy magyar községeknek ilyenekül nyilvánitott kötvényeibe;

4. beteheti a postatakarékpénztárba a 405. §. 1. pontjában emlitett fentartással;

5. elhelyezheti külön gyámhatósági engedélylyel betétkép vagy folyó számlára árvavagyon elhelyezésére alkalmasnak nyilvánitott hazai pénzintézetbe a 405. §. 5. pontjában emlitett kikötéssel.

Az 1—4. pont alatt emlitett elhelyezések közt az atya szabadon választhat és változtathat. Ha a befektetés előmutatóra szóló vagy üres hátirattal átruházható értékpapirokba történt: ezekre nézve a 293. §. szabályát kell alkalmazni.

299. §.

A gyámhatóság jóváhagyásával az atya a gyermek készpénzét a 298. §-ban meghatározott módokon kijelöltek közé nem sorozható értékpapirokba is elhelyezheti, ha ez a gyermek kiváló érdekében van.

300. §.

Ha az atya a gyermek készpénzének elhelyezését a kitüzött határidő alatt nem igazolja, vagy ha a gyermek készpénzének és értékpapirjainak letétele tekintetében kötelezettségét elmulasztja: a gyámhatóság a gyermek érdekeinek biztositása iránt hivatalból intézkedik.

301. §.

Az atya által felajánlott biztositék elfogadásánál vagy az általa nyujtott biztositéknak részben vagy egészben fel-

oldásánál a gyermek nyilatkozatát a gyámhatóság intézkedése pótolja.

A biztositék adásával vagy feloldásával járó költséget az atya viseli.

302. §.

Az atya gyermeke vagyonából ajándékot nem adhat, kivéve olyant, a melyet szokás vagy illik adni.

303. §.

A gyámhatóság jóváhagyása szükséges ahhoz, hogy az atya gyermeke képviseletében:

1. tőkeköveteléseket, értékpapirokat vagy letétbe helyezett drágaságokat felvegyen vagy elidegenitsen, valamint pénzértékkel biró jogokról rendelkezzék;

2. ingatlant elidegenitsen, terheljen vagy visszteherrel szerezzen, avagy ingatlant terhelő jogot átruházzon, terheljen vagy visszteherrel szerezzen;

3. örökséget, meghagyással terhelt hagyományt vagy ajándékot elfogadjon, örökséget vagy hagyományt visszautasitson, hagyatékra vonatkozó osztályegyezséget kössön;

4. ipari vagy kereskedelmi üzletet kezdjen, szerezzen, megszüntessen vagy elidegenitsen, — közkereseti vagy betéti társaságra vonatkozó szerződést kössön vagy fölbontson;

5. bérleti, haszonbérleti vagy koronkint ismétlődő szolgáltatásokra kötelező más szerződést kössön, mely a gyermeket huszonnegyedik életévének betöltésén tul is kötelezné;

6. kölcsönt felvegyen;

7. előmutatóra szóló értékpapirt kiállitson, váltó vagy hátirattal átruházható más értékpapir kiállitásával kötelezettséget vállaljon;

8. másért, különösen kezesség által, kötelezettséget vállaljon;

9. czégvezetőt rendeljen;

10. perbeli vagy perenkivüli egyezséget kössön, ha a vita tárgya pénzben meg nem becsülhető vagy ötszáz koronánál nagyobb értékü.

Az 1., 6., 7., 8. pontok alatt emlitett jogügyletek kötésére a gyámhatóság az atyának általános felhatalmazást adhat, ha ezt a vagyon czélszerü kezelése megkivánja.

304. §.

Az atya az oly vagyontárgyakat, a melyeket maga is csak a gyámhatóság jóváhagyásával idegenithet el, gyámhatósági jóváhagyás nélkül nem bocsáthatja a gyermek rendelkezésére még oly czélból sem, hogy azokat a gyermek valamely általa kötött jogügylet teljesitésére felhasználhassa.

305. §.

A gyámhatóság csak magával az atyával szemben jelentheti ki, hogy valamely jogügyletét jóváhagyja.

306. §.

Az atyának oly egyoldalu jognyilatkozata, a melyet az csak a gyámhatóság jóváhagyásával tehet, e jóváhagyás nélkül semmis. A harmadik személy, a kihez az atya ily egyoldalu jognyilatkozatot intéz, azt visszautasithatja, hacsak az atya a szükséges gyámhatósági jóváhagyást (felhatalmazást) egyidejüleg nem igazolja.

Oly szerződés, a melyet az atya csak gyámhatósági jóváhagyással köthet, érvényessé válik, ha a gyámhatóság utólag jóváhagyja.

Az atyával szerződő félre nézve a szerződés gyámhatósági jóváhagyásával vagy a jóváhagyás megtagadásával járó jogkövetkezmények csak akkor állanak be, a mikor az atya a jóváhagyást vagy ennek megtagadását ő vele közölte. Ha az atya a vele szerződő felet a kikötött határidő alatt, vagy ily kikötés hiányában a felszólítástól számított tizenöt nap alatt a jóváhagyásról nem értesiti: ez a mulasztás a jóváhagyás megtagadásának jogkövetkezményeivel jár.

A gyermek önjogusága elértével az ő jóváhagyása pótolja a gyámhatóságét.

307. §.

Az atyát a vagyonkezelői jog nem illeti meg: ha a 287. §. 3. és 4. pontjai szerint nem lehet gyermekének képviselője.

A 287. §. 3. pontja esetében az ok megszüntével az atya vagyonkezelői joga feléled.

308. §.

Az atya vagyonkezelői joga megszünik: ha az atya csődbe került.

A csőd jogérvényes megszüntetésével a gyámhatóság a vagyont az atya kezelése alá visszabocsáthatja.

309. §.

A gyámhatóság a vagyonkezelés jogát megszüntetheti: ha az atya a gyermek vagyonának kezelését elhanyagolja, vagy ha a vagyon haszonélvezetével járó kötelezettségek teljesitésének elmulasztása által a gyermek vagyonának állagát vagy a gyermek illő eltartását veszélyezteti.

Ez esetekben a gyámhatóság a vagyonkezelés jogának megszüntetése helyett az atyát számadásra kötelezheti.

310. §.

A 307. §. esetében a gyermek vagyonának kezelése az atya helyébe lépett törvényes képviselőt illeti.

A 308. §. és a 309. §. esetében a vagyon kezelésére a gyámhatóság godnokot rendel.

311. §.

Az atya, a mint gyermeke vagyonának kezeléséhez való joga megszünt, köteles a vagyon állagáról számot adni és az átvett vagyont a gyermeknek, vagy a vagyon további kezelésére jogosult törvényes képviselőjének vagy jogutódjának kiszolgáltatni.

312. §.

Az atya a gyermek személyére és vagyonába forditott nem őt magát terhelő kiadásainak a gyermek részéről megtéritését követelheti, ha azokat a fenforgó körülményeknél fogva szükségeseknek tarthatta.

313. §.

Az atya a jó családapa gondosságával köteles gyermeke képviseletében eljárni és gyermeke vagyonát kezelni.

IV. Az atya haszonélvezete.

314. §.

A kiskoru gyermek vagyonán az atyának törvényes haszonélvezete van.

315. §.

Az atyának haszonélvezete nincs:

1. a gyermeknek személyes használatára szolgáló dolgain, milyenek ruhái, ékszerei, szerszámja, taneszközei;

2. a gyermeknek saját munkásságával szerzett vagyonán;

3. oly vagyonon, a melynek haszonélvezetéből az, a kitől azt a gyermek végintézkedés következtében vagy ajándékba kapta, a végintézkedésben vagy az ajándékozáskor az atyát kizárta;

4. határozott rendelkezés nélkül is azon a vagyonon, a melyet a gyermek kiképeztetésére, kiházasitására vagy más határozottan megjelölt rendeltetéssel adományoztak a gyermeknek.

A 3. és 4. pont esetében a 291. §. második és harmadik bekezdését megfelelően kell alkalmazni.

316. §.

Az atya a haszonélvezetével terhelt vagyonnak hasznait oly módon és oly mértékben szerzi meg, mint más haszonélvező. Birtokába azonban a gyermek vagyonát csak annyiban veheti, a mennyiben annak kezeléséhez is joga van. Ha ily joga nincs, mégis követelheti, hogy a vagyonkezelő adja ki neki azt a felesleget, a mely a jövedelemből a vagyon kezelésével és haszonélvezetével járó terhek levonása után fenmarad. Ha a gyermek hatósági intézkedés következtében nem az atyára van bizva: a gyermek eltartására és nevelésére szükséges költség is előlegesen levonható, a mennyiben a költség az atyát terheli.

317. §.

Az atya a gyermek elhasználható dolgait, a készpénz kivételével, elidegenitheti vagy elhasználhatja. Ha ezt tette, köteles a dolgok értékét, ha a gyámhatóság a gyermek érdekei veszélyeztetése miatt szükségesnek találja, biztositani vagy a mennyiben a vagyon okszerü kezelése megkivánja, azonnal pótolni.

318. §.

A gyermek oly ingó dolgainak az átvételkor volt értékét, a melyek időmultával vagy a használat következtében értékük-

ben megfogyatkoznak, mint a butorfélék, ruhaneműek, üzleti, háztartási vagy gazdasági szerek vagy berendezések, az atya biztositani köteles: ha ezt a gyámhatóság a gyermek érdekeinek veszélyeztetése miatt szükségesnek tartja. Ha az atya elfogadható biztositékot nem nyujt, a gyámhatóság az ingóság eladását rendelheti el.

319. §.

Az atya köteles a törvényes haszonélvezete alá tartozó vagyon következő terheit viselni, ugymint:

1. a vagyon jövedelmeztetésével és jókarban fentartásával járó költségeket, a vagyon közterheit, ugyszintén a vagyon biztositási költségeit a haszonélvezetre nézve fellálitott szabályok (739., 743., 745., 768. §-ok) szerint;

2. azoknak az adósságoknak a kamatjait, a melyeknek kielégitése a vagyon jövedelmeiből követelhető, valamint más ismétlődő fizetéseket, mint a kölcsönök törlesztési részleteit, a gyermeket terhelő eltartási kötelezettségeket, életjáradékokat, melyeket a rendes ember a vagyon jövedelméből szokott fedezni;

3. a gyermekért viselt perköltséget, kivéve, ha a per a gyermeknek az atya haszonélvezetétől mentes vagyonára vonatkozik vagy a gyermek elleni büntető perben merült fel;

4. a gyermek illő eltartásának és neveltetésének költségét.

320. §.

A gyermek ipari vagy kereskedelmi üzletének csupán évenkinti tiszta nyeresége illeti az atyát, mint haszonélvezőt. Ha az üzletév veszteséggel járt, a későbbi évek nyeresége a veszteség megtéritéséig a gyermeké.

321. §.

Sem az atyát, mint ilyent megillető haszonélvezet, sem ennek gyakorlása át nem ruházható és meg nem terhelhető.

322. §.

A gyermek tartozásának a vagyonból kielégitésénél az atyai haszonélvezet nem jön tekintetbe.

323. §.

Az atya a gyermek vagyonán őt megillető haszonélvezetről a gyámhatóság előtt tett vagy a gyámhatósághoz hiteles alakban bemutatott irásbeli nyilatkozatban lemondhat.

324. §.

Az atya haszonélvezete a lemondás esetén kivül megszünik:

1. az atya szülői jogának megszüntével a 280. és 282. §-ok alapján;

2. a gyermek teljeskoruvá váltával, vagy a kiskoruság meghosszabbitása esetén a gyermek huszonnegyedik évének betöltésével;

3. a gyermek örökbefogadásával, hacsak az örökbefogadási szeződésben más intézkedés nem történt; vagy

4. a gyermek halálával vagy holttányilvánitásával.

325. §.

Az atya által kötött, de törvényes haszonélvezetének megszüntekor még le nem járt bérleti vagy haszonbérleti szerződés további hatálya tekintetében a 754. §. második bekezdésének szabályait kell megfelelően alkalmazni.

V. Az anya jogállása.

326. §.

A kiskoru gyermek képviselete, vagyonának kezelése és haszonélvezete az anyát illeti:

1. ha az atya meghalt vagy holttá nyilvánittatott;

2. ha az atya a házasság fennállása alatt gyámság alá van helyezve vagy részére gondnok van kirendelve;

3. ha a házasság fennállása alatt a gyámhatóság az atyától a képviselet jogát a 288. §. 2. pontjában emlitett okból megvonta; vagy

4. ha az atya a 280. vagy 282. §-ok alapján gyermeke személyére vonatkozó szülői jogát elvesztette és az anya az ágy és asztaltól való elválasztás vagy a házasság felbontása következtében nincs házassági közösségben az atyával.

E §. 2. és 3. pontja esetében az ok megszüntével az atya jogait viszanyeri.

327. §.

Ha az atya a 7. §. 2. pontja értelmében csupán pazarlás miatt van gyámság alá helyezve: a gyermek vagyonának kezelése és haszonélvezete az anyát nem illeti meg, csak a gyermek törvényes képviselete száll át az anyára.

328. §.

Ha az atya a szülők ágy- és asztaltól elválása vagy házasságuk felbontása után helyeztetett gyámság alá, vagy ha az atya szülői jogát a 280. vagy 282. §-ok alapján a házasság fennállása alatt vesztette el: a gyermek képviseletének, vagyona kezelésének és haszonélvezetének joga nem száll át az anyára, és a gyermek gyámság alá jut. Ugyanez áll, ha az atya gyámság alá helyezése után váltak el ágytól és asztaltól a szülők vagy bontatott fel házasságuk.

Ilyenkor is, ha a gyermek érdekével nem ellenkezik, az anya kérelmére a gyámhatóság első sorban reábizza a gyermek képviseletét és vagyonának számadás kötelezettségével való kezelését. Ha pedig valószinütlen, hogy az ok, a mely miatt az atya gyámság alá van helyezve, még életében meg fog szünni: a gyámhatóság az anyát kérelmére a számadás kötelezettsége alól felmentheti és a gyermek vagyonának haszonélvezetére is feljogosithatja.

329. §.

A gyermek képviselete, vagyonának kezelése és haszonélvezete tekintetében az atyára vonatkozó szabályokat, a mennyiben a 330—335. §-okból más nem következik, megfelelően kell az anyára nézve is alkalmazni.

330. §.

Az anya mellé a gyámhatóság gondnokot rendel:

1. ha a gyámnevezésre jogositott atya az arra nézve megállapitott módon az anya mellé gondnokot nevezett vagy ilyennek kirendelését kivánta; vagy

2. ha az anya gondnok kirendelését maga kivánja.

A 2. pont esetében a gyámhatóság azt rendelje gondnokul, a kit az anya kiván.

331. §.

A gondnok kirendelhető a gyermek minden vagy csak némely ügyére nézve. Ha a kirendelés az atya intézkedése következtében történt, e részben az atyának rendelkezése határoz, a mennyiben a törvénynyel vagy a gyermek érdekével nem ellenkezik. Ily rendelkezés hiányában megbizatása a gyermek minden ügyére szól.

Az anya kérelmére a gyámhatóság megbizhatja a gondnokot a gyermek egész vagyonának vagy vagyona valamely részének önálló kezelésével is.

A gondnok a reá tartozó ügyekben az anyának segitségére lenni, eljárását ellenőrizni és a gyámhatóság intézkedését igénylő eseteket a gyámhatóságnak bejelenteni köteles.

332. §.

Oly jogügyleteknél, a melyek tekintetében az anya gyámhatósági jóváhagyásra szorul, a gyámhatóság a gondnokot is hallgassa meg; meghallgatása azonban a késedelemmel járó veszély esetében mellőzhető. Az atya végintézkedése alapján kirendelt gondnoknak különösen a gyermek vagyonának leltározásánál kell közremüködnie.

333. §.

A gondnok kirendelésére, tisztébe iktatására, a gyámhatósági felügyeletnek vele szemben gyakorlására, jogaira és kötelességeire, felelősségére és jutalmazására, valamint tisztének megszünésére nézve az ellenőrző gyámra, ha pedig a képviseletet és vagyonkezelést egyedül viszi, a gyámokra vonatkozó szabályok állanak. A gondnok tiszte azonban akkor is véget ér, ha magának az anyának törvényes képviselői és vagyonkezelői tiszte megszünt vagy szünetel.

334. §.

A 330. §. 2. pontja alapján kirendelt gondnok tisztét csak az anya kérelmére lehet megszüntetni, de az anya kérelmére meg is kell szüntetni.

335. §.

Ha az anya uj házasságra lép, gyermekei vagyonának haszonélvezetét elveszti és annak kezeléséről számolni tartozik.

Ha a gyermek érdekével nem ellenkezik, különösen, ha az anya ismét özvegygyé lesz, a gyámhatóság az anyát a számadás kötelezettsége alól felmentheti.

Ha az anya férjhezmenetele következtében honosságát elveszti: a gyámhatóság az anya helyett a gyermek vagyonának kezelését gondnokra bizhatja, a mennyiben a gyermek érdekében szükséges.

VI. A gyámhatóság felügyelete.

336. §.

Ha az atya vagy anya tartósan gátolva van, hogy a gyermek személyére vonatkozó szülői jogot gyakorolja, a gyermeket képviselje vagy vagyonát kezelje: a gyámhatóság feladata a gyermek érdekei megóvásához szükséges intézkedéseket megtenni.

337. §.

Ha az atya vagy anya és a gyermek részére rendelt gondnok a csak mindkettejük egyetértésével foganatba vehető intézkedésre nézve egyet nem értenek: a gyámhatóság dönt.

338. §.

A gyámhatóság a gyermek érdekében hivatalból jár el, mihelyt a gyermek érdekének veszélyeztetéséről értesül.

339. §.

A gyámhatóságnak, mielőtt a gyermek személyére vonatkozó szülői jog korlátozása, felfüggesztése vagy megszüntetése kérdésében határoz, a szülőt meg kell hallgatnia. A szülő meghallgatása csak akkor maradhat el, ha elháríthatlan akadály állja utját, vagy az intézkedés sürgőssége okadatolja mellőzését.

A gyámhatóság határozathozatal előtt a kiskoruval közelebbi rokonságban vagy sógorságban álló személyeket is hallgasson meg, a mennyiben a meghallgatás számottevő késedelemmel vagy aránytalan költséggel nem jár.

Maga a gyermek csak akkor hallgatható meg, ha a meghallgatás a tényállás megállapitása végett szükségesnek látszik és nem lehet tartani attól, hogy az a gyermeknek szülői iránti kegyeletét meg fogja ingatni, vagy hogy az a gyermek nevelésére károsan fog hatni.

340. §.

A gyámhatóság a gyermek személyére vonatkozó szülői jogot korlátozó, felfüggesztő vagy megszüntető intézkedését, akár a szülő, akár a gyermek kérelmére, sőt hivatalból is, a gyermek érdekében visszavonhatja vagy módosithatja.

341. §.

A szülő birói uton kérheti a gyermek személyére vonatkozó szülői jogát korlátozó, felfüggesztő vagy megszüntető gyámhatósági intézkedés hatályon kivül helyezését. A birói itélet jogerőssé váltáig a gyámhatósági intézkedés hatályban marad.

342. §.

A 339—341. §-ok szabályai az atyát vagy anyát megillető vagyonkezelés és haszonélvezet, a 340. §. szabályai az atya vagy anya képviseleti jogát korlátozó vagy megszüntető gyámhatósági intézkedések tekintetében is állanak.

HETEDIK FEJEZET.

A törvénytelen gyermek jogviszonyai.

343. §.

A törvénytelen gyermek anyjának és anyja rokonainak époly rokona, mint ha törvényes származásu volna.

344. §.

A törvénytelen gyermek anyjának családnevét viseli. Utónevét az anyának van joga meghatározni.

345. §.

Mind a gyermek személyére, mind vagyonára vonatkozólag a törvénytelen gyermek és anyja közti jogviszony, a mennyiben a törvény kivételt nem tesz, mindenben megegyezik azzal a jogviszonynyal, a mely a törvényes gyermek és anyja közt áll fenn az atya elhalálozása esetében. A kiskoru anyát is megilleti a gyermek személyére vonatkozó szülői jog, de nem illeti meg a törvényes képviselet, haszonélvezet és vagyonkezelés joga. A gyermek gyámja ez esetben a gyermek személyére nézve az ellenőrző gyám jogkörével bir.

346. §.

Ha a törvénytelen gyermek természetes atyja az anyakönyvvezető előtt személyesen vagy közokiratban elismerte a gyermeket, neki családneve viselését az anya beleegyezésével megengedte és ez a születési anyakönyvbe bejegyeztetett: a gyermek az anya családneve helyett az atya családnevét viseli.

Ha a gyermek tizennegyedik évét már betöltötte, az ő beleegyezése is szükséges.

347. §.

Ha a törvénytelen gyermek anyja meghalt, vagy ha a gyámhatóság az anyának a gyermek személyére vonatkozó szülői jogát korlátozta, felfüggesztette vagy megszüntette (279., 280. §.), a természetes atya pedig a 346. §-ban meghatározott módon a gyermeket elismerte s őt eltartani és nevelni kész és képes is: a törvénytelen gyermek személyére vonatkozó szülői jog az anya helyett a kiskoru anyai rokonainak és gyámjának megelőzésével, a természetes atyát illeti és vele szemben a gyám a gyermek személyére nézve csak az ellenőrző gyám jogkörével bir.

Midőn a gyermek személyére vonatkozó szülői jog a természetes atyát illeti, az atyának a gyámság viselésére az anyától a végintézkedésben nevezett gyám és az anyai nagyszülők után a többi rokonnal szemben elsőbbsége van.

348. §.

A törvénytelen gyermeket természetes atyja eltartani köteles. Kötelezettsége megelőzi az anyáét és az anyai ágbeli rokonét.

349. §.

A gyermeket eltartás czimén mindaz megilleti, a mi illő megélhetéséhez szükséges, valamint az is, a mibe neveltetésének és kiképeztetésének költsége kerül.

350. §.

A tartás a természetes atya vagyoni és kereseti viszonyai figyelembe vételével az anya társadalmi állásához mérten jár a gyermeknek tizenhat éves koráig. A mennyiben azonban a gyermek még e kor elértével is rászorulna, az atya kötelezettsége a gyermek teljeskoruvá váltáig tart, hacsak a gyermek korábban szert nem tesz arra, hogy a maga erejéből megélhessen.

351. §.

A tartás készpénzben előleges havi részletekben fizetendő. Követelhető a multra is. A gyermek szükségletei és a természetes atya anyagi viszonyai változásához képest a tartást mérsékelni vagy emelni lehet, de az többre nem rughat, mint a mennyivel törvényes gyermekének tartoznék az atya.

A tartásnak lejárat előtti megfizetése nem menti fel az atyát a tartás később való szolgáltatásának kötelezettsége alól.

352. §.

Arra az időre, mialatt az atya helyett a gyermeket más tartotta el, a gyermeknek szolgáltatott tartást az atyától az követelheti, a ki a gyermeket addig eltartotta. Ha az anya lép fel ily czimen: a vélelem az, hogy a gyermeket addig ő tartotta el.

353. §.

A törvénytelen gyermek eltartásának kötelezettsége átháramlik az atya örökösére. Ez akkor is áll, ha az atya a gyermek születése előtt halt meg.

Az örökösök az eltartás kötelezettségét megválthatják oly összeggel, a melyet a gyermek a hagyatékból kötelesrészül követelhetne, ha atyjának törvényes gyermeke volna.

Ha több a törvénytelen gyermek, a megváltás összegének megállapitásánál mindegyikük törvényes gyanánt számit.

354. §.

A gyermek halálával a már esedékes szolgáltatásokon kivül a tartás vagy az annak fejében járó kártalanitás az elhalálozást megelőző időre nézve követelhető. Az atya helyett szolgáltatott tartás megtéritése követelhető az atyán. A gyermek temetési költségét, a mennyiben a gyermek hagyatékából ki nem kerül, szintén az atya tartozik viselni.

355. §.

A tartás mennyisége vagy a tartás megváltása tárgyában az atya és gyermek közt kötött egyezség csak gyámhatósági jóváhagyás esetében érvényes.

A jövőbeli tartásról való ingyenes lemondás semmis.

356. §.

Az atya köteles az anyának a szülés költségét és a szülést követő hat hétre életfentartásának költségét, esetleg a terhesség és szülés következtében felmerült egyéb kiadásait megtériteni. Az anya a rendesnél nem nagyobb ilynemü költségeket követelheti, tekintet nélkül arra, hogy volt-e és mennyi volt a tényleges kiadása.

357. §.

Kártéritést követelhet a nő attól, a ki teherbe ejtette, ha a szülés következtében munka- vagy keresetképtelenné vált.

Kártéritést követelhet a nő, a kit jegyese teherbe ejtett.

358. §.

Az anyának a 356. és 357. §-ok alapján támasztható követelései a gyermek születésétől számitott három év alatt elévülnek.

Ezeket a követeléseket érvényesitheti az anya akkor is, ha a gyermek halva született vagy a gyermek születése előtt az atya meghalt.

359. §.

Azt, a ki a körülményeknél fogva a születendő gyermek atyjául vélelmezhető, az anya vagy törvényes képviselője vagy a méhmagzata részére kirendelt gondnok kérelmére és a nél-

kül, hogy a követelés veszélyeztetését igazolni kellene, még a lebetegedés előtt ideiglenes birói intézkedéssel kötelezni lehet arra, hogy a szülésnek s az anya hat heti és a gyermek három havi eltartásának költségét a szülés megtörténtével az anyának vagy a gyermek gyámjának azonnal fizesse ki.

A megfelelő összeget a kötelezett a fizetés kötelezettségének beálltáig birói letétbe helyezéssel addig is biztositani köteles.

360. §.

A gyermek természetes atyjául azt kell tekinteni, a ki a fogantatás időszakában (188. §.) az anyával közösült, kivéve ha a fogantatás időszakában az anya mással is közösült.

Oly közösülés, mely a fenforgó körülményeket számbavéve a fogantatást nem okozhatta, figyelembe nem vehető.

Az, a ki a gyermeket születése után vagy az anyakönyvvezető vagy más hatóság előtt személyesen avagy közokiratban tőle fogantatottnak elismerte, nem élhet azzal a kifogással, hogy a gyermek fogantatása időszakában az anya mással is közösült.

HARMADIK CZÍM.

Gyámság és gondnokság.

ELSŐ FEJEZET.

Kiskoruak feletti gyámság.

I. A gyám kirendelése.

361. §.

Gyámság alá az a kiskoru kerül, a kinek nem él sem atyja sem anyja, vagy közülök egyik sincs képviseletére jogositva.

Gyámság alá jut az ismeretlen származásu kiskoru is.

362. §.

A gyámot a gyámhatóság hivatalból rendeli ki.

363. §.

A gyámi tiszt azt illeti, a kit a szülő közokiratban vagy végintézkedésben gyámul megnevezett.

Ez a szülői rendelkezés csak ugy áll meg, ha a rendelkező halálakor gyermeke törvényes képviselője volt vagy lett volna, ha akkor a gyermek már megszületett volna.

Ha a szülők más-más gyámot neveztek, a kettő közül annak van elsősége, a kit a tulélő szülő nevezett meg.

364. §.

Ha nincs szülő nevezte gyám: a gyámság az atyai nagyatyát, ennek hiányában az anyai nagyatyát illeti.

Nem illeti meg azonban a gyámság a nagyatyát: ha unokáját más, mint atyjának vagy anyjának házastársa fogadta örökbe.

Nem illeti meg a gyámság a nagyatyát akkor sem, ha az unoka oly szülőnek a gyermeke, a kit más, mint atyjának vagy anyjának házastársa fogadott örökbe és az örökbefogadás hatálya a gyermekre is kiterjed.

365. §.

Azt, a kit a gyámi tiszt a 363. és 364. §-ok alapján megillet, a gyámhatóság csak akkor mellőzheti: ha gyám nem lehet, ha gyámul ki nem rendelhető, ha a gyámi tiszt átvételében gátolva van vagy annak átvételével késik, vagy ha méltán lehet attól tartani, hogy gyámmá kirendelése a gyámolt javát veszélyeztetné.

Elhárítható akadály esetében az, a kit a gyámi tiszt illetne, az akadály megszüntével a kirendelt helyébe saját magának gyámul kirendelését kivánhatja.

366. §.

Ha nincs, a kit a 363. és 364. §-ok alapján lehetne gyámul kirendelni: a gyámhatóság szemeljen ki személyes tulajdonságainál és egyéb viszonyainál fogva arra való gyámot, lehetőleg a gyámolttal rokonságban vagy sógorságban levők sorából, elsőséget adva a rokonnak a sógor előtt, a közelebbi izen való rokonnak vagy sógornak a távolabbi izen való előtt, az idő-

sebbnek a fiatalabb előtt; legkiváltkép pedig annak, a kit a rokonság vagy a községi elöljáróság kirendelésre ajánl.

Hatóság igazgatása alatt levő árva- vagy lelenczházban, gyermekmenhelyben, javitóintézetben, vakokat, süketnémákat vagy hülyéket gondozó vagy egyéb hasonló jellegü nevelő- vagy gyógyintézetben vagy intézeten kivül, de az igazgatóság gyámolitásában részesülő kiskoruak gyámjainak kirendelésénél — hacsak a gyámi tisztre való rokon vagy valaki az igazgatósági tagok közül nem vállalja el a gyámi tisztet — a gyámhatóság az igazgatóság javaslatát vegye lehetőleg figyelembe.

367. §.

Minden kiskorunak egy-egy gyámot, testvéreknek együtt egy gyámot kell kirendelni.

Egy kiskoru több gyámot csak akkor kaphat, ha a szülő több gyámot nevezett vagy többnek hivatalból kirendelése különös okoknál fogva tanácsos.

368. §.

A gyámhatóság, ha jónak látja, ugy is kirendelheti a gyámot, hogy tiszte ideiglenes legyen, vagy a gyám tisztétől valamely esemény be vagy be nem következése esetén felmentendő legyen.

369. §.

Gyám nem lehet, a ki nem önjogu, vagy a kinek részére gondnok van rendelve.

Az ennek ellenére történt kirendelés semmis.

370. §.

Nem szabad gyámul kirendelni azt:

1. a ki csődben van; vagy
2. a kit hivatalvesztésre itéltek, mig az itélet hatálya tart.

371. §.

Férjes nőt csak férje beleegyezésével szabad gyámul kirendelni, kivéve, ha a férj a gyermeknek atyja.

372. §.

Köztisztviselőt, lelkészt vagy katonát, ha külön jogszabály értelmében állásánál fogva gyámi tisztet el nem vállalhat, nem szabad gyámul kirendelni. A ki csak elöljárója beleegyezésével vállalhatja el a gyámságot, azt e beleegyezés igazolása esetén szabad gyámul kirendelni.

373. §.

A gyámhatóság köteles a 370. §. 1. és 2. pontja és a 371., 372. §-ok ellenére kirendelt gyámot tisztétől felmenteni.

374. §.

Nincs helyén annak gyámul kirendelése, a ki vagy a kinek házastársa vagy egyenes ágon rokona a gyámolttal oly perben áll vagy perbe kerülhet, a mely a gyámoltnak családi állását vagy számottevő vagyoni érdekét veszélyezteti.

375. §.

Nincs helyén annak gyámul kirendelése, a kit az atya vagy az anya a gyámi tiszt viseléséből kizárt.

A kizárás érvényességének kellékeire nézve a 363. §. szabálya áll.

376. §.

A gyámhatóság a 374. és 375. §-ok ellenére kirendelt gyámot tisztétől felmentheti.

377. §.

A 370. §. 1. és 2. pontja és a 371., 372., 374. és 375. §-ok ellenére kirendelt gyámnak felmentéséig tisztében el kell járnia.

378. §.

Magyar honpolgárnak a gyámhatóságtól reáruházott gyámi tisztet el kell vállalnia, kivéve, ha gyám nem lehet, ha gyámul ki nem rendelhető, vagy ha a törvény szerint gyámi tisztet elvállalni nem köteles.

379. §.

Gyámi tisztet vállalni nem köteles:

1. a nő;

2. a kinek legalább öt kiskoru gyermeke van, az örökbeadott gyermeket nem számitva;

3. a ki hatvanadik évén tul van;

4. a ki tartós betegség vagy testi hiba miatt tisztében kellőleg el nem járhatna;

5. a kinek a gyámság nagyon nagy terhére volna a miatt, mert a gyámhatóság székhelyétől, vagy onnan, a hol a gyámolt vagyona van, igen messze lakik;

6. a kitől a gyámhatóság biztositékot kiván;

7. a kinek a gyámi tisztet mással együtt kellene viselni; vagy

8. a ki már két gyámságot vagy gondnokságot visel.

Az 5. pontban emlitett mentességi ok mérlegelésénél szigorubban kell eljárni a rokonnal, mint az idegennel szemben.

A 8. pont szabályának alkalmazásánál a testvérek feletti gyámság csak egynek számit.

380. §.

Annak, a ki a törvény szerint gyámi tisztet elvállalni nem köteles, különbeni jogvesztés terhe alatt még beiktatása előtt kell a gyámhatóságtól felmentését kérnie.

Ha a gyámhatóság a kérelmet nem találja alaposnak: a kirendelt gyámnak tekintet nélkül a netáni jogorvoslatra tisztében ideiglenesen el kell járnia.

381. §.

A ki a nélkül, hogy törvényes oka volna rá, gyámul kirendelését visszautasitja, felelős azért a kárért, a mely az ő hibájából késedelmes gyámkirendelés következtében a gyámoltat érte.

382. §.

A gyámhatóság birsággal szorithatja az alaptalanul vonakodót a gyámi tiszt elvállalására. A birság legalább nyolcz napos időközökben, legfeljebb háromszor szabható ki és egy-egy izben háromszáz koronánál többre nem rughat.

383. §.

A beiktatás ugy történik, hogy a gyám a gyámhatóság vagy más hatóság előtt fogadalmat tesz, hogy tisztében hiven és teljes odaadással fog eljárni.

A hatósági beiktatást a gyámnak a tiszt elfogadását hiteles alakban tanusitó nyilatkozata pótolja.

384. §.

A gyám beiktatása után a gyámhatóság a gyámolt családi és utónevét, születése helyét és idejét, ha ellenőrző vagy más gyám is van, ezek nevét, illetőleg, ha több gyám közt a hatáskör megoszlik, hatáskörük kijelölését tartalmazó okiratot ad ki a gyámnak, és ha többen vannak, mindnyájuknak.

385. §.

A gyámhatóság a gyám mellé ellenőrző gyámot rendelhet ki. Ellenőrző gyámot főleg akkor kell kirendelni, midőn a gyámolt vagyonának nagysága, minősége vagy kezelésének módja miatt a szigorubb ellenőrzés tanácsos.

Mellőzni kell az ellenőrző gyám kirendelését, ha osztatlan hatáskörrel működő több gyám van, vagy ha a szülő a 363. §-ban meghatározott formában ellenőrző gyám kirendelését megtiltotta és a gyám maga a kirendelést nem kéri.

Ha több gyám van és a hatáskörük meg van osztva: egyik a másik ellenőrzőjévé kirendelhető.

A gyámnak egyenes ágon rokonát, házastársát vagy testvérét, kivéve, ha ez utóbbi magának a gyámoltnak is testvére, a gyámhatóság ne rendelje ki hivatalból ellenőrző gyámul.

Egyebekben a gyám kirendelésére vonatkozó szabályok az ellenőrző gyám kirendelésére is állanak.

II. A gyám hatásköre.

386. §.

A gyám tisztténél fogva gyámoltjának törvényes képviselője, személyének és vagyonának gondviselője.

A gyámi tiszttel járó jogok és kötelességek a beiktatással kezdődnek.

387. §.

Nem tartozik a gyám tisztéhez a gyámoltnak oly ügyeiben eljárni, a melyekben ez csak maga járhat el, vagy a melyeknek más a gondviselője.

388. §.

A gyám nem lehet gyámoltjának törvényes képviselője oly jogügylet kötésénél, a mely egyfelől gyámoltja, másfelől közte, házastársa, egyenes ágon rokona vagy oly személy közt köttetnék, kinek szintén a képviselője, hacsak a jogügylet nem áll egyébből, mint már fennálló kötelezettség teljesitéséből.

Nem lehet a gyám törvényes képviselő a közte vagy az előbb emlitett személyek és a gyámoltja közti perekben.

389. §.

A gyámhatóság egyes ügyben a gyámtól a képviselet jogát megvonhatja. Ez azonban csak akkor van helyén, ha a gyámolt és a gyám vagy a 388. §-ban emlitett személyek valamelyike közt számottevő érdekellentét forog fenn, vagy más oknál fogva attól lehet tartani, hogy a gyám gyámoltja érdekeit kellőleg képviselni nem fogná.

390. §.

Több gyám közösen viseli a gyámi tisztet. Ha valamely intézkedésre nézve egyet nem értenek, a gyámhatóság dönt, hacsak a kirendeléskor más nem volt megállapitva.

Ha szülői rendelkezés következtében van több gyám: a hatáskörük kijelölésére és a köztük támadható véleménykülönbség esetében követendő eljárásra nézve a szülői rendelkezés határoz, a mennyiben az nem szolgálna a gyámolt érdekeinek rovására.

Szülői rendelkezés hiányában a gyámhatóság hivatalból is megoszthatja a hatáskört a gyámok közt.

Megosztott hatáskörben müködő gyámok mindegyike a maga hatáskörében önállóan jár el. Ha valamely intézkedésre,

mely egyiknek is, másiknak is hatáskörébe vág, egyet nem értenek, a gyámhatóság dönt.

Ha a gyámi tisztet osztatlan hatáskörrel viselő gyámok egyikének tiszte megszünik, a többi együttesen tovább jár el tisztében.

391. §.

A gyámhatóság a gyám kérelmére vagy hivatalból is a gyámolt nyilvánvaló érdekében vagyonának kezelését külön gondnokra is bizhatja.

A 390. §. harmadik bekezdése megfelelően alkalmazandó.

392. §.

Az ellenőrző gyám tiszte abban áll, hogy felügyeljen arra, vajjon a gyám kötelességszerüen jár-e el. A gyámolttal személyesen érintkezhetik, javai kezelését megvizsgálhatja, a gyámolttól az ennek őrizetében levő, a gyámoltat illető okiratok és ingóságok felmutatását követelheti s általában a gyámolt ügyei felől a gyámtól felvilágositást kivánhat. Kötelessége a gyám mulasztásait, tisztével meg nem férő eljárását és azokat az eseteket, a melyekben a gyámhatóságnak hivatalból kell intézkednie, nevezetesen a gyám halálát, vagy hogy a gyámi tisztre való képessége megszünt, a gyámhatóság tudomására juttatni. Az ellenőrző gyám joga és kötelessége a gyámhatóság rendelkezése ellen a gyámolt érdekében jogorvoslattal élni.

393. §.

A gyám jó családapakép köteles gyámoltjának gondját viselni, reá felügyelni és őt nevelni.

A gyámolt tartózkodási helyét a gyám határozza meg. A gyám visszakövetelheti a gyámoltat attól, a ki jogtalanul tartja magánál.

A gyámolt életpályáját a gyámnak a gyámolt hajlamai, szellemi és testi képességei és vagyoni viszonyai figyelembe vételével kell megállapitania.

394. §.

A gyám a gyámoltját abban a vallásban köteles nevelni, a mely a gyámoltnak törvényes vallása.

395. §.

A gyámolt a gyámnak engedelmeskedni köteles. A gyámnak ugyanoly házi fegyelmi joga van gyámoltja felett, mint a szülőnek gyermeke felett.

396. §.

A gyámhatóság a gyámnak — kivéve ha ez a gyámoltnak nagyatyja vagy nagyanyja — a 393., 395. §-okban megállapitott hatáskörét az ellenőrző gyám vagy a rokonság vagy a gyámolt javaslatára, sőt ha az utóbbinak nyilvánvaló érdeke megköveteli, hivatalból is korlátozhatja. Jelesül a gyámhatóság megállapithatja, hogy a gyámoltat ki gondozza, a gyám mikép nevelje vagy minő életpályára adja. Hivatalból is elrendelheti a gyámhatóság, hogy a gyámolt ápolás és nevelés végett gyógy-, nevelő- vagy javitóintézetbe kerüljön.

397. §.

Ha a gyámnevezésre jogosult szülő a 363. §-ban meghatározott alakban gyermeke gondozásának és nevelésének helyére és módjára nézve rendelkezett, a gyám ettől a rendelkezéstől csak a gyámhatóság jóváhagyásával térhet el. Ily eltérést a gyámhatóság csak a gyermek nyilvánvaló érdekében engedhet meg, de elrendelheti hivatalból is.

398. §.

A nagyszülő, ha más is a gyámja unokájának, a gyámmal szemben kivánhatja, hogy, ha az a gyámolt érdekével nem ellenkezik, a gyámolt gondozása és nevelése reája bizassék.

A nagyszülőre nézve, ha unokájának gyámja vagy ha más is a gyám, de a gyámolt gondozása és nevelése reája van bizva, a 280—283. §-ok nyernek megfelelő alkalmazást.

399. §.

Abban az esetben, ha a gyámoltnak más és nem maga a gyám a gondviselője: ez utóbbival szemben a gyámot — képviseleti jogának érintetlenül hagyásával — az ellenőrző gyám hatásköre illeti. A gyám és a gondviselő közti véleményeltérés esetében a gyámhatóság dönt.

400. §.

A gyám gyámoltját javitó- vagy elmegyógyintézetbe csak a gyámhatóság engedélyével helyezheti el.

401. §.

A gyám gyámoltja családnevének megváltoztatását csak a gyámhatóság jóváhagyásával kérheti.

Ha a gyámolt tizennegyedik életévét már meghaladta, az ő beleegyezése is szükséges.

402. §.

A gyám gyámoltja vagyonát leltár mellett veszi kezelése alá. E kötelezettség alól az ajándékozó vagy az örökhagyó sem mentheti fel. Ha a vagyon átvétele a leltár elkészültéig el nem halasztható, a gyám maga köteles gondoskodni arról, hogy a vagyonnak az átvételkor meglevő állománya hitelt érdemlő módon, különösen tanuk közbenjöttével készült összeirás útján megállapittassék.

403. §.

A gyám köteles a gyámoltnak a folyó kiadásokra nem szükséges pénzét, értékpapirjait, kötelezvényeit és drágaságait, valamint fontos okiratait megőrzés végett a gyámhatósághoz beszolgáltatni.

A gyámhatóság a gyámolt kötelezvényeit, drágaságait, névre szóló vagy rendeletre szóló és üres hátirattal el nem látott értékpapirjait, valamint előmutatóra szóló vagy rendeletre szóló és üres hátirattal ellátott értékpapirjainak a gyámság valószinü megszünte előtt esedékes kamat- és osztalékszelvényeit a gyám kivánatára ennek őrizetében hagyhatja.

Megteheti ezt a gyámhatóság az első bekezdésben felsorolt egyéb értékekkel is, ha azok üzleti áruk vagy a gyámolt üzletének vagy gazdaságának forgalmi tőkéjéhez tartoznak.

404. §.

A gyám javaslatára megengedheti a gyámhatóság, hogy a gyámoltnak előmutatóra vagy rendeletre szóló és üres hátirattal ellátott vagy egyéb értékpapirjait és drágaságait az árvavagyon elhelyezésére alkalmasnak nyilvánitott pénzintézet kezelje, oly

kikötéssel, hogy a letétet a gyámhatóság jóváhagyása nélkül a gyám fel nem veheti, meg nem terhelheti és el nem idegenitheti.

Ha az előmutatóra szóló értékpapirok későbbi értékesitésük megnehezitése nélkül megköthetők akkép, hogy a gyámhatóság jóváhagyása nélkül értékesithetők ne legyenek: a gyámhatóság a gyám javaslatára a kötményezést elrendelheti és a kötményezett értékpapirokat a gyám őrizetében hagyhatja.

405. §.

A gyám köteles a gyámolt készpénzének gyümölcsöztetéséről gondoskodni. Ez a következő módon történik:

1. elhelyezheti kamatozó letétkép a gyámhatóság pénztárában, az állampénztárban vagy a postatakarékpénztárban, ez utóbbi esetben annak fentartásával, hogy a pénz kivételéhez a gyámhatóság jóváhagyása lesz szükséges;

2. kölcsön adhatja belföldi ingatlanokra jelzálogi biztositás mellett, mezőgazdasági ingatlanokra az érték két harmadáig, egyéb ingatlanokra értékök feléig. Terhelt ingatlant csak ugy lehet jelzálogul elfogadni, ha a teher a jelzálogi biztonságot csak jelentéktelen mértékben csökkenti;

3. befektetheti magyar állampapirok vagy a magyar állam által törlésztésük és kamataik tekintetében biztositott és árvavagyon elhelyezésére alkalmasaknak nyilvánitott értékpapirokba;

4. befektetheti hazai pénzintézeteknek árvavagyon elhelyezésére alkalmasaknak nyilvánitott zálogleveleibe vagy hazai községeknek ilyenekül nyilvánitott kötvényeibe;

5. elhelyezheti külön gyámhatósági engedélylyel betétkép vagy folyó számlára árvavagyon elhelyezésére alkalmasnak nyilvánitott hazai pénzintézetbe oly kikötéssel, hogy a betét a gyámhatóság jóváhagyása nélkül fel nem vehető.

406. §.

A gyám a 405. §. 1., 3. és 4. pont alatt emlitett elhelyezések közt választhat.

Ha más vagy ellenőrző gyám is van, ezek beleegyezése is szükséges.

A 405. §. 2. pontja szerinti elhelyezéshez a gyámhatóság jóváhagyása szükséges.

407. §.

Oly értékpapirt, a melyet a gyámolt örökölt vagy ajándékba kapott és a mely a 405. §. 3., és 4. pontjának meg nem felel, meg lehet tartani, ha az örökhagyó vagy ajándékozó ugy kivánta, és a gyámoltra a megtartásból jelentékeny kár nem háramolhat. A 405. §. 2. vagy 5. pontjának meg nem felelő betét vagy követelés beszedése csak akkor mellőzhető, ha a beszedés a gyámolt számbavehető károsodásával járna.

408. §.

Fontos okokból a gyámhatóság megengedheti a gyámolt készpénzének a 405. §. rendelkezéseitől eltérő módon való befektetését, különösen a részvényekkel járó elővételi jog alapján hasonló uj részvények megszerzését.

409. §.

A gyám azt a vagyont, a melyhez gyámoltja végintézkedés vagy ajándékozás utján jutott, az örökhagyónak a végintézkedésben és az ajándékozónak az ajándékozáskor kifejezett utasitásaihoz képest köteles kezelni, hacsak azok követése alól a gyámolt érdekeinek veszélyeztetése miatt a gyámhatóság a gyámot fel nem menti. Áll ez az örökhagyótól vagy ajándékozótól rendelt vagyonváltoztatásokra is.

Mig az ajándékozó él, az ajándék kezelésére vonatkozó utasitásai csak az ő beleegyezésével módosithatók vagy mellőzhetők, kivéve ha az ajándékozó távollét vagy más ok miatt tartósan gátolva van nyilatkozni.

410. §.

A gyám gyámoltja vagyonából ajándékot nem adhat, kivéve olyant, a melyet szokás vagy illik adni.

411. §.

A gyámnak nem szabad gyámoltja tulajdonát a saját hasznára forditani.

A gyám, ha a gyámoltja készpénzének törvényszerü elhelyezését elmulasztotta, a készpénzösszegnek a mulasztás idejére járó törvényes kamatját gyámoltjának akkor is megtériteni köteles, ha a készpénzt nem is forditotta a saját hasznára.

412. §.

A gyám gyámoltja pénzköveteléseit vagy értékpapirjait fel nem veheti és át nem veheti, sem felettök nem rendelkezhetik a gyámhatóság jóváhagyása nélkül.

Nincs szüksége azonban a gyámnak a gyámhatóság jóváhagyására a gyámolt jövedelmei vagy oly követelése felvételéhez, a mely a gyámhatóság jóváhagyása nélkül köthető ügyletekből származik.

413. §.

A gyámhatóság jóváhagyása szükséges ahhoz, hogy a gyám gyámoltja képviseletében:

1. három évnél hosszabb időre szóló tanoncz-szerződést vagy a gyámoltat a korábbi felmondás jogának kizárásával egy éven tul személyes szolgáltatásokra kötelező szolgálati vagy munkaszerződést kössön;

2. életjáradéki, életbiztositási vagy eltartási szerződést kössön;

3. gyámoltja tőkeköveteléseit, értékpapirjait vagy letétbe helyezett drágaságait felvegye vagy elidegenitse, valamint pénzértékkel biró jogairól rendelkezzék;

4. ingatlant elidegenitsen, terheljen vagy visszteherrel szerezzen, avagy ingatlant terhelő jogot átruházzon, terheljen vagy visszteherrel szerezzen;

5. örökséget, meghagyással terhelt hagyományt vagy ajándékot elfogadjon; örökséget, hagyományt vagy ajándékot visszautasitson, hagyatékra vonatkozó osztályos egyezséget kössön;

6. ipari vagy kereskedelmi üzletet kezdjen, szerezzen, megszüntessen vagy elidegenitsen, közkereseti vagy betéti társaságra vonatkozó szerződést kössön vagy felbontson;

7. a helyi szokástól vagy lakbérleti szabályoktól eltérő időre vagy feltételek mellett bérleti szerződést vagy oly bérleti, haszonbérleti vagy koronként ismétlődő szolgáltatásokra kötelező más szerződést kössön, a mely a gyámoltat három évnél hosszabb időre vagy huszonnegyedik életévének betöltésén tul is kötelezné;

8. tekintet nélkül idejére egész jószágra vagy iparvállalatra vonatkozó bérleti szerződést kössön;

9. kölcsönt adjon vagy felvegyen;

10. bemutatóra szóló értékpapirt kiállitson, váltó vagy hátirattal átruházható más értékpapir kiállitásával kötelezettséget vállaljon;

11. másért, különösen kezesség által, kötelezettséget vállaljon;

12. czégvezetőt rendeljen;

13. vagyonközösség megszüntetése iránt pert inditson vagy a gyámolt ingatlan vagyonának birói árverésen eladatását kérje;

14. perbeli vagy perenkivüli egyezséget kössön, ha a vita tárgya pénzben meg nem becsülhető vagy ötszáz koronánál nagyobb értékü;

15. gyámoltját választott vagy külföldi biróság illetékességének vesse alá.

414. §.

Ha a gyámolt vagyonának kezelése, különösen üzletének vitele megkivánja, a gyámhatóság a gyámot egyszersmindenkorra feljogosithatja, hogy a 413. §. 2., 9., 10. pontjai alatt felsorolt jogügyleteket gyámhatósági jóváhagyás nélkül megköthessen.

415. §.

A gyámhatóság engedélye nélkül nem szabad a gyámnak:

1. gyámoltja erdejét, bányáját vagy földalkotórészek nyerése végett állitott más müvét az üzemtervvel megállapitott mértéken tul kihasználni;

2. nagyobb értékü ingóságokat, mint mübecscsel biró képeket, szobrokat, iparmüvészeti tárgyakat, könyvtárt, ménest, gazdasági felszerelést, borkészletet eladni, elcserélni vagy elzálogositani, hacsak az üzlet vagy a gazdaság vitelével nem jár;

3. a vagyonhoz mérten jelentékenyebb beruházásokat vagy épitkezéseket tenni;

4. a gyámolt vagyonának állagát nevelésére és eltartására forditani.

416. §.

A gyám köteles az épületeket tüzkár ellen biztositani, hacsak a gyámhatóság ezen kötelezettség alól fel nem menti.

417. §.

A gyámnak a gyámhatóság engedélye nélkül nem szabad gyámoltja elleni követeléseket vagy jogokat magára átruháztatni.

418. §.

A gyám az oly vagyontárgyakat, a melyeket maga is csak gyámhatósági jóváhagyással idegenithet el, gyámhatósági jóváhagyás nélkül nem bocsáthatja gyámoltja szabad rendelkezésére még oly czélból sem, hogy a gyámolt azokat valamely általa kötött jogügyletből származó kötelezettség teljesitésére felhasználhassa. A 415. §. 2. pontjában foglalt ingókat csak a 415. §-ban emlitett engedélylyel szabad az emlitett czélból a gyámolt rendelkezésére bocsátani.

A gyám gyámoltjának egyéb oly ingóságait, a melyeket őrizetében tart, gyámoltjának gyámhatósági jóváhagyás nélkül használatra átadhatja, ha ez a gyámolt kora, társadalmi állása és egyéb viszonyai figyelembe vételével helyénvalónak látszik.

419. §.

A gyámhatóság csak magával a gyámmal szemben jelentheti ki, hogy valamely jogügyletét jóváhagyja.

420. §.

A gyámnak oly egyoldalu jognyilatkozata, a melyet az csak a gyámhatóság jóváhagyásával tehet, e jóváhagyás nélkül semmis. A harmadik személy, a kihez a gyám ily egyoldalu jognyilatkozatot intéz, azt visszautasíthatja, hacsak a gyám a szükséges gyámhatósági jóváhagyást (felhatalmazást) egyidejüleg nem igazolja.

Oly szerződés, a melyet a gyám csak gyámhatósági jóváhagyással köthet, érvényessé válik, ha a gyámhatóság utólag jóváhagyja.

A gyámmal szerződő félre nézve a szerződés gyámhatósági jóváhagyásával vagy a jóváhagyás megtagadásával járó jogkövetkezmények csak akkor állanak be, a mikor a gyám a jóváhagyást vagy ennek megtagadását ő vele közölte. Ha a gyám a vele szerződő felet a kikötött határidő alatt, vagy ily kikötés hiányában a felszólitástól számitott tizenöt nap alatt a jóváhagyás-

ról nem értesiti: ez a mulasztás a jóváhagyás megtagadásának jogkövetkezményeivel jár.

A gyámolt önjogusága elértével az ő jóváhagyása pótolja a gyámhatóságét.

421. §.

A gyám és az ellenőrző gyám a gyámolt ügyeiben eljárásuk során felmerülhető költségeik előlegezését, valamint az oly kiadások megtéritését követelhetik a gyámolttól, a melyeket jóhiszemüleg a gyámolt érdekében tenni véltek. Költség számba vétetnek a gyám oly szolgálatai is, a melyeket ez mestersége vagy hivatása körében a gyámolt érdekében teljesitett.

422. §.

A gyámnak jutalom nem jár.

Ha a gyámolt vagyoni viszonyait és a gyám tevékenységének nagyságát és jelentőségét számba véve, a gyám jutalmazása czélszerűnek és méltányosnak mutatkozik: a gyámhatóság a gyámot és a körülményekhez képest az ellenőrző gyámot is jutalomban részesitheti. A gyámhatóság a jutalmazást a körülmények változtával a jövőre nézve bármikor visszavonhatja vagy módosithatja. Ez az utóbbi rendelkezés az örökhagyó vagy az ajándékozó rendelte jutalomra nézve is áll, hacsak a jutalom nem terhe a hagyománynak vagy az ajándéknak.

A jutalom az évi tiszta jövedelem tiz százalékát csak akkor haladhatja meg, ha általa a gyám nem volna méltányosan jutalmazva.

Ha a jövedelem a méltányos jutalomra nem volna elegendő, a jutalom a vagyonérték fél százalékáig terjedhet.

423. §.

A gyám felelős a gyámoltnak azért a kárért, a melyet gyámi kötelességének vétkes megsértése által neki okoz.

A gyámhatósági jóváhagyás egymagában nem oldja fel a gyámot a felelősség alól.

Ha több gyám van és osztatlan hatáskörrel együtt gyámkodnak: egyetemlegesen felelősek a gyámolttal szemben.

Ha több gyám közül valamelyik csak az ellenőrzés elmulasztása miatt felelős: a kötelezettek egymásközti viszonyában egyedül az felelős, a ki a kárt okozta.

III. A gyámhatósági felügyelet.

424. §.

A gyámhatóság felügyel arra, hogy a gyám kötelességszerüen járjon el tisztében. Mihelyt az ellenkezőt tapasztalja, megfelelő utasitással vagy intézkedéssel gondoskodik a gyámolt érdekei megóvásáról.

A gyámhatóság utasitásai foganatositására a gyámot esetről-esetre ötszáz koronáig terjedhető pénzbirsággal szorithatja.

425. §.

Ha a kiskorunak még nincs gyámja, vagy ha a gyám gátolva van tisztében eljárni: a gyámhatóság a kiskoru érdekében szükséges intézkedéseket hivatalból teszi meg.

426. §.

Minden gyám köteles a gyámhatóság felszólitására a gyámolt személyes és vagyoni viszonyai felől bármikor, de felszólitás nélkül is az időszaki számadás benyujtása alkalmával felvilágositást adni.

427. §.

Mielőtt a gyámhatóság a gyámolt személyes vagy vagyoni ügyeiben érdemlegesen intézkednék, ha ellenőrző gyám van, ezt is kérdezze meg véleménye felől, kivéve, ha ez huzamosabb ideig gátolva van abban, hogy nyilatkozzék.

428. §.

A gyámhatóság a gyámoltat hallgassa meg, mielőtt a 413. §. 1. pontjában emlitett szerződés jóváhagyása felől határoz.

A gyámoltat, ha tizennegyedik évét már betöltötte, kérelmére vagy gyámja kérelmére, a személyét vagy vagyonát illető más jelentősebb kérdésekben is meg kell hallgatni, kivéve ha

nyilatkozatának beszerzése érdekét veszélyeztető késedelemmel jár. Ha ily veszély nincsen, a gyámoltat, feltéve hogy tizennegyedik évét betöltötte és eléggé értelmes, hivatalból is meg kell hallgatni akkor, midőn a gyámhatóságnak a gyámolt neveltetése vagy eltartása költségei fedezése czéljából vagyona állagának csorbitásáról vagy megterheléséről, hosszabb időre bérbe vagy haszonbérbe adásáról, iparüzlet megszerzéséről vagy elidegenitéséről kell határoznia.

A gyámolt meghallgatása első sorban a gyám dolga. Ha mellőzte, a gyámhatóság intézkedik róla alkalmas módon.

A gyámolt meghallgatásának elmulasztása vagy véleményének mellőzése a gyámhatósági intézkedés joghatályát nem érinti.

429. §.

A gyámoltnak mindkét nemü, egyenes és másodizig oldalági önjogu rokonai és sógorai kérhetik, hogy mindazokban az esetekben, midőn a gyám intézkedése gyámhatósági jóváhagyásra szorul, továbbá a gyám számadásaira és jutalmazása kérdésében a gyámhatóság véleményök felől kérdezze meg őket.

Nem tarthatnak erre számot, ha a gyámolttal családi állását vagy jelentékeny anyagi érdekét veszélyeztető perben állanak, vagy ha hivatalvesztésre voltak itélve és a büntetés hatálya még tart.

Mellőzhető annak a meghallgatása, a kié nehézséggel, vagy a gyámolt érdekét veszélyeztető késedelemmel járna.

430. §.

Ha négynél több rokon vagy sógor tart számot meghallgatásra: a gyámhatóság a családi kapcsolat közelségének, az érintkezés könnyebb vagy nehezebb voltának, a kor, nem és más körülményeknek figyelembe vételével válaszszon ki és hallgasson meg közülök négyet, — lehetőleg egyenlő számban az atyai és az anyai ágról — a kiknek közremüködésétől a gyámolt érdekében legtöbbet várhat.

431. §.

Fontos ügyekben a gyámhatóság hivatalból is hallgasson meg rokonokat és sógorokat.

Ez esetben a rokonok és sógorok a közremüködésük következtében felmerült költségeiknek a gyámolt által való megtéritését kivánhatják.

A költségeket a gyámhatóság állapitja meg.

432. §.

Azt a rokont vagy sógort, a ki a gyámolt ügyeiben való véleménynyilvánitást indokolatlanul ismételten megtagadja, a gyámhatóság kétszáz koronáig terjedhető pénzbirsággal büntetheti.

433. §.

A meghallgatott rokon vagy sógor a véleményétől eltérő gyámhatósági határozat ellen jogorvoslattal élhet.

434. §.

A gyám gyámoltja vagyonának kezeléséről a gyámhatóságnak, a mikor ezt kivánja, de rendszerint évente számot adni tartozik. E kötelezettség alól a gyámot sem a szülő, sem az, a ki a vagyont a gyámoltnak juttatta, fel nem mentheti.

Ha a gyám kezelte vagyon vagy jövedelem csekély és a gyám egyszer már számolt: a gyámhatóság megengedheti, hogy a gyám két-három évenkint számoljon.

Ha a jövedelmet a gyámolt eltartásának és neveltetésének költsége előreláthatólag kimeriti: a gyámhatóság a jövedelem részletes elszámolása alól a gyámot felmentheti.

435. §.

A számadást közvetlenül a gyámhatóságnál kell benyujtani és abban a megszerezhető igazolványok csatolásával és azokra hivatkozással idő szerinti sorrendben fel kell sorolni a bevételeket és a kiadásokat.

Csekélyebb vagyonról vagy jövedelemről a gyámhatóság jegyzőkönyvbe foglalt szóbeli számadást is elfogadhat vagy annak átvételével a községi elöljáróságot esetről-esetre vagy a gyámság egész idejére megbizhatja.

Kereskedelmi könyvvitel mellett vezetett üzletről vagy gazdaságról a könyvek alapján készült mérleg helyettesiti a

számadást. A gyámhatóság azonban e könyvek és egyéb igazolványok felmutatását is követelheti.

A gyámi számadás kiegészitő részét képezi a vagyon állagát és terheit a számadás időszaka alatti növekedés vagy fogyatkozás eredményéhez képest feltüntető leltár. Ennek helyességéről a gyámhatóság esetleg a gyám kezén lévő értékek felmutatása vagy helyszini szemle utján szintén győződjék meg.

436. §.

Ha ellenőrző gyám is van, a gyám a számadást benyujtása előtt, a kezén lévő vagyon előmutatása vagy igazolása mellett megvizsgálás és észrevételezés végett közölje vele. Az elmulasztott közlésről a gyámhatóságnak kell gondoskodni.

437. §.

A gyámhatóság a számadást a számtétel szempontjából és érdemben is vizsgálja meg, — ha szükséges, külön szakértő segélyével. A vizsgálat eredményéhez képest a gyámhatóság a számadást kiegészitteti vagy kiigazittatja. Ha a gyámhatóságnak a számadás ellen nincs kifogása, a gyám számára erről tanusitványt állit ki és a számadás mellékleteit használatukat igazoló jegygyel ellátva megőrzés végett a számadónak vissza adja. A mellékelt fontosabb okiratokat a gyámhatóság megtarthatja.

A számadás jóváhagyása későbbi kifogásokkal szemben is azt a vélelmet állapitja meg, hogy rendben van.

438. §.

A gyám és a gyámolt vitássá vált kölcsönös követeléseiket még a gyámság fennállása alatt birói uton érvényesithetik.

439. §.

A gyámhatóság, ha különös körülmények indokolják, kivált ha a gyám kezelte ingóságok, forgó tőke vagy jövedelem igen jelentékeny, a gyámtól biztositékot követelhet. Hogy ez milyen és mekkora legyen: a gyámhatóság a körülményekhez képest határozza meg. Mig a gyám a tisztet viseli, a

biztositék kiegészitését, részben vagy egészben megszüntetését a gyámhatóság bármikor elrendelheti. A biztositék kiegészitésénél vagy feloldásánál a gyámolt nyilatkozatát a gyámhatóság intézkedése pótolja. A költségek minden esetben a gyámoltat terhelik.

IV. A gyámság vége.

440. §.

A gyámolt halálán kivül véget ér a gyámság a gyámolt holttányilvánitásával, teljeskoruvá váltával vagy ha szülői képviselet alá kerül.

441. §.

A gyám tiszte megszünik a gyámnak gyámság alá helyezésével.

Ha a gyámot holttá nyilvánitják, tiszte megszünik a holttányilvánitó itélet meghozatalával.

442. §.

A gyámhatóságnak el kell mozditani azt a gyámot tisztétől, a ki tisztét hanyagul viszi, azzal visszaél vagy becsületbe vágó cselekedete következtében a beléje helyezett bizalomra érdemetlenné vált.

443. §.

Ha a gyám viselkedése miatt tartani lehet attól, hogy a valóság kideritéséig is gyámoltja érdekeit veszélyeztethetné: a gyámhatóság a gyámot tisztétől ideiglenesen felfüggesztheti.

444. §.

A 370. §. 1. és 2. pontja és a 371., 372. §-ok esetein kivül hivatalból fel kell menteni a gyámot tisztétől, ha személyes körülményei akkép változtak meg, hogy a gyámolt kárára válhatnék, ha tisztében megmaradna.

445. §.

Fell kell menteni azt a gyámot tisztétől, a kire nézve a 372. §-ban emlitett a gyámi tiszt viseléséhez szükséges engedélyt visszavonták.

446. §.

A gyámhatóságnak fel kell menteni a gyámot tisztétől, ha fontos okból maga kéri.

Ily fontos ok kiváltkép, ha oly körülmény áll be, a mely miatt a gyámot, ha már gyámmá rendelésekor fennállott volna, a 379. § 2—7. pontjai alapján a gyámi tisztet elvállalni nem lett volna köteles.

447. §.

Nőt saját vagy férje kivánatára a gyámi tiszttől fel kell menteni.

Ha gyámul rendelt nő férjhez megy, a gyámhatóság hivatalból is felmentheti tisztétől.

448. §.

Ha a gyámolt érdekével nem ellenkezik, a gyám kérelmére méltányossági szempontból is felmentheti a gyámhatóság a gyámot tisztétől, különösen ha a gyámoltnak a gyámi tisztre alkalmas és elvállalására kötelezhető rokona vagy közelebbi rokona van.

449. §.

A gyám tiszte megszüntével köteles a gyámolt vagyonának állagáról a gyámolt ügyei állását feltüntető előterjesztés kapcsán számot adni és az átvett vagyont az önjoguvá vált gyámoltnak vagy a vagyon további kezelésére jogosult törvényes képviselőjének vagy jogutódjának kiszolgáltatni.

450. §.

A gyámhatósághoz benyujtandó végszámadásban az oda már korábban tett számadásokra elég hivatkozni.

Ha ellenőrző gyám is van, ez tiszte viteléről szintén beszámolni és a gyámolt ügyei felől hü felvilágositást adni köteles. A gyámnak a végszámadását előbb közölnie kell az ellenőrző gyámmal, hogy arra észrevételeit megtegye.

451. §.

A gyámhatóság a nála beadott végszámadásnak és az azzal kapcsolatos ügyiratoknak záros határidő alatt megvizs-

gálására minden ismert érdekeltet felszólit. A határidő lejártával a számadások, valamint a gyámnak és a gyámhatóságnak a gyámság ideje alatti eljárása ellen tett kifogások tisztázását és az ellentétek kiegyenlitését szóbeli tárgyalás utján megkisérli. Ha a volt gyámolt vagy jogutódai a számadást jóváhagyták, a gyámhatóság ezt a körülményt igazoló bizonyitványt szolgáltat ki minden érdekeltnek. Ha a számadás némely tétele vitás marad, vagy ha csak feltételesen fogadták el, ezt a tételt a bizonyitványban fel kell emliteni. Ha az érdekeltek közt megegyezés egyáltalán nem jött létre, a gyámhatóság ennek a körülménynek tanusitására szoritkozik.

A bizonyitvány kiadása nem állja utját a számadásban netán előforduló hiba vagy megtévesztés miatti kereshetőségnek.

A gyámolt javára mutatkozó bevételi maradvány után a számadás lezárásának időpontjától, a terhére mutatkozó hiány után csak a fizetésre felszólittatása napjától jár kamat.

452. §.

Mindaddig, mig a gyám nem tudja és nem is kellene tudnia, hogy tiszte megszünt, eljárhat gyámoltja ügyeiben. Harmadik személy nem hivatkozhatik a gyám e jogára, ha akkor, a mikor vele jogügyletbe bocsátkozott, tudta vagy kellett tudnia, hogy gyámi tiszte véget ért.

Ha van is tudomása a gyámnak tiszte megszüntéről, a gyámolt érdekei megóvásáról mégis köteles gondoskodni addig, a mig vagy utódja vagy önjoguvá vált gyámoltja tőle a kezelést átveheti.

Ha gyámoltja meghalt, a gyám a vagyon fentartása érdekében halaszthatatlan intézkedéseket mindaddig megtenni köteles, mig a gyámolt örököse vagy a hagyatéki biróság intézkedhetik.

453. §.

A gyám halálát örököse, a gyámtársét pedig a másik gyám a gyámhatóságnak haladéktalanul bejelenteni köteles.

A gyám örököse, ha önjogu, a gyám kezén volt vagyonnak a gyámhatóság intézkedéséig gondját viselni köteles.

454. §.

Mind a gyámnak, mind az ellenőrző gyámnak a kirendelésükről szóló okiratot tisztök megszüntével vissza kell adniok. Ha vissza nem adják, a gyámhatóság az okirat érvénytelenné váltát költségükre hirlapilag közzététetheti.

455. §.

A 441—447., 452., 453. §-ok szabályai az ellenőrző gyám tisztének megszüntére megfelelően alkalmazandók.

MÁSODIK FEJEZET.

Teljeskoruak feletti gyámság.

456. §.

A gyámság alá helyezett teljeskoruakra nézve (7. §.) a kiskoruak gyámságára vonatkozó rendelkezések a 457—467. §-okban foglalt kivételekkel irányadók.

457. §.

Teljeskoru felett a gyámi tiszt a következő sorrendben megilleti:

1. a házastársat;
2. az atyát;
3. az anyát;
4. azt, a kit a szülők közül a másikat tulélő a 363. §-ban meghatározott módon gyámul nevezett;
5. az atyai nagyatyát;
6. az anyai nagyatyát.

A 4. pontban emlitett gyámnevezés csak akkor jön tekintetbe, ha a gyámolt a szülő halálakor még kiskoru volt és felette a szülői jog a szülőt megillette, vagy ha abban az esetben, ha a gyámolt a szülő halálakor gyámság alá lett volna helyezve, a szülő lehetett volna a gyámja.

458. §.

A házastársat nem illeti meg a házastársa felett a gyámi tiszt: ha a gyámság alá helyezés pazarlás vagy iszákosság

okából történt, vagy ha a házastársak ágytól és asztaltól törvényesen vagy tényleg elváltak.

Az atyát és az anyát nem illeti meg a gyámi tiszt, ha a gyámoltat más, mint a szülő házastársa fogadta örökbe.

459. §.

A szülő a teljeskoru gyermeke feletti gyámi tisztből senkit ki nem zárhat.

460. §.

A gyám gyámoltja személyéről csak annyiban köteles gondoskodni, a mennyiben azt a gyámság alá helyezés czélja megkivánja.

Ha a gyámoltnak nem a házastárs a gyámja, a gyám hatásköre a házastársaknak a házasságon alapuló kölcsönös jogaik gyakorlását és kötelességeik teljesitését csak annyiban gátolhatja, a mennyiben azt a gyámolt nyilvánvaló érdeke megkivánja.

461. §.

Ha a gyámság alóli felmentés valószinü, azokat az intézkedéseket, a melyek a gyámolt vagyona állagának változtatásával járnak, vagy a vagyonkezelés átvételét majdan gátolhatnák, a gyámhatóság csak akkor hagyja jóvá, ha halogatásuk a gyámolt nyilvánvaló és számottevő károsodásával járna.

462. §.

Az elmebetegség, elmegyengeség vagy iszákosság miatt gyámság alá helyezettet — hacsak nem veszélyes magára vagy a közre nézve — a gyám csak a gyámhatóság jóváhagyásával vétetheti fel megfelelő gyógyintézetbe.

463. §.

Ha a gyámoltnak nem a házastárs a gyámja: a házastárs a gyámolt ügyeinek intézésénél épugy közremüködhetik, mint ha rokona volna.

464. §.

A gyám gyámoltjának gyermeke vagy unokája részére a gyámolt vagyonából vagy jövedelmeiből a gyámhatóság jóvá-

hagyásával önálló háztartás alapitásához vagy életpályája kezdéséhez vagy kiházasitásra szükséges költséget, vagy a törvényes eltartási kötelezettségének mértékét meghaladó segélyt kötelezhet és adhat, feltéve, hogy ha önjogu volna, ezt a gyámolt maga is megtenné és feltéve, hogy a gyámolt illő eltartásának veszélyeztetésével nem jár.

465. §.

A gyámhatóság az elmegyengeség, iszákosság vagy pazarlás miatt gyámság alá helyezett kérelmére visszavonhatólag megengedheti, hogy vagyonát vagy jövedelmeit egészben vagy részben maga kezelhesse, különösen, hogy mindennapi személyes szükségletei fedezésére szolgáló összeg felett, épugy mint keresményével, maga szabadon rendelkezhessék.

Ez esetben a gyám csak a kellő felügyelet elmulasztásáért felelős.

466. §.

A házastársat, az atyát és az anyát, mint gyámokat, a gyámhatóság az időszaki számadás kötelezettsége alól, ha egy évről már számoltak, a gyámság egész idejére is felmentheti. Ez esetben köteles a gyám legalább három évenkint a vagyon cselekvő és szenvedő állásáról pontos, lehetőleg okmányokkal igazolt kimutatást a gyámhatóságnak beterjeszteni.

A számadás alóli felmentést a gyámhatóság a gyámolt érdekéhez képest korlátozhatja vagy visszavonhatja.

467. §.

A 8. §. esetén a gyámot a gyámhatóság rendeli ki.

A gyámhatóság az ily gyám kirendelésénél nincs kötve a 457. §-ban megszabott korlátokhoz.

Ha a teljeskoru az eljárás befejezéseül gyámság alá lett helyezve, a 8. §. alapján kirendelt gyám tiszte addig tart, mig más gyámot nem rendelnek ki.

A 8. §. második és harmadik bekezdése esetén a gyám tiszte a gyámság alá helyezés megszünésével ér véget.

HARMADIK FEJEZET.

Gondnokság.

468. §.

Kiskoru vagy gyámság alá helyezett teljeskorunak a gyámhatóság gondnokot rendel:

1. oly ügyei vitelére, a melyekben törvényes képviselője jogilag vagy tényleg gátolva van eljárni;

2. oly vagyonának kezelésére, a melynek kezeléséből az, a kitől a vagyont végintézkedés következtében vagy ajándékkép kapta, törvényes képviselőjét a végintézkedésben vagy az ajándékozáskor kizárta;

3. ha nincs tudva vagy bizonytalan, hogy a kiskorunak ki a törvényes képviselője, de számottevő érdeke veszélyeztetésével járna, ha a felmerült ügyben képviselet nélkül maradna.

469. §.

A gyámhatóság gondnokot rendel gyámság alá nem helyezett oly teljeskoru részére, a kiről igazolják, hogy testi fogyatkozás miatt, különösen mert vak, süket vagy néma, továbbá együgyüség, elaggottság vagy hosszantartó nehéz betegség okából magáról vagy ügyeiről kellően gondoskodni nem képes.

A gondnokság csak az illetőnek saját kérelmére rendelhető. Ha az illető magát megértetni nem képes, érdekében a gondnokságot hivatalból kell elrendelni.

A gondnokság arra az ügyre és időre van korlátozva, a melyben és a mig a gondnokolt önmaga el nem járhat.

470. §.

Gondnokot rendel a gyámhatóság gyámság alá nem helyezett oly teljeskoru részére is, a kit elmebetegség gyanuja miatt nyilvános gyógyintézetbe megfigyelés végett felvettek, vagy a ki az illetékes hatósági orvos bizonyitványa alapján elmebetegnek vélelmezhető.

A 469. §. második és harmadik bekezdése megfelelően alkalmazandó.

471. §.

A gyámhatóság gondnokot rendel bárkinek kérelmére, a ki érdekeltségét igazolja, de hivatalból is ismeretlen tartózko-

dásu távollevő teljeskorunak gondozatlanul hagyott vagyona kezelésére és ha szükséges, egyéb érdekei képviseletére.

Helyén van a gondnokrendelés akkor is, ha az ismeretlen tartózkodású távollevő megbizás utján gondoskodott ugyan ügyei viteléről, de azóta oly körülmény következett be, a mely okot szolgáltat a megbizás visszavonására.

Az első és második bekezdés szabályai állanak arra a távollevőre is, a kinek tartózkodási helyét ugyan tudják, de a kinek nincs módjában visszatérni és ügyei gondozása iránt intézkedni.

472. §.

A gyámhatóság gondnokot rendel a szabadságvesztés büntetést szenvedő részére, ha megbizás utján nem gondoskodott ügyei viteléről, vagy ha gondoskodott ugyan, de azóta oly körülmény következett be, a mely okot szolgáltat a megbizás visszavonására.

473. §.

A gyámhatóság gondnokot rendel a méhmagzat képviseletére, ha jövendőbeli jogai megóvása végett szükséges. A méhmagzat képviselete azonban atyját vagy anyját illeti, feltéve, hogy őket illetné akkor is, ha a gyermek már megszületett volna.

474. §.

A gyámhatóság gondnokot rendel ismeretlen vagy bizonytalan érdekeltek, különösen még nem fogantatott utóörökösök vagy utóhagyományosok képviseletére, ha jövendőbeli jogaik megóvása czéljából szükséges.

475. §.

A mennyiben a törvényből más nem következik, a gyámságra vonatkozó szabályok a gondnokságra is megfelelően alkalmazandók.

476. §.

A 468. §. 1. és 3. pontja esetében a gondnokrendelésnél a gyámhatóságot a 457. §. szabálya nem köti.

477. §.

A 468. §. 2-ik pontja esetében a gondnoki tiszt első sorban azt illeti, a kit az örökhagyó végintézkedésben vagy az ajándékozó az ajándékozáskor gondnokul nevezett. Itt is áll a 365. §. szabálya.

478. §.

A 469. §. esetében az, a kit a gondnokság alá helyezendő maga hoz javaslatba, a 457. §-ban emlitetteket megelőzőleg rendelhető ki gondnokul.

479. §.

Megszüntetendő a gondnokság, mihelyt elrendelésének oka megszünt.

480. §.

Szülő vagy gyám képviselte személy számára rendelt gondnok tiszte egyidejüleg véget ér a kiskoru teljeskoruvá váltával, vagy a gyámság alá helyezett teljeskorunak a gyámság alól felmentésével.

481. §.

A méhmagzat gondnokának tiszte véget ér, mihelyt a gyermek megszületett, vagy mihelyt bizonyossá lesz, hogy gyermek nem születhetik.

482. §.

Annak a gondnoknak a tiszte, a kinek megbizatása bizonyos meghatározott ügyre szólt, véget ér, mihelyt az az ügy elintézést nyer.

483. §.

A 469. §. alapján elrendelt gondnokságot, mihelyt a gondnokolt maga kivánja, meg kell szüntetni.

484. §.

A távollevő vagy szabadságvesztés büntetést szenvedett gondnokának tiszte megszünik, mihelyt a gondnokoltak maguk járhatnak el ügyeikben.

Ha a távollevő meghalt, a számára kirendelt gondnok tiszte csak a gyámhatóság részéről történt felmentésével szünik meg. A gondnokot fel kell menteni, a mint a távollevő halálát igazolják.

HARMADIK RÉSZ.

Dologjog.

ELSŐ CZÍM.

A dolgok.

485. §.

A dolgok vagy ingatlanok vagy ingók.

Ingatlan dolgok a földterületek (telkek, ingatlanok).

486. §.

Az ingatlanokat a telekkönyvbe fel kell venni (telekkönyvezés). Külön jogszabály határozott nemü ingatlanokat a telekkönyvi felvételből kizárhat.

Nem-telekkönyvezett ingatlan e törvény értelmében az, a melyet a telekkönyvbe fel kell venni, de a mely bármi mulasztás miatt, vagy mert utólag képződött, a telekkönyvbe sem külön birtokrészletként felvéve, sem más birtokrészletbe foglalva nincsen.

487. §.

Ingatlan dolognak kell tekinteni azt a pinczét, a mely a telekkönyvben külön birtokrészletként van felvéve.*)

488. §.

Dologösszesség több oly dolog együttvéve, a melyet a forgalomban külön névvel szokás megjelölni.

*) Előfeltétel: az 1889: XXXVIII. t.-cz. 8. §-ának oly módositása, mely szerint a közhasználatu utakra vagy más közterületekre nyiló pinczéket kivétel nélkül kell a telekkönyvi betétekben mint külön birtokrészleteket felvenni.

489. §.

Helyettesithető az az ingó dolog, a melyet a forgalomban szám vagy mérték szerint szokás meghatározni.

490. §.

Elhasználható az az ingó dolog, a melynek csak az állag megsemmisülése vagy lényeges átváltozása utján, vagy elidegenités által lehet rendeltetéséhez képest hasznát venni.

491. §.

A telek alkotórésze e törvény értelmében az a dolog, a mely a telekkel oly erős és állandó kapcsolatban van, hogy nem lehet tőle elválasztani, a nélkül hogy megsemmisülne vagy hogy lényegében vagy gazdasági rendeltetésében változnék.

Az alkotórész nem veszti el ezt a minőségét az által, hogy a telektől ideiglenesen elválasztották azzal a szándékkal, hogy utóbb ismét egyesítik.

492. §.

A telek alkotórészei különösen: az épületek, az épületbe ennek előállitása végett beillesztett dolgok, a földdel erősen és állandóan öszekötött ingó dolgok, a mig ez az öszeköttetés megvan, a telekre nyiló s a telekkönyvben külön birtokrészletként fel nem vett pincze, valamint a telek terményei, a mig a földdel összefüggnek.

A mag a bevetéskor, a növény az ültetéskor lesz a telek alkotórészévé.

493. §.

A telek alkotórészének kell tekinteni azt a jogot, a mely a telek tulajdonával össze van kötve.

494. §.

A telek és alkotórészei nem lehetnek külön a tulajdon vagy a dolgot terhelő jog tárgyai.

A telket terhelő jog a telek alkotórészeire is kiterjed.

495. §.

Nem alkotórész az a dolog, a melyet a telekkel csak ideiglenes czélra kötöttek össze; az sem, a melyet az épületbe csak ideiglenes czélra illesztettek.

A vizen úszó szerkezet nem alkotórész, akkor sem, ha a parthoz vagy mederhez van erősitve.

Nem alkotórész az az épitmény, mű vagy szerelvény, a melyet a jogosult más telkét terhelő jogának gyakorlása végett kötött össze a telekkel.

496. §.

Tartozék az az ingó dolog, a mely arra van rendelve, hogy egy másik dolog (a fődolog) gazdasági czéljának szolgáljon, és a mely a fődologhoz ennek a rendeltetésnek megfelelő külső viszonyban áll.

Ha valamely dologra az első bekezdésnek, de a 491. és 492. §-nak szabályai is ráillenek, ez a dolog a teleknek nem tartozéka, hanem alkotórésze.

497. §.

A dolog nem szünik meg tartozék lenni, ha a fődologtól csak ideiglenesen választották el.

Nem válik tartozékká az a dolog, a melyet más dolog gazdasági czéljára csak ideiglenesen használnak.

498. §.

Mezőgazdasági jószág tartozékai különösen: a gazdálkodásra rendelt eszközök, gépek és állatok, a gazdasági termények, a melyek a gazdálkodás folytatására szükségesek addig az időig, a mikor magából a jószágból előreláthatóan ugyanilyen vagy hasonló terményeket lehet nyerni; valamint a jószágon nyert trágya.

A gyár vagy a bizonyos ipar üzésére állandóan berendezett épület tartozékai különösen: az illető ipar gyakorlására rendelt gépek, szerszámok és szerelvények.

499. §.

A dolog hasznai: a gyümölcs (évi termés) és egyéb termények, a melyek a dologból ennek rendeltetéséhez képest származnak; valamint az a gazdasági előny, a melylyel a dolog használása jár.

Haszon az a jövedelem is, a mely a dologból valamely jogviszonynál fogva származik.

500. §.

A jog haszna az a jövedelem, a mely a jogból rendeltetéséhez képest vagy valamely jogviszonynál fogva származik, valamint az a gazdasági előny, a melylyel a jog gyakorlása jár.

501. §.

Ha valaki arra van jogositva, hogy határozott időtől kezdve vagy határozott időig szedje a dolog vagy a jog hasznait, és ha jogügylet által mást nem állapitottak meg, vagy a körülményekből más nem következik, őt illetik:

1. az évi termés oly arányban, a melyben a naptári évnek a jogosultság idejére eső része az egész évhez áll;

2. az erdő vagy bánya terményeiből annyi, a mennyi a megállapitott üzemterv szerint, ha pedig nincs ily terv, az észszerű gazdálkodás szabályai szerint a jogosultság időtartamára esik;

3. más termények, a mennyiben elválasztásuk a jogosultság időtartama alatt történt;

4. a jövedelemből, ha ez a használat vagy haszonélvezet átengedéseért teljesitendő viszontszolgáltatásból, bérből, haszonbérből, kamatból vagy egyéb visszatérő járadékból áll, a jogosultság időtartamának megfelelő rész;

5. más jövedelemnek az a része, a mely a jogosultság időtartama alatt esedékessé vált.

A hasznok előállitására és szedésére forditott költség a jogosultat az őt illető hasznok arányában terheli.

502. §.

A dologra forditott költség (költekezés): szükséges, ha a dolog fentartására, a dolog romlásának vagy a fenyegető kárnak elháritására; hasznos, ha a dolog értékének növelésére vagy gyümölcsözőségének fokozására szolgál (beruházás).

A szükséges költséghez tartozik az a kiadás is, a melyet a dolog terheinek viselése okoz (670., 745. §.).

503. §.

Ha jogügylet által mást nem állapitottak meg, vagy a körülményekből más nem következik, az a ki a dologra vagy

a jogra forditandó szükséges költséget határozott időtől kezdve vagy határozott időig viselni köteles: a rendesen visszatérő költséget a kötelezettség időtartamának arányában, a többit annyiban viseli, a mennyiben a kötelezettség időtartama alatt vált szükségessé vagy esedékessé.

504. §.

Ingó és ingatlan vagyon megkülönböztetése esetén — ha a felek más szándéka ki nem tünik — a telkeken és alkotórészeiken felül az ingatlan vagyonhoz tartoznak:

1. az ingatlanokat terhelő jogok, a jelzálogjog kivételével;

2. azok a követelések, a melyek ingatlan dolog tulajdonának átruházására és a melyek az 1. pontban jelzett jogok megalapitására, átruházására vagy megszüntetésére vonatkoznak.

Más jogok és követelések az ingó vagyonhoz tartoznak.

MÁSODIK CZIM.

A birtok és a birtokvédelem.

505. §.

A dolog birtokát egyoldalu cselekmény által megszerzi, a ki a dolog feletti tényleges hatalmat elnyeri.

506. §.

Egyoldalu cselekmény által különösen megszerzi a birtokot, a ki az ingó dolgot magához vagy őrizet alá veszi vagy elviszi; és a ki az ingatlan dolgot megszállja, elhatárolja, bekeriti, beépiti, megmunkálja vagy használatba veszi.

507. §.

Másnak birtokában lévő dolog birtokát az 505. §-nak megfelelő egyoldalu cselekmény által csak ugy lehet megszerezni, ha annak következtében az eddigi birtok megszünik.

508. §.

A dolog birtokát átruházás által megszerzi, a ki az eddigi birtokossal az átruházásra nézve megegyezik, és a dologhoz oly külső viszonyba lép, a melyben az a feletti tényleges hatalmat gyakorolhatja.

509. §.

Az 508. §-ban körülirt megegyezés előfeltétele alatt többek között:

1. az ingó dolog birtokának megszerzése végbemegy, ha az eddigi birtokos a szerzőnek kézbesíti a dolgot; ha átadja neki annak a tartóhelynek (szekrénynek, fióknak, ládának) kulcsát, a melyben a dolog van; ha a dolgot oly külső jellel látja el, a melyből a birtok átruházása világosan felismerhető;

2. az ingatlan dolog birtokának megszerzése végbemegy, ha az eddigi birtokos a szerzőt a telekbe bevezeti; ha a telket neki közelről megjelöli; ha az épület vagy épületrész kulcsát neki átadja; ha a dolog fölötti tényleges hatalom gyakorlásával felhagy és ugyanannak gyakorlását a szerző részére lehetővé teszi.

510. §.

Nem szerzi meg a dolog birtokát, a ki a dolog feletti tényleges hatalmat másnak javára, ennek háztartásában vagy üzletében, vagy más hasonló viszonyban gyakorolja, a melyben a másiknak a dologra vonatkozó utasitásait követni köteles. Birtokosnak a másik személyt kell tekinteni.

511. §.

A birtok megszünik az által, hogy a birtokos a dolog feletti tényleges hatalom gyakorlásával felhagy, vagy hogy a tényleges hatalmat személyi tulajdonságain kivül fekvő okból többé nem gyakorolhatja.

512. §.

Az ingó dolog birtoka többek között megszünik: ha más valaki tényleges hatalmába keríti vagy a birtokos elveszti a dolgot, vagy ha a dolog hozzáférhetetlen helyre kerül.

Az ingatlan dolog birtoka többek között megszünik: ha más valaki elfoglalja az ingatlant; ha a birtokost abból kiüzi, vagy ha őt az a feletti tényleges hatalom gyakorlásában gátolja.

513. §.

A birtok meg nem szünik az által, hogy a birtokos a dolog feletti tényleges hatalmat oly akadály miatt nem gyako-

rolhatja, a mely természeténél vagy a körülményeknél fogva csak muló akadálynak jelentkezik.

Az ingó dolog birtoka meg nem szünik, a mig a dolog oly helyen van, a melyen a birtokos engedélye nélkül mások a dologhoz nem férhetnek.

514. §.

Az örökhagyó birtoka átszáll az örökösre.

515. §.

Ha ingó dolog a birtokos tényleges hatalmából más birtokában lévő telekre kerül, ennek birtokosa köteles amannak megengedni, hogy a dolgot felkeresse és elvigye, hacsak időközben annak birtokát ő maga vagy más valaki meg nem szerezte.

A telek birtokosa a felkeresésből és elvitelből eredő kár megtéritését követelheti.

516. §.

Tilos önhatalmat gyakorol, a ki, a nélkül hogy a törvény megengedné, a birtokost a birtoktól — akár az egésztől, akár egy részétől — megfosztja, vagy őt a birtokban háboritja.

A tilos önhatalommal szerzett birtok törvénytelen.

A birtok törvénytelensége áthárul az örökösre, valamint arra is, a ki az elődje birtokának törvénytelen voltát a szerzéskor ismerte.

517. §.

A birtokos a tilos önhatalom ellenében erőhatalommal védekezhetik.

A birtokos a rajtakapott vagy üzőbe vett tettestől erőhatalommal visszaveheti azt az ingó dolgot, a melyet ez tilos önhatalommal elvett.

518. §.

Az 517. §. szerint a birtokost megillető jog minden harmadik személy ellen megilleti azt is, a ki az 510. §. szerint a dolog feletti tényleges hatalmat a birtokos javára gyakorolja.

519. §.

A kit a birtoktól tilos önhatalommal megfosztottak, az a megfosztás utáni egy éven belül a birtok visszaadását követelheti attól, a kinek birtoka ő irányában törvénytelen. (Sommás visszahelyezés iránti kereset.)

Nem követelhet visszaadást az a korábbi birtokos, a kinek birtoka a mostani birtokos irányában szintén törvénytelen volt, ha a birtok szerzésétől az attól való megfosztásig egy év el nem telt.

520. §.

A kit a birtokban tilos önhatalommal háboritottak, az a háboritás utáni egy éven belül a háboritótól a birtoklást nehezitő vagy lehetetlenitő akadály eltávolitását követelheti. Ugyanaz a biróságtól azt is kérheti, hogy tiltsa el a háboritót a további háboritástól. (Sommás visszahelyezés iránti kereset birtokháboritás miatt.)

Ez a jog nem illeti meg azt a birtokost, a kinek birtoka a háboritó irányában törvénytelen, ha a birtok szerzésétől a háboritásig egy év el nem telt.

521. §.

A sommás visszahelyezés iránti kérelemmel össze lehet kapcsolni azt a kérelmet, hogy a biróság az alperest a tilos önhatalom által okozott kár megtéritésére kötelezze.

522. §.

A birtokra való jogosultságot és a birtokháboritás jogszerüségét a sommás visszahelyezés iránti kérelem ellenében érvényesiteni lehet, ha a tilos önhatalom gyakorlása után jogerős itélet megállapitotta, hogy az alperest a dolgon oly jog illeti meg, a mely az önhatalommal létesitett birtokállásnak megfelel.

Ezenkivül a sommás visszahelyezés iránti kérelem ellenében a birtokra való jogosultságot vagy a birtokháboritás jogszerüségét csak annak kimutatására lehet érvényesíteni, hogy a birtoktól való megfosztás vagy a birtokháboritás nem tilos önhatalommal történt.

523. §.

A mikor a birtokos a dolgot terhelő jogon gyakorolja a birtokot, ugyszintén a mikor a birtok őt egy időre valamely jogviszonynál fogva, különösen mint bérlőt, haszonbérlőt, haszonkölcsönvevőt, letéteményest illeti meg: harmadik személytől a birtokos ellen gyakorolt tilos önhatalom miatt az 519. és 520. §-ban szabályozott birtokvédelemmel az is élhet, a kitől a birtokos a birtokot szerezte. Ugyanez a maga számára követelheti a birtokot, ha a birtokos azt többé elfogadni nem akarja, vagy el nem fogadhatja. Ugyanezen előfeltétel alatt az 515. §. esetében követelheti annak megengedését, hogy a dolgot felkeresse és elvigye.

524. §.

Az 523. §. szabályai annak javára is állanak, a kitől a birtokot az ott meghatározott valamely jogalapon az szerezte, a ki viszont ugyanily jogalapon a mostani birtokosra ruházta át.*)

HARMADIK CZÍM.

Általános szabályok a telekkönyvbe felvett ingatlanokon való jogokról.

525. §.

Ingatlan tulajdonának átruházásához, ingatlannak joggal terheléséhez, és az ily jog átruházásához vagy terheléséhez — hacsak a törvény mást nem rendel — az illető jogváltozás telekkönyvi bejegyzése szükséges.

526. §.

Ingatlant csak oly joggal lehet terhelni, a melyet a törvény az ingatlanok vagy általában a dolgok terhének minősit.

*) Az életbeléptető törvény részére fenmarad annak kijelentése, hogy a jelen fejezet szabályai megfelelő alkalmazást nyernek oly jogok birtokára és birtokvédelmére, a melyekről külön törvények intézkednek, és a melyeknek tartalma valamely dolog némely vonatkozásokban való használatából áll.

A telekkönyvben bejegyzett jogok közül csak azokat és csak oly jogokkal lehet terhelni, a melyeket a törvény ilyenekül megjelöl.

527. §.

Az 525. és 526. §-ban emlitett jogokon felül csak oly más jogokat és a jogok oly korlátozását vagy meghatározásait lehet a telekkönyvbe bejegyezni, a melyeket a törvény bejegyezhetőknek tüzetesen megjelöl.

528. §.

Az ingatlan tulajdonával való felhagyáshoz szükséges a lemondás telekkönyvi bejegyzése, az ingatlant vagy az erre bejegyzett jogot terhelő jog megszüntetéséhez — hacsak a törvény mást nem rendel — a jog telekkönyvi törlése (törlés bejegyzése).

Ha a törvény mást nem rendel, a jogosultnak a jogról való lemondása a törlés előfeltétele.

529. §.

Ha az ingatlant terhelő jog harmadik személy jogával van terhelve, a terhelt jog teljes hatályu törléséhez a harmadik személy beleegyezése szükséges. Ennek hiányában a törlés a harmadik személy jogára nézve hatálytalan.

Ugyanez a szabály áll, ha a jog más ingatlan mindenkori tulajdonosát illeti, és ha ez az ingatlan harmadik személy utóbb szerzett jogával van terhelve. Nem szükséges a harmadik személy beleegyezése, ha a törlés az ő jogát nem érinti.

530. §.

Az oly jog vagy korlátozás telekkönyvi törlését, a mely naptár szerint megjelölt véghatáridőhöz van kötve, a határidő lejárta alapján lehet kieszközölni; annak törlését, a mely más módon megjelölt véghatáridőhöz vagy bontó feltételhez van kötve, a határidő lejártát vagy a feltétel bekövetkeztét tanusitó közokirat alapján.

Oly esetben, a mikor nincs kizárva az, hogy a bejegyzett jognál fogva a jogosult hátralékos szolgáltatásokat, érték, kár

vagy költség megtéritését vagy szerelvény elvitelének megengedését követelheti: a törlés alapjául az annak megengedését tanusitó okirat szükséges, ha a törlés iránti kérvényt a véghatáridő lejárta vagy a bontó feltétel bekövetkezte után egy éven belül adták be, vagy ha ezen az egy éven belül a követelés érvényesitése iránti pernek vagy a végrehajtás jogának telekkönyvi feljegyzését kieszközölték.

Sem az első, sem a második bekezdés esetében nem szükséges a törlés teljes hatályához annak a harmadik személynek beleegyezése, a kinek jogával maga a törlendő jog vagy az az ingatlan van terhelve, a melynek mindenkori tulajdonosát a törlendő jog illeti.

531. §.

Az ingatlanok (birtokrészletek) a telekkönyvben vagy egyenkint, vagy a tulajdonosok szerint és a birtokrészletek különböző jogi természete szerint csoportositva, telekkönyvi jószágtestekké alakulnak.

Telekkönyvi bejegyzésnek a törvényben megállapitott kivételekkel (652., 854. §.) egyes birtokrészletekre akkor is van helye, a mikor több együttvéve alkot egy telekkönyvi jószágtestet; valamint helye van a birtokrészlet természeti részére.

532. §.

A telekkönyvi bejegyzések rangsora az időrend szerint képződik, a melyben a bejegyzést czélzó egyes beadványok a telekkönyvi hatósághoz érkeztek.

533. §.*)

Telekkönyvi bejegyzésnek csak az ellen van helye, a kit a bejegyzés iránti kérvényt megelőző ranghelylyel (532. §.) jegyeztek be, vagy a kit egyidőben jegyeznek be annak az ingatlannak tulajdonosául, a melyre nézve a kért bejegyzésnek be kell következnie.

*) Az életbeléptető törvény részére fenmarad annak kijolentése, hogy az 533. §. mellett érintetlen maradnak azok a külön törvények, a melyek megengedik, hogy különleges feltételek alatt annak javára is lehessen a tulajdonjogot a telekkönyvben bejegyezni, a ki az ő jogát a bejegyzett tulajdonostól okiratosan leszármaztatni nem képes.

Ezt a szabályt megfelelően alkalmazni kell, a mikor az ingatlant terhelő jog átruházásáról, terheléséről vagy megszüntetéséről van szó.

534. §.

A telekkönyvi hatósághoz egy időben érkezett, ugyanarra az ingatlanra, vagy ugyanarra a bejegyzett jogra vonatkozó több beadvány következtében, ha azonos nemü jog bejegyzését czélozza: közös jog, vagy a követelések összegei avagy a szolgáltatások értéke arányában azonos rangu több jog keletkezik. Ha a beadványok különböző nemü jogok bejegyzését, vagy ha ugyanannak a jognak átruházását, terhelését, megszüntetését czélozzák: a rangsor (532. §.) a kért bejegyzések alapjául tett okiratok kelte szerint képződik, és az 533. §. szabályát ennek a rangsornak alapul vétele mellett kell alkalmazni.

Az első bekezdés szabályainak alkalmazásánál a jelzálogjogot és a telki terhet azonos nemü jogoknak, a különféle telki szolgalmakat különböző nemü jogoknak kell tekinteni.

535. §.

Az ugyanazt az ingatlant vagy ugyanazt a jogot terhelő jogok telekkönyvi bejegyzésének rangsorát az 532. §-tól eltérően lehet megállapitani. A rangsort utólag meg lehet változtatni.

A rangsor eltérő megállapitásához és megváltoztatásához szükséges a hátralépő és az előlépő jogosultak megegyezése, és az eltérő megállapitás vagy a változás telekkönyvi bejegyzése. Ha jelzálogjog hátralépéséről van szó, a tulajdonosnak vagy annak a személynek, a kit a terhelt jog megillet, ha pedig a hátralépő bármely jog harmadik személy jogával van terhelve, annak beleegyezése is szükséges. A legutóbbi szabály akkor is áll, ha a hátralépő jog más ingatlan mindenkori tulajdonosát illeti, és ez az ingatlan van harmadik személy jogával terhelve. Nem szükséges ennek beleegyezése, ha a rangsor megváltozása az ő jogát nem érinti.

Az előlépő jog az ennek engedett ranghelyet megtartja akkor is, ha a hátralépő jog jogügylet által megszünik.

A rangsor változtatása nem érinti azokat a jogokat, a melyeknek ranghelye a hátralépő és az előlépő jogok közé esik.

536. §.

A tulajdonos az ingatlan telekkönyvi megterhelésekor kikötheti azt a jogosultságát, hogy más, a minőség és terjedelem tekintetében meghatározott jogot utólag előző ranghelyen jegyeztessen be.

A hátralépő jog bejegyzésébe a kikötést, az előlépő jog bejegyzésébe a rang elsőbbségét be kell foglalni.

Ha a kikötés feljegyzése után az ingatlant harmadik személy jogával kikötés nélkül terhelték, ennek a jognak ranghelye csak a kikötés szerint hátralépő és előlépő jogok után következik.

Kényszerelidegenités esetében a kikötés hatálya megszünik. A tulajdonjog másnemü átruházása esetében a kikötött jogosultság átszáll az uj tulajdonosra.

537. §.

A tulajdonos a telekkönyvben feljegyeztetheti, hogy az ingatlant elidegeniteni vagy joggal terhelni akarja; a telekkönyv szerint másként jogosult pedig, hogy jogát terhelni, átruházni vagy törültetni akarja.

Szándékba vett terhelés esetében az illető jog minőségét és terjedelmét meg kell határozni.

A feljegyzésnél fogva ennek ranghelyét nyeri az a bejegyzés, a melyet a feljegyzést rendelő végzésben kitett határidőn belül kértek.

538. §.

Telekkönyvi bejegyzés vagy feljegyzés kieszközlésének czéljára — hacsak a törvény mást nem rendel — perenkivüli uton csak okirat szolgál bizonyitó eszközül.

539. §.

A telekkönyvi bejegyzés történik:

1. bekeblezés által, a melynek jogváltoztató hatálya közvetlenül beáll;

2. előjegyzés által, a melynek ugyanily hatálya utólagos igazolás hozzájárultával áll be.

540. §.

Bekeblezésnek a jogváltozás törvényszerü előfeltételeit tanusitó teljes bizonyiték alapján van helye.

541. §.

Előjegyzésnek helye van a jogváltozás törvényszerü előfeltételeinek valószinüvététele alapján. Tulajdon átruházása és épületjog megalapitása esetében elég azt az érvényes kötelezettséget valószinüvé tenni, a melynek értelmében a tulajdonosnak a telekkönyvi bekeblezést meg kell engednie. Szolgalom és telki teher szerzése esetében elég valószinüvé tenni a jog megengedését vagy a megállapitásában történt megegyezést.

542. §.

Az 540. és 541. §. szabályainak alkalmazásánál teljes bizonyiték a közokirat kivétel nélkül, és az oly magánokirat, a mely a perrendtartás szerint teljes bizonyitékul szolgál, hacsak a törvény a jogváltozás alapjául közokiratot nem kiván. Valószinüvétételre alkalmas minden okirat, a mely a perrendtartás szerint bizonyit az ellen, a ki ellen a kért telekkönyvi bejegyzés irányul.

Ha a törvény a jogváltozás alapjául közokiratot kiván, a magánokirat a valószinüvételre sem alkalmas.

543. §

Az előjegyzés igazolása annak, a ki ellen a telekkönyv értelmében irányult, vagy telekkönyvi jogutódjának az igazolást megengedő nyilatkozata alapján, vagy ellenök per utján hozott birói határozat alapján történik.

Az igazolást csak ugyanoly alakú okiratban lehet jogérvényesen megengedni, a minőnek alapján az 540. és 542. §. szerint az illető jogváltozás bekeblezésének lehetett volna helye.

Per utján az igazolás annak bizonyitásától függ, hogy az előfeltételek, a melyeket az 541. §. szerint valószinüekké kellett tenni, az előjegyzés idején megvoltak.

544. §.

Az igazolás határidőhöz van kötve.

Mindenki, a ki a telekkönyv szerint érdekelve van, kérheti az igazolás elmulasztása miatt az előjegyzés törlését. Ugyanez az igazolás iránti perbe avatkozhatik.

Az előjegyzés törlése iránti kérelem előterjesztéseig helye van az igazolásnak, ha ennek határideje le is járt.

545. §.

Az előjegyzés igazolásának bekövetkeztével az előjegyzett jogváltozást olybá kell venni, mint ha az előjegyzés ranghelyén bekeblezték volna (532. §.).

A törült előjegyzést olybá kell venni, mint ha meg sem történt volna.

546. §.

Az ingatlant terhelő jog meg nem szünik az által, hogy az ingatlan tulajdonosa megszerzi a jogot, vagy hogy a jogosult megszerzi az ingatlan tulajdonát.

A telekkönyvben bejegyzett jogot terhelő más jog meg nem szünik az által, hogy a két jog egy személyben egyesül.

547. §.

A vélelem a mellett szól, hogy a bejegyzett jog megilleti azt, a kit a telekkönyv jogosultnak feltüntet.

A bejegyezve volt jog telekkönyvi törlése azt a vélelmet alapitja meg, hogy a jog nem áll fenn.

548. §.

Mindenkinek szabad a telekkönyvet, a telekkönyvi hatóság iktatókönyvét és az okiratgyüjteményt megtekinteni.

Oly jogváltozás kérdésében, a melynek telekkönyvi bejegyzése az 525. §. értelmében szükséges, senki sem érvényesitheti a maga javára azt, hogy a telekkönyv tartalmát nem ismerte.

549. §.

Annak javára, a ki jogügylet által ingatlanon jogot vagy ily jogon további jogot szerez, a telekkönyv helytelen tartalmát is helyesnek kell tekinteni; kivéve, ha a kitörlés iránt ellene indítható keresetnek az 552. §. első és második bekezdésében megszabott határideje még le nem járt, ha a kitörlés iránti per a telekkönyvben fel van jegyezve (555. §.), ha a szerző a telekkönyv tartalmának helytelen voltáról tudomással birt, vagy ha a szerzés ingyenes volt.

A telekkönyvben bejegyzett jog korlátolt volta és a jogról való rendelkezés korlátoltsága a további jogot szerző hátrányára csak akkor hatályos, ha a telekkönyvből kitünik, ha a szerzőnek arról tudomása volt, vagy ha a szerzés ingyenes volt.

Oly törvényes korlátozás, a mely a jogosult személyi tulajdonságain alapszik, a közvetlen szerző ellenében feltétlenül, a további szerző ellenében csak akkor hatályos, ha arról tudomása volt, vagy ha szerzése ingyenes volt.

A szerző tudomását a bejegyzés iránti kérvény beadásának időpontja szerint kell megitélni.

550. §.

Az 549. §. szabályait megfelelően kell alkalmazni, ha annak részére, a kinek joga a telekkönyvben be van jegyezve, e jog alapján szolgáltatást teljesitenek; vagy ha közte és harmadik személy között oly jogügylet jön létre, a melyben a bejegyzett jogra nézve intézkedés történik, de a mely az 549. §. szabályai alá nem esik.

551. §.

Ha valamely jog, törlés, korlátozás vagy meghatározás bekeblezése törvényellenesen történt, vagy ha a telekkönyv tartalma a bekeblezés tekintetében a valóságos jogállásnak meg nem felel: az, a kinek a telekkönyvben bejegyzett jogát a bekeblezés sérti, a biróságnál per utján a bekeblezés egészben vagy részben való kitörlését kérheti (kitörlés iránti kereset).

552. §.

Harmadik személy ellen, a kinek javára az elejétől fogva érvénytelen bekeblezés alapján van a telekkönyvben további jog bejegyezve, ugy szintén az ellen, a kinek bejegyzett jogát a kitörlés a megtámadott bekeblezésnél későbben nyert ranghelye tekintetében sértené, a kitörlésnek csak ugy van hatálya, ha az az iránti kereset ellene is volt inditva. Ezt a keresetet az érvénytelen bekeblezést rendelő végzés kézbesitése után harmincz nap alatt feltétlenül, és további hatvan nap alatt ugy lehet inditani, ha az, a ki erre jogositva van, a bekeblezés elleni óvást a telekkönyvi hatóságnak a kézbesités utáni harmincz nap alatt feljegyzés végett bejelentette.

Ha a végzést nem kézbesitették neki, a keresetet harmadik személy ellen három év alatt indithatja annak a beadványnak iktatásától számitva, a melynek következtében az érvénytelen bekeblezést elrendelték.

A telekkönyv szerint érdekelt bármely fél kérheti az elmaradt kézbesités foganatositását. Ha a kézbesités megtörtént, az első bekezdés szabályait kell alkalmazni.

A második bekezdésben meghatározott három éven tul az első bekezdés szabályára alapitott keresetet sem lehet inditani.

553. §.

Az 552. §-ban megjelölt harmadik személy elleni hatálylyal az ugyanott megszabott határidők elmultával csak ugy lehet a bekeblezés eredeti érvénytelensége alapján kitörlést kérni, ha a harmadik személy a telekkönyv tartalmának helytelen voltáról saját jogának szerzésekor tudomással birt (549. §. negyedik bekezdés), vagy ha szerzése ingyenes volt.

554. §.

Az elejétől fogva érvényes bekeblezés kitörlését később bekövetkezett és a bekeblezett jog, törlés, korlátozás vagy meghatározás megszüntetésének alapjául szolgáló ténykörülmény miatt, az 552. §-ban megjelölt harmadik személy ellen csak ugy lehet kérni, ha a telekkönyv tartalmának helytelenségéről saját jogának szerzésekor tudomása volt (549. §. negyedik bekezdés).

555. §.

A kitörlés iránti pert a telekkönyvben fel lehet jegyezni. A perben hozott itéletnek teljes hatálya van az ellen is, a ki a feljegyzés utáni ranghelyen telekkönyvi jogot szerzett.

556. §.

A kitörlés iránti kereset annak ellenében, a kinek javára a valóságos jogállásnak meg nem felelő bekeblezés történt, valamint oly harmadik személy ellenében, a kinek saját joga szerzésekor (549. §. negyedik bekezdés) a telekkönyv tartalmának helytelen voltáról tudomása volt, határidőhöz kötve nincsen.

Oly harmadik személylyel szemben, a ki a telekkönyv

tartalmának helytelen voltáról tudomással nem birt, de a kinek jogszerzése ingyenes volt, a kitörlést saját joga szerzésétől számitott husz év alatt kérhetni.

557. §.

Később bekövetkezett oly ténykörülmények valószinüvététele alapján, a melyeknél fogva a jogváltozás kitörlés iránti kereset útján megszüntethető (554. §.), a törlés előjegyzésének is van helye. Ily előjegyzés esetében a kitörlés iránti perre nézve az 551., 554. és 556. §-okban felállitott szabályok az igazolás iránti perre is állanak.

558. §.

Ha valamely jog, törlés, korlátozás vagy meghatározás bekeblezése törvényellenesen történt, vagy ha a telekkönyv tartalma a bekeblezés tekintetében a valóságos jogállásnak meg nem felel: az, a kinek joga e miatt be nem jegyezhető, a biróságnál per utján kérheti a bejegyzést akadályozó bekeblezés törlését. A per telekkönyvi feljegyzésének nincs helye.

559. §.

Az 551—556. és 558. §-ok szabályainak alkalmazásánál a bekeblezéssel egyértelmünek kell tekinteni azt az előjegyzést, a melynek igazolása ezt megengedő nyilatkozat alapján történt (543. §.).

NEGYEDIK CZÍM.

A tulajdon.

ELSŐ FEJEZET.

Általános szabályok.

560. §.

A tulajdonos jogositva van az ő dolgáról tetszése szerint rendelkezni és más mindenkit a rendelkezésből kizárni. A tulajdonos e jogát csak jogszabály és mások ellentétes jogai korlátozhatják.

561. §.

A tulajdon tárgya minden dolog, a melyről tetszés szerint és másnak kizárásával rendelkezni lehet.

Bizonyos dolog tulajdonát csak az nem szerezheti meg, a kit különös jogszabály attól a szerzéstől eltilt.

562. §.

Helyettesithető dolog csak szám vagy mérték szerint meghatározott részek vagy hányadok szerint, más dolog csak hányadok szerint lehet egy időben többek tulajdona (közös tulajdon).

563. §.

Végintézkedés által csak a dolog tulajdonosa, és csak harmadik személy a tulajdon átruházására vonatkozó követelésének megóvására alapithatja meg az elidegenités tilalmát.

Szerződés által csak az átruházó tulajdonos alapithatja meg az elidegenités tilalmát és csak oly czélra, hogy saját visszakövetelési jogának, vagy harmadik személy a tulajdon átruházására vonatkozó követelésének megóvására szolgáljon.

564. §.

Az elidegenités végintézkedési vagy szerződési tilalma ellenére történt rendelkezés hatálytalan azzal szemben, a kinek jogát a tilalom óvja. A rendelkezés akkor is hatálytalan, ha az elidegenités oly tilalmába ütközik, a melyet maga a törvény, valamint a melyet birói határozat vagy intézkedés állit fel, de a mely csak határozott személyek oltalmát czélozza.

A dolgot terhelő oly jog érvényesitése végett, a melyet az elidegenités tilalmának hatályossága előtt szereztek, a dolog kényszerelidegenitésének helye van.

565. §.

Az elidegenités tilalmát az 548. §. második és az 549. §. második bekezdésének hatályával a telekkönyvben be lehet jegyezni.

Az azok javára szolgáló szabályokat, a kik jogukat nem a tulajdonostól származtatják, tilalom elleni elidegenités esetében megfelelően kell alkalmazni.

566. §.

A terhelés tilalmára az 563—565. §-ok szabályait kell megfelelően alkalmazni.

A terhelés tilalma telki szolgalom engedésére ki nem terjed.

Az elidegenités tilalma a terhelés tilalmát, valamint a tulajdonnal való felhagyás és az arról való lemondás tilalmát magában foglalja.

567. §.

Az 563—566. §-okban a dolgok elidegenitésének és terhelésének tilalmára nézve felállitott szabályokat a jogok átruházásának és terhelésének tilalmára is kell megfelelően alkalmazni.

568. §.

Ha a tulajdont bontó feltétel alatt vagy véghatáridő lejártáig ruházták át, a feltétel teljesülésekor vagy a határidő lejártakor a dolog tulajdona visszaszáll az átruházóra.

A bontó feltétel és a véghatáridő kikötését az 548. §. második és az 549. §. második bekezdésének hatályával a telekkönyvben be lehet jegyezni.

569. §.

A telek tulajdonosának joga kiterjed a telek feletti térre és — a mennyiben a bányatörvény másképen nem rendelkezik — az alatta lévő földtestre; a tulajdonos azonban türni köteles azokat a behatásokat, a melyek oly magasságban vagy oly mélységben történnek, hogy az ő érdekeit nem sértik.

570. §.

A tulajdonos köteles a saját dolgának tulajdonát vagy időleges használását közczélokra átengedni (kisajátitás). A kisajátitás eseteit és a használás időhatárát külön jogszabályok állapitják meg.

A tulajdonost a kisajátitott dolog tulajdona vagy használása fejében teljes kártalanitás illeti.

A dolgot terhelő jogok a kisajátitást nem gátolják. A mennyiben a kisajátitás czélja megkivánja, ezek a jogok meg-

szünnek a kisajátitott dolog terhei lenni, vagy nem érvényesithetők ugy, hogy ez által az átengedett használás megszünnék. Az ily jogok érvényesitése tekintetében a kisajátitó ár magát a dolgot, a használásért fizetett összeg a dolog hasznait képviseli. A jogosultakat a jogaikból származó követelések korlátain belül a kisajátitott dologért vagy a dolog használásáért fizetendő összeg megállapitására ugyanaz a befolyás illeti, mint magát a tulajdonost.

571. §.

Ha a közérdek valamely dolog fentartását kivánja, a tulajdonos a dolog elpusztitásától és megsemmisitésétől eltiltható.

A tulajdonos a saját dolga feletti rendelkezésben vagy a dolog használásában korlátozható, ha közérdek a korlátoltságot vagy a használás bizonyos módját kivánja.

Ugyanez áll a telek tulajdonával összekötött jogok gyakorlása tekintetében (493. §.).

Az első bekezdésben érintett dolgokat, és a harmadik bekezdésben emlitett jogokat, valamint a tulajdon korlátoltságának mértékét és módozatait külön jogszabályok állapitják meg.

572. §.

A tulajdonos köteles teljes vagy részbeli kártalanitás fejében avagy kártalanitás nélkül is, saját dolgának elpusztitását vagy megsemmisítését türni, ha ez a másokat fenyegető veszély elháritására szükséges, és ha a kár, a mely különben keletkezhet, aránytalanul nagyobb annál a kárnál, a mely a tulajdonost a dolog elpusztitása vagy megsemmisitése által éri.

A tulajdon ily korlátozásának eseteit és módozatait külön jogszabályok állapitják meg.

573. §.

Külön jogszabályok korlátozhatják a tulajdont annyiban, hogy a czélszerü gazdálkodás előmozditása végett vagy épitésrendőrségi tekintetekből tilos, vagy csak feltételesen szabad bizonyos nemü közös telkeket felosztani, és a telkeket általában

bizonyos mértéken alul eldarabolni (telek-eldarabolás tilalma);*) valamint hogy a tulajdonos köteles az ő telkei fejében ugyanabban a községben azonos értékü egy vagy több más telket elfogadni (összesités).

574. §.

A tulajdonos nem tilthat el mást attól, hogy közvetlen és másképen el nem háritható veszély elháritása végett az ő dolgát használja, vagy használás közben meg is semmisitse, ha az ebből eredő kár aránytalanul csekély a fenyegető kárhoz képest. A tulajdonos a használásból vagy megsemmisülésből származott kár megtéritését követelheti.

575. §.

Ha valamely telek rendszerinti használása lehetetlen azért, mert a telek közuttal nincs összekötve, vagy ha az összeköttetés meg van ugyan, de annak segélyével a telek rendszerinti használása csak aránytalan költséggel lehetséges: a tulajdonos követelheti a szomszédoktól, hogy ezek kártalanitás fejében a szükséges összeköttetés czéljára az ő telkeik használását megengedjék mindaddig, a mig a közuttal való alkalmas összeköttetés helyre lesz állitva (szükségbeli út).

576. §.

Szükségbeli ut engedését nem követelheti, a ki az ő telke és a közut között megvolt összeköttetést önhatalmulag megszüntette vagy megnehezitette.

577. §.

A szükségbeli ut irányát és a szomszédos telkek használásának mértékét ugy kell megállapitani, hogy ezeknek a

*) Feltétel: hogy az életbeléptető törvény intézkedni fog oly törvényhatósági szabályrendeletek alkotása iránt, a melyek megtiltják majd ugy az épitő, mint a gazdasági telkek bizonyos meghatározott minimalis térfogaton aluli eldarabolását; még pedig a tilalomnak oly hatályával, hogy azt az örökségi osztálynál, közösség megszüntetésénél és a tulajdon átruházásánál egyaránt kell figyelembe venni, és hogy a telekkönyvi hatóságnak nem szabad oly bejegyzést elrendelni, a melynél fogva a megállapitott minimumon aluli birtokrészlet keletkeznék.

telkeknek a tulajdona minél kevésbbé legyen korlátolva, és hogy az, a ki a szükségbeli ut engedését követeli, aránytalan költséggel ne legyen terhelve.

578. §.

Ha valaki az ő telkének egy részét elidegeniti, és ez által az elidegenitett vagy a megmaradt rész a közuttól el van zárva, avagy az összeköttetés meg van nehezitve: ennek a résznek tulajdonosa csak attól az elidegenitő jogügyletben részes másik tulajdonostól követelheti a szükségbeli ut engedését, a kinek telekrészén át az összeköttetés előbb is megvolt. A telek egy részének elidegenitésével egy tekintet alá esik egy tulajdonos több telke közül az egyiknek elidegenitése, egyes külön telkek vagy telekrészek többek javára történt hagyományozása, valamint a közös telek felosztása.

Az első bekezdés értelmében engedett szükségbeli utért kártalanitás nem jár, hacsak a felek az ellenkezőben nem állapodtak meg, vagy a jogügylet természete és körülményei az ellenkezőt nem indokolják.

579. §.

Ha valamely épitkezés, vagy már megvolt épület kiigazitása vagy megujitása csak ugy lehetséges, hogy a szomszédos telekre vagy a telek fölé épületállványokat helyeznek, vagy hogy az épitő anyagot ezen a telken át viszik vagy a telken lerakják: a szomszéd ezt kártalanitás fejében türni köteles.

580. §.

Ha az a veszély fenyeget, hogy épület vagy más szerkezet összedül, hogy az épület vagy más szerkezet részei elválnak, és hogy azok vagy valamely élőfa a szomszédos telekre esnek: ennek tulajdonosa a veszély elháritására szükséges intézkedések megtételét követelheti attól, a kit a kár bekövetkeztének esetére a kártérités kötelezettsége terhelne.

581. §.

A telek tulajdonosa megtilthatja más telken oly épitmény, szerkezet vagy ültetmény létesitését és fentartását, a mely az ő telkét, ennek alkotórészeit, vagy a telek eddig gyakorlat-

ban volt használását veszélyezteti. Ha külön jogszabály a szerkezet tekintetében bizonyos óvórendszabályokat állit fel: az ezeknek megfelelő szerkezet eltávolitását csak akkor lehet követelni, ha a káros behatás valóban bekövetkezett.

582. §.

A telek tulajdonosa megtilthatja más telken az oly intézkedéseket és cselekményeket, a melyeknél fogva gőz, füst, korom, büz, zaj, rázkódás és más effélék az ő telkére áthatnak úgy, hogy ennek használását lényegesen korlátozzák. A tulajdonos meg nem tilthatja az intézkedést vagy a cselekményt, ha a másik telek ilynemü használása a helyi viszonyoknak megfelel. Az áthatás közvetitése külön vezetéken át minden körülmények között tilos.

583. §.

A tulajdonosnak csak úgy szabad saját telkét mélyebbre ásni, hogy ez által a szomszédos telektől a szükséges földtámaszt el nem vonja, vagy hogy a telek elegendő megtámasztásáról és megerősitéséről kellő módon gondoskodik.

584. §.

A telek tulajdonosa levághatja és megtarthatja magának a szomszédos telken álló fa gyökereit, a melyek az ő telkére behatolnak. Ugyanezt teheti az ily fa ágaival, a melyek az ő telkének légürébe nyulnak, ha a fa tulajdonosát az ágak eltávolitására megfelelő határidő kitüzésével előzetesen felhivta, és ez a felhivásnak eleget nem tett. A telek tulajdonosát ez a jog nem illeti meg, ha a gyökerek vagy az ágak őt a telek használásában semmiképen sem korlátozzák.

585. §.

A gyümölcsöt, a mely a fáról szomszédos telekre hullott, a szomszédos telek gyümölcsének kell tekinteni.

586. §.

A több telek határán álló fa egyenlő részekben a szomszédoké.

Mindenik szomszéd követelheti a fának egyenlő részekben közös költségen való eltávolitását. Ha a másik szomszéd az őt megillető rész tulajdonáról lemond, a költség csak azt terheli, a ki az eltávolitást kivánja. Ebben az esetben ugyanez lesz az eltávolitott fa kizárólagos tulajdonosa.

Az eltávolitást nem lehet követelni, ha a fa határjelül szolgál, és ezt a körülmények szerint másféle czélszerü határjellel nem lehet pótolni.

587. §.

Ha valamely épület felállitásánál a telek tulajdonosa saját telkének határán tul épitett, a nélkül hogy szándék vagy sulyos gondatlanság terhelné őt: ugyanez a tulépitéskor volt érték megtéritése fejében követelheti a tulépités által elfoglalt telek vagy telekrész tulajdonának átruházását.

A szomszéd viszont a tulajdon átengedése fejében az érték megtéritését követelheti.

A tulépitő nem követelheti a tulajdon átruházását, ha a szomszéd addig, a mig a tulépités abbanhagyása aránytalanul nagy költséggel vagy értékveszteséggel nem járt volna, a tulépités ellen tiltakozott.

588. §.

A két telket egymástól elválasztó falat, palánkot, keritést, sövényt, mesgyét, árkot, közt és más effélét olyannak kell vélelmezni, a melyet a telkek tulajdonosai közösen jogositvák használni; hacsak külső ismertető jelek arra nem mutatnak, vagy a helyi általános szokás magával nem hozza, hogy a szomszédok egyike kizárólagos tulajdonos.

589. §.

A telkeket elválasztó falat, palánkot, keritést, sövényt, mesgyét, árkot, közt és más effélét a használásra közösen jogosult szomszédok mindegyike annyiban használhatja, a mennyiben azok rendeltetésével ellenkezően nem cselekszik, és a szomszédot megillető használás jogát nem korlátolja. A mig fenmaradásuk csak az egyik szomszédnak is érdekében van, nem szabad azokat az ő beleegyezése nélkül eltávolitani vagy azokon változtatást tenni.

A fal, palánk, kerités, sövény, árok fentartásának költsé-

geihez a szomszédos telkek tulajdonosai egyenlő részekben kötelesek járulni.

Egyebekben a szomszédok közötti jogviszonyt a közösségre vonatkozó szabályok szerint kell megitélni.

590. §.

A telek tulajdonosa a szomszéddal szemben követelheti a szomszédos telkek között határjelek felállitását, és az elmozditott vagy többé fel nem ismerhető határjelek megujitását.

A határjelek felállitásával és megujitásával járó költségeket a szomszédok — hacsak a közöttük fennálló jogviszonyból más nem következik — egyenlő részekben viselik.*)

591. §.

Az 575. §. első bekezdésén, az 578. §. első bekezdésén, az 579—581., 583. §-okon, az 586. §. második bekezdésén és az 590. §-on alapuló követelések el nem évülnek.

MÁSODIK FEJEZET.

Ingó dolgok tulajdonának szerzése és elvesztése.

I. Elsajátitás.

592. §.

A gazdátlan ingó dolog tulajdonát megszerzi, a ki a dolgot sajátjául birtokába veszi. Nem szerzi meg a tulajdont, ha a birtokbavétel másnak elsajátitó jogát sérti.

593. §

Gazdátlan az az ingó dolog, a mely még senkinek sem volt tulajdona, vagy a melynek birtokával a tulajdonos felhagy azzal a szándékkal, hogy a dolog tulajdonáról lemond.

*) Az életbeléptető törvény részére fenmarad annak kijelentése, hogy az 590. §. mellett érintetlenül maradnak az oly külön jogszabályok, a melyek bizonyos határkérdések eligazitását a közigazgatási eljárásra utasitják.

594. §.

A vadállat gazdátlan dolog, ha szabadon van.

A megfogott vadállat gazdátlanná lesz, ha szabadságát visszanyeri, és a tulajdonos az állatot haladék nélkül üzőbe nem veszi, vagy az üzéssel felhagy.

A szelidített vadállat gazdátlanná lesz, ha nem szokott többé a részére rendelt helyre visszatérni.

A vadaskertben lévő vad, a zárt vizben lévő hal nem gazdátlan dolog.

595. §.

Az elszállt méhraj gazdátlanná lesz, ha idegen telekre száll, és a tulajdonos két nap alatt a befogás iránt nem intézkedik.

A tulajdonos a méhrajt idegen telken keresheti és befoghatja, akkor is, ha idegen üres méhkasba vonult. Ebben az esetben az 515. §. szabályait kell alkalmazni.

596. §.

Ha több tulajdonos méhrajai egyesültek, az egyesülés után befogott raj közös tulajdonná válik. A hányadokat az egyesülés előtt volt rajok száma szerint kell meghatározni. Azt, a kinek raja az 595. §. értelmében gazdátlanná lett, az egyesülés utáni rajból semmi rész sem illeti.

597. §.

Ha a méhraj idegen elfoglalt méhkasba vonult, a raj annak válik tulajdonává, a ki a kasban előbb volt méhek tulajdonosa. Az előbbi tulajdonosnak alaptalan gazdagodás miatt nincs követelése az uj tulajdonos ellen.*)

II. Találás.

598. §.

A ki oly elvesztett dolgot talál és vesz magához, a melynek értéke három koronát meghalad, köteles az elvesztőt vagy

*) Az 595—597. §-oknál fogva az 1894 : XII. t.-cz. 59. §-át az életbeléptető törvényben hatályon kivül kell helyezni.

a tulajdonost a találásról haladék nélkül értesiteni. Ha sem az elvesztőt, sem a tulajdonost nem ismeri, köteles a találást a hatóságnak hirdetés végett haladék nélkül bejelenteni. Nyolcz napon belül az értesités és a bejelentés semmi körülmények között sem késő.

Az értesités vagy a bejelentés utáni egy év elmultával a találó megszerzi a dolog tulajdonát. Nem szerzi meg a tulajdont, ha az egy év alatt jelentkezett az, a ki a dolog átvételére jogositva van.*)

599. §.

A ki oly elvesztett dolgot talál és vesz magához, a melynek értéke három koronát meg nem halad, a találás után egy év elmultával megszerzi annak tulajdonát. Nem szerzi meg a tulajdont, ha az egy év alatt az átvételre jogosult jelentkezett. Akkor sem szerzi meg a tulajdont, ha az elvesztőt vagy a tulajdonost ismerte és a találásról nem értesitette, vagy ha tudakozódás esetén a találást eltitkolta.

600. §.

A találó köteles a dolgot az 598. és 599. §-ban megszabott egy év elmultáig megőrizni, vagy a hatóságnak átadni. A hatóság az átadást elrendelheti.

A megőrzés ideje alatt a találó csak a szándékért és a sulyos gondatlanságért felel.

601. §.

A hatóság a talált dolgot nyilvános árverés utján eladja, ha a dolog elromlásától lehet tartani, vagy ha megőrzése aránytalan költségbe kerülne. Ugyanily esetben a találó köteles a még nála levő dolgot eladás végett a hatóságnak átadni. A találó maga szabad kézből adhatja el a talált dolgot, ha értéke három koronát meg nem halad. A vételár a dolgot helyettesiti.

602. §.

A találó találódijt követelhet attól, a ki jogosultként a dolog átvételére jelentkezik.

---

*) Az 1894 : XII. t.-cz. 105. §-nak utolsó bekezdését az életbe léptető törvényben hatályon kivül kell helyezni.

A találódij a dolog ötszáz koronáig terjedő értékétől tíz százalék, az azon felüli értéktől egy százalék, állatoknál általában két százalék.

Ha a talált dolog csupán arra nézve értékes, a ki az átvételre jogositva van, a találódij összegét a méltányosság szerint kell meghatározni.

603. §.

A találó a dolog megőrzésére és fentartására forditott szükséges és hasznos költség, valamint az átvételre jogosultnak czélszerü nyomozása körül felmerült költség megtéritését követelheti.

604. §.

A találó a 602. és 603. §-on alapuló követeléseinek kielégitéseig a dolgot visszatarthatja, és ha a hatóságnak adta át, ez a dolgot csak a találó beleegyezésével adhatja ki. Ha a dolog kiadásakor követeléseit fentartotta, ezekért az átvevő kötelezve marad.

605. §.

Ha az 598. és 599. §-ban megszabott egy év alatt a talált dolog átvételére jogosult jelentkezik ugyan, de a 602. és 603. §-on alapuló követelések kielégitését megtagadja, a találó megszerzi a dolog tulajdonát. Az átvételre jogosult ez által menekül a követelésektől.

606. §.

A találó nem követelhet találódijt, ha a nyolcz nap alatti értesitést vagy bejelentést elmulasztotta (598. §.), vagy ha tudakozódás esetén a találást eltitkolta (599. §.). Ha ily esetben a találás után három év alatt az átvételre jogosult a hatóságnál nem jelentkezik, a talált dolog tulajdonát annak a községnek szegénypénztára szerzi meg, a melynek területén a találás történt. Ugyanerre száll át a talált dolog tulajdona, ha a találó az őt az 598., 599. vagy 605. §. értelmében megillető tulajdonszerzési jogról a hatóság előtt lemond.

607. §.

A talált dolog tulajdonának az 598., 599., 605. és 606. §-oknál fogva történt megszerzésével a dolgot harmadik személy javára terhelő jogok megszünnek.

608. §.

A ki az 598. és 599. §. szabályánál fogva jogot veszt, az a találás utáni három éven belül az alaptalan gazdagodás szabályai szerint a találótól annak kiadását követelheti, a mihez a jogváltozás következtében jutott. Ugyanezt követelheti a 606. §. esetében az illető szegénypénztártól.

609. §.

Ha valaki elvesztett dolgot hatóság vagy nyilvános közlekedő intézet hivatalos helyiségeiben vagy közlekedő eszközeiben talál és magához vesz, köteles a dolgot az illető hatóságnak, a közlekedő intézetnek vagy alkalmazottjának haladék nélkül átadni.

610. §.

A 609. §. esetében a talált dolgot a találás utáni három éven belül csak nyilvános árverés utján, és csak ugy lehet eladni, ha a hatóság vagy közlekedő intézet a találást előzetesen hirdette, és a hirdetményben az átvételre jogosultakat jogaik bejelentésére megfelelő határidő kitüzésével felhivta. Az árverés elmarad, ha a határidő elmultáig az átvételre jogosult jelentkezett.

Ha a talált dolog elromlásától lehet tartani, vagy ha megőrzése aránytalan költségbe kerülne, az árverést felhivó hirdetmény nélkül lehet foganatositani.

A vételár a dolgot helyettesiti.

611. §.

Ha a 609. §. esetében az átvételre jogosult a találás után három év alatt nem jelentkezett, a talált dolog tulajdona vagy a vételár, ha a hatóság állami, az államkincstárra, ha törvényhatósági, a törvényhatóságra, ha községi, a községre, és ha közlekedő intézetről van szó, ennek tulajdonosára száll.

A 603—605. §-ok szabályait megfelelően kell alkalmazni.

612. §.

A ki saját dolgában oly dolgot talál és vesz magához, a mely annyi idő óta volt elrejtve, hogy tulajdonosát kipuhatolni

többé nem lehet (kincs), megszerzi annak tulajdonát, ha a találást a hatóságnak haladék nélkül bejelentette.

Ugyane feltétel alatt megszerzi a találó az idegen dologban talált kincs felének tulajdonát. A kincs másik felének tulajdonát a kincset rejtő dolog tulajdonosa szerzi meg, akkor is, ha a találó elmulasztotta a bejelentést, de ezt haladék nélkül ő maga tette meg.

Semmi körülmények között sem késő az a bejelentés, a mely a találó részéről a találás utáni nyolcz nap, és ha a hatóságot a keresésről előre értesitette, harmincz nap alatt, a kincset rejtő dolog tulajdonosa részéről pedig nyolcz nap alatt történt attól az időtől számitva, a mikor a találásról értesült.

Ha a kincset régiségi értékénél fogva közintézet számára szerzik meg, a megállapitott érték helyettesiti a kincset.

613. §.

Ha a kincset oly valaki találta, a ki elrejtett dolgok keresésére fel volt fogadva, találónak azt kell tekinteni, a ki felfogadta.

614. §.

Ha a 612. §. követelte bejelentést elmulasztották, a talált kincs vagy ennek a találót különben megillető része, mint elkobzott dolog az államkincstárra száll.

615. §.

A ki idegen dologban a tulajdonos engedelme nélkül kincset azt keres, a talált kincsnek semmi része sem illeti. A találót egyébként megillető rész annak a községnek szegénypénztárára száll, a melynek területén találták a kincset.

III. Termények és egyéb alkotórészek tulajdonának szerzése.

616. §.

A dolog tulajdonosa a dolog terményeinek és egyéb alkotórészeinek tulajdonosa marad azok elválasztása (elválása) után is, ha tulajdonukat az elválasztáskor vagy a birtokbavételkor más valaki nem szerzi meg.

617. §.

A termények és egyéb alkotórészek tulajdonát az elválasztáskor megszerzi, a ki a dolgot terhelő jognál fogva elsajátitásukra jogositva van. Megszerzi az is, a ki a dolgot mint sajátját, vagy a ki haszonélvezet vagy használat tárgyaként birtokában tartja.

A birtokos nem szerzi meg a termények és egyéb alkotórészek tulajdonát, ha a birtokra jogositva nincs, vagy ha más van a hasznok szedésére jogositva, és ő maga a birtok szerzésekor nem volt jóhiszemben vagy az elválasztásig a joghiányról értesült.

A birtokos a szerzéskor nincs jóhiszemben, ha tudja, vagy csak sulyos gondatlanságból nem tudja, hogy a tulajdon, a haszonélvezet vagy használat meg nem illeti.

618. §.

Ha a tulajdonos vagy az, a kit az elválasztás után a termények vagy egyéb alkotórészek tulajdona megillet, ezek elsajátitását más valakinek megengedte, ez a tulajdont az elválasztáskor szerzi meg, ha a dolog birtoka is át volt neki adva, ellenesetben csak a birtokbavételkor.

Ezt a szabályt alkalmazni kell akkor is, ha az, a ki az elsajátitást megengedte, erre jogosultsággal nem birt; kivéve, ha az, a ki az engedélyt nyerte, és a kinek a dolog birtoka is át volt adva, az átadáskor, a kinek pedig a dolog birtoka át nem volt adva, a termények birtokbavételekor jóhiszemben nem volt (617. §. harmadik bekezdés), vagy a termények elválasztásáig a joghiányról értesült.

IV. Egyesités, vegyités, feldolgozás.

619. §.

Ha több tulajdonos ingó dolgait bárki ugy egyesiti, hogy nem lehet egymástól elválasztani, a nélkül hogy az egyik vagy a másik elpusztulna, vagy lényegében változnék, és ha az egyesitett dolgok egyikét fődolognak kell tekinteni: ennek tulajdonosa megszerzi az egységes dolog kizárólagos tulajdonát.

Fődolog rendszerint az, a mely az egésznek megadja a nevét és a lényegét, és a melynek a többi dolog csak kiegészitésére szolgál. Kétség esetén a nagyobb érték határoz.

Ha az egyesitett dolgok közül egyet sem lehet fődolognak tekinteni, az egységes dolog a volt tulajdonosok közös tulajdonává válik, annak az értéknek arányában, a melylyel a dolgok az egyesités idejében birtak.

620. §.

A 619. §. szabályait megfelelően kell alkalmazni, ha több tulajdonos ingó dolgait bárki összevegyiti, összeolvasztja, összekeveri, vagy ha ily dolgok összevegyülnek, összeolvadnak vagy összekeverednek elválaszthatlanul, vagy ugy, hogy az elválasztás aránytalan költségbe kerülne.

621. §.

Ha a 619. és 620. §. eseteiben az egyik dolgot valamely jog terheli, és ennek a dolognak tulajdonosa lesz egyedüli tulajdonossá, a jog a többi dolgokra is kiterjed. Ha a terhelt dolog tulajdonosa társtulajdonossá lesz, a jog a dolgot helyettesitő tulajdoni hányadot terheli. A terhelt dolog tulajdonának megszüntével a dolgot terhelő jog is megszünik.

A mikor az egyesitett vagy vegyitett dolgok egy részét valamely jog, vagy valamennyi dolgot többféle jog terheli: ezek fenmaradása vagy megszünése tekintetéből az első bekezdés szabályai arra az esetre is állanak, ha mind a dolgoknak egy volt a tulajdonosa.

622. §.

Ha ingó dolgot másnak telkével bárki ugy egyesit, hogy ennek alkotórészévé válik, a telek tulajdona kiterjed az azzal egyesitett dologra.

Az ingó dolgot terhelő jog megszünik.

623. §.

A ki egy vagy több ingó dolognak mint anyagnak feldolgozása vagy átidomitása által a saját számára uj dolgot készit vagy készittet, megszerzi az uj dolog tulajdonát.

A feldolgozó nem szerzi meg az uj dolog tulajdonát, ha az anyag egészben vagy részben másnak a tulajdona, és az idegen anyag értéke a munka értékét tetemesen meghaladja. Ebben az esetben az uj dolog az anyag tulajdonosáé; ha pedig az anyag többek tulajdona volt, a 619., 620. §-ok és a 621. §. első bekezdésének szabályait kell megfelelően alkalmazni.

Feldolgozásnak kell tekinteni az irást, a rajzolást, a festést, a nyomtatást, a vésést és a felület hasonló megmunkálását is.

Ha a feldolgozás az uj dolog tulajdonának megszerzésével jár, az anyagot terhelő jog megszünik.

624. §.

A ki a 619—623. §-ok szabályainál fogva jogot veszt, pénzbeli megtéritést követelhet az alaptalan gazdagodásra vonatkozó szabályok szerint. Tiltott cselekmény esetében az e miatti kártéritést tárgyazó szabályokat kell alkalmazni.

A ki a 619., 620. vagy 622. §. szabályának alkalmazásánál fogva jogvesztést szenvedne, az a saját egyesitett dolgát el is választhatja és elviheti. Nem választhatja el a dolgot, ha az elválasztásból haszna nincs, ha megtérül neki az az érték, a melylyel a dolog az elválasztás után reá nézve birna, vagy ha az elválasztás által az egységes dolog megmaradó része megsemmisülne.

V. Átruházás.

625. §.

Ingó dolog tulajdonának átruházása végbemegy, ha az eddigi tulajdonos a dolgot másnak (a szerzőnek) a tulajdon átruházására irányuló érvényes kötelezettség értelmében birtokába adja (átadás, 508. és 509. §.).

Ha a szerző birja már a dolgot, a tulajdon átruházásához elég a megegyezés, hogy arra irányuló érvényes kötelezettség értelmében birja.

626. §.

Ha a dolog harmadik személy birtokában van, a 625. §. szerint szükséges átadást azzal lehet pótolni, hogy a tulajdonos a dolog kiadása iránti követelést átengedi a szerzőnek.

627. §.

Az eddigi tulajdonos és a szerző az átadás helyett oly jogviszonyban egyezhetnek meg, a melynél fogva az eddigi tulajdonos birtokos marad, de a szerző irányában a dolgot terhelő jognál, vagy jogviszonynál fogva lesz a birtokra jogositva (523. §).

628. §.

Ha a tulajdonos az ingó dolog tulajdonát halasztó feltétel alatt vagy kezdő határidő kikötésével ruházta át, a szerző a feltétel vagy a határidő bekövetkeztével tulajdonossá lesz.

629. §.

A 625—627. §-ok értelmében történt átruházás által a szerző — kivéve ha nincs jóhiszemben — tulajdonossá lesz akkor is, ha a dolog nem volt az átruházó tulajdona.

Ha a szerző az átruházáskor a dolog birtokában van (625. §. második bekezdés), ahhoz hogy tulajdonossá legyen, az is szükséges, hogy az átruházó adta volt a dolgot az ő birtokába.

A 626. §. esetében a szerző a követelés átengedésekor lesz tulajdonossá, ha a birtokos az átruházó irányában a dolgot terhelő jognál vagy jogviszonynál fogva van a birtokra jogositva (523. §), különben pedig csak akkor, a mikor a harmadik személy a dolgot az ő birtokába adja.

A 627. §. esetében a szerző tulajdonossá lesz, a mikor az átruházó a dolgot neki átadja.

630. §.

A 629. §. eseteiben a szerző nincs jóhiszemben, ha tudja vagy csak sulyos gondatlanságból nem tudja, hogy a dolog nem az átruházó tulajdona.

A jóhiszemüség hiánya tekintetében az az időpont határoz, a melyben a szerző a 629. §. szabályai szerint különben tulajdonossá lenne.

631. §.

A 629. §. alapján a tulajdon szerzése be nem következik, ha a tulajdonostól a dolgot ellopták vagy elrabolták, vagy ha a tulajdonos a dolog birtokát akarata nélkül más módon vesz-

tette el. Ugyanez áll, ha a dolog birtokát e módon oly birtokos vesztette el, a ki a tulajdonos irányában a dolgot terhelő jognál vagy jogviszonynál fogva volt a birtokra jogositva (523. §).

Az első bekezdés szabályát nem lehet alkalmazni a pénzre, az előmutatóra szóló és forgatható papirokra és oly dolgokra nézve, a melyeket valaki közárverésen, vagy kereskedőtől ennek üzleti körében, az efféle dolgok elárusitásával foglalkozó iparostól vagy termelőtől, vagy oly helyen és oly időben vásárolt, a hol és a mikor az efféle dolgokat elárusitani szokták.

632. §.

Az ingó dolog tulajdonának megszerzésével megszünik az a jog, a mely a dolgot harmadik személy javára terheli, kivéve ha a szerzőnek a szerzés időpontjában a jogról tudomása volt.

A 626. §. esetében a jóhiszemü szerző irányában sem szünik meg a dolgot terhelő jog, ha ez magát a birtokost illeti.

VI. Elbirtoklás.

633. §.

A ki ingó dolgot mint sajátját tizenkét éven át birtokban tart, megszerzi a dolog tulajdonát (elbirtoklás).

Az elbirtoklás már három év elmultával következik be, ha a birtokos oly jogalapon szerezte a birtokot, a mely a tulajdon szerzésére csak azért nem alkalmas, mert az átruházó nem volt tulajdonos (jogszerü birtok).

A birtokos nem szerzi meg a tulajdont, ha a birtok szerzésekor nem volt jóhiszemben (617. §. harmadik bekezdés), vagy ha utóbb megtudta, hogy a tulajdon őt nem illeti meg.

Harminczkét év elmultával az elbirtoklás bekövetkezik a birtok jóhiszemüsége és jogszerüsége nélkül is.

634. §.

A vélelem a mellett szól, hogy a ki a dolgot két időben birta, azt a közbeeső időben is birtokában tartotta.

635. §.

A ki a dolog birtokát átruházás által szerezte (508. §.), az elődje elbirtoklása idejét a magáéhoz hozzászámithatja.

636. §.

Az örökös az örökhagyó, az utóörökös az örökös elbirtoklása idejét a magáéhoz hozzászámithatja.

Saját elbirtoklása idejéhez számithatja a hagyományos az örökös birtokának idejét, az örökös pedig azt az időt, a melyen át az örökséget mint ilyet, harmadik személy tartotta birtokában.

637. §.

A mig a tulajdoni követelésre vonatkozóan olyanok a körülmények, a melyek között az 1332—1335. §-ok értelmében más követelések elévülése nyugszik, vagy az 1337. és 1338. §-ok értelmében be nem fejezhető: az elbirtoklás ideje nem kezdődik, és ha előbb kezdődött, nem folytatható.

638. §.

Az elbirtoklás félbeszakad, ha a birtokos a birtokkal felhagy, a nélkül hogy másra átruházná; ha a dolgot többé nem mint sajátját tartja birtokában; ugyszintén ha a birtokot akarata nélkül elvesztette, és egy év alatt kereset nélkül, vagy egy év alatt inditott keresettel vissza nem szerzi.

639. §.

A 659. §-ra alapitott keresetlevél beadása félbeszakitja az elbirtoklást a felperes javára. Az 1340—1344., 1348., 1349. §-ok szabályait megfelelően kell alkalmazni.

640. §.

Ha az elbirtoklás félbeszakad, az addig eltelt ideje nem jön figyelembe. A félbeszakadás ujabb elbirtoklás megkezdését nem gátolja.

641. §.

Az elbirtoklás kérdésében azzal, a ki ingó dolgot mint sajátját birtokában tart, egy tekintet alá esik az, a kinek irányában más valaki a dolgot terhelő jognál vagy jogviszonynál fogva van a birtokra jogositva (523. §.), ha a dolgot mint sajátját engedte át a másiknak birtokába.

642. §.

Mihelyt valaki a dolog tulajdonát elbirtoklás által megszerezte, a dolgot terhelő, a birtok szerzését megelőzően keletkezett bármi jog megszünik, ha az elbirtoklás ideje erre a jogra nézve is lejárt. A jog meg nem szünik, ha az elbirtoklónak a birtok szerzésekor tudomása volt, vagy csak sulyos gondatlanságból nem volt tudomása a jogról, vagy ha arról utóbb értesült.

HARMADIK FEJEZET.

Ingatlan dolgok tulajdonának szerzése és elvesztése.

643. §.

Ha a folyóviz egészen elhagyta a medrét, vagy ha a folyóvizben sziget támad: az elhagyott meder vagy a sziget a partok tulajdonosaié lesz akként, hogy a volt folyóviz középvonala és az erre a telkek parthosszának végpontjairól huzott merőleges vonalak az egyes részek határai.

Ha a folyóviz hirtelen hagyta el a medrét, egy éven belül mind az uj, mind az elhagyott meder tulajdonosa az eredeti folyást saját költségén visszaállithatja.

644. §.

A természetes iszapolás az illető partrész tulajdonosáé lesz. Ugyanez áll arra a földterületre nézve, a melylyel a parti telek növekedett az által, hogy a folyóviz a parttól vagy szigettől visszavonult.

645. §.

A parti telek oly felismerhető része, a melyet a folyóviz elszakitott és más parti telekhez vitt, az uj helyen is a volt tulajdonosé marad. De ha ez egy év alatt nem gyakorolja tulajdonjogát, az elszakitott rész azé lesz, a kinek parti telkéhez a viz sodorta.

646. §.

A lefolyt vagy kiszáradt tó (mocsár, láp, állóviz) medre a tó tulajdonosáé; és ha több a tulajdonos, ezeké, az őket a tóból illetett részek határai között. Ha ezt a tulajdont vagy az

egyes részek határait nem lehet megállapitani, a meder tulajdonára vagy felosztására a tó birtoka az irányadó. Ha a birtok sem állapitható meg, a medret a tóval határos telkek parthosszának arányában és ugy kell felosztani, hogy mindegyik mederrész a megfelelő telekkel ennek egész parthosszában összefüggjön.

Ha az utóbbi szabály alkalmazása a partvonal nagymértékü kanyarulatainál fogva a méltányosság szempontjából el nem fogadható eredményre vezetne: a felosztást ugy kell foganatositani, a mint a körülmények figyelembevételével a méltányosságnak leginkább megfelel.

647. §.

A tóban lefolyás vagy kiszáradás következtében támadt sziget a tó tulajdonosáé lesz, és ha több a tulajdonos, azoké, a kiknek tórészei a sziget felülete felett voltak, a részek határai között. Ha a tulajdont vagy az egyes részek határait nem lehet megállapitani, a sziget tulajdonára vagy felosztására a tó birtoka az irányadó. Ha a birtok sem állapitható meg, a sziget a tóval határos telkek tulajdonosaié közösen, a telkek parthosszának arányában.

A 646. §. második bekezdésének szabályát megfelelően alkalmazni kell.

648. §.

A viz — akár folyó-, akár állóviz — időleges visszavonulása, apadása vagy áradása a meder tulajdona tekintetében nem idéz elő változást.

649. §.

A 643—647. §-oknál fogva beállott tulajdonszerzést vagy változást ezek igazolása alapján a telekkönyvbe be lehet jegyezni.*)

650. §.

Ingatlan dolog tulajdonának átruházásához szükséges, hogy az eddigi tulajdonos az átruházásra irányuló érvényes kötele-

*) Az életbeléptető törvényben az 1885: XXIII. t.-cz. 5., 8. és 9. §-ait hatályon kivül kell helyezni.

zettség értelmében engedje meg a tulajdon telekkönyvi bekeblezését.

651. §.

A tulajdon a telekkönyvben be nem jegyezhető oly szerződés alapján, mely szerint az ingatlan tulajdonának átruházása halasztó feltétel alatt, vagy kezdőhatáridő kitüzésével történik.

652. §.

A tulajdont a telekkönyvben csak egész telekkönyvi jószágtestre vagy ennek hányadára lehet bejegyezni.

653. §.

Ha az ingatlan tulajdonának átruházásánál abban egyeztek meg, hogy az átruházás a tartozékra is kiterjedjen: az ingatlannal együtt átadás nélkül is a szerző tulajdonává lesz az a tartozék, a mely mint ilyen az ingatlan szerzésekor az átruházó tulajdonában volt. Kétség esetén a megegyezést oly értelmünek kell venni, hogy az átruházás a tartozékra is kiterjed.

654. §.

Az ingatlan tulajdonának átruházása az ingatlant terhelő jogokat nem érinti.

655. §.*)

A ki, a nélkül hogy tulajdonjoga a telekkönyvben be volna jegyezve, az ingatlant mint sajátját harminczkét éven át birtokában tartotta, elbirtoklás által megszerzi az ingatlan tulajdonát.

Az ingó dolgok elbirtoklására nézve a 634—641. §-okban foglalt szabályokat megfelelően kell alkalmazni. Az ingatlan tulajdonának átruházása szerződés vagy hagyomány utján, szintén félbeszakitja az elbirtoklást a szerző javára (639. §.).

Oly harmadik személy ellen, a ki az elbirtoklás befejezése után, de az ez által szerzett tulajdon telekkönyvi bejegyzése

*) Az életbeléptető törvény részére fenmarad annak kijelentése, hogy a 655. §. mellett érintetlenül maradnak azok a külön törvények, a melyek megengedik, hogy különleges előfeltételek alatt a tulajdonjogot rövidebb időn át gyakorolt birtok alapján is a telekkönyvben be lehessen jegyezni.

előtt az ingatlanon jogot szerzett, az elbirtoklást csak ugy lehet érvényesiteni, ha a jog szerzésekor az elbirtoklásról tudomása volt.

656. §.

A tulajdonos az ingatlan tulajdonával felhagyhat az által, hogy az arról való lemondást a telekkönyvi hatóságnak bejegyzés végett bejelenti (528. §.).

Oly ingatlanra nézve, a melynek tulajdonával felhagytak, az elsajátitás megilleti azt a községet, a melynek területén az ingatlan fekszik. A község az által szerzi meg a tulajdont, hogy az elsajátitás bejelentése alapján tulajdonjogát a telekkönyvben bejegyezteti.

Harmadik személylyel szemben ezt a tulajdonszerzést ingyenesnek kell tekinteni.

A község tulajdonának telekkönyvi bejegyzése előtt harmadik személylyel szemben, a ki az ingatlanon jogot akar szerezni vagy biróilag érvényesiteni, olyannak kell az ingatlant tekinteni, mint a mely még a felhagyó tulajdona. A jog szerzése vagy érvényesitése iránti eljárásban a biróság a tulajdonból folyó jogositványok megvédése végett ügygondnokot rendel ki.

657. §.

A ki előbb, mintsem a község a tulajdont a telekkönyvben a saját számára bejegyeztette, az ingatlant a felhagyás után tizenkét éven át mint sajátját birtokában tartotta, elbirtoklás által megszerzi az ingatlan tulajdonát. Az elbirtoklás idejét ugy kell számitani, mint az ingó dolog elbirtoklása idejét (634—641. §-ok).

658. §.

Nem-telekkönyvezett ingatlanok tulajdonának szerzésére és elvesztésére a 649–652. §-t nem kell, a ~~654. §. helyett a 632. §-t,~~ a 655. §. harmadik bekezdése helyett a 642. §-t, a 656. és 657. §-t pedig ugy kell alkalmazni, hogy a lemondás bejelentését az ingatlan birtokával való felhagyás (593. §.), a tulajdon telekkönyvi bejegyzését az ingatlannak sajátul való birtokba vétele (592. §.) pótolja.

Másrészt a nem-telekkönyvezett ingatlanok tulajdonának szerzésére és elvesztésére az ingó dolgokra nézve az 592.,

543., 625—630. és 633—641. §-okban felállitott szabályokat is kell megfelelően alkalmazni.

NEGYEDIK FEJEZET.

A tulajdonból származó követelések.

659. §.

A tulajdonos a birtokostól a dolog kiadását követelheti (tulajdoni kereset).

A tulajdonos attól is követelheti a dolog kiadását, és a 660—667. és 679—681. §-okban a birtokosra nézve felállitott szabályok arra nézve is állanak, a kinek irányában a birtokos a dolgot terhelő jognál vagy jogviszonynál fogva van a birtokra jogositva (523. §.).

660. §.

A vélelem a mellett szól, hogy a ki az ingó dolog birtokosa, az egyuttal tulajdonosa is.

A 659. §. második bekezdésének esetében a vélelem annak javára szól, a kinek irányában a birtokos a birtokra jogositva van.

A vélelem nem áll oly korábbi birtokossal szemben, a kitől a dolgot ellopták vagy elrabolták, vagy a ki a dolog birtokát akarata nélkül más módon vesztette el; de ebben az esetben is áll a vélelem, ha a 631. §. második bekezdésében megjelölt dolgokról van szó.

Korábbi birtokos javára azt kell vélelmezni, hogy birtoklása idején tulajdonos volt.

661. §.

A birtokos nem köteles a dolgot a tulajdonosnak kiadni, ha őt illeti meg a birtok a dolgot terhelő jognál vagy a tulajdonos elleni követelésnél fogva. Ugyanez áll, ha e jogalapok egyikén a birtok azt illeti meg, a kivel szemben viszont a birtokos van jogviszonynál fogva a birtokra jogositva. (523. §.)

Az oly dolog birtokosa, a melynek tulajdonjogi átruházása

a kiadás iránti követelés átengedése által történt (626. §.), az uj tulajdonos ellen azokkal a kifogásokkal is élhet, a melyek őt a volt tulajdonos ellenében illetik.

662. §.

Ha a szomszédos telkek közötti határ vitás, és a biróság a tulajdon értelmében igazi határt a szolgáltatott bizonyitékok alapján nem képes megállapitani, az elhatárolásra nézve az egy évi békés és háboritatlan birtok az irányadó. Ha ily birtokot sem lehet megállapitani, a vitás területet a határos telkekhez egyenlő részekben kell csatolni.

Ha az ilykép elért eredmény az egyéb ténykörülményekkel, különösen a szomszédos telkek nagy mértékben különböző térfogatával össze nem egyeztethető: az elhatárolást ugy kell foganatositani, a mint a körülmények figyelembevételével a méltányosságnak leginkább megfelel.

663. §.

A birtokos köteles a tulajdonosnak a dolgon kivül kiadni a hasznokat is, a melyeket a perinditás után szedett.

A hasznok szedésének költségét a tulajdonos annyiban viseli, a mennyiben a költség a rendes gazdálkodásnak megfelel, és a hasznok értékét meg nem haladja.

A birtokos kártéritéssel tartozik a tulajdonosnak, ha a perinditás után vétkesen elmulasztotta az oly hasznok szedését, a melyeket a rendes gazdálkodás szabályai szerint szedhetett volna.

664. §.

A birtokos a perinditástól kezdve felel a tulajdonosnak azért a kárért, a mely abból származott, hogy a dolog az ő hibájából rosszabbodott, megsemmisült, vagy hogy ő bármi más okból a dolgot kiadni nem képes.

665. §.

Ha a birtokos a birtok szerzésekor jóhiszemben nem volt (617. §. harmadik bekezdés), már a szerzéstől kezdve, ha pedig később tudja meg, hogy a birtokra nincs jogositva, ettől az

időponttól kezdve felel a tulajdonosnak a 663. és 664. §. értelmében.

A ki ingyenesen jutott a birtokba, még ha jóhiszemű birtokos is, köteles a perindítás előtt szedett hasznokat a tulajdonosnak az alaptalan gazdagodásra vonatkozó szabályok szerint kiadni.

666. §.

Ha a birtokos oly valakitől származtatja az ő birtokát, a ki a dolgot terhelő jognál fogva vagy jogviszonynál fogva van a birtokra jogositva (523. §.): a 665. §. első bekezdésének szabálya csak ugy nyer alkalmazást, ha azzal szemben is meg van a szabály előfeltétele, vagy ha a per ellene meg van inditva.

667. §.

A ki büntetendő cselekmény vagy tilos önhatalom által jutott a dolog birtokába, ettől az időponttól kezdve a tiltott cselekmény miatti kártéritésre vonatkozó szabályok értelmében felel a tulajdonosnak.

668. §.

Ha a 663—667. §-ok előfeltételei nincsenek meg, a birtokos köteles azokat a szedett hasznokat, a melyek rendes gazdálkodás értelmében a dologból eredő jövedelemnek nem tekinthetők, a tulajdonosnak az alaptalan gazdagodásra vonatkozó szabályok szerint kiadni. Ezen felül sem hasznok kiadásának, sem kártéritésnek kötelezettsége nem terheli őt.

Arra az időre, a mig a birtokos a hasznokat kiadás kötelezettsége nélkül szedte, az 591. §. szabályait kell alkalmazni.

669. §.

Ha a birtokos a dologgal más dolgot a 619., 620. vagy 622. §-ban meghatározott módon egyesitett, ezt a dolgot elválaszthatja és elviheti.

A birtokos nem választhatja el a dolgot a 624. §. második bekezdése második mondatának eseteiben, valamint akkor sem, ha az egyesités a tulajdonos dolgának fentartására szol-

gált és az alatt történt, a mig a birtokos a hasznokat kiadás kötelezettsége nelkül szedte.

670. §.

A birtokos követelheti a tulajdonostól a perindítás vagy a 665. §-ban megállapitott felelősség idejéig a dologra forditott szükséges költség megtéritését. De arra az időre, a melyen át ő szedte a hasznokat kiadás kötelezettsége nélkül, a közönséges fentartó költség megtéritését épen nem, a terhek viselésére forditott költség megtéritését pedig csak annyiban követelheti, a mennyiben avval a dolog tőkeértékének terheit fedezte.

671. §.

A szükséges költségre nézve, a melyet a birtokos a perindítás vagy a 665. §-ban megállapitott felelősség ideje után forditott a dologra a tulajdonos megtéritő kötelezettségét a megbizás nélküli ügyvitel szabályai szerint kell megitélni.

672. §.

Ha a birtokos oly körülmények között szerezte meg a dolgot, a melyeknél fogva feltehető, hogy a tulajdoni követelés érvényesitése a dolog megszerzése által vált lehetővé; az adott árt vagy egyéb viszonszolgáltatást szükséges költségnek kell tekinteni.

673. §.

A hasznos költség megtéritését a birtokos a tulajdonostól csak annyiban követelheti, a mennyiben a perindítás vagy a 665. §-ban megállapitott felelősség idejéig tette. A költség hasznos voltát a szerint az idő szerint kell megitélni, a mikor a tulajdonos a dolgot visszakapta.

674. §.

Ha mezőgazdasági telek kiadásáról van szó, a tulajdonos köteles a birtokosnak megtériteni azt a költséget, a melyet a birtokos a még be nem szedett, de a rendes gazdálkodás szerint a kiadáskor folyó gazdasági év (1591. §.) elteltéig beszedendő termények előállitására forditott, a mennyiben a költség a rendes

gazdálkodásnak megfelel és a termények értékét meg nem haladja.

675. §.

A birtokos követelheti a tulajdonostól annak a költségnek megtérítését, a melyet az ő birtokelődje forditott a dologra, és a melynek megtérítését ez követelhette volna, ha ő köteles a dolgot kiadni.

676. §.

A birtokos a költségbe, a melynek megtéritését követelheti, nem számithatja be azokat az anyagokat és terményeket, a melyeket magából a dologból szedett.

A tulajdonos a költség ellenében, a melynek megtéritésére köteles, viszont felszámithatja azokat a hasznokat, a melyeket a birtokos a dologból szedett és kiadni nem köteles.

677. §.

A tulajdonos a dologra forditott költség megtéritése alól menekülhet az által, hogy a dolog tulajdonáról a birtokos javára lemond.

678. §.

Attól, a ki a tulajdonjog gyakorlását másképp, mint a birtok elvonása által akadályozza, a tulajdonos az akadály eltávolitását követelheti. A tulajdonos kérheti a biróságtól, hogy tiltsa el a háboritót a további háboritástól.

E jog nem illeti meg a tulajdonost, ha a dolgot terhelő jognál vagy ő ellene fennálló követelésnél fogva tűrnie kell a korlátolást.

679. §.

A hasznok kiadása és a kár megtéritése iránt a 663. és 664. §-ra, valamint a költség megtéritése iránt a 670—675. §-okra alapitott követelések ingó dologra nézve ennek kiadásától számitott hat hó alatt, ingatlanokra nézve egy év alatt elévülnek.

Ha a tulajdonos a dolog kiadása végett pert indit, külön per utján csak ugy lehet azokat a követeléseket érvényesiteni, ha az ebbeli jog fentartását a tulajdonos a keresetben, a birtokos az első tárgyaláskor bejelentette.

680. §.

Ha valamely ingó dolog oly telken van, a melyet nem az ingó dolog tulajdonosa tart birtokában: a tulajdonost a telek birtokosa ellen az 515. §-ban meghatározott követelés illeti meg.

681. §.

A ki ingó dolgot előbb birtokban tartott, a dolog kiadását követelheti attól a mostani birtokostól, a ki a birtok szerzésekor jóhiszemben nem volt.

Ha a dolgot a korábbi birtokostól ellopták vagy elrabolták, vagy ha ez a dolog birtokát akarata nélkül más módon vesztette el, a jóhiszemü birtokostól is követelheti a dolog kiadását; kivéve ha a mostani birtokos a dolog tulajdonosa, ha a korábbi birtokost megelőzően a dolgot ő szintén birtokban tartotta már, és ekkor ezt tőle is ellopták, elrabolták vagy a dolgot ő is elvesztette, végre ha a 631. §. második bekezdésében megjelölt dolgokról van szó.

A korábbi birtokos nem követelheti a dolog kiadását, ha a birtok szerzésekor jóhiszemben nem volt, vagy ha a birtokkal felhagyott.

A birtokos a szerzéskor nincs jóhiszemben, ha tudja vagy csak sulyos gondatlanságból nem tudja, hogy a tulajdon meg nem illeti.

Egyebekben a 661—673., 675., 676. és 679. §-ok szabályait kell megfelelően alkalmazni.

682. §.

A 660. és 681. §-nak az ingó dologra vonatkozó szabályait alkalmazni kell a nem-telekkönyvvezett ingatlanokra is.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Közös tulajdon.

683. §.

A tulajdon közösségére (562. §.) a közösségre vonatkozó szabályokat a 684. és 685. §-ban foglalt kiegészitésekkel kell alkalmazni.

684. §.

Ha közös ingatlan társtulajdonosai a közösség megszüntetésének jogát korlátolták, vagy ha a kezelést és a használást szabályozták, a megegyezést az 548. §. második bekezdésének hatályával a telekkönyvben be lehet jegyezni. A megegyezés bármely társtulajdonos külön jogutódjával szemben csak ugy hatályos, ha a telekkönyvben be van jegyezve.

685. §.

Az 1212. §. korlátai között mindegyik társtulajdonos harmadik személy ellenében az egész dolog tekintetében érvényesitheti a tulajdonból származó követeléseket.

ÖTÖDIK CZÍM.

A szolgalmak.

ELSŐ FEJEZET.

Telki szolgalmak.

I. Általános szabályok.

686. §.

Telki szolgalom az ingatlant (a szolgáló telket) akként terheli egy másik ingatlan (az uralkodó telek) mindenkori tulajdonosának javára, hogy:

1. ez a szolgáló telket egyes tekintetekben használhatja, vagy

2. hogy a szolgáló telken nem szabad bizonyos cselekményeket végbevinni, vagy nem lehet valamely jogot gyakorolni, a melyet egyébként a telek tulajdonánál fogva gyakorolni lehetne.

Telki szolgalom a telek hányadrészét nem terhelheti és egyes társtulajdonos javára fenn nem állhat.

687. §.

A telki szolgalom a szolgáló telek oly terheléséből állhat, a mely az uralkodó telek előnyösebb, kényelmesebb vagy kel-

lemesebb használására való. Más czélra nem lehet a telki szolgalmat kiterjeszteni.

A telki szolgalom terhét nem lehet a szolgáló telekről más telekre átvinni.

688. §.

A telki szolgalmat a szolgáló telek tulajdonának lehető kimélésével kell gyakorolni.

A mennyiben a szolgáló telek tulajdonosának érdeke megkivánja, a jogositott köteles jó karban tartani azt a müvet vagy készüléket, a mely a szolgáló telken van a szolgalom gyakorlása végett.

689. §.

Ha a telki szolgalom gyakorlása a szolgáló telek egy részére van korlátolva, a tulajdonos követelheti, hogy a szolgalom gyakorlása az ő költségén a telek más részére helyeztessék át, feltéve hogy az uj hely a jogositottra nézve épen oly alkalmas, az előbbi helyen pedig a szolgalom gyakorlása a tulajdonosra nézve különösen terhes.

690. §.

A szolgáló telken lévő, a szolgalom gyakorlására rendelt mű vagy készülék fentartása más megállapodás hiányában a jogositottat terheli. Ha a szolgáló telek tulajdonosát a mű vagy készülék közös használása illeti, más megállapodás hiányában köteles a fentartáshoz aránylag járulni.

691. §.

Az uralkodó telek felosztása esetén a telki szolgalom az egyes részek javára megmarad. A szolgalmat azonban csak ugy szabad gyakorolni, hogy a szolgáló telek tulajdonosára nézve terhesebbé ne váljék. A szolgalom megszünik arra a részre nézve, a melynek használását előnyösebbé, kényelmesebbé vagy kellemesebbé nem teszi.

692. §.

Ha a szolgalom gyakorlása a szolgáló telek egy részére van korlátolva, a telek felosztása esetén az a rész, a melyre a szolgalom gyakorlása nem terjed ki, a szolgalom alól felszabadul.

693. §.

Ha ugyanazt a telket egyenlő ranggal több oly telki szolgalom terheli, a melyeket egymás mellett vagy épen nem, vagy egész terjedelmökben nem lehet gyakorolni: mindegyik jogosult követelheti a szolgalmak gyakorlásának oly szabályozását, a mely valamennyi érdeknek a méltányosság szerint leginkább megfelel.

694. §.

Attól, a ki a telki szolgalom gyakorlását meghiusitja vagy korlátozza, az uralkodó telek tulajdonosa az akadály eltávolitását követelheti. Ugyanez kérheti a biróságtól, hogy tiltsa el a háboritót a szolgalom gyakorlásának további meghiusitásától vagy korlátozásától.

II. Egyes telki szolgalmakra vonatkozó szabályok.

695. §.

Ha a szolgalom abból áll, hogy a telek tulajdonosa jogositva van saját épitményével szomszédja épitményét megterhelni: a szomszéd egyuttal köteles az alapépitményt oly karban tartani, a milyenben volt a megterhelés idejében.

696. §.

Az a szolgalom, a melynél fogva gerendát, fedélfát vagy más effélét a szomszéd falába lehet illeszteni, magában foglalja azt a jogot, hogy az elromlott gerendát, fedélfát vagy más effélét ki lehessen javitani, és ha hasznavehetetlenné vált, ujjal lehessen helyettesiteni.

697. §.

A világosság jogánál fogva nem szabad a szolgáló telken olyasmit létesiteni, a mi a világosságot egészben vagy részben elvonja attól a területtől, a melyre a szolgalom vonatkozik.

698. §.

A kilátás jogánál fogva meg lehet tiltani a szolgáló telken olyasminek a létesitését, a mi a czélba vett kilátást meghiusitja vagy csökkenti.

699. §.

Az a szolgalom, a melynél fogva valakinek idegen vagy közös falban ablaka lehet (ablakjog), magában foglalja a világosság jogát is. A kilátás jogát külön kell megszerezni.

Az ablakjoggal együtt jár az uralkodó telek tulajdonosának az a kötelezettsége, hogy a szolgáló telket az ablaknyiláson át való behatástól megóvja. Attól, a kinek kilátás-joga nincs, a szolgáló telek tulajdonosa az ablak berácsozását követelheti.

700. §.

A kié a gyalogösvény joga, az az ösvényen járhat, terheket hordhat és emberekkel vitetheti magát.

701. §.

A kinek utjoga van, az az uton lovagolhat, szekérrel vagy más járóművel közlekedhetik; de nagyobb terhet nem vonszolhat és marhát nem hajthat. Az utjog magában foglalja a gyalogösvény jogát is.

702. §.

A gyalogösvényt és az utat a jogositotton kivül mások is használhatják, a kik az uralkodó telekre vagy onnan vissza akarnak érni.

703. §.

A marhacsapás joga nem foglalja magában az utjogot. A jogositott köteles, ha a marha átcsap, az ez által okozott kárt megtériteni; de a kár megelőzése végett a marhacsapás szélein keritést állithat, a mennyiben ez a szolgáló telek tulajdonosának kára nélkül lehetséges.

704. §.

Ha a gyalogösvény, az ut vagy a marhacsapás szélességét vagy irányát a szolgalom szerzésekor meg nem állapitották, valamint akkor, ha a gyalogösvényt, az utat vagy a marhacsapást az elbirtoklás ideje alatt különböző szélességben vagy irányban használták: mind a szolgáló, mind az uralkodó telek tulajdonosa követelheti a másik féllel szemben a szolgáló telek azon

részének meghatározását, a melyen a szolgalom gyakorolható lesz. A meghatározásnál a szolgalom czélja, a szolgáló és az uralkodó telek helyi fekvése és a szolgáló telek lehető kimélésének követelményei irányadók.

Az irány ilyképen történt meghatározása ellenére a szolgalmat a szolgáló telek más részére kell áthelyezni, ha a meghatározásnál irányadó viszonyok változtak, vagy ha a szolgáló telek kijelölt része véletlenül hasznavehetetlenné vált.

705. §.

A pinczejognál fogva a pincze idegen telek alá terjedhet. A pincze tulajdonosának nem szabad a pinczét kitágitani vagy meghoszabbitani a szolgáló telek tulajdonosának engedélye nélkül.

706. §.

A 695—705. §-ok szabályait csak annyiban kell alkalmazni, a mennyiben a jogügyletből vagy a körülményekből az érdekelteknek a szabályoktól eltérő szándéka ki nem tünik.

III. Telki szolgalmak szerzése és megszünése.

707. §.

Telki szolgalom jogügylet utján való szerzéséhez szükséges, hogy a szolgáló telek és az uralkodó telek tulajdonosai a szolgalom alapitásában megegyezzenek, és a szolgáló telek tulajdonosa engedje meg a szolgalom telekkönyvi bekeblezését. Az engedélyhez nem szükséges annak a beleegyezése, a kinek joga a szolgáló telket terheli. A szolgalom azonban az ezt megelőző jog sérelmére nem lehet és annak korlátozásával nem gyakorolható.

708. §.

Annak alapján, hogy valamely telek egyik társtulajdonosa más telek tulajdonosával telki szolgalom alapitásában megegyezett, és annak telekkönyvi bekeblezését megengedte, a szolgalom telekkönyvi bejegyzés utján megszerezhető, ha a társtulajdonos utóbb egyedüli tulajdonossá lett.

Ha az uralkodó telek egyik társtulajdonosának javára engedtek telki szolgalmat, ez a többi társtulajdonos javára is szól.

709. §.

Ha valaki két oly telek tulajdonosa, a melyek egyikén a másiknak javára telki szolgalom gyakorlásához szükséges mű vagy készülék van, és ha a mű vagy készülék eltávolitása nélkül a telkek egyikének tulajdonát másra, vagy mindkét telek tulajdonát külön személyekre ruházza át: kétség esetén azt kell tartani, hogy a műnek vagy készüléknek megfelelő telki szolgalmat megengedte.

Ugyanezt a szabályt kell megfelelően alkalmazni, ha az átruházás tárgya valamely telek egy részének vagy külön részeinek tulajdona.

710. §.

A telek tulajdonosa, a ki telekkönyvben be nem jegyzett telki szolgalmat harminczkét éven át gyakorolt, elbirtoklás által megszerzi a telki szolgalmat.

A birtok szerzésére a 726—728. §-ok, az elbirtoklás idejének számitására a 635., 636., 640. §-ok szabályait megfelelően, valamint a következő 711—716. §-ok szabályait, végre az elbirtoklás érvényesitésére harmadik személy ellenében a 655. §. harmadik bekezdésének szabályát kell megfelelően alkalmazni.

711. §.

A 686. §. 1. pontjának megfelelő oly telki szolgalomra nézve, a mely minden időben vagy rendesen visszatérő és egy évnél nem hosszabb időszakokban gyakorolható, a vélelem a mellett szól, hogy a ki a szolgalmat két időpontban gyakorolta, a gyakorlatot a közbeeső időben is folytatta. Az elbirtoklás félbeszakad, ha a szolgalom gyakorlása egy évnél hosszabb időn át szünetelt.

712. §.

A 686. §. 1. pontjának megfelelő oly telki szolgalomra nézve, a mely nem minden időben, sem rendesen visszatérő időszakokban, vagy rendesen visszatérő, de egy évnél hosszabb időszakokban gyakorolható, a vélelem az elbirtoklás idejének eltelte mellett szól, ha a szolgalom birtokának megszerzése óta a birtokos legalább még három izben gyakorolta a szolgalmat és az első és utolsó gyakorlás közé legalább harminczkét év esik.

Annak bizonyitása következtében, hogy a szolgalom gyakorlására még több alkalom volt, az elbirtoklást félbeszakadtnak kell tekinteni, hacsak az, a ki az elbirtoklásra hivatkozik, nem bizonyitja, hogy ekkor is gyakorolta a szolgalmat.

713. §.

A 686. §. 2. pontjának megfelelő telki szolgalomra nézve az elbirtoklás be van fejezve, ha a szolgalom birtokának megszerzése óta harminczkét év elmult, a nélkül hogy a szolgáló telek tulajdonosa az ő telkén a szolgalommal ellenkező cselekményt végbevitt vagy ugyanily jogot gyakorolt volna.

714. §.

Ha kizárólag a telki szolgalom gyakorlására a szolgáló telken valamely mű vagy készülék szükséges, és ha ez az elbirtoklás idejének elején és végén megvolt: a vélelem a szolgalom szakadatlan birtoka mellett szól.

715. §.

A mig a szolgáló telek tulajdonosát a 678. §. szerint megillető követelésre nézve olyanok a körülmények, a melyek között az 1332—1335. §-ok értelmében más követelések elévülése nyugszik, vagy az 1337. és 1338. §-ok értelmében be nem fejezhető: a telki szolgalom elbirtoklása nem kezdődik, és ha előbb kezdődött, tovább nem folyik.

716. §.

A telki szolgalom elbirtoklása félbeszakad: ha az uralkodó telek tulajdonosa elismeri, hogy a szolgalomnak többé nem birtokosa; ha a szolgáló telek tulajdonosa az uralkodó telek tulajdonosát a szolgalom gyakorlásától birói uton vagy királyi közjegyző utján eltiltja; vagy ha a szolgáló telek tulajdonosa a 678. §. szerint őt megillető követelést érvényesiti. Az utolsó esetben az 1340—1344., 1348., 1349. §-ok szabályait megfelelően kell alkalmazni.

717. §.

A telki szolgalmat csak abban a terjedelemben lehet elbirtokolni, a melyben azt az uralkodó telek tulajdonosa az elbirtoklás egész idején át gyakorolta.

718. §.

A telki szolgalom megszüntetésének alapjául (528., 529. §.) az uralkodó telek tulajdonosának egyoldalu lemondása elegendő akkor is, ha őt a szolgalom gyakorlására nézve valamely kötelezettség terhelte (688. §.).

719. §.

A telki szolgalom megszünik, ha az uralkodó és a szolgáló telek tulajdona egy személyben egyesül; de ismét feléled, ha a tulajdonos az egyik telek tulajdonát másra, vagy mindkét telek tulajdonát más-más személyre ruházta át, a nélkül hogy a szolgalmat a telekkönyvben törölték volna.

720. §.

Ha az uralkodó vagy a szolgáló telek megsemmisül, vagy ha az egyik elveszti azt a tulajdonságát, a mely a telki szolgalom szükségszerü előfeltétele, ez által a szolgalomnak csupán gyakorlása szünetel, és ez is ujra feléled, mihelyt a telek ismét helyreáll, vagy az emlitett tulajdonságát visszanyeri.

721. §.

A 686. §. 1. pontjának megfelelő oly telki szolgalom, a mely nem minden időben, sem rendesen visszatérő időszakokban, vagy rendesen visszatérő, de egy évnél hosszabb időszakokban gyakorolható, megszünik, ha gyakorlására legalább három izben volt alkalom, ha a szolgalom gyakorlása mindannyiszor elmaradt, és ha az első elmulasztott alkalomtól számitva harminczkét év elmult.

722. §.

A 686. §. 1. pontjának megfelelő oly telki szolgalom, a mely minden időben, vagy rendesen visszatérő és egy évnél nem hosszabb időszakokban gyakorolható, megszünik, ha a szolgáló telek tulajdonosa a szolgalom gyakorlását meggátolta, és az uralkodó telek tulajdonosa három éven belül a szolgalmat nem gyakorolta és nem érvényesitette.

723. §.

A 686. §. 2. pontjának megfelelő telki szolgalom megszünik, ha a szolgáló telek tulajdonosa a szolgalommal ellenkező cselekményt vitt végbe, vagy ugyanily jogot gyakorolt, és az uralkodó telek tulajdonosa abban harminczkét évig megnyugodott.

724. §.

Nem-telekkönyvezett ingatlant terhelő telki szolgalom szerzése végbemegy, ha a szolgáló telek és az uralkodó telek tulajdonosai a szolgalom alapitásában megegyeznek, és az uralkodó telek tulajdonosa a szolgalom birtokába lép (725—728. §-ok).

A nem-telekkönyvezett ingatlant terhelő telki szolgalom megszünik az uralkodó telek tulajdonosának lemondásával és a szolgalom birtokának a lemondás értelmében való megszüntével, akkor is, ha a tulajdonost a szolgalom gyakorlására nézve valamely kötelezettség terhelte (688. §.).

Ezektől az eltérésektől eltekintve, a 707—717., 719—723. §-ok szabályait megfelelően kell alkalmazni a nem-telekkönyvezett ingatlanokon lévő telki szolgalmak szerzésére és megszünésére is.

IV. Telki szolgalmak birtoka.

725. §.

Telki szolgalom birtokosa csak az uralkodó telek birtokosa lehet.

726. §.

A 686. §. 1. pontja esetében a telki szolgalom birtokát megszerzi, a ki másnak a telkét a szolgalom gyakorlásának megfelelően használja. Nem szerzi meg a birtokot, ha a telek tulajdonosa nem türi a használást.

727. §.

A 686. §. 2. pontja esetében a szolgalom birtokát megszerzi, a kinek eltiltása vagy akadályozása következtében a telek tulajdonosa saját telkén a cselekménynyel vagy a jog gyakorlásával felhagy; valamint az, a kivel szemben a szolgal-

mat megengedte vagy elismerte, ha ennek megfelelően a cselekménytől vagy a joggyakorlástól tartózkodik.

728. §.

Oly telki szolgalom birtokát, a melynek gyakorlásához a szolgáló telken valamely mű vagy készülék szükséges, ily mű vagy készülék fölállitása által lehet megszerezni. Nem lehet ez által a birtokot megszerezni, ha a szolgáló telek tulajdonosa ellenezte a felállitást.

729. §.

A telki szolgalom birtoka megszünik az uralkodó telek birtokának megszüntével. Megszünik, ha a birtokos a szolgalom gyakorlásával felhagy; ha oly tényleges állapot keletkezik, a melyben a szolgalom gyakorlása állandón lehetetlen; és a 727. §. értelmében megszerzett birtok esetén, ha a szolgáló telek tulajdonosa ismét végbeviszi azt a cselekményt vagy ismét gyakorolja azt a jogot, a mely a szolgalommal ellenkezik.

730. §.

A telki szolgalom birtokosa javára, a kit a szolgalom gyakorlásában meggátoltak vagy háboritottak, a birtokvédelem szabályait (516—524. §-ok) kell megfelelően alkalmazni.

Az oly telek birtokosa, a melynek mindenkori tulajdonosa javára a telki szolgalom a telekkönyvben bejegyezve nincs, a birtokvédelemre csak ugy tarthat számot: ha a 686. §. 1. pontjának esetében a szolgalom birtokának megszerzése óta legalább még három cselekmény jött közbe, a mely a szolgalom gyakorlásával jár, ha a birtok megszerzése és az utolsó cselekmény között legalább egy év folyt le, és ha az utolsó cselekmény a birtokháboritást megelőző egy évbe esik; a 686. §. 2. pontjának esetében, ha a szolgalom békés birtoka legalább egy évig tartott.

Az első bekezdés szerinti birtokvédelem megilleti azt is, a kit a szükségbeli ut használatában meggátoltak vagy háboritottak (575. §.).

MÁSODIK FEJEZET.

Személyi szolgalmak.

I. Dolog haszonélvezete.

731. §.

A haszonélvezet a dolgot akként terheli, hogy az, a kinek javára a terhelés történt, jogositva van a dolog hasznait szedni. A haszonélvezet egyes hasznok kivétele által korlátozható.

732. §.

A haszonélvezőt megilleti a dolog birtoka.

A haszonélvező köteles a haszonélvezet gyakorlásánál a rendes gazdálkodás szabályai szerint eljárni és ezek korlátai között a dolog eddigi gazdasági rendeltetését fentartani.

733. §.

Ha társtulajdonos jutaléka tárgya a haszonélvezetnek, a haszonélvező gyakorolja azokat a jogokat, a melyek a közös dolog kezelése és használásának módja tekintetében az illető társtulajdonost illetik meg.

A közösség megszüntetését a társtulajdonos és a haszonélvező csak egyetértően követelhetik.

A közösség megszünése esetében a haszonélvezőt annak a dolognak haszonélvezete illeti meg, a mely a haszonélvezettel terhelve volt jutalék helyébe lépett.

Az első bekezdés szabályát abban az esetben is kell megfelelően alkalmazni, a mikor a haszonélvezet az egy személy tulajdonában lévő dolognak csak egy hányadára terjed.

734. §.

A telek haszonélvezete kiterjed a tartozékokra, a 653. §-ban a tulajdon szerzésére nézve felállitott szabályok szerint.

A dologban talált kincsre a haszonélvezőnek nincs joga.

735. §.

Mind a tulajdonos, mind a haszonélvező jogositva van a dolog állományát és minőségét szakértők által, szükség esetén

a biróság közbenjöttével, saját költségére megállapittatni. Ha ezt elmulasztották, azt kell vélelmezni, hogy a haszonélvező a dolgot középszerü használható állapotban vette át.

Dologösszesség haszonélvezete esetében a tulajdonos a haszonélvezőtől és viszont ez a tulajdonostól követelheti, hogy a dologösszesség állományát elismerje, és hogy az elismerés közjegyzői okiratba foglaltassék.

736. §.

A haszonélvezőnek nem szabad a dolgot átalakitani vagy lényegesen megváltoztatni, hacsak az átalakitás vagy megváltoztatás a dolog rendeltetésének megfelelő használás czéljára nem szükséges.

A telek haszonélvezője kő, homok, agyag, tőzeg és hasonló föld-alkotórészek nyerése végett uj müveket állithat, ha ezek a telek gazdasági rendeltetését lényegesen nem változtatják.

A haszonélvező nem felel a dolog oly változtatásaért, rosszabbodásaért vagy elenyészteért, a melyet a haszonélvezet rendes gyakorlása idézett elő, vagy a mely az idő folyamán magától következett be.

737. §.

Mind a haszonélvező, mind a tulajdonos követelheti, hogy a haszonélvezet tárgyául szolgáló erdőre, bányára vagy föld-alkotórészek nyerése végett felállitott más műre nézve a használat mértéke és a gazdálkodás módja üzemterv által közös költségen megállapittassék. A körülmények változása esetében az üzemterv megváltoztatását követelhetik.

738. §.

Ha a haszonélvezet tárgya mezőgazdasági ingatlan a felszereléssel együtt, a haszonélvező a felszereléshez tartozó dolgokról a rendes gazdálkodás korlátai között rendelkezhetik. A felszerelésben beállott közönséges apadást, ugyszintén a rendes gazdaság szabályai szerint felhasznált egyes dolgokat pótolni köteles. A pótolt dolgok annak tulajdonává lesznek, a kié a felszerelés.

Ha a haszonélvező a felszerelést a becsértékben vette át

azzal a kötelezettséggel, hogy a haszonélvezet végén a becsértéket megtériti: az 1595. és 1596. §. szabályait kell megfelelően alkalmazni.

739. §.

A haszonélvező saját költségén köteles azokat a közönséges javitásokat és helyreállitásokat teljesiteni, a melyek a dolog fentartására szükségesek a végett, hogy a dolog gazdasági rendeltetésének megfeleljen.

740. §.

A haszonélvező köteles a tulajdonost haladék nélkül értesiteni: ha a dolog rendkivüli javitása vagy helyreállitása, különösen ha az épület ósága miatt vagy véletlen következtében épitkezés vált szükségessé; ha a dolog megsemmisült vagy a dolgon kár esett; ha a haszonélvezet szerzésekor előre nem látott veszély miatt a dolog védelmére valamely intézkedés mutatkozik szükségesnek; vagy ha harmadik személy a dologra nézve oly cselekményt visz végbe, a mely a tulajdonos jogaiba vág.

741. §.

A tulajdonos a szükségessé vált rendkivüli javitást vagy helyreállitást maga eszközölheti. Ha a tulajdonos ezzel a jogával él, a haszonélvező köteles neki megengedni, hogy arra a czélra a telek alkotórészeit a rendes gazdálkodás korlátai között felhasználja. Ugyanebben az esetben a haszonélvező köteles a haszonélvezet értékének emelkedése erejéig, a melyet a javitás vagy helyreállitás előidézett, a beruházott tőke kamatait a tulajdonosnak megfizetni.

742. §.

Ha a tulajdonos a rendkivüli javitást vagy helyreállitást a 741. §-hoz képest maga nem eszközli, ugyanerre a haszonélvező van jogositva. Ha a haszonélvező a rendkivüli javitás vagy helyreállitás jogával él, a telek alkotórészeit, azokat is, a melyek az őt illető hasznokhoz nem tartoznak, a rendes gazdálkodás korlátai között a javitás vagy helyreállitás czéljára felhasználhatja.

743. §.

A haszonélvező köteles a dolgot a haszonélvezet idejére

tüz- és egyéb kár ellen saját költségén biztositani, a mennyiben a biztosítás a rendes gazdálkodásnak megfelel. A biztositást ugy kell eszközölnie, hogy a biztositó elleni követelés a tulajdonost illesse.

Ha a dolog a haszonélvezet kezdetén már biztositva volt, a biztositó dijnak a haszonélvezet idejére eső része a haszonélvezőt terheli annyiban, a mennyiben a biztositásra kötelezve volna.

744. §.

A haszonélvezőt illeti a biztositó elleni követelés haszonélvezete, a kamatozó követelés haszonélvezetének szabályai szerint.

Mind a tulajdonos, mind a haszonélvező követelheti a kártéritő összegből a dolog helyreállitását vagy pótlását, a menynyiben ez a rendes gazdálkodásnak megfelel. A tulajdonos a helyreállitást vagy pótlást maga eszközölheti, vagy e czélra a haszonélvezőnek engedheti át a kártéritő összeget.

745. §.

A haszonélvező köteles a tulajdonossal szemben a haszonélvezet idejére a dolog közterheit viselni, azok kivételével, a melyeket a dolog tőkeértékén fekvő rendkivüli terheknek kell tekinteni. Ha azonban az ily rendkivüli közteher rendkivüli javitás vagy helyreállitás költségének fedezésére szolgál, a 741. §. utolsó mondatának szabályát kell alkalmazni.

A haszonélvező köteles a tulajdonossal szemben a haszonélvezet megalapitásakor már megvolt jelzálogi követelések kamatait és a törlesztési kölcsön részleteit fizetni, valamint a telki terhekből eredő szolgáltatásokat teljesiteni.

746. §.

A tulajdonos a haszonélvezőtől biztositást követelhet, ha ennek eljárásánál vagy a haszonélvezet folyamán változott viszonyainál fogva attól lehet tartani, hogy a tulajdonos jogai lényeges sérelmet szenvednek.

747. §.

Ha a biróság a 746. §-hoz képest biztositásra kötelezte a haszonélvezőt, az e végett megállapitott határidő elmultával a

tulajdonos megfelelő véghatáridőt tüzhet ki a haszonélvező részére azzal a kijelentéssel, hogy annak eltelte után a biztositékot többé nem fogadja el.

A tulajdonos ez esetben, hacsak a biztositás a véghatáridő eltelte elött meg nem történik, vagy a dolog visszaadását követelheti azzal a kötelezettséggel, hogy a haszonélvezőnek a haszonélvezet végéig időszakonkint aránylagos, biróilag megállapitandó összeget fizessen; vagy kérheti, hogy a biróság a haszonélvezet gyakorlását a haszonélvező részére kirendelt zárgondnokra bizza.

A zárgondnok jogi állása ugyanaz, mint az ingatlanok haszonélvezetére intézett végrehajtás esetén kinevezett zárgondnoké.

748. §.

Ha a haszonélvező a dolognak ugy veszi hasznát, a mint hasznát vennie nem szabad: a tulajdonos kérheti a biróságtól, hogy tiltsa el a haszonélvezőt a további jogellenes haszonélvezéstől; és ha jogait tetemes mértékben sérti, hogy a biróság a 747. §. értelmében vagy a dolog visszaadását rendelje el, vagy a haszonélvezet gyakorlását zárgondnokra bizza.

749. §.

A haszonélvező jogainak elvonása vagy korlátozása esetében az ebből eredő követelésekre azokat a szabályokat kell megfelelően alkalmazni, a melyek a tulajdonból származó követelésekre nézve állanak.

750. §.

Ha a haszonélvező a dologra, ennek rendkivüli javitása vagy helyreállitása által költekezett: a haszonélvezet megszüntekor a tulajdonostól a költség tőkeösszegének megtérítését követelheti, a megbizás nélküli ügyvitel szabályai szerint.

A haszonélvező elviheti azt a szerelvényt, a melylyel a dolgot kötelezettségén kivül látta el.

751. §.

A haszonélvezőnek visszatartásra nincs joga a haszonélvezettel telekkönyvi bejegyzés által terhelt ingatlan tekintetében. A haszonélvezet telekkönyvi bejegyzése azonban egyut-

tal jelzálogjogot alapit meg azokra a követelésekre nézve, a melyeket a biróság a haszonélvező részére a 749. és 750. §-nál fogva megitélt. (530. §.)

752. §.

A tulajdonos követelései, a melyek a dolog változtatásából vagy rosszabbitásából erednek, valamint viszont a haszonélvezőt a 750. §. szerint megillető követelések hat hó alatt elévülnek.

Az elévülés ideje a tulajdonos követeléseire nézve abban az időpontban kezdődik, a mikor a dolgot visszakapja, a haszonélvező követeléseire nézve a haszonélvezet megszüntekor.

Ha a tulajdonos a dolog visszaadása végett pert indit, külön per utján csak ugy lehet érvényesiteni azokat a követeléseket, ha az ebbeli jog fentartását a tulajdonos a keresetben, a haszonélvező az első tárgyaláskor kijelentette.

753. §.

A haszonélvezet át nem ruházható. A haszonélvezet gyakorlását át lehet ruházni.

754. §.

A haszonélvező köteles a dolgot a haszonélvezet megszüntekor a tulajdonosnak visszaadni.

Ha a haszonélvező az ingatlant a haszonélvezet tartamát meghaladó időre bérbe vagy haszonbérbe adta, a haszonélvezet megszünte után a tulajdonos felmondhatja a bérletet vagy haszonbérletet a törvényes felmondás idejének megtartásával. Egyebekben erre az esetre az 1567—1574. §-ok szabályait kell megfelelően alkalmazni.

Ha a haszonélvező a haszonélvezetről lemond, a haszonélvezet megszünése oly harmadik személylyel szemben, a ki a haszonélvezet terhére valamely jogot szerzett, csak attól az időtől fogva hatályos, a melyben a haszonélvezet lemondás nélkül szünt volna meg.

755. §.

Ha elhasználható dolgok a haszonélvezet tárgyai, a haszonélvező a dolgok tulajdonosává lesz. A haszonélvezet megszün-

tekor köteles vagy azt az értéket megtériteni, a melylyel a dolgok a haszonélvezet szerzésekor birtak, vagy azonos faju és minőségü dolgokat szolgáltatni.

II. Jog haszonélvezete.

756. §.

Átruházható jog is lehet a haszonélvezet tárgya.

A mennyiben a 757—764. §-okból más nem következik, a jog haszonélvezetére a dolog haszonélvezetének szabályait kell megfelelően alkalmazni.

757. §.

A jog haszonélvezője és az a közötti jogviszonyra, a ki a jognál fogva szolgáltatásokra van kötelezve, azokat a szabályokat kell megfelelően alkalmazni, a melyek a jog átruházásának esetére a szerző és a kötelezett közötti jogviszonyra nézve állanak.

758. §.

Haszonélvezettel terhelt jogot, a haszonélvezetre kiterjedő hatálylyal, csak a haszonélvező beleegyezésével lehet jogügylet utján megszüntetni vagy megváltoztatni.

759. §.

Az életjáradék, ellátás vagy más hasonló jog haszonélvezőjét azok a szolgáltatások illetik, a melyeket a jog alapján követelni lehet.

760. §.

Ha követelés a haszonélvezet tárgya, a haszonélvező a követelést beszedheti, per utján behajthatja, és ha az esedékesség felmondástól függ, felmondhatja. A követelés beszedése, behajtása vagy felmondása körüli mulasztásért felelős.

Az adóstól szolgáltatott tárgyat a hitelező szerzi meg. haszonélvezete a haszonélvezőt illeti.

Az adóstól szolgáltatott elhasználható dolog a 755. §. megfelelő alkalmazásával a haszonélvező tulajdonává válik.

761. §.

Ha a haszonélvező maga adós a haszonélvezet tárgyául szolgáló követeléssel: a hitelező követelheti a szolgáltatást azzal a megszoritással, hogy a szolgáltatás tárgyának haszonélvezete a haszonélvezőt illesse.

762. §.

Kamatozó követelés haszonélvezete esetében a kamatjövedelem a haszonélvezőé. A felmondás és a tőkefizetés felvétele a hitelezőt és a haszonélvezőt közösen illeti meg. A kettő közül mindegyik követelheti, hogy a tőke a hitelező javára birói letétbe helyeztessék. A fizetett vagy birói letétbe helyezett tőkeösszeg kamatja a haszonélvező részére jár.

763. §.

Ha előmutatóra szóló, vagy rendeletre szóló s üres hátirattal ellátott papir a haszonélvezet tárgya, a papir és a hozzátartozó kamat-, járadék- vagy osztalék-szelvények birtoka a tulajdonost és a haszonélvezőt közösen illeti. A szelvények az esedékesség idejében a haszonélvező tulajdonává válnak.

Mind a tulajdonos, mind a haszonélvező követelheti a papir és a szelvények birói letétbe helyezését azzal, hogy az esedékes szelvényeket a haszonélvező vehesse át, magát a papirt azonban a le nem járt szelvényekkel csak mindkettőjük közös kérelmére adja ki a biróság.

764. §.

A papir beváltásának, ugyszintén a tőke vagy egy tőkerész visszafizetésének esetében a 762. §-nak a tőkeösszeg visszafizetésére vonatkozó szabályait kell alkalmazni.

III. Vagyon haszonélvezete.

765. §.

Meghatározott személy vagyonának vagy ily vagyon hányadának haszonélvezetére, a mennyiben a 766—768. §-okból más nem következik, a dolgok és a jogok haszonélvezetének szabályait kell alkalmazni.

terheli a dolgot, és ha a jogokat egymás mellett vagy épen nem, vagy teljesen nem lehet gyakorolni: a 693. §. szabályát kell alkalmazni.

775. §.

Ingó dolog, nem-telekkönyvezett ingatlan és a telekkönyvben be nem jegyzett jog haszonélvezete megszünik a haszonélvező részéről a tulajdonos irányában tett egyoldalú oly nyilatkozat által, hogy a haszonélvezettel felhagy.

776. §.

Ingó dolog és nem-telekkönyvezett ingatlan haszonélvezete megszünik, ha a tulajdonnal egy személyben egyesül.

A telekkönyvben be nem jegyzett jog haszonélvezete megszünik, mihelyt a terhelt jogot a haszonélvező szerezte meg.

777. §.

A haszonélvezet — telekkönyvi törlés nélkül is — megszünik a haszonélvező halálával, vagy jogképességének megszüntével.

Ingatlan dolgon az oly személy haszonélvezete, a mely annak a dolognak tulajdonul szerzésétől el van tiltva, legkésőbb harminczkét év mulva megszünik, akkor is, ha hoszszabb időre volt megalapitva.

778. §.

A haszonélvezet megszünik az által, hogy a haszonélvező harminczkét éven át nem gyakorolta.

Ha a haszonélvező a haszonélvezet gyakorlását viszonteherrel harmadik személynek engedte át, úgy kell tekinteni, hogy a haszonélvezet gyakorlása az átengedés ideje alatt abban nem maradt, akkor sem, ha a harmadik személy az ő jogosultságával nem élt.

V. Használat.

779. §.

A használat az ingatlan dolgot akként terheli:

1. hogy az, a kinek javára a terhelés történt, saját szük-

ségleteinek kielégitésére a dolognak hasznát veheti, és ha termő ingatlan használatáról van szó, ugyane szükséglet kielégitésére a terményeket is szedheti; vagy

2. hogy a dolgon oly jog illeti őt, a melynél fogva az ingatlan dolognak egyes tekintetekben veheti hasznát, vagy a mely tartalmára nézve egyébként telki szolgalomnak felel meg.

Az 1. pont esetében a szükséglet legnagyobb mértékét a használat megalapitásának időpontja szerint kell meghatározni.

780. §.

A 779. §. 1. pontjának szabálya alá esik az a jog is, a melynél fogva valaki másnak épületét vagy az épület egy részét a tulajdonos kirekesztésével vagy a tulajdonossal közösen lakhatja (lakás, közös lakás).

A jogositott a lakásba fogadhatja a vele közös háztartásban élő családtagjait. A használat kiterjed azoknak a szükségleteknek kielégitésére is, a melyek a jogositottnak családi állásában utóbb történt változások és a családtagok szaporodása következtében beállottak.

781. §.

Az a költség, a melylyel a törvény a haszonélvező irányában a tulajdonost terheli, a 779. §. 1. pontjának esetében is a tulajdonos terhe. A haszonélvezőre rótt költségeket és terheket a használó az őt illető használat mértékének vagy hányadának arányában viseli.

782. §.

Sem maga a használat, sem ennek gyakorlása át nem ruházható.

783. §.

A használatra a 779. §. 1. pontja esetében a 780—782. §-ok mellett a 732—735. §-oknak, a 736. §. első és harmadik bekezdésének, a 740—742., 749., 750., 752. §-oknak, a 754. §. első bekezdésének, a 771. §-nak, a 777. §. és a 778. §. első bekezdéseinek szabályait, — a 779. §. 2. pontja esetében a 782. §. mellett a 686. §-nak, a 687. §. második bekezdésének, a 688—705., 707., 708., 718—724., 726—730. §-oknak és a 777. §. első bekezdésének szabályait is kell megfelelően alkalmazni.

784. §.

A használat tartalmára, valamint a tulajdonos és a használó kötelezettségeire nézve a 779—783. §-ok szabályait csak annyiban kell alkalmazni, a mennyiben a jogügyletből vagy a körülményekből ki nem tünik az érdekelteknek az a szándéka, hogy a jogosultságokat vagy a kötelezettségeket nagyobb vagy kisebb mértékben állapitsák meg.

HATODIK CZÍM.

Az épületjog.

785. §.

Az épületjog az ingatlan dolgot akként terheli, hogy annak, a kinek javára a terhelés történt, az ingatlan felszinén vagy felszine alatt építménye lehessen.

Az épületjog átruházható és átörökithető.

786. §.

Az épületjog a telek oly részére is terjedhet, a mely az épitményre nem szükséges, ha annak használása az épitmény hasznavehetőségét fokozza.

787. §.

Az épületjog valamely épület egyes részeire, különösen egyes emeletre nem korlátolható.

788. §.

Az épületjogot ötven évnél hosszabb időre nem lehet megalapitani. A jogot meg lehet ujitani.

789. §.

Ha az épitményt a jogosult állitotta elő, ugyanő csak abban az esetben köteles az épitményt fentartani, valamint annak rendkivüli javitásáról vagy helyreállitásáról gondoskodni, ha másképen a telek romlanék. Ha az épitményt lebontja, köteles a telket oly állapotba helyezni, a melyben az épités előtt volt.

790. §.

Ha az épitményt a jogosult állitotta elő, a tulajdonos köteles az épületjog megszüntekor az épitmény akkori értékét a jogosultnak megtériteni.

A tulajdonos és a jogosult a megtéritendő érték legnagyobb összegét előre megállapithatják.

791. §.

Ha az épületjog alapitásakor az épitmény már megvolt, a tulajdonos és a jogosult közötti jogviszonyokra a 736. §. első bekezdésének, a 739—744. §-oknak és a 745. §. első bekezdésének szabályait kell megfelelően alkalmazni.

792. §.

Ha a jogosult az épületjog alapitásakor már megvolt épitmény értékét megtériti a tulajdonosnak, innentől fogva ugy kell tekinteni, mint ha az épitményt ő állitotta volna elő.

793. §.

A 789—792. §-ok szabályait csak annyiban kell alkalmazni, a mennyiben az illető jogügyletből eltérő megállapodás ki nem tünik.

794. §.

A jogosultnak visszatartásra nincs joga az épületjoggal telekkönyvi bejegyzés által terhelt ingatlan tekintetében. Az épületjog telekkönyvi bejegyzése azonban egyuttal jelzálogjogot alapit meg arra a követelésre nézve, a melyet a biróság a jogosult részére a 790. §-nál fogva megitélt.

795. §.

A tulajdonos csak közokiratban engedheti meg jogérvényesen az épületjog telekkönyvi bekeblezését.

796. §.

A telekkönyvben teherként bekeblezett épületjogot ingatlan dolognak kell tekinteni, és vele mint külön telekkönyvi jószágtesttel kell bánni.

797. §.

Azt a körülményt, hogy az épitményt a jogosult állitotta elő, valamint azt, hogy a már megvolt épitmény értékét a tulajdonosnak megtéritette, az épületjogból alakult jószágtestre nézve a jog telekkönyvi bejegyzésében, vagy utóbb a bejegyzés pótlásául fel lehet tüntetni. *)

798. §.

A mennyiben a 785., 795—797. §-okból más nem következik, az épületjog szerzésére, nem különben annak védelmére és megszünésére, az ingatlan dolog tulajdonára vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni. **)

---

*) A telekkönyvi rendtartás részére fenmarad részletes szabályok felállitása: az épületjog bejegyzésének módjára, a jogot mint telekkönyvi jószágtestet feltüntető betét szerkezetére, és az ezen betét és a terhelt ingatlant magában foglaló betét közötti összefüggésre nézve, oly irányban, hogy a jog átruházására és terhelésére vonatkozó bejegyzések a jogot mint jószágtestet feltüntető telekkönyvi betétbe kerüljenek.

**) Az életbeléptető törvény részére fenmarad a következő szabályok felállitása:

1. Ha valamely épület emeletenkint vagy helyiségenkint elkülönitett részekben többek tulajdona: a beépitett tér, az udvartér, a fedélzet és az épület közös használatra szolgáló egyéb alkotórészei a külön részek értékének arányában közösek. Az egyes hányadokat a külön részek alkotórészeinek kell tekinteni.

A résztulajdonosok kötelesek az épület közös alkotórészei fentartásának és helyreállitásának költségeihez tulajdonuk arányában járulni.

2. Ha az épület emeletenkint többek tulajdona, mindegyik emelet tulajdonosa külön köteles az ő helyiségeinek padolatát és tetőzetét, valamint a legközelebbi alsó emeletről az övére vezető lépcsőt fentartani és helyreállitani.

Ha az egyes emeleteken lévő helyiségek is elkülönitett részekben többek tulajdonai: mindegyik helyiség padolatának és tetőzetének fentartása és helyreállitása az illető tulajdonost külön, a lépcső fentartása és helyreállitása az emelet tulajdonosait részeik értékének arányában közösen terheli.

3. Ha a résztulajdonos az 1. pont második bekezdése vagy a 2. pont szerint őt terhelő fentartást vagy helyreállitást felhivás daczára elmulasztja, mindegyik más résztulajdonos a szükséges javitást vagy helyreállitást megteheti és költségei megtéritését követelheti.

4. A mikor valamely telek és a telken vagy ennek egy részén álló épület más-más személy tulajdona: a két tulajdonos közötti jogviszonyokra

HETEDIK CZÍM.

A zálogjog és a jelzálogjog.

ELSŐ FEJEZET.

Ingó dolog mint zálog.

799. §.

A zálogjog az ingó dolgot (a zálogot) követelés biztositása végett akként terheli, hogy a hitelező jogositva van a zálogból kielégitést szerezni.

A zálogjog feltételes követelés biztositására, valamint jövőbeli, de a jogviszony megjelölésével felismerhetővé tett követelés biztositására is szolgálhat.

800. §.

Dolgot csak egészben, közösség esetén mindenik társtulajdonos egész jutalékát lehet zálogul lekötni.

801. §.

Hatálytalan az oly dolog elzálogitása, a mely végrehajtás utján az adós beleegyeztével sem foglalható le. Külön jogszabályok tilthatják bizonyos nemü dolgok zálogba vételét.

---

nézve azokat a szabályokat kell megfelelően alkalmazni, a melyek az ált. polg. törvénykönyv 789. §. első és harmadik bekezdésében a tulajdonos és az épületjogosult közötti jogviszonyra nézve felállitvák.

Nem jön tekintetbe az a körülmény, hogy az épület tulajdonosa a telekkönyvben a telek haszonélvezőjének is van bejegyezve.

5. Az 1—4. pontok szabályaitól eltérő megállapodás jogérvényéhez közokirat szükséges. Harmadik személy irányában a megállapodás csak akkor hatályos, ha a telekkönyvben fel van tüntetve; nem-telekkönyvezett ingatlan tekintetében akkor, ha a harmadik személynek az ingatlanon való jog szerzésekor a megállapodásról tudomása volt.

6. Az 1. pontnak megfelelő külön tulajdont és a 4. pontnak megfelelő osztott tulajdont többé alapitani nem lehet.

7. Ha az épületnek az 1. pont szerint elkülönitett része eladás alá kerül, a többi résztulajdonosokat elővásárlás joga illeti meg. Ugyanez a jog megilleti a 4. pont esetében a telek tulajdonosát az épületre és az épület tulajdonosát a telekre nézve.

802. §.

A zálogjog szerzése végbemegy, ha a tulajdonos a dolgot a hitelezőnek zálogul birtokába adja. Ha a hitelező birja már a dolgot, a zálogjog szerzéséhez elég a megegyezés, hogy zálogul birja.

Ha a dolog ezt terhelő jogon vagy jogviszonynál fogva (523. §.) harmadik személy birtokában van, a dolog birtokba adását azzal lehet pótolni, hogy a tulajdonos a dolog kiadása iránti követelését a hitelezőre átruházza, és a birtokost az elzálogitásról értesiti.

803. §.

Zálogjog szerzésének czéljára a dolog birtokba adása közös birtok engedésével pótolható olykép, hogy a hitelező és a tulajdonos közös zár alatt tartsák a dolgot, vagy harmadik személy birja és csak közösen a hitelező és a tulajdonos kezéhez adhassa ki.

804. §.

Ha a dolog nem az elzálogitó tulajdona, a zálogjog szerzésére a tulajdon szerzésének a 629., 630. §-ban és a 631. §. első bekezdésében foglalt szabályait, valamint a 631. §. második bekezdésének az előmutatóra szóló és a forgatható papirokra vonatkozó szabályát megfelelően kell alkalmazni.

A 631. §. első bekezdésében foglalt szabálynak megfelelő alkalmazása ki van zárva a kereskedőtől üzleti körében zálogba adott dologra nézve, valamint akkor is, ha az elzálogitás engedélyezett zálogüzletnél, ennek helyiségében történt.

805. §.

A zálogjog ranghelyét a szerzés időpontja határozza meg, akkor is, ha a zálogjog feltételes vagy jövőbeli követelés biztositására szolgál.

806. §.

A zálogjog megelőzi azt a jogot, a mely a dolgot harmadik személy javára a zálogjog szerzésekor terheli; kivéve ha a záloghitelezőnek a szerzés idejében a jogról tudomása volt, vagy csak sulyos gondatlanságból nem volt róla tudomása.

A 802. §. második bekezdése esetében a záloghitelező

jóhiszemüsége daczára sem előzi meg a zálogjog a dolgot terhelő azt a jogot, a mely magát a birtokost illeti.

807. §.

A zálog biztositására szolgál a mindenkori követelésnek, a tőkén felül különösen a kamatnak, a szerződési birságnak a felmondás, a követelés biróság előtti érvényesitése és a zálog eladása költségének, valamint annak a követelésnek, a mely a hitelezőt a dologra forditott költség megtéritése tekintetében illeti. A zálog azoknak a szolgáltatásoknak biztositására is szolgál, a melyekre az adós a kötelezettségét megalapitó jogügylet semmissége vagy megtámadása esetében a hitelezővel szemben törvénynél fogva kötelezve van.

Ha az elzálogitó nem a személyi adós, a zálogjogi biztositás terjedelme nem tágitható az adós oly jogügylete által, a melyet ez az elzálogitás után kötött.

808. §.

Ha több dolog egy zálogjog tárgya, mindenik dolog az egész követelés biztositására szolgál.

809. §.

A záloghitelező köteles a zálogot megőrizni. A zálog romlásának veszélyéről köteles az elzálogitót — ha csak lehetséges — haladéktalanul értesiteni. Az elzálogitó beleegyezése nélkül a zálogot további zálogba nem adhatja.

810. §.

A záloghitelező csak az elzálogitó beleegyeztével veheti a zálognak hasznát.

Ha a zálog természeténél fogva gyümölcsöző dolog, kétség esetén azt kell tartani, hogy a záloghitelező a gyümölcs szedésére jogositva van.

811. §.

Ha a záloghitelező jogositva van a zálognak hasznát venni, más megállapodás hiányában egyszersmind köteles a hasznok szedéséről gondoskodni és azokról számolni.

Más megállapodás hiányában a tiszta hasznot első sorban a költség és a kamat, azután a követelés lerovására kell forditani.

812. §.

Ha a záloghitelező a zálogra költekezett, az elzálogitónak megtéritő kötelezettségére a megbizás nélküli ügyvitel szabályait kell alkalmazni.

A záloghitelező elviheti azt a szerelvényt, a melylyel a zálogot ellátta.

813. §.

A záloghitelező eladhatja a zálogot, ha ezt romlás vagy oly értékcsökkenés fenyegeti, a mely az ő biztonságát veszélyezteti.

A záloghitelező köteles az elzálogitót a szándékba vett eladásról és ennek okáról értesiteni. Értékcsökkenés esetén ezenfelül köteles neki megfelelő határidőt engedni arra, hogy további zálogot vagy másnemü biztositékot adjon. Az eladást csak a határidő eredménytelen eltelte után lehet foganatositani.

Az értesitésnek vagy a határidő engedésének lehetetlensége az eladást nem gátolja.

Az eladási ár a zálog helyébe lép. Az elzálogitó kivánságára az árt birói letétbe kell helyezni.

814. §.

Ha a zálogot romlás vagy tetemesebb értékcsökkenés fenyegeti, az elzálogitó másnemü dologi biztositék fejében a zálog visszaadását követelheti.

815. §.

Ha a záloghitelező az elzálogitó jogait tetemes mértékben sérti, az elzálogitó követelheti, hogy a zálog a záloghitelező költségére birói letétbe helyeztessék, vagy birói őrizetbe adassék.

Az elzálogitó ily esetben a záloghitelező kielégitése fejében a zálog visszaadását is követelheti, ha a követelés még le sem járt. Ha a követeléstől kamat nem jár, a hitelezőt oly összeggel lehet kielégiteni, a mely a fizetés és a lejárat közötti időre a törvényes kamatláb szerint számitott saját kamatjának

hozzáadása után a követelés összegével egyenlő. Ha a kamat előre van megfizetve, a fizetés és a legközelebbi kamatfizetés, illetőleg a lejárat közötti időre eső kamatot kell a kielégitő összeg kiszámitásánál ehhez az összeghez hozzáadni. A kamatláb ilyenkor ugyanaz, a mely szerint az előre fizetett kamatot számitották; a törvényes kamatlábnál azonban alacsonyabb nem lehet.

816. §.

A záloghitelező jogainak elvonása vagy korlátozása esetében az ebből eredő követelésekre azokat a szabályokat kell megfelelően alkalmazni, a melyek a tulajdonból származó követelésekre állanak.

817. §.

Az elzálogitó követelései, a melyek a zálog változtatásából vagy rosszabbitásából erednek, valamint viszont a záloghitelezőt a 812. §. szerint megillető követelések hat hó alatt elévülnek.

Az elévülés ideje az elzálogitó követeléseire nézve abban az időpontban kezdődik, a mikor a zálogot visszakapja, a záloghitelező követeléseire nézve a zálogjog megszüntekor.

818. §.

Az elzálogitó a záloghitelezővel szemben mindazokat a kifogásokat érvényesitheti, a melyek a személyi adóst illetik meg a követelés ellen, valamint azt a kifogást, a melylyel az 1236. §. szerint a kezes élhet.

Az elzálogitó, a ki nem személyi adós, beszámithatja a hitelezőnek, a mivel ez a személyi adósnak tartozik, és megteheti azt a kifogást is, a melyről a személyi adós az elzálogitás után lemondott. Másrészt eredménynyel nem hivatkozhatik arra, hogy a személyi adós örököse vagyon elégtelensége miatt megtagadhatja a teljesitést.

819. §.

A záloghitelező kielégitése a zálogból, ennek eladása útján történik.

A zálogot akkor lehet eladni, a mikor a követelés egészben vagy részben lejárt. Ha a szolgáltatás tárgya nem kész-

pénz, a lejáraton felül kell, hogy a követelés előbb pénzköveteléssé változott legyen át.

820. §.

Semmis az eladás jogosultságának bekövetkezte előtt létrejött oly megegyezés, a melynek értelmében a záloghitelező arra az esetre, ha kielégitést nem nyer, a dolog tulajdonosává lenne.

821. §.

Ha több a zálog, más megállapodás hijján az elzálogitót illeti meg a sorrend meghatározása, a melyben a zálogok eladás alá kerüljenek. A sorrend meghatározásának joga a záloghitelezőre száll, ha az elzálogitó azzal nem él.

Több zálogot nem szabad eladni, mint a mennyi a zálog-hitelező kielégitésére szükséges.

822. §.

Ha a záloghitelező a zálognak nem kizárólagos birtokosa, az eladás jogosultságának bekövetkezte után a zálog eladásának czéljára annak kiadását követelheti. Az elzálogitó kivánságára a zálogot nem kell a záloghitelezőnek kiadni, hanem a helyett közös letéteményesnek kiszolgáltatni oly kötelezettség vállalása fejében, hogy a zálogot eladásra készen tartja.

823. §.

A zálog eladása nyilvános árverés utján történik.

Ha a zálognak tőzsdei vagy piaczi árfolyama van, az árverést hiteles személy által folyó árban, szabadkézből való eladással lehet pótolni.

824. §.

A zálog elárverezését vagy szabadkézből való eladását akár a záloghitelező, akár az elzálogitó kérelmére, a biróság rendeli el.*)

---

*) **Az árverés és a szabad kézből való eladás kérésének, elrendelésének és foganatositásának módozatait a végrehajtásról szóló törvény fogja szabályozni. E §. nem tételezi fel a kézi zálog értékesitésének módját meghatározó külön törvények (1875 : XXXVII., 1876 : XXVII., 1881 : XIV. t.-cz.) ebbeli rendelkezéseinek módositását.**

825. §.

Az eladás jogosultságának bekövetkezte után az elzálogitó és a záloghitelező a zálog eladásának módját egyetértve, a 823. és 824. §. szabályaitól eltérően állapithatják meg.

Ha harmadik személynek a zálogot terhelő oly joga van, a mely az eladás által megszünik, az eltérő megállapitás jogérvényéhez a harmadik személy beleegyezése is szükséges.

826. §.

A zálogjogot csak a követeléssel együtt lehet átruházni. A követelés átruházásával a zálogjog átszáll az engedményesre. Ellenkező kikötés esetében a zálogjog megszünik.*)

827. §.

A mikor az adós a szolgáltatásra jogositva van, a záloghitelezőt — beszámitás utján is — kielégitheti az, a ki a zálog eladása által a zálogot terhelő jogát elvesztené.

A kielégités által a követelés a zálogjoggal együtt átszáll a kielégitőre. A követelés átszállását nem lehet a volt hitelező kárára érvényesiteni.

828. §.

A kire a zálogjog átszáll, az a volt záloghitelezőtől a zálog kiadását követelheti.

Az uj záloghitelezőre a zálog birtokba vételével átszállanak mindazok a kötelezettségek, a melyek a volt záloghitelezőt terhelték a zálogjognál fogva az elzálogitó irányában. A kötelezettségek teljesitéseért a volt záloghitelező készfizető kezesként felel. Nem felel a teljesitésért, ha a követelés az uj záloghitelezőre a törvénynél fogva szállt át.

829. §.

A zálogjog megszünik, ha a záloghitelező a zálogot visszaadja az elzálogitónak vagy a tulajdonosnak. Ellenkező megállapodás hatálytalan.

---

*) Feltétel: hogy a keresk. törvény 308. §-a ugyanily értelemben módosul.

830. §.

A zálogjog megszünik a záloghitelező részéről az elzálogitó vagy a tulajdonos irányában tett egyoldalu nyilatkozat által, hogy a zálogjoggal felhagy.

Ha a zálogjogot harmadik személy joga terheli, a nyilatkozat e joghatályához annak beleegyezése is szükséges.

831. §.

A zálogjog megszünik, ha a tulajdonnal egy személyben egyesül.

Ha a zálogjog által biztositott követelést harmadik személy joga terheli, a zálogjog az egyesülés daczára meg nem szünik, a mig az a jog fennáll.

832. §.

A zálogjog megszünik a záloghitelező követelésének megszüntével.

833. §.

Ugy az elzálogitó, mint a tulajdonos követelheti a zálog visszaadását, ha az ez által biztositott követelés ellen oly kifogást lehet tenni, a mely annak érvényesitését tartósan kizárja.

834. §.

A 830. és 832. §. eseteiben a záloghitelező köteles a zálogot az elzálogitónak vagy a tulajdonosnak kiadni.

Az elzálogitó vagy a tulajdonos a hitelező kielégitése fejében követelheti a zálog kiadását, mihelyt az adós, mint ilyen, a szolgáltatásra jogositva van.

Ha az elzálogitó vagy a tulajdonos, a ki a záloghitelezőt kielégiti, nem személyi adós, a követelés ő reá átszáll azokkal a korlátolásokkal, a melyekkel a követelés a kezesre száll át, a ki a hitelezőt kielégitette.

835. §.

Ha társtulajdonos jutaléka a zálog (800. §.), a záloghitelező azokat a jogokat gyakorolja, a melyek közös dolog kezelése és használásának módja tekintetében az illető társtulajdonost illetik meg.

A közösség megszüntetését az eladás jogosultságának bekövetkezte előtt a záloghitelező csak az elzálogitó társtulajdonossal egyetértően, annak utána e nélkül is követelheti.

A közösség megszünése esetében a záloghitelezőt a zálogjog azon a dolgon illeti meg, a mely a zálogjoggal terhelve volt jutalék helyébe lépett.

836. §.

A mennyiben a törvényből más nem következik, a jogügylet által megalapitott zálogjogra vonatkozó szabályokat a közvetlenül a törvényen alapuló zálogjogra is kell megfelelően alkalmazni.

MÁSODIK FEJEZET.

Jog mint zálog.

837. §.

Jog is lehet a zálogjog tárgya.

A mennyiben a 838—851. §-okból más nem következik, a jogot terhelő zálogjogra a 806. §. kivételével az ingó dolgot terhelő zálogjog szabályait kell megfelelően alkalmazni.

Követelést terhelő zálogjogra még a 844—847. §-ok, értékpapirt terhelő zálogjogra a 848—851. §-ok különös szabályai nyernek alkalmazást.

838. §.

A mennyiben valamely jog át nem ruházható, annyiban zálogjog tárgya sem lehet.

Hatálytalan valamely jog elzálogitása, a mennyiben végrehajtás utján le nem foglalható.

839. §.

Jognak zálogul szerzése az illető jog átruházásának szabályai szerint történik. Ha a jog átruházásához dolog átadása szükséges, a 802. §. szabályait kell alkalmazni.

840. §.

A záloghitelező és az a közötti jogviszonyra, a ki az elzálogitott jognál fogva szolgáltatásra van kötelezve, azokat a

szabályokat kell megfelelően alkalmazni, a melyek a jog átruházásának esetére a szerző és a kötelezett közötti jogviszonyra nézve állanak.

841. §.

Az elzálogitott jogot a zálogjogra kiterjedő hatálylyal csak a záloghitelező beleegyezésével lehet jogügylet utján megszüntetni vagy megváltoztatni.

842. §.

A záloghitelező, a mikor a 819. §. második bekezdésének előfeltétele bekövetkezett, az elzálogitott jogból végrehajtható közokirat alapján, a végrehajtási eljárás szabályai szerint kereshet kielégitést.

Az eladás jogosultságának bekövetkezte után az elzálogitó és a záloghitelező az elzálogitott jog értékesitésének más módjában állapodhatnak meg. Ha harmadik személynek oly joga van, a mely az elzálogitott jog értékesitése által megszünik, az eltérő megállapitás jogérvényéhez a harmadik személy beleegyezése is szükséges.

843. §.

Ha a jog elzálogitásához dolog átadása szükséges, a zálogjog megszünésére megfelelően alkalmazni kell a 829. §. szabályait.

844. §.

Oly követelés elzálogitása, a melynek átruházásához szerződés elegendő, csak ugy hatályos, ha a hitelező értesiti az adóst az elzálogitásról. *)

845. §.

A mig a 819. §. második bekezdésének előfeltételei be nem következtek, a hitelező felmondhatja a zálogba adott követelést. A felmondáshoz csak akkor van szüksége a záloghitelező beleegyezésére, ha ez jogositva van a zálognak hasznát venni.

Az adós felmondása csak ugy hatályos, ha a záloghitelezőhöz és a hitelezőhöz intézte.

---

*) E §. nem tételezi fel az 1875. XXXVII. t.-czikk 304. §-a különös szabályának módositását.

846. §.

A mig a 819. §. második bekezdésének előfeltételei be nem következtek, az adós az őt terhelő szolgáltatást csak közösen a hitelező és a záloghitelező részére róhatja le. Ezek mindegyike követelheti, hogy a szolgáltatott dolog birói letétbe helyeztessék, vagy birói őrizetbe adassék.

A hitelező követelheti, hogy a záloghitelező az adóstól fizetett készpénzt felvegye az ő követelésének lerovására. Ebben az esetben a 811. §. második bekezdésének szabályát kell megfelelően alkalmazni. Ha a zálogköveteléstől kamat nem jár, a záloghitelezőt oly összeggel lehet kielégiteni, a mely a fizetés és lejárat közötti időre a törvényes kamatláb szerint számitott saját kamatjának hozzáadása után a követelés összegével egyenlő. Ha a kamat előre van megfizetve, a fizetés és a legközelebbi kamatfizetés, illetőleg a lejárat közötti időre eső kamatot kell a kielégitő összeg kiszámitásánál ehhez az összeghez hozzáadni. A kamatláb ilyenkor ugyanaz, a mely szerint az előre fizetett kamatot számitották.

847. §.

A mikor a 819. §. második bekezdésének előfeltételei bekövetkeztek, a záloghitelező felmondhatja a zálogba kapott követelést, és az adósnak csak a záloghitelezőhöz kell a felmondást intéznie.

Ha a szolgáltatás tárgya ingó dolog, a záloghitelező beszedheti a követelést és az adós csak a záloghitelező kezéhez teljesitheti a szolgáltatást. Pénzkövetelés beszedése csak a zálogkövetelés erejéig terjedhet.

Ha az adóstól szolgáltatott ingó dolog nem készpénz, ebből a záloghitelező kielégitése a 819., 821—825. §-ok szabályai szerint történik.

A záloghitelező a követelésből a 842. §-ban szabályozott módon is kereshet kielégitést.

848. §.

Előmutatóra szóló papirt terhelő zálogjog szerzése az ingó dolog zálogul szerzésének szabályai szerint történik.

Váltó vagy hátirat utján átruházható más papir elzálogitása az által megy végbe, hogy a hitelező zálogul birtokába adja a zálogh itelezőnek a papirt, az annak nevére szóló, vagy — ha ez az átruházáshoz elégséges — üres hátirattal ellátva.

849. §.

Az értékpapirt terhelő zálogjog csak ugy terjed ki a papirhoz tartozó kamat-, járadék- vagy osztalékszelvényekre és szelvényi utalványra is, ha a zálogh itelező ezeket birtokába kapta. A zálogh itelező az utalvány fejében kiszolgáltatott uj szelvényeket zálogul megtarthatja.

850. §.

Ha értékpapir a zálogjog tárgya, a 847. §. első és második bekezdésének szabályait a 846. §. második bekezdésében az elszámolásra nézve felállitott szabályokkal addig is kell alkalmazni, a mig a 819. §. második bekezdésének előfeltételei be nem következtek.

Ha az adóstól szolgáltatott dolog nem készpénz, ebből a zálogh itelező kielégitése a 819., 821—825. §-ok szabályai szerint csak akkor történik, a mikor a 819. §. második bekezdésének előfeltételei bekövetkeztek.

851. §.

A 850. §-ban szabályozott beszedés esetén kivül a zálog-hitelező kielégitése az elzálogitott értékpapirból a 819—825. §-ok szabályainak megfelelő alkalmazásával történik.

HARMADIK FEJEZET.

A jelzálogjog.

852. §.

A jelzálogjog a telekkönyvben felvett ingatlan dolgot (a jelzálogot) pénzkövetelés biztositása végett akként terheli. hogy a hitelező jogositva van a jelzálogból kielégitést szerezni.

A jelzálogjog feltételes követelés biztositására, valamint jövőbeli, de a jogviszony megjelölésével felismerhetővé tett pénzkövetelés biztositására is szolgálhat.

Jelzálogjogot akként is lehet megalapitani, hogy a telekkönyvi bejegyzés nem szolgál a követelés bizonyitékául, és a hitelezőnek a bejegyzés alapján csak annyiban van joga, a mennyiben a követelés fennállónak egyébként bizonyul (biztositéki jelzálogjog).

A biztositéki jelzálogjogot a telekkönyvi bejegyzésben ilyennek fel kell tüntetni.

853. §.

Jelzálogjoggal az ingatlant akként is lehet terhelni, hogy a hitelező a kielégitést csak az ingatlan hasznaiból szerezhesse.

854. §.

Jelzálogjogot csak ugy lehet szerezni, hogy az egész telekkönyvi jószágtestet, vagy társtulajdonos egész jutalékát terhelje.

855. §.

Jelzálogjog jogügylet utján való szerzéséhez szükséges, hogy a tulajdonos pénzkövetelés biztositása végett engedje meg a jelzálogjog telekkönyvi bekeblezését.

A bekeblező engedélyben a jelzálogot, és ha több a jelzálog, ezeket egyenkint meg kell jelölni.

Jelzálogjogot a törvényben engedett kivételektől (751., 794., 862., 1568. §-ok) eltekintve, csak határozott összegü pénzkövetelés biztositására lehet szerezni.

856. §.

A jelzálogjog telekkönyvi bejegyzésében a hitelezőt meg kell jelölni és a pénzkövetelés összegét ki kell tenni.

Kikötés alapján járó kamatot a kamatláb megjelölésével, más mellékszolgáltatásokat ezek pénzben kifejezett összegének kitételével kell feltüntetni.

A jelzálogjog egyéb közelebbi meghatározásai tekintetében — ide nem értve az időhatározást — a benmutatott okiratra lehet hivatkozni.

Ha a jelzálogjog bejegyzése oly pénzintézet javára történik, a melynek alapszabályait törvény állapitotta meg, vagy az illetékes biróság közzétette: elég a kamatokon kivül az alap-

szabályok szerint teljesitendő mellékszolgáltatások, valamint a jelzálog alapszabályszerü közelebbi meghatározása tekintetében az alapszabályokra hivatkozni. Ha a jelzálogjog közelebbi meghatározásait törvény állapitotta meg, elég az illető törvény megjelölése.

857. §.

A jelzálogjognál fogva az ingatlan a mindenkori követelésnek, a telekkönyvben bejegyzett összeg erejéig, és a kikötés nélkül járó kamatnak szolgál biztositására; a kikötés alapján járó kamatnak, valamint egyéb mellékszolgáltatásoknak csak ugy, ha azok a bejegyzésben a 856. §-hoz képest fel vannak tüntetve.

Ha a biztositéki jelzálogjog úgy van bejegyezve, hogy az ingatlan szám szerint meghatározott legmagasabb pénzösszeg erejéig szolgál a követelés biztositására: abba a legmagasabb összegbe az összes mellékszolgáltatásokat is kell beszámitani.

858. §.

Annak a per- és végrehajtási költségnek biztositására, a mely a jelzálogos követelés behajtásánál felmerül, és a melyet a biróság az adósra vagy az ingatlan tulajdonosára ró, biztositéki jelzálogjogot lehet legmagasabb összeg erejéig bejegyezni. Az ingatlan azonban ily bejegyzés nélkül is szolgál a költség biztositására.

859. §.

Semmis az a szerződés, a melynél fogva a tulajdonos az ingatlant zálogként a hitelező birtokául átengedi, vagy a melynél fogva az ingatlan haszonélvezetét átruházza a hitelezőre, a kölcsöntőke kamatja fejében.

860. §.

A jelzálogjog az azzal terhelt telekkönyvi jószágtesten kivül kiterjed arra az ingatlanra, a mely a jószágtesttel utóbb egyesül.

A jelzálogjog ki nem terjed arra a hányadra, a melylyel a társtulajdonos jelzálogjoggal terhelt jutaléka utóbb gyarapodott.

861. §.

A jelzálogjog ki nem terjed azokra a terményekre és egyéb alkotórészekre, a melyek már el voltak választva vagy már elváltak abban az időben, a mikor az ingatlan végrehajtási összeirása vagy — ha összeirás nem volt — elárverezése megtörtént, vagy a mikor a tulajdonos elleni csődnyitás joghatálya kezdetét vette.

A jelzálogjog kiterjed az ingatlan tartozékára, a mely az első bekezdésben megjelölt időben az ingatlan tulajdonosáé. A jelzálogjogot nem lehet érvényesiteni a tartozékot szintén terhelő oly jog sérelmére, a melyet harmadik személy az emlitett idő előtt szerzett.

862. §.

A jelzálogjog kiterjed az ingatlanért fizetendő bérre vagy haszonbérre, a mely az ingatlan végrehajtási összeirása vagy — ha összeirás nem volt — elárverezése, vagy a tulajdonos elleni csődnyitás hatályának kezdete után jár le.

A jelzálogjog kiterjed arra az előre fizetett bérre vagy haszonbérre is, a mely a végrehajtási összeirástól vagy árveréstől vagy a csődnyitás hatályának kezdetétől számitott félév utáni időre esik. Ha azonban a bérlet vagy haszonbérlet a telekkönyvben be van jegyezve, és az előre-fizetés a bejegyzés alapjául szolgáló jogügylet értelmében történt: a bérlőt vagy haszonbérlőt a bejegyzés ranghelyén jelzálogjog illeti meg annak az összegnek erejéig, a melyet kétszeresen kellett fizetnie.

Ugyanezeket a szabályokat kell megfelelően alkalmazni azokra a visszatérő szolgáltatásokra, a melyeknek követelésére az ingatlan tulajdona feljogosit.

863. §.

Ha oly dolgok, a melyekre a jelzálogjog a telken kivül kiterjed, tüzkár ellen biztositva vannak, a jelzálogjog kiterjed a biztositó elleni követelésre is.

Épület biztositása esetében a biztositó a biztositott részére a jelzálogos hitelező elleni hatálylyal nem fizethet, ha a jelzálogos hitelező a káreset utáni tizenöt nap alatt ellentmondott annak, hogy a fizetés a biztositott részére történjék. Egyebekben a követelés elzálogitásának szabályait kell alkalmazni.

864. §.

Ha épület volt a tüzkár elleni biztositás tárgya, a jelzálogos hitelező követelheti, hogy a biztositó fizette kártéritő összeg — szükség esetén zárgondnoki kezelés alatt – a leégett épület helyreállitására fordittassék.

865. §.

Ha az ingatlan roszabbodása a jelzálogi fedezet biztosságát veszélyezteti, a hitelező felhivhatja a tulajdonost, hogy megfelelő határidő alatt vagy javitás vagy más jelzálogi fedezet előállitása által háritsa el a veszélyt. A határidő eredménytelen elmulta után a hitelező az ingatlanból azonnal követelheti kielégitését. A kielégitő összeg kiszámitására a 846. §. második bekezdésének szabályait kell megfelelően alkalmazni.

Az ingatlan rosszabbodásával azonos hatályu az oly tartozék rosszabbodása, a melyre a jelzálog kiterjed.

866. §.

Ha harmadik személy az ingatlanra oly behatást gyakorol, a melynél fogva az ingatlan rosszabbodásától és a jelzálogi fedezet biztosságának veszélyeztetésétől lehet tartani, a jelzálogos hitelező kérheti a biróságtól, hogy tiltsa el a harmadik személyt a további behatástól.

Ha a behatás magától a tulajdonostól származik, a hitelező az ingatlanra zárlatot kérhet oly czélból, hogy a tulajdonos rendelkező jogának lehető kimélésével az ingatlan állaga sértetlenül fentartassék.

Az ingatlan rosszabbitásával azonos hatályu az oly tartozéknak a rendes gazdálkodással ellenkező elidegenitése, a melyre a jelzálogjog kiterjed.

867. §.

Semmis az oly megállapodás, a mely szerint a tulajdonos a jelzálogos hitelező irányában arra kötelezi magát, hogy az ingatlant el nem idegeniti vagy további jelzálogjogokkal nem terheli.

868. §.

Ha ugyanazért a követelésért több jelzálog (854. §.) van lekötve, mindegyik az egész követelés biztositására szolgál (egyetemleges jelzálogjog). A hitelező, tetszése szerint, mindegyik jelzálogból egészben vagy részben követelheti kielégitését.

Egyetemleges jelzálogjog nem keletkezik az által, hogy a jelzálog tulajdona utóbb hányadrészek szerint megoszlik. A jelzálogjog a hányadok szerint megoszlott jelzálogot ezentul is mint egészet terheli.

869. §.

Ha a hitelezőnek egyetemleges jelzálogjoga van, erről egyes jelzálogokra nézve lemondhat.

A hitelező az egyes jelzálogokra feloszthatja a követelés összegét ugy, hogy mindegyik csak az illető részösszeg biztositására szolgáljon.*)

870. §.

A tulajdonos jogositva van a jelzálogos hitelezőt kielégiteni, a mikor a követelés ő irányában vagy a személyi adós irányában lejárt.

871. §.

A tulajdonos a jelzálogos hitelező kielégitése fejében oly nyugtatvány átadását követelheti, a mely a jelzálogjog teljes hatályu telekkönyvi törlésének alapjául alkalmas.

Ha a jelzálogos hitelező ily nyugtatványt át nem ad, a tulajdonos fizetés helyett a kielégitő összeget birói letétbe helyezheti.

A jelzálogos hitelező részleges kielégitésének esetében a tulajdonost ugyanazok a jogok illetik meg arra a czélra, hogy a jelzálogjog a telekkönyvben az egész jelzálogról a fizetett összeg erejéig törültessék.

---

*) Az életbeléptető törvény részére fenmarad annak kijelentése, hogy: „A 868. és 869. §-ok szabályai nem érintik azokat a követeléseket, a melyek az egyetemleges jelzálogjog érvényesitéséből megtérités iránt támadhatnak; valamint a külön törvények ama rendelkezéseit sem, a melyek a hitelező jogát az egyes jelzálogok tulajdonosai és a telekkönyvi rangsorban hátrább álló jogosultak érdekében korlátolják".

872. §.

A jelzálogos hitelezőt az ingatlanból való kielégités czéljára a tulajdonos ellen jelzálogi kereset illeti meg.

A hitelező választásától függ, hogy vagy a személyi keresetet vagy a jelzálogi keresetet, előbb az egyiket vagy a másikat, avagy a kettőt egymás mellett vagy együttesen inditsa.

A jelzálogi kereset a jelzálogjog telekkönyvi előjegyzésének igazolása iránti keresettel egyesithető.

873. §.

A jelzálogi keresettel inditott pert a telekkönyvben fel lehet jegyezni. A perben hozott itéletnek teljes hatálya van az ellen is, a ki a feljegyzés utáni ranghelyen telekkönyvi jogot szerzett.

874. §.

A tulajdonost a jelzálogos hitelezővel szemben megillető kifogásokra és beszámitásra azokat a szabályokat kell alkalmazni, a melyek a 818. §. szerint az elzálogitó és a záloghitelező közötti jogviszonyra állanak.

875. §.

Az 547., 549—554. §-ok szabályai a jelzálogjogra a követelés tekintetében, valamint a tulajdonost a 874. §. szerint megillető jogosultságok tekintetében is állanak.

876. §.

A jelzálogos hitelező kielégitése az ingatlanból végrehajtás utján történik.

Semmis a követelés lejárta előtt létrejött oly megállapodás, a mely szerint a jelzálogos hitelező, ha a fizetés elmarad, kielégités czéljára az ingatlan tulajdonának átruházását követelhesse, vagy a kielégités ne végrehajtás utján történjék.

877. §.

Ha több jelzálogjog terheli az ingatlant, a kényszereladás utján befolyt vételárból az egyes jelzálogos követelések tör-

lesztése a jelzálogi bejegyzések telekkönyvi rangsora szerint történik ugy, hogy a hátrább álló követelésre az azt megelőző és jogilag fennálló követelések teljes törlesztése után kerül a sor.

Ha valamely jelzálogos hitelező a vételárból való kielégitésre számot nem tart, ez által a kielégités sorrendjében hátrább álló hitelezők mind előlépnek.

Az a jelzálogos hitelező is követelhet a vételárból kielégitést, a kinek követelése még le nem járt. Ha a követeléstől kamat nem jár, vagy ha a kamat előre van megfizetve, a 846. §. második bekezdésének szabályait kell alkalmazni.

Az első bekezdés szabálya nem érinti azokat a külön törvényeket, a melyek bizonyos természetü követelések részére a kielégités sorrendjében elsőbbséget biztositanak.

878. §.

Ha az ingatlannak kényszereladás utján befolyt vételára a jelzálogos követelések törlesztésére nem elégséges, bárminemü kamatot és visszatérő szolgáltatást csak annyiban lehet a vételárből törleszteni, a mennyiben a hátralék három évnél nem hosszabb időből való. A három évet a végrehajtási árverés foganatositásától, a csődnyitás hatályának kezdetétől, a kisajátitó jog vagy a jelzálogi kereset telekkönyvi feljegyzésétől visszafelé kell számitani. A jelzálogi kereset feljegyzése a kamat vagy visszatérő szolgáltatás törlesztését a végrehajtási árverés foganatositása, a csődnyitás hatályának kezdete vagy a kisajátitó jog telekkönyvi feljegyzése előtti négy évnél hosszabb időre nem biztositja.

879. §.

Az a költség, a melynek biztositására a jelzálogjog nincs a 858. §. második bekezdése értelmében bejegyezve, és a melyet külön törvény előnyösen fizetendőnek sem minősit, az ingatlannak kényszereladás utján befolyt vételárából csak a jelzálogos követelések és a 857. §-ban megjelölt mellékszolgáltatások után kerül törlesztésre. Ha több hitelezőnek van ily költségkövetelése, ezek törlesztése a főkövetelésre vonatkozó jelzálogi bejegyzések telekkönyvi rangsora szerint, a 877. §. első bekezdése értelmében történik.

880. §.

A követelést csak a jelzálogjoggal együtt lehet átruházni.

A követelés átruházása a jelzálogjog átruházását magában foglalja.

A jelzálogos követelés átruházásához szükséges, hogy a jelzálogos hitelező és az engedményes az átruházásban okirat kiállitásával megegyezzenek, és a jelzálogos hitelező engedje meg a jelzálogjog átruházásának telekkönyvi bekeblezését.

881. §.

Jelzálogos követelést egészben, vagy hányadrészben, vagy összeg szerint meghatározott részben lehet átruházni.

882. §.

A jelzálogos követelés megosztása esetében az ez által keletkezett részjelzálogjogok telekkönyvi rangsorának egymás közötti megállapitásához a tulajdonos hozzájárulása nem szükséges.

883. §.

A tulajdonos a volt jelzálogos hitelező elleni követelését az engedményes ellen be nem számithatja.

Az engedményessel szemben hatálytalan az a szolgáltatás, a melyet a tulajdonos a jelzálogjog átruházása után teljesitett a volt hitelező részére; valamint hatálytalan az a jogügylet is, a mely a jelzálogjog átruházása után jött létre a tulajdonos és a volt hitelező között a követelésre nézve.

884. §.

Azt a kifogást, a mely a tulajdonost a közte és a volt jelzálogos hitelező közötti jogviszonynál fogva a jelzálogjog ellen megillette, az engedményessel szemben is lehet érvényesiteni. Az 549., 551—554. §-ok szabályai erre a kifogásra nézve is állanak.

885. §.

A mikor a tulajdonos jogositva van a jelzálogos hitelezőt kielégiteni, ezt a tulajdonos beleegyeztével bármely harmadik személy is kielégitheti.

A kielégités által a jelzálogos követelés átszáll a kielégitőre.

886. §.

Ha a jelzálogos hitelező az ingatlanból kielégitést követel, más mindenki, a ki a végrehajtás által az ingatlant terhelő jogát vesztheti, jogositva van a hitelezőt kielégiteni. Ugyanez a jog megilleti a birtokost, ha a végrehajtás által elvesztheti a birtokot.

A kielégités által a jelzálogos követelés átszáll a kielégitőre.

887. §.

Ha a személyi adós elégiti ki a jelzálogos hitelezőt, a jelzálogos követelés ő reá átszáll annyiban, a mennyiben a tulajdonostól vagy ennek jogelődjétől megtéritést követelhet.

888. §.

Ha a jelzálogos hitelező a jelzálogjogról lemond, vagy ha más jognak telekkönyvi elsőbbséget enged, a személyi adós kötelezettsége megszünik annyiban, a mennyiben a lemondás vagy az előbbség engedése nélkül a 887. §. szerint a tulajdonostól vagy ennek jogelődjétől megtéritést követelhetett volna.

889. §.

A 885—887. §-ok eseteiben az, a ki a hitelezőt kielégiti, ettől oly okirat átadását követelheti, a mely a jelzálogjog átruházása telekkönyvi bekeblezésének alapjául alkalmas.

Ha a hitelező ily okiratot át nem ad, a kielégitő összeget birói letétbe lehet helyezni.

890. §.

Ha a tulajdonos, a ki a jelzálogos hitelezőt kielégiti, nem személyi adós, a jelzálogos követelés ő reá átszáll azokkal a korlátolásokkal, a melyekkel a követelés a kezesre száll át, a ki a hitelezőt kielégitette.

891. §.

Ha a tulajdonos a jelzálogos hitelezőt kielégitette, a jelzálogjog telekkönyvi törlésének kieszközlésére kötelezve nincsen. A mennyiben a hitelező a jelzálogos követelést a kielé-

gités következtében a tulajdonosra átruházta, ez a követelést másra ruházhatja át még akkor is, ha ő volt egyszersmind a személyi adós.

A tulajdonos a jelzálogos követelést átruházhatja akkor is, ha a tulajdonjogot mint jelzálogos hitelező szerezte meg.

892. §.

Ha a tulajdonos a jelzálogos követelést a 891. §-hoz képest át nem ruházta: az ingatlanra intézett végrehajtáskor és a kielégités sorrendjének megállapitásakor a kifizetett követelés biztositására a telekkönyvben bejegyzett jelzálogjog a rangsorban következő jelzálogos követelésekkel szemben hatálytalan.

893. §.

A jelzálogjog megszünik, ha az ingatlan megsemmisül, vagy megszünik a telekkönyv tárgya lenni.

A jelzálogjog megszünik akkor is, ha az azzal terhelt telekkönyvi jószágtest más telekkönyvi jószágtest kiegészitő részévé lett. A jelzálogjog átvitelét a kiegészitett telekkönyvi jószágtestre, uj jelzálogjog alapitásának kell tekinteni.

894. §.

Ha az ingatlan tulajdona a jelzálogjog szerzésekor véghatáridőhöz vagy bontó feltételhez volt kötve, ugyszintén ha a jelzálogjog bontó feltételtől függ: a jelzálogjog a véghatáridő vagy a feltétel bekövetkeztével megszünik.

895. §.

A jelzálogjog megszünik az ingatlan kényszereladása és a vételár megfizetése által, akkor is, ha a jelzálogos követelés a vételárból ki nem telik.

896. §.

A jelzálogjogot meg lehet szüntetni a kitörlés kérése által (551. §.) annak alapján, hogy a követelés megszünt vagy elévült.

A követelés részben megszünése vagy elévülése alapot szolgáltat a jelzálogjog megszüntetésére az illető összeg erejéig.

Addig, a mig a jelzálogjog telekkönyvi törlése bekövetkezett, a megszünt követelés a jelzálogjog fentartásával más követeléssel helyettesithető.

897. §.

A jelzálogos követelés érvénytelensége alapján a jelzálogjogot a kitörlés kérése által (551. §.) meg lehet szüntetni.

898. §.

Jövőbeli követelés biztositására szolgáló jelzálogjogot a kitörlés kérése által (551. §.) meg lehet szüntetni annak alapján, hogy a bejegyzéskor megjelölt jogviszonyból követelés nincsen, és maga a jogviszony is megszünt; biztositéki jelzálogjogot pedig annak alapján, hogy nincs oly követelés, a melyet a jelzálogjog biztosithatna.

899. §.

A jelzálogjogot meg lehet szüntetni a kitörlés kérése által (551. §.) annak alapján, hogy a hitelező a jelzálogjogról lemondott.

900. §.

Ha a jelzálogos hitelező ismeretlen, és ha a jelzálogjogra vonatkozó utolsó telekkkönyvi bejegyzés óta húsz év elmult, a tulajdonos felhivó eljárás utján kieszközölheti a jelzálogjog megszüntetését.

Ha a követelésre nézve a fizetés ideje a naptár szerint van meghatározva, a husz évi határidőt a fizetés napjánál előbbről nem lehet számitani.

Ha a tulajdonos a hitelező jogát az elévülés félbeszakitására alkalmas módon elismerte, a husz évi határidő csak az elismerés időpontjától számitható.

901. §.

Oly követelés jelzálogi biztositására, a mely előmutatóra szóló papirból, váltóból vagy hátirat utján átruházható más papirból származik, csak biztositéki jelzálogjog szolgálhat. Biztositéki jelzálogjognak kell ezt a jelzálogjogot tekinteni akkor is, ha a telekkönyvben nincs ilyennek megjelölve.

902. §.

A 901. §-nak megfelelő jelzálogjog esetében a biróság ügygondnokot rendelhet oly hatáskörrel, hogy a jelzálogjogra nézve a mindenkori hitelező javára, de ez elleni hatálylyal is, meghatározott rendelkezéseket tehessen, és a hitelezőt a jelzálogjog érvényesitésénél képviselje.

903. §.

Jelzálogos követelés egészben vagy hányadrészben, vagy összeg szerint meghatározott részben szintén szolgálhat jelzálogul (alzálogjog).

Telki terhet és a telekkönyvben bejegyzett haszonélvezetet egészben vagy a közösen jogosultak egész jutalékai szerint lehet jelzálogul megszerezni.

A 852., 855—858., 867—892., 894—902. §-ok szabályait az első és a második bekezdés szerinti jelzálogjog tekintetében is kell megfelelően alkalmazni.

NYOLCZADIK CZÍM.

Telki terhek.

904. §.

Telki tehernél fogva a telekkönyvben felvett ingatlanból visszatérő szolgáltatást kell teljesiteni annak részére, a kinek javára az ingatlan terhelése történt.

A telki teher más ingatlan mindenkori tulajdonosának javára is terhelheti az ingatlant.

905. §.

Telki teher megalapitása (525. §.) a 707. §. szabályainak megfelelő alkalmazásával történik.

Telki terhet csak egész telekkönyvi jószágtestre vagy társtulajdonos egész jutalékára lehet a telekkönyvben bejegyezni.

906. §.

A telki teher telekkönyvi bejegyzésében fel kell tüntetni a jogosult személyt névszerint, vagy annak az ingatlannak megje-

lölésével, a melynek tulajdonával a jogosultság egybe van kapcsolva; nemkülönben a visszatérő szolgáltatás lényegét. A telki teher közelebbi megjelölése tekintetében a bemutatott okiratra lehet hivatkozni.

Ha a visszatérő szolgáltatás vagylagosan pénzösszeg fizetéséből áll, vagy ha a telki terhet határozott pénzösszegen megválthatónak állapitották meg: a pénzösszeget a telekkönyvi bejegyzésben fel kell tüntetni.

907. §.

Ha az az ingatlan, a melynek tulajdonával a jogosultság egybe van kapcsolva, több részre oszlik, más megállapodás hiányában a telki teher az egyes részek tulajdonosainak javára fenmarad, a megosztható szolgáltatásból az egyes tulajdonosokat megillető jutalékokat a részek nagyságának arányában kell meghatározni, és a meg nem osztható szolgáltatásokra az 1212. §. szabályait kell alkalmazni. A telki teherből eredő jogot azonban csak ugy szabad gyakorolni, hogy a terhelt ingatlan tulajdonosának kötelezettsége terhesebbé ne váljék.

A felosztás következtében a telki teher megszünik arra a részre nézve, a melynek előnyére nincsen.

908. §.

Az egyes szolgáltatásokra a jelzálogi követelés kamataira vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

909. §.

Ellenkező megállapodás hiányában a terhelt ingatlan tulajdonosa a tulajdonának tartama alatt lejárt szolgáltatásokért személyesen is felel. Az ingatlan felosztása esetében az egyes részek tulajdonosait egyetemleges kötelezettség terheli.

910. §.

Az a telki teher, a mely más ingatlan mindenkori tulajdonosának javára áll fenn, ennek az ingatlannak tulajdonától el nem választható. Más telki terhet annyiban lehet más jogosultra átruházni, a mennyiben az egyes szolgáltatásokra vonatkozó követelés átruházható.

911. §.

A telki teher — a lemondáson kivül (528. §.) — megszünik: a terhelt ingatlan megsemmisülése által; az által, hogy a terhelt ingatlan megszünik a telekkönyv tárgya lenni; a véghatáridő vagy a bontó feltétel bekövetkeztével, a melyhez a tulajdon a telki teher megalapitásakor kötve volt, valamint a bontó feltétel bekövetkeztével, a melytől a telki teher függ; a terhelt ingatlannak a telki teher fentartása nélkül történt kényszereladása által; és a tulajdonnak s a jogosultságnak egy személyben egyesülése által.

A telki teher — telekkönyvi törlés nélkül is — megszünik a jogosult személy halálával vagy jogképességének megszüntével.

A 777. §. második bekezdését megfelelően kell alkalmazni.

912. §.

A telki teher megszünik az által, hogy a terhelt telek tulajdonosa megtagadja a szolgáltatást, és a jogosult személy harminczkét éven át nem követeli.

913. §.

Ha a jogosult ismeretlen, a 900. §. szabályait kell megfelelően alkalmazni.

NEGYEDIK RÉSZ.

Kötelmi jog.

Bevezető szabályok.

914. §.

Kötelem alapján a hitelező az adóstól szolgáltatást követelhet. A szolgáltatás valaminek adásában, tevésében vagy nem tevésében állhat.

915. §.

Kötelem általában szerződésből és tiltott cselekményből, egyéb tényállásból pedig csak a törvény által meghatározott esetekben ered.

ELSŐ CZÍM.

Szerződés.

ELSŐ FEJEZET.

Szerződőképesség.

916. §.

Szerződést nem köthet, sem egyéb jognyilatkozatot nem tehet, a ki öntudatlan állapotban van, vagy az akaratelhatározást kizáró elmebajban szenved (szerződőképtelen személy).

Másnak oly személyhez intézett jognyilatkozata, a kinek szerződésre való képtelensége tartós, csak abban az időpontban válik hatályossá, a melyben ennek törvényes képviselője megkapja.

917. §.

Nem önjogu csak a 918—929. §-ok értelmében köthet szerződést (korlátoltan szerződőképes).

918. §.

Kiskoru oly szerződést, mely által kizárólag jogi előnyt szerez, törvényes képviselőjének beleegyezése nélkül is köthet; egyéb szerződést rendszerint csak ennek beleegyezésével.

Kiskoru által elfogadott ajándékot azonban a törvényes képviselő, a gyámhatóság beleegyezésével az ajándékozónak visszaadhat.

919. §.

Az a kiskoru, a kinek a törvényes képviselő vagy a gyámhatóság megengedte, hogy szolgálatba álljon, a szolgálati szerződést maga kötheti meg.

Az engedély kétség esetében hasonló uj szolgálat vállalására is megadottnak tekintetik, de bármikor visszavonható.

A törvényes képviselő a kiskoru akarata ellenére is bármikor felbonthatja a szolgálati szerződést, ha a szolgálat a kiskoru egészségét, erkölcsiségét vagy jó hirnevét veszélyezteti.

920. §.

Az a kiskoru, a ki életfentartásáról maga gondoskodik, keresményéről szabadon rendelkezhetik és kötelezettséget annyiban vállalhat, a mennyiben életfentartásához szükséges.

921. §.

Az a kiskoru, a ki a gyámhatóság engedélyével önálló életpályát folytat, önállóan kötheti meg azokat a szerződéseket, a melyek ily pálya folytatásával rendszerint járnak.

Ha a kiskoru ipari vállalatot vagy kereskedelmi üzletet, bár a gyámhatóság engedélye nélkül, de tényleg önállóan folytat: az ezen vállalata vagy üzlete körében kötött szerződése érvényes, hacsak a másik fél a szerződés megkötésekor tudomással nem birt róla, hogy a kiskoru a vállalatot vagy üzletet a gyámhatóság tudta nélkül vagy tilalma ellenére folytatja.

922. §.

A kiskorunak azon jogügyletei, a melyek általa érvényesen kötött szerződés teljesitésére, megváltoztatására, vagy felbontására vonatkoznak, törvényes képviselőjének beleegyezése nélkül is érvényesek.

923. §.

Ha a kiskoru oly szerződést, melyre nézve törvényes képviselőjének beleegyezésére szorul, e nélkül köt meg: a szerződés érvénye a törvényes képviselő jóváhagyásától függ.

A másik fél felhivhatja a törvényes képviselőt, hogy megfelelő határidő alatt, mely nyolcz napnál rövidebbre nem szabható, a jóváhagyás iránt nyilatkozzék.

Ha a törvényes képviselő a határidő alatt jóváhagyását a másik féllel szemben határozottan és feltétlenül ki nem jelenti, a jóváhagyás megtagadottnak tekintetik.

A második és harmadik bekezdés megfelelően alkalmazandó, ha a másik fél kétségben van az iránt, hogy a törvényes képviselő a szerződés érvényéhez szükséges beleegyezését megadta-e vagy sem.

924. §.

Oly szerződés, a melynek érvényéhez a törvényes képviselő beleegyezése szükséges, a nélkül is érvényessé válik, ha a kiskoru azt tényleges rendelkezése alatt levő ingó vagyonából teljesiti; kivéve ha a másik fél a teljesités elfogadásakor tudta vagy felismerhette, hogy a kiskoru nincs jogositva a teljesitésre forditott vagyonnal ekként rendelkezni.

925. §.

A mig a 923. §. első bekezdése esetében a szerződés még egyik részről sincs teljesitve, a kiskoruval szerződött fél, hacsak tudomással nem birt amannak kiskoruságáról, az ott meghatározott eljárás helyett a szerződéstől elállhat.

Az elállás csak ugy hatályos, ha azt, mihelyt a kiskoruságról értesül, akár a kiskoruval, akár törvényes képviselőjével szemben haladéktalanul kijelenti; és hatálytalan, ha a törvényes képviselő vele szemben már előzőleg kijelentette, hogy a szerződést jóváhagyja.

926. §.

Felmondás, megintés és egyéb egyoldalu jognyilatkozatok, melyeket a kiskoru a 922. §. esetein kivül máshoz intéz, a törvényes képviselő beleegyezése nélkül hatálytalanok.

A másik fél visszautasithatja a kiskorunak hozzája intézett jognyilatkozatát, ha ez törvényes képviselőjének beleegyezését egyidejüleg okirattal nem igazolja.

Ha ellenvetés nélkül tudomásul veszi, a 923. §-ban foglalt szabályok irányadók.

927. §.

Egyoldalu jognyilatkozat, melyet a 922. §. esetein kivül más intéz a kiskoruhoz, rendszerint hatálytalan, a mig a törvényes képviselő meg nem kapja.

Ha a jognyilatkozatból a kiskorura kizárólag jogi előny hárul, vagy ha a törvényes képviselő beleegyezett, hogy a nyilatkozat a kiskoruhoz intéztessék, a nyilatkozat abban az időpontban válik hatályossá, a melyben a kiskoru megkapja.

928. §.

Kiskorunak oly egyoldalu jognyilatkozata, mely nincs határozott személyhez intézve, a törvényes képviselő beleegyezése nélkül hatálytalan.

929. §.

Az elmebetegség miatt gyámság alá helyezettekre, a mennyiben a 916. §. alá nem esnek, a 918., 923., 925—928. §-ok szabályai, azokra pedig, a kik elmegyengeség, pazarlás vagy iszákosság miatt vannak gyámság alá helyezve, ezenfelül a 919., 920., 921., 922., 924. §-ok szabályai is megfelelően alkalmazandók.

930. §.*)

Külföldiek szerződőképessége rendszerint saját hazájuk törvényei szerint itélendő meg. Ha azonban a hazája törvényei szerint szerződőképességgel nem biró vagy abban korlátozott külföldi belföldön oly jogügyletet köt, a melyre a jelen törvény szerint képességgel bir, ez a törvény irányadó.

931. §.*)

Külföldi biróságnak vagy hatóságnak oly határozata, mely magyar honos szerződőképességét korlátozza vagy megszünteti, belföldön hatálytalan.

---

*) E szabályok esetleg az életbeléptető törvénybe, a nemzetközi magánjog szabályai közé lesznek átviendők.

Külföldi biróságnak vagy hatóságnak oly határozata, mely külföldi honos szerződőképességét korlátozza vagy megszünteti, az illetőnek belföldön kötött jogügyletei tekintetében csak abban az esetben hatályos, ha belföldön az erre nézve fennálló szabályok szerint közzé volt téve, és ez esetben is csak annyiban, a mennyiben a szerződőképesség korlátozását a jelen törvény megengedi.

MÁSODIK FEJEZET.

A szerződések megkötése.

932. §.

A szerződés nincs megkötve, a mig a felek minden pontra nézve, mely a szerződés lényegéhez tartozik vagy valamelyik fél kikötése folytán megállapodás tárgyává teendő, megegyezésre nem jutnak.

Egyes pontok iránti előzetes megállapodások kétség esetében akkor sem kötelezők, ha irásba vannak foglalva.

933. §.

A szerződési ajánlat köti az ajánlattevőt, hacsak kötelezettségét ki nem zárta.

Szerződéskötésre irányuló oly általános felhivás, mely felismerhetően többekhez van intézve, vagy a szerződés lényegéhez tartozó pontokra nézve határozott nyilatkozatot nem tartalmaz, szerződési ajánlatnak nem tekintetik.

934. §.

Az ajánlat hatályosssá válik, mihelyt a másik fél megkapja, hacsak már előbb vagy egyidejüleg visszavonó nyilatkozat nem érkezett.

Az ajánlat hatályát veszti, ha a másik fél visszautasitja vagy kellő időben (935. §.) el nem fogadja.

935. §.

Jelenlevőnek tett ajánlatot nyomban kell elfogadni.

Távollevőnek tett ajánlathoz az ajánlattevő addig az idő-

pontig marad kötve, a melyben rendes körülmények között a válasz megérkezését várhatta.

Telefon utján tett ajánlatra a jelenlevők közötti ajánlat szabálya áll.

Ha az ajánlattevő akár jelenlevőnek, akár távollevőnek tett ajánlatában más határidőt szabott, az elfogadásnak ezen határidőn belül kell történnie.

936. §.

Elkésett elfogadás, a mennyiben a 937. §. szerint elkésése ellenére is hatályossá nem válik, uj ajánlatnak tekintetik.

Részleges vagy módositás melletti elfogadás az ajánlat visszautasitásának s egyszersmind uj ajánlatnak tekintendő.

937. §.

Ha az elfogadási nyilatkozat későn érkezik ugyan, de felismerhetően oly időben adatott fel, hogy rendes körülmények között az elfogadási határidőn belül kellett volna megérkeznie: az ajánlattevő a nyilatkozat megérkezése után haladéktalanul értesiteni köteles az elfogadót, hogy elfogadása elkésett.

Hasonlóképen az is, a ki kötelezettség kizárásával tette ajánlatát, az elfogadási nyilatkozat megérkezése után haladéktalanul értesiteni köteles az elfogadót, ha a szerződést megkötöttnek el nem ismeri.

Ha az értesités elküldésével késik, az elfogadás hatályos.

938. §.

Az elfogadási nyilatkozat meg nem történtnek tekintetik, ha megérkezése előtt vagy vele egy időben visszavonó nyilatkozat érkezik az ajánlattevőhöz.

939. §.

Az ajánlat, hacsak tartalmából vagy a czélba vett szerződés természetéből más nem következik, nem válik hatálytalanná az által, hogy elküldése után az ajánlattevő meghal, vagy szerződőképességét elveszti; de kétség esetében hatálytalanná válik, ha e körülmények valamelyike az elfogadási nyilatkozat

elküldése előtt annak személyében áll be, a kihez az ajánlat intézve van.

Az elfogadási nyilatkozat elküldése után az elfogadó személyében beálló ily körülmény az elfogadás hatályát nem érinti.

940. §.

Elfogadási nyilatkozat nem szükséges, ha az ajánlattevő arról eleve lemondott, vagy az élet felfogása szerint ilyet az adott esetben nem várhatott.

A szerződés ilyenkor meg van kötve, mihelyt a másik fél az ajánlat elfogadását bármi módon nyilvánitja.

Hogy ily esetben az ajánlat el nem fogadás által mikor veszti hatályát, az ajánlattevőnek a körülményekből felismerhető vagy feltehető akarata szerint itélendő meg.

941. §.

Az ajánlattevőnek az elfogadásról való értesitése nem szükséges, ha az ajánlatról s annak elfogadásáról külön közokiratok vétetnek fel. A szerződés ez esetben az elfogadást tartalmazó közokirat kiállitásával meg van kötve.

A 940. §. utolsó bekezdése megfelelően alkalmazandó.

942. §.

Távollevők között a szerződés, amennyiben a 932—941. §-ok szabályai szerint létrejön, azon helyen és időben tekintetik megkötöttnek, a hol s a mikor az elfogadás történt, illetőleg az elfogadási nyilatkozat elküldetett.

943. §.

Árverés esetében a szerződés, ha az árverési feltételek mást nem határoznak, az által jön létre, hogy az árverés alá bocsátott tárgyat a legtöbbet igérő javára leütik.

Az árverési igéret hatálya megszünik, ha magasabb igéret tétetik, vagy ha az árverést befejezik a nélkül, hogy a tárgyat a legtöbbet igérő javára leütötték volna.

Árlejtés esetében e szabályok megfelelően alkalmazandók.

944. §.

Ha a szerződés akár a felek kikötésénél, akár törvénynél fogva harmadik személy hozzájárulásától függ, ez hozzájárulását vagy annak megtagadását hatályosan jelentheti ki a szerződő felek bármelyikével szemben.

Az előre kijelentett hozzájárulás (beleegyezés), hacsak az alapul fekvő jogviszonyból más nem következik, a szerződés megkötéséig visszavonható. A visszavonás azzal a féllel szemben jelentendő ki, a kivel szemben a hozzájárulási nyilatkozat tétetett.

Az utólagos hozzájárulás (jóváhagyás) ellenkező kikötés hiányában visszahat a szerződés megkötésének időpontjára, de nem érinti a jóváhagyó fél saját előző rendelkezéseinek vagy az ő jogán időközben végrehajtási vagy csődeljárásban tett rendelkezéseknek hatályát.

HARMADIK FEJEZET.

A szerződések alakja.

945. §.

Szerződést rendszerint bármily alakban lehet kötni.

Ha a törvény bizonyos esetekben meghatározott alakot ir elő, a nem ebben az alakban kötött szerződés semmis.

Ugyanez áll, ha a felek tették függővé a szerződés érvényét bizonyos alak létesitésétől; kétség esetében azonban azt kell tartani, hogy az alakot csak bizonyiték előállitása végett kötötték ki.

946. §.

Ha a törvény irásbeli alakot ir elő, a szerződést tartalmazó okiratnak mind a két fél sajátkezü aláirásával vagy két tanu által előttemezett sajátkezü kézjegyével kell ellátva lennie.

Több példányban kiállitott szerződéseknél elegendő, ha mindegyik fél a másiknak szánt példányt irja vagy jegyzi alá.

Közokirat pótolja a jelen §-ban meghatározott alakot.

947. §.

Oly szerződésnél, a melylyel csak az egyik fél vállal kötelezettséget, vagy juttat a másiknak jogi előnyt, elegendő, ha ez a fél az általa sajátkezüleg aláirt vagy a 946. §. szerint alájegyzett okiratot a másik félnek átadja; ez utóbbinak aláirása nem szükséges.

A hitelező birtokában levő ily okiratról vagy adóslevélről az a vélelem áll, hogy az adós adta neki át.

948. §.

Ha a felek kötötték ki az irásbeli alakot a szerződés érvényességi kellékeül, kétség esetében a levelezés vagy táviratváltás utján létrejött megegyezés is elegendő. Mindegyik fél azonban követelheti, hogy a szerződésről saját költségén a 946. §-nak megfelelő okirat állittassék ki.

949. §.

Közokirat alakjában kötendő szerződés érvényéhez szükséges, hogy a közokirat erre jogosult és illetékes közeg által a lényeges eljárási szabályok megtartásával vétessék fel.

Az ajánlat s annak elfogadása külön közokiratba lehet foglalva.

950. §.

Azokban az esetekben, a melyekben az irásbeli vagy közokirati alakot a törvény irja elő, az okiratba fel nem vett korábbi vagy egyidejü szóbeli megállapodás hatálytalan.

Ha a felek az irásbeli vagy közokirati alakot szabadon választották, az ily szóbeli megállapodás az okirat mellett annyiban hatályos, a mennyiben annak értelmezésére szolgál, vagy a mennyiben a felek azt az okirat kiállitásakor azzal szemben is fenn akarták tartani.

951. §.

Egyoldalu jognyilatkozatokra a jelen fejezet szabályai megfelelően alkalmazandók.

NEGYEDIK FEJEZET.

A szerződések tárgya.

952. §.

A szerződés semmis, a mennyiben lehetetlen szolgáltatásra irányul.

Oly szolgáltatás lehetetlensége miatt, a melynek megtörténtéért az adós jótállott, a szerződés csak abban az esetben semmis, ha a hitelező a szerződés megkötésekor a lehetetlenséget ismerte.

953. §.

Ha a szerződés a szolgáltatás lehetetlensége miatt egészben vagy részben semmis, az a fél, a ki a lehetetlenséget a szerződés megkötésekor ismerte, vagy kellő gondosság mellett ismerhette volna, a másik félnek, hacsak ezt hasonló vétkesség nem terheli, a szerződés megkötéséből eredő kárát (1143. §.) megtériteni tartozik.

954. §.

Lehetetlen szolgáltatás iránt arra az esetre, ha lehetségessé válik, érvényesen lehet szerződni.

955. §.

Törvényes tilalomba ütköző szerződés, a mennyiben a törvény mást nem rendel, semmis.

A 953., 954. §-ok szabályai megfelelően alkalmazandók.

956. §.

Erkölcstelen tartalmu vagy a közrendbe ütköző szerződés semmis.

957. §.

Semmis különösen minden oly szerződés, mely által az egyik fél a másik fél tapasztalatlanságának, könnyelmüségének vagy szorult helyzetének felhasználásával a saját szolgáltatásának értékét aránytalanul meghaladó ellenszolgáltatást köt ki magának (uzsorás szerződés).

958. §.

Semmis az oly szerződés, mely által valaki jövőbeli vagyonának vagy e vagyon hányadrészének átruházására vagy haszonélvezetül átengedésére kötelezi magát.

959. §.

Oly szerződés, mely által valaki bizonyos iparág vagy egyéb foglalkozás folytathatásáról másnak javára végkép lemond, semmis.

Ha valaki meghatározott időre vagy meghatározott területre nézve veti magát alá hasonló korlátozásnak, a szerződés annyiban érvényes, a mennyiben a korlátozás szükségesnek mutatkozik arra, hogy a másik fél a saját iparában vagy foglalkozásában a kötelezettnek versenye által ne károsittassék.

960. §.

Játékból és fogadásból kötelezettség nem származik.

Ugyanaz áll minden oly megállapodásról, a mely által az egyik fél játékból vagy fogadásból eredő vesztesége fedezése vagy kiegyenlitése czéljából a nyerővel szemben kötelezettséget vállal.

A mit az egyik fél játék, fogadás vagy ilyenre vonatkozó megállapodás alapján a másiknak szolgáltatott, jogalap hiánya miatt vissza nem követelheti.

961. §.

Ha a vesztes a nyerővel szemben játékból vagy fogadásból eredő követelése biztositására vagy kielégitésére váltókötelezettséget vállalt, vagy neki egyéb oly kötelező okiratot adott, a melynek harmadik jóhiszemü birtokosával szemben az alapul fekvő jogviszonyból meritett kifogásnak nincs helye, a váltó vagy okirat továbbadása esetén a nyerőtől követelheti, hogy ez őt a harmadikkal szemben fennálló kötelezettsége alól mentse föl. Ugyanaz áll, ha a vesztes a nyerővel való megegyezés alapján ily tartozás biztositása vagy kielégitése czéljából harmadik személy irányában közvetlenül kötelezettséget vállalt.

E jogával csak addig élhet, a mig az elvállalt kötelezettséget nem teljesitette. Ha, mielőtt azt a harmadik személylyel szemben teljesitette, a nyerőt a felmentés kieszközlésére felhivta, a nyerőtől azon összeg megtéritését követelheti, a melyet a harmadiknak fizetni kénytelen.

962. §.

Államilag engedélyezett sorsjátékra és kisorsolásra a 960, 961. §-ok szabályai nem alkalmazandók.

963. §.

A 961. § szabályai más oly esetekben, melyekben a törvény valamely követelést birói uton nem érvényesithetőnek jelent ki, megfelelően alkalmazandók.

964. §.

Ha a szolgáltatás meghatározása a szerződés szerint az egyik félnek van fentartva, a meghatározásnak a másik félhez intézendő nyilatkozattal méltányosság szerint kell történnie.

Méltánytalan meghatározás a másik félre nem kötelező. Ez esetben, valamint akkor is, ha a meghatározásra jogosult fél azzal késik, a szolgáltatást a biróság határozza meg.

965. §.

A megigért ellenszolgáltatás terjedelmét kétség esetében az a fél határozhatja meg, a kinek az ellenszolgáltatás jár.

966. §.

A 964. §. szabályai abban az esetben, ha a szolgaltatásnak méltányosság szerinti meghatározása harmadik személyre van bizva, azzal az eltéréssel alkalmazandók, hogy a meghatározást tartalmazó nyilatkozat a felek bármelyikéhez intézendő és csak nyilvánvaló méltánytalanság esetében nem kötelező.

Ha a szolgáltatás meghatározása a harmadiknak szabad tetszésére van bizva, a szerződés hatálytalan, ha ez a meghatározással késik.

Kétség esetében azt kell tartani, hogy a szolgáltatás méltányosság szerint határozandó meg.

967. §.

Ha a 966. §. esetében a szolgáltatás meghatározására többen vannak hivatva, határozatuk érvényéhez kétség esetében egyhanguság szükséges. Összeg meghatározásánál azonban véleménykülönbség esetén az átlagos összeg irányadó.

968. §.

A szolgáltatás meghatározására hivatott harmadik személy vagy személyek határozatát tévedés, megtévesztés vagy fenyegetés miatt csak a szerződő felek valamelyike támadhatja meg. A megtámadás a másik fél ellen intézendő.

ÖTÖDIK FEJEZET

Feltétel és időhatározás.

969. §.

Halasztó (felfüggesztő) feltétel alatt kötött szerződés hatálya a feltétel teljesülésével kezdődik.

Bontó feltétel alatt kötött szerződés hatálya a feltétel teljesülésével akként szünik meg, hogy attól fogva ismét az előbbi jogállapot áll helyre.

970. §.

Ha a szerződő felek akarata oda irányul, hogy a feltételnek teljesülése esetében visszaható ereje legyen: a felek ez eset beálltával egymás irányában akként vannak jogositva és kötelezve, mintha a feltétel abban az időpontban teljesült volna, a melyre a felek akarata szerint vissza kell hatnia.

971. §.

Halasztó feltétel alatt kötött szerződés érvényének alaki és személyi kellékei a megkötés időpontja, tárgyi kellékei a feltétel teljesülésének időpontja szerint itélendők meg.

972. §.

A halasztó feltétel alatt kötelezett fél a feltétel teljesülése esetében kártéritéssel tartozik a jogosultnak, ha ennek feltételes

jogát a feltétel függőben léte alatt vétkesen meghiusitotta vagy csorbitotta. Ha veszélyezteti, a jogosult biztositást követelhet tőle.

Hasonló kártéritési és biztositási kötelezettség terheli a bontó feltétel alatt jogosult felet azzal szemben, a kinek javára a feltétel teljesülése esetében az előbbi jogállapot helyreáll.

973. §.

A ki halasztó feltétel alatt rendelkezett valamely tárgyról, annak ugyanazt a tárgyat illető későbbi rendelkezései, a mennyiben a fetételtől függő jogi hatást meghiusitanák vagy csorbitanák, a feltétel teljesülése esetében hatálytalanok.

Ugyanaz áll bontó feltétel esetében azon fél rendelkezéseiről, a kinek joga a feltétel teljesülésével megszünik.

Végrehajtási vagy csődeljárásban az illető fél rovására tett rendelkezések annak saját rendelkezéseivel egyenlő tekintet alá esnek.

A 629—632. §-oknak a jóhiszemü szerzőt védő szabályai megfelelően alkalmazandók.

974. §.

A feltétel teljesültnek tekintendő, ha teljesülését az a fél, a kinek ez kárára van, rosszhiszemüen megakadályozza.

975. §.

Ha a szerződés megkötésekor a halasztó feltétel már teljesült, vagy a bontó feltétel már meghiusult, a szerződés feltétlennek tekintendő; ha ugyanakkor a halasztó feltétel már meghiusult, vagy a bontó feltétel már teljesült, a szerződés hatálytalan.

A mig nincs tudva az eredmény, a jog veszélyeztetése miatt követelhető biztositásra nézve a 972. §. szabályai irányadók.

976. §.

Ha a szerződő felek valamelyikének oly cselekménye van feltételül kikötve, a melynél közömbös, hogy ki viszi véghez, kétség esetében az illető fél örökösei is véghez vihetik.

A feltétel teljesitése nem követelhető.

977. §.

Érthetetlen, ellenmondó, tilos vagy erkölcstelen feltétel alatt létrejött szerződés semmis.

978. §.

Ha a szerződés által megállapitott jogviszony hatálya kezdő- vagy véghatáridőhöz van kötve, a 969., 971—973. §-ok szabályai megfelelően alkalmazandók.

979. §.

Feltételhez vagy időhatárhoz kötött egyoldalu jognyilatkozatokra a jelen fejezet szabályai megfelelően alkalmazandók.

HATODIK FEJEZET.

Jognyilatkozatok értelmezése. A szerződéskötés hiányai.

980. §.

Szerződés értelmezésénél nem a használt kifejezések betü szerinti értelme, hanem a szerződő felek akarata irányadó.

Kétség esetében a szerződésnek az az értelem tulajdonitandó, a mely a jogviszony természetének s az élet felfogásának inkább felel meg.

981. §.

Szerződési ajánlat abban az értelemben veendő és válik hatályossá, a mint azt annak a félnek, a kihez intézve van, a fenforgó körülmények józan méltatása mellett az élet felfogása szerint értenie kellett. Ugyanez áll megfelelően az elfogadási nyilatkozatról.

A nyilatkozat szerzője a tévedésre vonatkozó szabályok szerint megtámadhatja nyilatkozatát, ha maga más értelemben vette.

982. §.

Szerződés nem jön létre, ha a felek szerződési nyilatkozatai nem egyezők, vagy ha valamelyik félnek kétértelmü nyilatkozatát mindegyik fél más-más értelemben vette.

A kölcsönös félreértés folytán megkötöttnek vélt szerződés azonban hatályossá válik, ha a félreértés felismerése után az egyik fél a másiknak felfogásához azonnal hozzájárul.

983. §.

A 982. §. első bekezdése esetében a szerződési nyilatkozatok bármely pontjára vonatkozó eltérés vagy félreértés kizárja a szerződés létrejöttét, kivéve ha a körülményekből megállapitható, hogy a felek a szerződést ama pont nélkül is megkötötték volna. Ez utóbbi esetben az elintézetlen pontra nézve megegyezés hiányában a biróság dönt.

984. §.

A szerződési nyilatkozat érvényét vele ellenkező titkos fentartás nem érinti.

985. §.

Oly szerződés, a melyet a felek szinleg kötnek, semmis. Ha a szinlelt szerződés más jogügyletet palástol, ennek érvénye a reája vonatkozó szabályok szerint itélendő meg.

A szinleges szerződésre lépő felek egyetemlegesen felelősek azért a kárért, a melyet harmadik személy vétlenül az által szenved, hogy a szerződés érvényében bizik. A kártérités mértékére nézve az 1143. §. szabálya irányadó.

986. §.

Nem komolyan tett szerződési nyilatkozat, a mely abban a feltevésben tétetett, hogy nem komoly voltát a másik fél fel fogja ismerni, semmis, ha ez azt felismerte; ellenkező esetben a tévedésre vonatkozó szabályok szerint megtámadható.

987. §.

A ki a szerződés megkötésénél lényeges tévedésben volt, az megtámadhatja szerződési nyilatkozatát, ha tévedését a másik fél okozta, vagy felismerhette, vagy ha a másik félre a szerződésből ingyenes előny vagy aránytalan nyereség háramolnék.

988. §.

Lényeges a tévedés, ha a szerződés minőségére, tárgyára vagy tartalmának egyéb oly részére vonatkozik, a melyet a közfelfogás hasonló szerződésnél jelentékenynek tekint, kivéve ha bebizonyul, hogy az az adott esetben a tévedő akaratelhatározására befolyással nem volt.

Egyéb körülmény iránti tévedés lényegesnek csak akkor tekintetik, ha a másik fél felismerhette, hogy az az adott esetben a tévedőnek akaratelhatározására döntő befolyással van.

989. §.

Tévedés miatt a szerződési nyilatkozat csak ugy támadható meg, ha a tévedő a tévedés felismerése után a másik felet ebbeli szándékáról haladéktalanul értesiti.

Ha a másik fél távol van, az értesités elküldése a jogfentartáshoz elegendő.

Az értesités elmaradhat, ha a másik fél a tévedést a szerződés megkötésekor ismerte.

990. §.

Ha távirat vagy szóbeli üzenet utján tett szerződési nyilatkozat elferditve közöltetik a czimzettel, küldője azt a tévedésre vonatkozó szabályok szerint megtámadhatja.

A másik fél, ha ő kivánta a távirati közlést, vagy ő választotta az üzenetvivő személyt, olyannak tekintetik, mint a ki a tévedést okozta.

991. §.

Az a fél, a kit a másik csalárd megtévesztés vagy jogellenes fenyegetés által birt rá a szerződés megkötésére, megtámadhatja szerződési nyilatkozatát.

Harmadik személy által elkövetett ily cselekmény csak ugy szolgálhat alapul a megtámadásra, ha a másik fél a szerződés megkötésekor tudott e cselekményről vagy kellő figyelem mellett tudhatott volna róla, vagy ha a szerződés révén a sértett fél kárával ingyenes előnyben vagy aránytalan nyereségben részesülne.

992. §.

A 991. §. eseteiben a sértettől függ, hogy a szerződés megtámadása helyett a sértőtől kártéritést akar-e követelni.

Kártéritést követelhet a szerződés megtámadása mellett is, ha a megtámadás a kár elháritására elégtelen.

993. §.

Valahányszor a 986., 987., 990., 991. §-ok szerint oly féllel szemben van helye a megtámadásnak, a kit vétkesség vagy a tévedés okozása nem terhel, a megtámadó, bár maga is vétlen, a másik félnek a szerződés megkötéséből eredő kárát megtériteni köteles.

Ha a megtámadott vétkesen járt el a szerződés megkötésénél, ő köteles a vétlen megtámadónak a szerződés megkötéséből eredő kárát megtériteni.

Kölcsönös vétkesség esetében az a fél tartozik a másiknak aránylagos kártéritéssel, a kinek vétkessége sulyosabb.

994. §.

A jelen fejezetnek a szerződési nyilatkozatokról szóló szabályai, a mennyiben a törvény mást nem rendel, egyéb jognyilatkozatokra is megfelelően alkalmazandók azzal, hogy másik fél alatt (986—991., 993. §-ok) azt a felet kell érteni, a kihez a nyilatkozat intézve van, vagy ha nincs határozott személyhez intézve, azt, a ki a nyilatkozatból közvetlen jogi előnyt szerez.

995. §.

Családjogi jognyilatkozatok lényeges tévedés miatt megtámadhatók a 987. §-ban meghatározott további előfeltételek nélkül; csalárd megtévesztés és jogellenes fenyegetés miatt megtámadhatók arra való tekintet nélkül, hogy e cselekményeket ki követte el.

HETEDIK FEJEZET.

Semmisség és megtámadhatóság.

996. §.

Semmis szerződés nem válik érvényessé az által, hogy a semmisség oka később megszünik.

997. §.

Ha a felek a semmisség okának megszünte után a semmis szerződést megerősitik, egymás irányában kétség esetében akként vannak jogositva és kötelezve, mintha a szerződés kezdettől fogva érvényes lett volna.

Harmadik személylyel szemben a megerősitésnek nincs visszaható ereje.

A szerződésre előirt alak ismétlése nem szükséges.

998. §.

Oly semmis szerződés, a mely valamely más jogügylet érvényességi kellékeinek megfelel, mint ilyen hatályban marad, ha ez a felek feltehető szándékának megfelel.

999. §.

Megtámadható szerződési nyilatkozat a megtámadás folytán visszahatólag hatályát veszti.

1000. §.

Ha a megtámadható jognyilatkozat vagyontárgy iránti rendelkezést tartalmaz, vagy ha a jognyilatkozattal vállalt kötelezettség már teljesitve van: a megtámadásnak egy évi határidőn belül keresettel kell történnie.

E határidő tévedés és megtévesztés esetében a tévedés felfedezésének, fenyegetés esetében a kényszerhelyzet megszüntének időpontjától számitandó.

A kereset a másik fél ellen, és ha a megtámadás által harmadik személy is van érdekelve, az utóbbi ellen is, egyol-

dalu jognyilatkozat megtámadása esetében pedig a 994. §-ban meghatározott személy ellen inditandó.

1001. §.

Megtámadó kereset tévedés alapján többé nem inditható, ha a rendelkezést tartalmazó jognyilatkozat hatályossá válta vagy az elvállalt kötelezettség teljesitése óta már tiz év telt el.

Megtévesztés és fenyegetés alapján ily kereset többé nem inditható, ha az ez alapon támasztható kártéritési kereset már elévült.

1002. §.

A megtámadható jognyilatkozatból származtatott követeléssel szemben a megtámadás kifogás utján bármikor érvényesithető, ha a megtámadásra jogosult fél a másikat ebbeli szándékáról tévedés esetében a 989. §-nak megfelelően, megtévesztés vagy fenyegetés esetében pedig az 1000. §-ban meghatárorozott határidő alatt értesitette.

Az értesités elmaradhat azzal a féllel szemben, a ki a megtévesztést vagy fenyegetést elkövette, vagy a szerződés megkötésekor tudott róla.

1003. §.

A megtámadás hatálya nem terjed ki oly harmadik személyre, a ki a megtámadható jognyilatkozat alapján a másik félnek jutott tárgyon visszteher ellenében jóhiszemben további jogot szerzett.

1004. §.

A megtámadási jog megszünik, ha a jogosult róla lemond, vagy jogának tudatában a megtámadható jognyilatkozatot megerősiti.

A megerősités hatálya nem függ a szerződésre előirt alak megtartásától.

1005. §.

Részleges semmisség vagy megtámadás esetében a 983. §. szabályai megfelelően alkalmazandók.

NYOLCZADIK FEJEZET.

Képviselet.

1006. §.

Oly szerződés alapján, melyet valaki mint másnak képviselője ennek nevében képviseleti jogának határai között köt, a képviselt van jogositva és kötelezve.

A képviselői minőség külön kiemelése nem szükséges, ha az a körülményekből felismerhető.

1007. §.

A képviselőnek a szerződés megkötésénél elkövetett vétkességeért a képviselt a másik félnek felelős.

1008. §.

A ki a szerződés megkötésénél nem teszi felismerhetővé, hogy más nevében, vagy hogy kinek a nevében jár el, a szerződés alapján személyesen van jogositva és kötelezve.

Ha azonban a szerződést képviseltje nevében akarta vagy tartozott megkötni, az annak alapján a másik fél ellen támasztható követelés a képviselőnek a képviselthez való viszonyában s az előbbinek hitelezőivel szemben engedményezés nélkül is a képviselt fél követelésének tekintendő.

1009. §.

Szerződőképességében korlátozott személy mint másnak képviselője hatályosan köthet szerződést.

1010. §.

Az a kérdés, hogy a képviselő által kötött szerződés hatálya a szerződési akaratnak a 985—987., 991. §-okban emlitett hiányai, vagy valamely körülmény tudása vagy vétkes nem tudása által mennyiben van érintve, rendszerint a képviselő személye szerint, meghatalmazáson alapuló képviseletnél azonban, a mennyiben a képviselt (meghatalmazó) a szerződés megkötésébe utasitásadás által befolyt, az utóbbinak személye szerint birálandó el.

1011. §.

A képviselő nem köthet képviseltje nevében szerződést önmagával saját személyében, vagy önmagával, mint egyuttal egy harmadik személy képviselőjével, hacsak erre külön fel nincs hatalmazva.

Kötelezettség teljesitéséhez ily felhatalmazásra nincs szüksége.

1012. §.

Képviselő által tett egyoldalu jognyilatkozatokra, a menynyiben a törvény mást nem rendel, az 1006—1011. §-ok szabályai megfelelően alkalmazandók.

1013. §.

A meghatalmazás érvényéhez, a mennyiben a törvény mást nem rendel, a meghatalmazónak bármily alakban tett nyilatkozata elegendő.

A nyilatkozat akár a meghatalmazandóhoz, akár ahhoz a harmadik személyhez intézhető, a kivel szemben a meghatalmazó képviseltetni akarja magát.

1014. §.

A meghatalmazás terjedelmét a meghatalmazónak ez iránti nyilatkozata, ennek hiányában a meghatalmazásnak alapul szolgáló jogviszony határozza meg.

1015. §.

A meghatalmazásnak a 985—987., 991. §-ok szerinti semmissége vagy megtámadhatósága a meghatalmazott által harmadik személylyel kötött szerződés semmisségét vagy megtámadhatóságát csak azon előfeltételek fenforgása esetében vonja maga után, a melyek mellett a harmadikkal kötött szerződés, ha azt a meghatalmazó személyesen kötötte volna meg, az idézett §-ok szerint semmis vagy megtámadható volna.

Ugyanez áll megfelelően azokra az egyoldalu jognyilatkozatokra nézve, a melyeket a meghatalmazott harmadik személyhez vagy harmadik a meghatalmazotthoz intéz.

1016. §.

Megintés, felmondás és egyéb egyoldalu jognyilatkozat, melyet a meghatalmazott harmadik személyhez intéz, hatálytalan, ha meghatalmazását okirattal nem igazolja s a harmadik a nyilatkozatot ez okból haladéktalanul visszautasitja.

A nyilatkozat nem utasitható vissza, ha a meghatalmazó a harmadikat a meghatalmazásról értesitette.

1017. §.

A meghatalmazás bármikor visszavonható, hacsak az alapul fekvő jogviszonyból más nem következik. E jogviszony határoz arra nézve, hogy a meghatalmazás egyéb okokból mennyiben szünik meg.

A visszavonás abban az időpontban válik hatályossá, a melyben a meghatalmazott a visszavonó nyilatkozatot megkapja; egyéb megszüntető tény, a mennyiben nem a meghatalmazott saját személyében állott be, abban az időpontban, a melyben tudomására jut.

Oly harmadik személyre nézve, a ki korábban értesül a meghatalmazás megszünéséről, saját értesülésének időpontja határoz.

1018. §.

Ha a meghatalmazás közhirré volt téve, megszünése is közhirré teendő.

Harmadik személy, a kit a meghatalmazó a meghatalmazásról külön értesitett, megszünéséről is külön értesitendő. Ugyanaz áll arról a harmadik személyről, a kiről a meghatalmazó tudja, hogy a meghatalmazás alapján a meghatalmazottal jogügyleti összeköttetésben áll.

1019. §.

A meghatalmazó, a ki az 1018. §. ellenére a meghatalmazás megszünésének közhirré tételét elmulasztja, arra harmadik személylyel szemben csak ugy hivatkozhatik, ha a harmadiknak, mikor a volt meghatalmazottal jogügyletbe bocsátkozott, a meghatalmazás megszüntéről tudomása volt, vagy kellő figyelem mellett lehetett volna.

Ugyanaz áll a külön értesitendő harmadik személyre nézve, az értesités elmulasztása esetében.

1020. §.

A meghatalmazásról kiállitott okiratot (meghatalmazványt) a meghatalmazott a meghatalmazás megszüntével visszaadni, vagy birói letétbe helyezni köteles.

1021. §.

A meghatalmazó a meghatalmazványt hatálytalanithatja az által, hogy hatályvesztettségét hivatalos hirdetmény utján közzététeti.

A hirdetmény kibocsátását akár a saját lakóhelye szerint illetékes járásbiróságnál, akár annál a járásbiróságnál kérheti, a mely a meghatalmazvány visszaadása iránti perre nézve helyileg illetékes volna.

A közzététel módjára a hirdetményi idézés esetében követendő szabályok irányadók.

1022. §.

Az 1021. §. szerint kibocsátott hirdetmény hatálya a hivatalos hirlapban első izben való megjelenését követő tizenötödik nap elteltével kezdődik.

Oly harmadik személylyel szemben, a ki az előtte felmutatott meghatalmazvány alapján ezen időpont előtt bocsátkozott a volt meghatalmazottal jogügyletbe, a meghatalmazó a meghatalmazás megszüntére csak az 1019. §. korlátai között hivatkozhatik.

A hirdetmény hatálytalan, ha a meghatalmazó nem volt jogositva a meghatalmazás visszavonására.

1023. §.

Oly szerződés, melyet valaki más nevében képviseleti jog nélkül köt, a képviseltre csak jóváhagyás által válik hatályossá.

A 923. §. második, harmadik és negyedik bekezdésének s a 925. §-nak szabályai megfelelően alkalmazandók.

1024. §.

Ha a képviselt a nevében kötött szerződés jóváhagyását megtagadja, a másik fél a képviselőként eljárt személytől, hacsak ez a

képviseletre való jogosultságát nem igazolja: saját választása szerint vagy a szerződés teljesitését vagy nemteljesités miatt kártéritést, — ha azonban a más nevében eljárt személy tévedésből a képviseletre jogosultnak vélte magát s a másik félre a szerződésből ingyenes előny vagy aránytalan nyereség háramlanék: csak a szerződés megkötéséből eredő kára megtéritését követelheti.

A képviselőként eljárt személy nem felelős, ha a másik fél a képviseleti jog hiányát a szerződés megkötésekor ismerte, vagy kellő gondosság mellett felismerhette volna. Nem felelős akkor sem, ha abban az időben szerződőképességében korlátozva volt, kivéve, ha törvényes képviselőjének beleegyezésével járt el.

1025. §.

Egyoldalu jognyilatkozat, melyet valaki más nevében képviseleti jogosultság nélkül tesz, vagy harmadik személy a jogosulatlan képviselőhöz intéz, hatálytalan.

Ha a máshoz intézett nyilatkozat tétele és tudomásul vétele egyetértőleg történt, az 1023. és 1024. §-ok szabályai megfelelően alkalmazandók.

1026. §.

Nem jogosult személynek valamely tárgy iránti rendelkezése hatályossá válik, ha a jogosult személy a rendelkezést jóváhagyja. A jóváhagyás a 944. §. harmadik bekezdésének korlátai között visszahat a rendelkezés időpontjára.

Hatályossá válik a rendelkezés akkor is, ha a rendelkező a tárgyat vagy a rendelkezési jogot utóbb megszerzi. Ezekben az esetekben, ha egymással ellenkező több rendelkezés történt, csak a korábbi válik hatályossá.

KILENCZEDIK FEJEZET.

Harmadik személy javára kötött szerződés.

1027. §.

Oly szerződés alapján, a mely által az egyik fél a másikkal (az igéretvevővel) szemben harmadik személy javára teljesitendő szolgáltatásra kötelezi magát, a kedvezményezett

harmadik személy közvetlenül van jogositva, ha ez a szerződő felek kifejezett vagy felteendő szándékának megfelel.

1028. §.

A feleknek az 1027. §-ban emlitett szándéka vélelmezendő, ha az igéretvevő felismerhetően abból a czélból köti ki a szolgáltatást a harmadik személy részére, hogy róla gondoskodjék; igy különösen, ha életbiztositási, életjáradéki vagy ellátási szerződést köt az érdekében, ha a kikötött szolgáltatás által őt majdani örökségére nézve akarja kielégiteni, vagy ha valamely dolog vagy vállalat elidegenitésével kapcsolatosan a harmadik irányában fennálló oly kötelezettségének teljesitését igérteti meg az átvevővel, a melynek teljesitésére ő maga az elidegenités folytán képtelenné vált.

1029. §.

Az igéretvevő, a mennyiben a kedvezményezettel szemben fennálló viszonyából más nem következik, a kedvezményezettnek szerzett jogról mindaddig maga rendelkezhetik, mig ezt a javára kötött szerződésről nem értesiti.

Azonnal követelhető szolgáltatás kikötése esetében rendelkezési joga az értesitéssel megszünik, hacsak a szerződés vagy értesités tartalma szerint továbbra is fenn nincs tartva.

1030. §.

Ha a szolgáltatás feltételtől függ, vagy követelhetése határidőhöz van kötve: az igéretvevőt a rendelkezési jog kétség esetében a feltétel teljesüléséig vagy a határidő bekövetkezéséig illeti, hacsak a kedvezményezettel szemben már előbb le nem mond róla.

Az igéretvevő rendelkezési jogáról lemondottnak tekintendő, ha a kötelezett által kiállitott kötvényt, járadéklevelet vagy a jogosult fél igazolására szolgáló egyéb okiratot a kedvezményezettnek átadja, vagy ha egyéb magaviseletével a kedvezményezettben azt a hitet kelti, hogy a szolgáltatásra bizton számithat.

1031. §.

Rendelkezési joga alapján az igéretvevő a harmadik személy javára kötött szerződést a másik szerződő féllel egyetértőleg ismét megszüntetheti vagy megváltoztathatja.

Ha a másik félre közömbös, hogy a szolgáltatás kinek jut: hozzája intézett nyilatkozattal egyoldaluan jelölhet ki más kedvezményezettet.

Egyoldaluan jelölheti ki a kedvezményezettet akkor is, ha a szerződés megkötésekor annak személyét egyénileg nem határozták meg. Ez esetben a kijelölés végintézkedés által is történhetik.

1032. §.

A kötelezett féllel szemben az igéretvevőnek a kedvezményezett sérelmével rendelkezési jogosultság nélkül véghez vitt jogügyletei is hatályosak, kivéve ha a kötelezett a jogügylet létesitésekor az igéretvevő rendelkezési jogának hiányáról tudomással birt, vagy kellő gondosság mellett birhatott volna.

1033. §.

Az igéretvevő rendelkezési joga le nem foglalható, és hacsak a szerződés mást nem határoz, örökösére át nem száll.

1034. §.

A mig az igéretvevő rendelkezési joga fennáll, csak ő követelhet a kedvezményezett érdekében teljesitést vagy biztositást.

Rendelkezési jogának megszünte után is követelheti, hogy az adós a kedvezményezett javára teljesitse kötelezettségét, keresete azonban megszünik, mihelyt a kedvezményezett maga érvényesiti jogát.

1035. §.

A szerződésből folyó kifogásokat a kötelezett a kedvezményezett ellen is felhozhatja.

Oly kifogásokat, a melyek az igéretvevőhöz való egyéb jogviszonyából erednek, a kedvezményezettel szemben fel nem hozhat.

1036. §.

Tévedés, megtévesztés vagy fenyegetés miatt a szerződő felek a harmadik javára kötött szerződést egymással szemben az általános szabályok szerint támadhatják meg.

A megtámadás folytán a kedvezményezettnek joga is megszünik; de ha a megtámadó fél oly időben gyakorolja ebbeli jogát, a mikor az igéretvevő rendelkezési joga már megszünt, a kedvezményezettnek tartozik megtériteni azt a kárát, a melyet az által szenvedett, hogy a szerződés hatályában megbizott. A kártérités mértékére nézve az 1143. §. irányadó.

1037. §.

A mennyiben a szerződés megtámadhatása a 986—988., 990., 991. §-ok szerint a másik fél vétkességétől függ, a kötelezett a szerződést a kedvezményezettel szemben abban az esetben is megtámadhatja, ha ezt terheli vétkesség.

Az igéretvevő a szerződést annyiban, a mennyiben az a kedvezményezett javára szóló intézkedést tartalmaz, ezzel szemben is megtámadhatja, ha a megtámadásnak a 986—988., 990., 991. §-okban meghatározott előfeltételei a kedvezményezetthez való viszonyában forognak fenn. Megtámadás esetében a kedvezményezettnek szerzett jog az igéretvevő saját rendelkezése alá esik vissza.

1038. §.

Rendelkezési jogának megszünte után az igéretvevő a kötelezett fél mulasztása miatt csak a kedvezményezettel egyetértőleg állhat el a szerződéstől.

Ha a harmadik javára kikötött szolgáltatás csak járuléka oly főkötelezettségnek, a melyet a kötelezett fél az igéretvevő irányában tartozik teljesiteni, kétség esetében a harmadiknak joga is megszünik, ha a szerződés valamelyik szerződő fél elállása folytán a főkötelezettség tekintetében hatályát veszti.

1039. §.

Ha a kedvezményezett a neki szerzett jogot visszautasitja, ugy tekintetik, mintha meg sem szerezte volna.

Ez esetben az igéretvevő, hacsak a szerződés tartalmából vagy a jogviszony természetéből más nem következik, más kedvezményezettet jelölhet ki, vagy a kikötött szolgáltatást a maga javára követelheti.

TIZEDIK FEJEZET.

Szerződést megerősitő mellékkikötések.

a) Foglaló.

1040. §.

A foglaló kétség esetében csak a szerződés megkötése jeléül szolgál, nem bánatpénzül.

1041. §.

A szerződés teljesitésekor a foglaló betudandó annak a félnek a szolgáltatásába, a ki adta, vagy ha erre nem alkalmas, visszaadandó.

Visszajár a foglaló akkor is, ha a felek a szerződést megszüntetik, vagy ha a teljesités mindkét fél hibájából, vagy oly okból, a melyért egyik fél sem felelős, lehetetlenné válik.

1042. §.

Ha a szerződés megszünését vagy a teljesités lehetetlenségét az egyik fél vétkessége okozta, a vétkes fél a vétlen javára az adott foglalót elveszti, a kapottat kétszeresen tartozik visszatériteni.

A vétlen fél e mellett a foglalót meghaladó kárának megtéritését is követelheti.

b) Szerződési birság (kötbér).

1043. §.

Oly kikötés, a mely szerint az adós birságot (kötbért) kötelez a hitelezőnek arra az esetre, ha kötelezettségét nem vagy nem kellően teljesiti, csak ugy hatályos, ha okiratba van foglalva.

A birság akár pénzösszegben, akár egyéb szolgáltatásban állhat.

1044. §.

A kikötött birság, ha a főkötelezettség valaminek tevésében áll, az adós késedelmével, ha pedig valaminek nem tevésében áll, az abbanhagyandó cselekmény véghezvitelével jár le.

1045. §.

Ha a birság a főkötelezettség nem teljesitése esetére van kikötve, a hitelezőtől függ, hogy a főkötelezettség teljesitését vagy e helyett a lejárt birságot akarja-e követelni.

A birság követelése esetében a főkötelezettség teljesitését többé nem követelheti; ellenben az utóbbinak követelése a birsághoz való jogát még nem szünteti meg.

1046. §.

Ha a birság a főkötelezettség nem kellő teljesitése esetére van kikötve, a hitelező a lejárt birságon felül a teljesitést is követelheti; de a teljesités elfogadása után a birságot csak akkor, ha ehhez való jogát az elfogadáskor fentartotta, vagy ha a teljesités hiányos volta csak utólag tünt ki.

1047. §.

Az 1045., 1046. §-ok eseteiben a hitelező, ha a főkötelezettség nem teljesitése vagy nem kellő teljesitése miatt kártéritéshez van joga, kárként a birság összegét követelheti. További kár követelése nincs kizárva.

Ha a birság nem pénzbeli szolgáltatásban áll, azonfelül kártérités nem követelhető.

1048. §.

Pénztartozás nem pontos fizetése esetére kötelezett birság birói uton nem érvényesithető nagyobb összeg erejéig, mint a mennyit a birói uton érvényesithető legmagasabb kamat a késedelem idejére számitva kitesz. A kikötött vagy törvénynél fogva járó kamat ez összegbe betudandó.

A fizetési késedelem által bebizonyithatóan szenvedett magasabb kár követelése nincs kizárva.

1049. §.

Tulmagas birság az adós kérelmére a biróság által méltányosság szerint mérséklendő.

A méltányos összeg meghatározásánál a hitelezőnek nemcsak vagyoni, hanem a teljesités körül fenforgó minden egyéb jogosult érdeke is számba veendő.

Mérséklésnek nincs helye, ha az adós a hitelező megkárositására vagy nyerészkedésre irányuló szándékból szegte meg kötelezettségét.

Önként megfizetett birság utólagos mérséklése nem követelhető.

1050. §.

Az 1049. §. szabályai az 1043. §. esetén kivül is alkalmazandók, ha valaki valamely cselekmény véghezvitele vagy véghez nem vitele esetére birságot kötelezett.

1051. §.

A birság kikötése hatálytalan, ha birói uton nem érvényesithető követelés biztositását czélozza.

1052. §.

Ha a birság lejártának szempontjából vitás, hogy az adós teljesitette-e kötelezettségét, az adóst terheli e tekintetben a bizonyitás, kivéve ha kötelezettsége valaminek nem tevésében áll.

c) Jogvesztés kikötése.

1053. §.

Ha ki van kötve, hogy az adós kötelezettsége nem teljesitése vagy nem kellő teljesitése esetében a szerződésből folyó jogait elveszti: a hitelező ezen eset beálltával a szerződéstől elállhat.

1054. §.

Az a kikötés, hogy a hitelező az 1053. §. esetében ne legyen köteles az adósnak visszatériteni a szerződés alapján tőle már felvett szolgáltatásokat, csak ugy hatályos, ha okiratba van foglalva.

A kikötött joghátrány a szerződési birságra nézve fennálló szabályok szerint biróilag mérsékelhető.

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Elállás.

1055. §.

A ki a szerződés megkötésekor fentartotta magának az elállhatás jogát, a másik félhez intézett nyilatkozattal felbonthatja a szerződést.

1056. §.

Az elállás folytán a szerződő felek egymás irányában a szerződés előtti állapot helyreállitására vannak kötelezve.

Ehhez képest mindegyik fél köteles a másiknak visszatériteni, a mit a szerződés alapján tőle kapott, és kiadni vagy megtériteni azokat a hasznokat, a melyeket a kapott tárgyból időközben huzott, vagy kellő gondossággal huzhatott volna.

Pénzösszeg után a felvétel napjától kamat, szolgálatokért és dolog használatáért illő dij jár.

1057. §.

Az a fél, a ki az 1056. §. szerint valamely tárgy visszaszolgáltatására van kötelezve, az arra forditott költségeinek megtéritését a 670—677. §-ok szerint követelheti.

Viszont, ha a tárgy időközben az ő hibájából rosszabbodott vagy elpusztult vagy neki felrovandó egyéb okból vissza nem adható, a másik félnek kártéritéssel tartozik.

1058. §.

A feleknek az elállásból folyó kötelezettségei egyidejüen, a viszonos szolgáltatásokra vonatkozó szabályok (1158., 1160. §-ok) szerint teljesitendők.

1059. §.

Elállásnak nincs helye:

1. ha az a tárgy, a melyet az elállásra jogosult félnek vissza kellene adnia, az elállás kijelentése előtt a másik fél hibáján kivül egészben vagy tetemes részben elpusztult vagy lényegesen rosszabbodott vagy feldolgozás által átalakittatott;

2. ha az elállásra jogosult fél ezt a tárgyat visszaszerez-

hetetlenül elidegenitette vagy harmadik személynek meg nem szüntethető jogával terhelte, vagy ha a tárgynak ily elidegenitése vagy terhelése az elállásra jogosult fél ellen folyamatba tett végrehajtási vagy csődeljárásban következett be.

1060. §.

Az elállás joga megszünik, ha a jogosult azt a kikötött időben vagy ilyennek hiányában a szerződés megkötésétől számitott harmincz nap alatt nem gyakorolja.

Ha az elállási jog megállapodás szerint a szerződés teljesitése előtt gyakorlandó, az megszünik, mihelyt az elállásra jogosult a teljesitést megkezdi, vagy a másik féltől a teljesitést követeli vagy — bárcsak részben is — elfogadja.

1061. §.

A kijelentett elállás hatálytalanná válik, ha az elálló fél az elállásból folyó visszatéritési kötelezettségére nézve késedelembe esik és mulasztását a másik fél által kitüzött megfelelő határidő alatt nem teszi jóvá.

1062. §.

Ha egyik vagy másik részen több érdekelt van, az elállás jogát csak valamennyi jogosult együttvéve és csak valamennyi ellenféllel szemben gyakorolhatja.

A jog megszünik minden jogosultra nézve, ha egyikükre nézve mgszünt.

1063. §.

A ki a szerződés megkötésekor bánatpénzt igért vagy adott, annak megfizetése, illetőleg elvesztése mellett a szerződéstől elállhat.

Az elállás hatálytalan, ha az igért bánatpénz egyidejüleg vagy már előbb le nem fizettetett s a másik fél az elállási nyilatkozatot ez okból haladéktalanul visszautasitja.

Az előre adott bánatpénz esetleges betudására vagy visszaadására nézve az 1041. §. szabályai irányadók.

1064. §.

Ha ki van kötve, hogy az egyik fél elállhat a szerződéstől, ha a másik nem teljesiti kötelezettségét: az előbbinek elállási nyilatkozatával szemben az utóbbinak kell bizonyitania, hogy kötelezettségét teljesitette, kivéve ha az valaminek nem tevésében áll.

Az elállás hatálytalan, ha a másik fél a tartozást beszámitás által kiegyenlithette s az elállás után haladéktalanul kijelenti, hogy beszámitási jogával él.

Egyébként a jelen §. esetében a törvényes elállási jogra vonatkozó szabályok irányadók.

1065. §.

A törvényből folyó elállási jogra az 1055—1059., 1061., 1062., 1064. §-ok szabályai a következő eltérésekkel (1066—1069. §-ok) alkalmazandók.

1066. §.

Az 1059. §. esetében az elállási jog gyakorlását nem zárja ki az a körülmény, hogy a tárgy, a melyet az elállásra jogosult félnek vissza kellene adnia, véletlen eset folytán egészben vagy tetemes részben elpusztult vagy lényegesen rosszabbodott.

1067. §.

Az elállásra jogosult felet a másik fél megfelelő határidő kitüzése mellett nyilatkozatra hivhatja fel az iránt, akar-e elállani.

Ez esetben az elállási jog csak a határidő elteltéig gyakorolható.

1068. §.

Az elállásra jogosult fél, ha az elállásra a másik fél vétkessége adott okot, a másik féltől a szerződés megkötéséből eredő kárának megtéritését is követelheti.

1069. §.

A másik fél, ha vétkesség nem terheli, az elállás folytán visszatéritendő szolgáltatások tekintetében csak gazdagodása erejéig felelős.

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

Felmondás.

1070. §.

A ki szerződésnél vagy törvénynél fogva jogositva van a szerződési viszony felmondására, azt a másik félhez intézett nyilatkozattal a jövőre nézve megszüntetheti.

1071. §.

A felmondott jogviszony rögtöni hatályu felmondás esetében abban az időpontban szünik meg, a melyben a másik fél az ez iránti nyilatkozatot megkapja, ha felmondási idő tartandó meg, annak elteltével.

A felmondás hatálytalan, ha vele egyidőben vagy már előbb visszavonó nyilatkozat érkezett.

1072. §.

Feltételes felmondás hatálytalan.

1073. §.

Ha az a fél, a ki a szerződési viszonyt fel akarja mondani, vétlenül nem tudja, hogy a felmondás kihez intézendő, vagy hogy az a személy, a kihez intézendő, hol tartózkodik: a biróságnál kérheti, hogy a felmondást tartalmazó nyilatkozata a hirdetményi idézésre vonatkozó szabályok szerint ügygondnok kezéhez kézbesittessék.

Az eljárásra az a járásbiróság illetékes, a mely a felmondott jogviszony alapján a másik fél ellen inditandó perre nézve helyileg illetékes volna. Több illetékes biróság között a felmondó fél választhat.

1074. §.

Határidőhöz kötött felmondás az 1073. §. esetében kellő időben történtnek tekintendő, ha a hirdetményi felmondás iránti kérvény a határidőn belül a birósághoz beadatott.

A biróság a kérvényt annak vizsgálata nélkül intézi el, hogy a hirdetményi felmondás törvényes előfeltételei fenforognak-e; de a felmondás hatálytalan, ha nem forogtak fenn, s ha a másik fél, mihelyt tudomást nyer a felmondásról, azt ez okból haladéktalanul visszautasitja.

1075. §.

Kétoldalu szerződésen alapuló jogviszony felmondása esetében mindegyik fél az 1056—1058. §-ok megfelelő alkalmazásával vissza tartozik téríteni a másiknak, a mit a szerződés alapján a jogviszony megszünése utáni időre járó szolgáltatás fejében tőle előre kapott.

1076. §.

Az 1073. §. szabályai egyéb egyoldalu jognyilatkozatokra, melyek máshoz intézendők, megfelelően alkalmazandók.

MÁSODIK CZÍM.

Tiltott cselekmények.

ELSŐ FEJEZET.

Általános szabályok.

1077. §.

A ki másnak a jog által védett valamely érdekét jogellenesen és vétkesen — szándékosan vagy gondatlanságból — megsérti, a sértettnek ebből eredő kárát megtériteni tartozik. (1138—1143. §-ok.)

Azért a kárért, a mely cselekményéből harmadik személyre közvetve hárul, a törvényben meghatározott eseteken kivül csak ugy felelős, ha a harmadiknak károsodását előre láthatta.

1078. §.

Kötelmi jognak az adós részéről való megsértése csak annyiban esik a jelen czim szabályai alá, a mennyiben a sértés oly cselekmény által történt, a mely a kötelmi viszonyra való tekintet nélkül is jogellenes.

1079. §.

A ki valamely jogát nyilván csak azért gyakorolja, hogy ez által mást kárositson, vagy a ki a jó erkölcsökbe ütköző módon másnak szándékosan kárt okoz: jogellenesen cselekszik.

1080. §.

Nem jogellenes a károsító cselekmény, ha szükséges volt a végett, hogy a sértettnek a tettes vagy más ellen intézett közvetlen jogellenes támadása elhárittassék (jogos önvédelem).

Önvédelemnek ezen határok között oly személy támadásával szemben is helye van, a kinek ez a cselekmény az 1087. §. szerint be nem számitható; de a ki ily személy támadására vétkesen okot szolgáltat, az önvédelmi jog gyakorlata folytán szenvedett kárért felelős.

1081. §.

Idegen dolog megsemmisitése vagy megrongálása nem jogellenes, ha szükséges a tettest vagy mást közvetlenül fenyegető oly kár elhárítására, a melyért, bekövetkezése esetén, a dolog tulajdonosa vagy birtokosa felelős volna.

1082. §.

A ki, hogy követelésének érvényt szerezzen, adósától valamely dolgot önhatalmulag elvesz, vagy oly cselekményt, melyet ez tűrni köteles, ellenállása ellenére önhatalommal véghezvisz, ez által jogellenességet el nem követ, ha a hatóság segélyét kellő időre ki nem eszközölhette s ha önhatalmu fellépése nélkül annak a veszélynek volt kitéve, hogy a jogérvényesités meghiusul vagy tetemesen megnehezittetik (jogos önsegély).

Ha ezen előfeltételek fenforgása nélkül él önsegélylyel, kártéritési kötelezettségét nem zárja ki az a körülmény, hogy fenforgásuk iránt vétlen tévedésben volt.

1083. §.

Az önsegély alkalmazásában nem szabad tovább menni, mintsem a veszély elhárítására szükséges.

Dolog elvétele esetében az önsegélylyel élő félnek, ha végrehajtást nem eszközöl ki, előzetes biztositási intézkedést kell a biróságnál a dologra nézve kérnie.

Ha ezzel késik vagy kérelmével elutasittatik, a dolgot azonnal vissza kell adnia.

1084. §.

Nem jogellenes a cselekmény, ha a tettes annak elkövetésekor ellenállhatatlan kényszer hatása alatt állott, vagy ha azt törvényes felebbvalójának oly parancsára vitte véghez, a melynek engedelmeskedni tartozott.

Ellenben az a körülmény, hogy a tettest más valaki jogellenes fenyegetéssel birta rá a cselekmény véghezvitelére, annak jogellenességét meg nem szünteti.

1085. §.

A személy ellen irányuló cselekmény jogellenességét nem szünteti meg a sértett beleegyezése, ha azt a sértő a sértett tapasztalatlanságával vagy alárendelt helyzetével visszaélve eszközölte ki.

1086. §.

Ha a károsítás hivatalból üldözendő oly büntetendő cselekmény által történt, melynek büntethetőségét a sértett beleegyezése meg nem szünteti: a közvetve károsított személyeknek kártérítéshez való jogát nem érinti az a körülmény, hogy a közvetlenül sértett fél a cselekménybe beleegyezett.

1087. §.

A károsító cselekmény nem számitható be annak, a ki elkövetésekor öntudatlan állapotban volt, vagy a szabad akaratelhatározást kizáró elmebajban szenvedett.

Siketnémának és annak, a ki tizenhatodik életévét még nem töltötte be, a károsító cselekmény be nem számitható, ha csak elkövetésekor a felelősség felismerhetéséhez szükséges belátással nem birt.

Mennyiben kötelesek ily személyek mégis az okozott kárt megtériteni, az 1778. §. határozza meg.

1088. §.

Ha valaki szeszes italok vagy más hasonló szerek által fosztotta meg magát mulólag öntudatától, az ily állapotban elkövetett károsító cselekménye vétlennek nem tekintetik, kivéve ha hibáján kivül jutott ebbe az állapotba.

1089. §.

A ki a törvénynek vagy a törvényes hatáskörében eljáró hatóságnak oly parancsa vagy tilalma ellen cselekszik, a mely kár megelőzését czélozza, a kár bekövetkezése esetében nem hivatkozhatik arra, hogy azt nem láthatta előre.

1090. §.

A ki kiskoruság vagy testi vagy szellemi fogyatkozások miatt felügyeletre szoruló személyre törvénynél fogva felügyelni köteles, vagy e felügyeletre szerződésileg vállalkozott, az felelős az ezen személy által másoknak jogellenesen okozott károkért, hacsak nem bizonyitja, hogy felügyeleti kötelességének megfelelt, vagy hogy a kár a felügyelet kellő gyakorlata esetében is bekövetkezett volna.

1091. §.

A ki oly személyt tart szolgálatában vagy alkalmaz megbizottjaként, a kiről tudja vagy tudhatná, hogy tulajdonságainál fogva másokra veszélyessé válhatik, az felelős az említett személy által másoknak jogellenesen okozott minden kárért, a melynek keletkezésére a szolgálati viszony vagy a megbizás szolgáltatott alkalmat.

A ki a szolgálatában álló személyek feletti felügyeletet, a melyre törvénynél fogva vagy a szolgálat természete szerint kötelezve van, vétkesen elmulasztja, az felelős az emlitett személyek által másoknak jogellenesen okozott minden kárért, a melynek keletkezését a felügyeleti kötelesség elmulasztása tette lehetővé.

A jelen §-ban meghatározott felelősség a munkaadóval, illetőleg megbizóval együtt azt is terheli, a ki ezzel szemben az alkalmazott vagy megbizott megválasztására vagy a felügyelet gyakorlatára szerződésileg vállalkozott.

1092. §.

Ha többen közösen elkövetett tiltott cselekmény által okoznak kárt, vagy ha meg nem állapitható, hogy a kár a többek által külön-külön elkövetett tiltott cselekmények közül

melyikből, vagy az egyes cselekményekből minő arányban származik: a károsulttal szemben a tettesek egyetemleg felelősek.

Felbujtó és segéd tettes számba megy.

1093. §.

Egymás között a tettesek vétkességük arányában, egyenlő vétkesség esetében pedig egyenlő részekben kötelesek a kárt viselni.

Ha ugyanazon kárért az 1090., 1091. §-okban említett személyeken kivül a közvetlen tettes, vagy az 1091. §. első és második bekezdéseiben említett személyen kivül a harmadik bekezdésben említett is a jelen czim szabályaihoz képest felelős: egymás közötti viszonyukban a kártérités kötelezettsége egészen az utóbb nevezetteket terheli.

1094. §.

Az adós, a kit a hitelező tiltott cselekmény által birt rá a kötelezettség elvállalására, ennek teljesitését abban az esetben is megtagadhatja, ha a tiltott cselekmény alapján a hitelező ellen támasztható saját követelése már elévült.

MÁSODIK FEJEZET.

Egyes tiltott cselekmények.

1095. §.

Halál okozása esetében a tettes köteles a temetés költségét és ha a halál nem azonnal következett be, az 1098. §-ban említett költségeket és kárt is megtériteni.

Ha harmadik személy a sértés idejében a sértettel oly viszonyban állott, a melynek alapján ez törvénynél fogva köteles volt őt eltartani vagy erre a jövőben kötelessé válhatott: a harmadik, a mennyiben a sértett halála folytán a tőle járó tartástól elesett, ebbeli kára fejében a tettestől megfelelő évi járadékot követelhet.

E követelés azt is megilleti, a ki a halált okozó sértés után született, ha annak elkövetésekor már fogantatva volt.

1096. §.

Az 1095. §-ban emlitett járadékot készpénzben, előleges havi részletekben kell kiszolgáltatni.

Köteles legyen-e a tettes biztositékot adni, és minőt, a biróság a körülményekhez képest szabad belátása szerint határozza meg.

Ha azok a viszonyok, a melyek a járadék birói megállapitásánál irányadók voltak, utóbb lényegesen megváltoznak, mindegyik fél kérheti az itélet megfelelő módositását. Ugyanaz áll a biróságnak a biztositékadás kérdésében hozott határozatáról. A módositás nem hat ki azokra a részletekre, a melyek a módositást kérő kereset beadása előtt jártak le.

Nyomós okból a biróság a jogosultnak, kérelmére, járadék helyett végkielégitést itélhet meg.

1097. §.

Ha a halál szándékosan elkövetett tiltott cselekményből származik, a biróság az eset körülményeihez képest a sértett azon hozzátartozóinak, a kik kötelesrészre jogositvák, nem vagyoni káruk fejében elégtételt itélhet (1140. §.).

1098. §.

A kit testi épségében vagy egészségében sértettek meg, a felmerült gyógyitási és egyéb költségnek, valamint vesztett keresményének megtéritését követelheti.

A mennyiben a sértés folytán keresetképessége megszünt vagy csökkent vagy szükségletei szaporodtak, ezen kára fejében megfelelő évi járadékot követelhet.

E követelésére az 1096. §. szabályai alkalmazandók.

1099. §.

Ha az, a kinek élete, testi épsége, egészsége vagy szabadsága ellen tiltott cselekményt követtek el, harmadik személy irányában törvénynél fogva szolgálatok tételére volt kötelezve: a harmadik, a mennyiben a tiltott cselekmény folytán e szolgálatoktól elesett, ebbeli kára fejében a tettestől megfelelő évi járadékot követelhet. E követelésére az 1096. §. szabályai alkalmazandók.

1100. §.

Az 1095—1099. §-ok nem zárják ki, hogy a sértett vagy közvetve kárositott fél a tiltott cselekményből eredő egyéb kárának megtéritését az általános szabályok szerint ne követelje.

A kártérités, a mely a személy ellen irányuló tiltott cselekmények miatt követelhető, minden esetben kiterjed azokra a hátrányokra is, a melyeket a sértett a cselekmény folytán keresetében és megélhetési viszonyaiban szenved.

1101. §.

A ki tiltott cselekmény által valamely dolgot mástól elvon, a véletlen esetért is felelős, mely a dologban kárt okoz vagy viszaadását lehetetlenné teszi, kivéve ha a kár vagy a visszaadást lehetetlenné tevő körülmény a tiltott cselekmény közbejötte nélkül is bekövetkezett volna.

1102. §.

A ki oly dolog értékének megtéritésére van kötelezve, a melyet tiltott cselekmény által mástól elvont, rendszerint azt az értéket tartozik megtériteni, a melylyel a dolog a cselekmény elkövetésekor birt; egy későbbi időpontban volt magasabb értékét csak akkor, ha a fenforgó körülmények szerint felteendő, hogy a sértett kára ezen magasabb érték elvonásában áll. Ugyanez áll megfelelően, ha dolog megrongálása esetében az értékcsökkenés téritendő meg.

A megtéritendő összeg után a sértett attól az időponttól fogva, a mely az értékmegállapitás alapjául vétetett, kamatot követelhet.

1103. §.

Ha az, a ki a tiltott cselekmény által mástól elvont dolog visszaadására van kötelezve, arra költekezett: költekezése alapján a sértettel szemben azokkal a jogokkal bir, a melyek e tekintetben a birtokost a tulajdonossal szemben illetik.

1104. §.

A ki mást egy harmadik személy irányában fennálló kötelességének megszegésére szándékosan reábir, vagy mástól tudva oly szolgáltatást köt ki magának, mely által ez egy

harmadik személy irányában fennálló kötelességét megszegi: a harmadiknak a kötelesség megszegéséből eredő káráért az adóssal egyetemleg felelős.

Ha valaki oly dolgot szerez meg mástól, a melyről a szerződés megkötésekor tudta, hogy az elidegenitő azt harmadik személynek köteles szolgáltatni: a harmadik kártérités gyanánt követelheti, hogy a dolog megszerzője azt ugyanazon feltételek mellett, a melyek mellett az elidegenitő arra kötelezve volt, neki engedje át.

1105. §.

Közhivatalnok (köztisztviselő), a ki hivatali kötelességének vétkes megsértése által másnak kárt okoz, annak megtéritésére van kötelezve.

Biró az itélethozatalnál elkövetett kötelességsértés miatt csak ugy felelős, ha szándékosság vagy sulyos gondatlanság terheli. Ugyanezen korlátozás áll, ha a közhivatalnok oly ügyben okozta a kárt, a melyben czélszerüségi tekintetek szerint tartozott eljárni.

1106. §.

Ha közhivatalnok oly kárért, melyet idegen ügyek ellátására hivatott más személy ügyvitele körében harmadik személynek okozott, a másikkal együtt azért tartozik felelősséggel, mert ennek kirendelése, ellenőrzése vagy ügyleteinek jóváhagyása körül hivatali kötelességét megsértette: egymás közötti viszonyukban a kárt egészen a másik — az ügyvivő — tartozik viselni.

HARMADIK CZÍM.

A kötelmek tartalma.

ELSŐ FEJEZET.

A teljesités módja, helye, ideje. Határidők.

1107. §.

Az adósnak azon módon kell kötelezettségét teljesitenie, a mint azt, tekintettel az eset körülményeire s az élet felfogására, a jóhiszemüség megkivánja.

1108. §.

Részbeli teljesitést a hitelező nem köteles elfogadni. Pénztartozásra teljesitett részfizetést azonban nem utasithat vissza, hacsak elfogadása az adott esetben érdekeivel nem ellenkezik.

1109. §.

Az adós helyett harmadik személy is teljesitheti a kötelezettséget, hacsak az a jogviszony természeténél vagy külön kikötésnél fogva személyesen nem teljesitendő.

A hitelező a harmadik személy részéről felajánlott teljesitést visszautasithatja, ha elfogadásának az adós ellentmond.

1110. §.

Az adós ellen vezetett végrehajtás folyamán mindenki, a ki az árverés által elesnék a lefoglalt dolgon való valamely jogától vagy a lefoglalt dolog birtokától, jogositva van a hitelezőt — esetleg beszámitás utján is — követelésére nézve kielégiteni.

A követelés ez esetben átszáll arra, a ki a hitelezőt kielégitette; részbeli kielégités esetében azonban a hitelezőt követelése fenmaradt részére nézve elsőbbség illeti.

1111. §.

A mennyiben a szerződésből vagy a jogviszony természetéből más nem következik:

határozott dolgok azon a helyen adandók át, a hol a szerződés megkötésekor léteznek;

egyéb kötelezettségek azon a helyen teljesitendők, a hol keletkezésük idejében az adósnak rendes lakóhelye van.

Üzleti kötelezettségeknél a lakóhely helyett az üzleti telep irányadó.

1112. §.

Egymagában abból, hogy az adós a szállitási költség viselését magára vállalta, még nem következtethető, hogy az a hely, a hová a dolog küldendő, teljesitési helyül van megállapitva.

1113. §.

Pénzfizetésre kötelezett adós a pénzt, a mennyiben a szerződésből vagy a jogviszony természetéből más nem következik, saját veszélyére és költségén a hitelező lakóhelyére, üzleti követelésnél üzleti telepére köteles küldeni.

Ha a hitelező a követelés keletkezése után lakását, illetőleg üzleti telepét oly helyre teszi át, a hová a pénzt csak nagyobb veszélylyel vagy nagyobb költséggel lehet küldeni: első esetben a veszélyt, utóbbiban a költség többletét maga viseli.

Az első és második bekezdés szabályai nem érintik a teljesitési helyre vonatkozó szabályokat.

1114. §.

Ha a teljesités ideje nincs meghatározva, sem a körülményekből nem következik: a hitelező azonnal követelheti a teljesitést, az adós azonnal teljesithet.

1115. §.

A meghatározott teljesitési idő előtt az adós csak abban az esetben teljesitheti kötelezettségét, ha a határidő kizárólag az ő érdekében van megállapitva.

Kamatozó követelésnél ennek ellenkezője vélelmezendő.

1116. §.

Kamattalan tartozásnak lejárat előtti teljesitése esetében az adós, hacsak törvény vagy szerződés mást nem rendel, időközi kamatok fejében mitsem vonhat le.

1117. §.

Ha a teljesitési idő meghatározása az adós tetszésére van bizva, a teljesités rendszerint csak az adós halála után örököseitől követelhető.

Személyesen teljesitendő kötelezettség teljesitési idejét ily esetben a hitelező kérelmére a biróság állapitja meg méltányosság szerint.

1118. §.

Vasárnapon és államilag elismert ünnepnapon kétség ese-

tében sem az adós nem tartozik teljesiteni, sem a hitelező a teljesitést elfogadni.

Ha a teljesitési idő vagy annak végpontja ily napra esik, a kötelezettség a rá következő legelső köznapon teljesitendő.

1119. §.

Ha a teljesitési határidő valamely napnak kezdetétől vagy általában határozottan megjelölt naptól számitandó, a kezdőnap a határidőbe beszámittatik.

1120. §.

Ha a teljesitési határidő valamely esemény bekövetkezésének időpontjától vagy oly időponttól számitandó, a mely valamely nap folyamában áll be: az illető nap a határidőbe nem számittatik be ; kezdőnap a rákövetkező.

1121. §.

Napok szerint meghatározott határidő az utolsó nap elteltével jár le.

Hetek vagy hónapok szerint meghatározott határidő lejár az utolsó hét vagy hónap azon napjának elteltével, a mely elnevezésénél vagy számánál fogva a kezdőnapot közvetlenül megelőző napnak felel meg. Ugyanez áll, ha a határidő több hónapból álló időszak (év, félév, negyedév) szerint van meghatározva.

Hónapok szerint számitandó határidő, ha az utolsó hónapban a lejáratra nézve irányadó nap hiányzik, a hónap utolsó napjának elteltével jár le.

1122. §.

Félév alatt hat hónap, negyedév alatt három hónap, félhónap alatt tizenöt nap értendő.

Ha a határidő egy vagy több egész és egy félhónapban van meghatározva, a tizenöt nap legvégül számitandó.

1123. §.

Ha a határidő meghosszabbittatik, az uj határidő kétség esetében a réginek lejártától számitandó.

1124. §.

A hónap kezdete alatt első, közepe alatt tizenötödik, vége alatt utolsó napja értendő.

1125. §.

Ha hónapok vagy évek szerint meghatározott valamely időtartamnak nem egyfolytában kell eltelnie, a hónap harmincz, az év háromszázhatvanöt nappal számitandó.

1126. §.

Az 1119—1125. §-oknak a teljesitési határidők számitására vonatkozó szabályai, a mennyiben törvény vagy szerződés mást nem rendel, egyéb határidőkre is megfelelően alkalmazandók.

MÁSODIK FEJEZET.

A szolgáltatás tárgya.

a) Bizonyos nemü dolog szolgáltatására irányuló kötelem.

1127. §.

A ki egyedileg meg nem határozott bizonyos nemü dolog szolgáltatására van kötelezve, az illető nemből középfaju és minőségü dolgot tartozik szolgáltatni.

1128. §.

Ha a dolog a hitelező kivánatára a teljesitési helytől különböző helyre küldetik, az elküldéssel a kárveszély a hitelezőre száll át.

Az elküldés megtörténtnek tekintetik, mihelyt a dolog a fuvarozónak, szállitmányozónak vagy a tovaszállitással megbizott egyéb személynek vagy vállalatnak e czélra átadatott.

Ez időpont után az adós, a mennyiben a dolog még rendelkezése alatt van, azt más megfelelő dologgal csak abban az esetben helyettesitheti, ha ez által a hitelező érdekeit nem sérti.

b) Vagylagos kötelem.

1129. §.

Ha két vagy több szolgáltatás akként van kötelezve, hogy csak az egyik vagy a másik teljesitendő, a választási jog kétség esetében az adóst illeti.

1130. §.

Mihelyt a választásra jogosult fél a másik félnek kijelenti, hogy melyik szolgáltatást választja, a jogviszony akként birálandó el, mintha kezdettől fogva csak a választott szolgáltatásra irányult volna.

A kijelentés oly cselekmény véghezvitelében is állhat, a melyből a másik fél a választást felismerheti.

1131. §.

Az adóst illető választási jog a hitelezőre száll át, ha az adós azt a jogerős marasztaló itéletben meghatározott teljesitési idő alatt nem gyakorolja.

A választásra jogosult hitelezőnek, ha kellő időben nem választ, az adós e végett megfelelő határidőt szabhat. A határidő eredménytelen elteltével a választási jog az adósra száll át.

c) Pénztartozás. Kamat.

1132. §.

Külföldi pénzértékben meghatározott pénztartozás, ha belföldön fizetendő, belföldi pénzértékben fizethető, hacsak az ellenkező kifejezetten ki nincs kötve.

Az átszámitásnál az az árfolyam irányadó, a mely a fizetés idejében a teljesitési helyen, vagy ha ott nincs árjegyzés, a legközelebbi belföldi tőzsde helyén fennáll.

1133. §.

A ki oly pénznemben való fizetésre van kötelezve, mely a lejáratkor már nincs forgalomban, a fizetést abban a pénz-

nemben tartozik teljesiteni, mely a forgalmon kivül helyezett pénznem helyébe lépett.

Ha ilyen nincs, a fizetés a forgalmon kivül helyezett pénznem fémértéke szerint országos pénznemben teljesitendő.

1134. §.

Valahányszor a hitelezőnek járó kamat nagysága egyébként nincs meghatározva, az a törvényes kamatláb szerint számitandó.

A törvényes kamatlábat külön törvény állapitja meg.

1135. §.

A törvényesnél magasabb kamat csak okiratban köthető ki.

Nyolcz százaléknál magasabb kamat birói uton akkor sem érvényesithető, ha okiratban van kikötve.

Önként fizetett kamat — a 957. §. esetén kivül — vissza nem követelhető.

1136. §.

A ki a törvényes kamatlábat több mint egy százalékkal meghaladó kamat fizetésére kötelezte magát, tőketartozását hat hónap eltelte után hat hónapra bármikor felmondhatja.

A felmondási jogot sem kizárni, sem korlátozni nem lehet.

Előmutatóra szóló kötvényekre az első és második bekezdés szabályai nem vonatkoznak.

1137. §.

Kamat kamatja csak okiratban köthető ki.

d) Kártérités.

1138. §.

A ki kártéritésre van kötelezve, a tényleges vagyoncsökkenésen kivül az elmaradt nyereséget is köteles megtériteni, a mennyiben az a károsító körülmény közbejötte nélkül valószinüséggel várható volt.

1139. §.

A kártérités rendszerint készpénzben nyujtandó.

A biróság az eset körülményeihez képest elrendelheti, hogy a kötelezett az eredeti állapot helyreállitása által vagy egyéb módon téritse meg a kárt, feltéve, hogy a kártéritésnek ily módja a jogosult fél érdekeivel nem ellenkezik.

Minden esetre készpénzben téritendő meg az a kár, a mely egyéb módon meg nem térül.

1140. §.

A ki szándékosan elkövetett tiltott cselekmény vagy szándékos kötelességszegés miatt van kártéritésre kötelezve, a károsultnak nem vagyoni káráért is kártéritéssel (elégtétellel) tartozik.

Az elégtétel pénzösszeg fizetésében áll, a melynek nagyságát a biróság az eset körülményeinek figyelembe vételével a méltányosság szerint állapitja meg.

Az elégtételre való jog átruházás, végrehajtás és öröklés tárgya csak akkor lehet, ha a jogosult a keresetet meginditotta.

Elégtételnek csak akkor van helye, ha azt az eset körülményei és a méltányosság indokolják.

1141. §.

Ha a kár keletkezésére a károsult fél vétkessége is befolyással volt, a biróság az eset körülményeinek figyelembe vételével, és különösen ahhoz képest, hogy a kárt tulnyomóan az egyik vagy a másik fél okozta-e, határozza meg: van-e helye kártéritésnek és mennyiben.

Ugyanaz áll, ha a károsult fél a kár elháritását vagy enyhitését, bár lehetséges volt, elmulasztotta, vagy ha a hitelező az adóst a kötelezettség nem-teljesitéséből eredhető oly rendkivüli kárra, a melyet csak maga ismert vagy ismerhetett, idejekorán nem figyelmeztette.

1142. §.

A ki másnak valamely dolog elvesztéséért, vagy azért, hogy valamely joga megszünt vagy értéktelenné vált, kártéritéssel tartozik, ebbeli kötelezettsége teljesitését attól teheti

függővé, hogy a károsult a dolog tulajdona vagy az illető jog alapján harmadik személy ellen támasztható követelését ruházza át ő reá.

1143. §.

A ki a másik szerződő féltől a szerződés megkötéséből eredő kárának, vagyis annak a kárnak megtéritését követelheti, a melyet a szerződés hatálytalansága vagy felbontása esetében az által szenved, hogy a szerződés hatályában megbizott, ennek fejében sohasem követelhet többet, mint a mennyit, ha a szerződés hatályos volna, a másik felet terhelő kötelezettség nem-teljesitése miatt követelhetne.

e) Költekezés megtéritése. Elvitel joga.

1144. §.

A ki a másik fél által tett költekezés megtéritésére van kötelezve, annak összege vagy pénzbeli egyenértéke után a költekezés időpontjától fogva kamatot köteles fizetni.

Ha a költekezés oly tárgyra fordittatott, a mely neki kiadandó: a másik fél arra az időre, a mely alatt a tárgy hasznait megtérités kötelezettsége nélkül huzta, kamatot nem követelhet.

1145. §.

A ki bizonyos czélra tett költekezésének megtéritését követelheti, azt is kivánhatja, hogy a másik fél őt az e czélra vállalt kötelezettségei alól mentesitse, vagy ha azok még nem jártak le, erre nézve biztositékot adjon neki.

1146. §.

Dolog kiadására kötelezett fél, a ki a dologgal összekapcsolt valamely szerelvény (berendezés) elvitelére van jogositva, e joga gyakorlása esetében a dolgot az előbbi állapotba tartozik helyezni. A másik fél, ha a dolog birtokát már megszerezte, a szerelvény elvitelét megengedni köteles, de az engedélyt megtagadhatja addig, a mig az elvitellel járó kárra nézve biztositékot nem kap.

f) Számadás és vagyonfelfedezés.

1147. §.

A ki vagyonkezelésről számadással tartozik, a bevételekről és kiadásokról rendes és részletes kimutatást tartozik a számoltatónak előterjeszteni s az igazoló okiratokat, a mennyiben ilyenek kiállitása szokásos, mellékelni.

Ha a bevételi rovat teljessége ellen aggály merül fel, a számoltató kivánatára esküvel kell megerősitenie, hogy legjobb tudomása szerint egyéb bevétel nem volt.

1148. §.

A ki vagyontárgyak összességének kiadására vagy állományának felfedezésére van kötelezve, az állományról részletes kimutatást tartozik a jogosultnak előterjeszteni.

Ha a kimutatás teljessége ellen aggály merül fel, a kötelezettnek a jogosult kivánatára esküvel kell megerősitenie, hogy legjobb tudomása szerint az állományhoz egyéb dolog nem tartozik.

1149. §.

A kötelezett, a ki az 1147. és 1148. §-okban emlitett eskü letételére kész, azt peren kivül azon kir. járásbiróság előtt teheti le, a mely az ellene inditandó perre nézve helyileg illetékes volna. Több illetékes járásbiróság között választhat.

Az eskü szövegét a biróság az eset körülményeihez képest módosithatja.

Az eskütétel költségét az a fél viseli, a ki kivánta.

g) Biztositékadás.

1150. §.

A ki biztositékadásra van kötelezve, ebbeli kötelezettségét az által teljesitheti, hogy készpénzt vagy értékpapirokat tesz le, vagy ingó dolgokat ad zálogul, vagy belföldi ingatlanon jelzálogjogot enged, vagy belföldi ingatlanon biztositott jelzálogos követelést köt le zálogul (dologi biztositék).

Ha ily módon nem képes biztositékot adni, alkalmas kezest állithat.

1151. §.

A letétel által a jogosult a letett pénzre vagy értékpapirokra, s a mennyiben a pénz a letétkezelési szabályok szerint az államkincstár tulajdonába megy át, a letét kiadása iránt az államkincstár ellen fennálló követelésre zálogjogot szerez.

1152. §.

Értékpapir biztositékul csak akkor szolgál, ha azon értékpapirok közé tartozik, a melyekben árvapénzek törvény szerint elhelyezhetők.

Az értékpapirral együtt a járadék-, kamat- vagy osztalékszelvények és szelvényutalványok is leteendők.

Értékpapirok csak a letételkori árfolyamuk háromnegyed része erejéig szolgálnak biztositékul, de sohasem névértéken felül.

1153. §.

A ki készpénzben vagy értékpapirokban adott biztositékot, a letett pénzt alkalmas értékpapirral, a letett értékpapirt készpénzzel vagy más alkalmas értékpapirral kicserélheti.

1154. §.

Ingó dolgok csak becsértékük fele része erejéig szolgálnak biztositékul.

Könnyen romló vagy oly dolgok, a melyeknek őrizete különös nehézséggel jár, visszautasithatók.

1155. §.

Ingatlan és jelzálogos követelés biztositékul csak akkor fogadandó el, ha megfelel azoknak a kellékeknek, a melyek mellett árvapénzek jelzálogra törvény szerint elhelyezhetők.

1156. §.

A kezes alkalmas, ha belföldön lakik és itt a nyujtandó biztositék összegének megfelelő vagyonnal bir.

Kezességi nyilatkozata csak akkor fogadandó el, ha közokiratba vagy hitelesitett magánokiratba van foglalva s ha benne készfizetői kötelezettséget vállal.

1157. §.

Ha az adott biztositék a jogosultnak vétke nélkül elégtelenné vált, azt ki kell egésziteni vagy a fedezetlen összeg erejéig más biztositékot adni.

HARMADIK FEJEZET.

Viszonos teljesités. Visszatartási jog.

1158. §.

A ki kétoldalu szerződés alapján van szolgáltatásra kötelezve, ellenkező megállapodás hiányában kötelezettsége teljesitését az ellenszolgáltatás egyidejü megtörténtétől teheti függővé.

Ha a másik részen több érdekelt van, egyikükkel szemben sem köteles a szerződést teljesiteni, a mig az ellenszolgáltatást valamennyitől meg nem kapja.

De ha a másik részről felajánlott részteljesitést elfogadta, a megfelelő viszonteljesitést csak annyiban tagadhatja meg, a mennyiben megtagadása az adott esetben a jóhiszemüséggel nem ellenkezik.

1159. §.

A ki kétoldalu szerződés alapján arra kötelezte magát, hogy előbb teljesiti saját kötelezettségét, mint a másik fél az övét, a teljesitést az ellenszolgáltatás megtörténtéig mégis megtagadhatja, ha abban az időben, mikor neki teljesiteni kellene, a másik fél vagyoni viszonyai oly rosszak, hogy az ellenszolgáltatás e miatt veszélyeztetve van.

E jog nem illeti meg, ha a másik fél rossz vagyoni viszonyait a szerződés megkötésekor ismerte vagy kellő gondosság mellett ismerhette volna, és megszünik, ha a másik fél az ellenszolgáltatásra nézve biztositékot ad.

1160. §.

Ha az egyik félnek teljesitést követelő keresetével szemben a másik fél az 1158. vagy 1159. §. alapján kifogást emel, a szolgáltatás az ellenkötelezettség egyidejü teljesitésétől feltételezetten mondandó ki.

A végrehajtás ily itélet alapján feltétlenül rendelendő el, ha az adós a viszonszolgáltatásra nézve elfogadási késedelembe esik.

1161. §.

A ki nem kétoldalu szerződésnél fogva, hanem más jogalapon van valamely dolog szolgáltatására vagy kiadására vagy valamely pénzösszeg fizetésére kötelezve, az, ha ugyanazon jogviszonynál fogva, nevezetesen a dologra tett költekezés vagy a dolog által okozott kár czimén a másik fél ellen lejárt ellenkövetelése van, ennek kiegyenlitéseig a dolgot vagy a pénzösszeget visszatarthatja.

E jog nem illeti meg az adóst, ha kötelezettsége tiltott cselekményből ered, és megszünik, ha a hitelező az adósnak ellenkövetelésére nézve dologi biztositékot ad.

Az 1160. §. szabályai megfelelően alkalmazandók.

NEGYEDIK FEJEZET.

A nem-teljesités következményei.

1162. §.

Az adós felelős, ha kötelezettségét vétkesen — szándékosan vagy gondatlanságból — nem teljesiti.

Gondatlanság terheli az adóst, ha elmulasztja azt a gondosságot, a melyet az adott viszonyok között az élet felfogása szerint rendes embertől általában elvárnak.

Oly megállapodás, mely az adóst, szándékos kötelességszegés vagy sulyos gondatlanság esetére a felelősség alól eleve felmenti, hatálytalan.

1163. §.

A ki csak arra a gondosságra van kötelezve, a melyet saját ügyeiben szokott kifejteni, ez által nincs felmentve a sulyos gondatlanságért való felelősség alól.

1164. §.

Törvényes képviselőjének és a kötelezettség teljesitésénél használt személyeknek vétkességeért az adós époly terjedelemben felelős, mint saját vétkességeért. A felelősség szerződés által kizárható vagy korlátozható.

Ha az adós jogosulatlanul használt a teljesitésnél más személyt, a véletlen kárért is felelős, a mely a szolgáltatás tárgyát e nélkül nem érte volna.

1165. §.

A ki pénzbeli vagy oly szolgáltatásra kötelezte magát, a mely az ő részéről költekezést tesz szükségessé, fizetőképességeért feltétlenül felelős.

1166. §.

Véletlen kárért az adós egyébként csak annyiban felelős, a mennyiben a kárveszélyt szerződés által magára vállalta vagy a törvény különös rendeleténél fogva viseli.

1167. §.

Az adós felszabadul kötelezettsége alól, ha a szolgáltatás oly körülmény következtében, a melyért nem felelős, általában vagy csak ő reá nézve lehetetlenné válik.

1168. §.

Ha a szolgáltatást oly körülmény tette lehetetlenné, a melyért az adós felelős: a hitelező a nem-teljesitésből eredő kárának megtéritését követelheti.

1169. §.

Ha a szolgáltatás részben vált lehetetlenné, a hitelező, a mennyiben a részbeli teljesités érdekeinek meg nem felel, a szolgáltatás lehetséges részének visszautasitása mellett az 1167. §. esetében a szerződéstől egészben elállhat, az 1168. §. esetében választása szerint vagy ugyanekként járhat el, vagy az egész kötelezettség nem-teljesitése miatt kártéritést követelhet.

1170. §.

Per esetén az adóst terheli annak bizonyitása, hogy a szolgáltatást oly körülmény tette lehetetlenné, a melyért nem felelős.

1171. §.

Ha az adós azon körülmény alapján, a mely a szolgáltatást lehetetlenné tette, harmadik személytől törvénynél vagy szerződésnél fogva kárpótlást kapott vagy követelhet: a hitelező a kapott kárpótlási összegnek vagy az ez iránti követelésnek átengedését követelheti.

Ez esetben a kárpótlási összeg vagy az átengedett követelés értéke saját kártéritési követelésébe, ha ilyenhez joga van, betudandó.

1172. §.

Ha vagylagosan kötelezett több szolgáltatás közül az egyik kezdettől fogva lehetetlen, vagy utóbb oly körülmény következtében válik azzá, a melyért egyik fél sem tehető felelőssé: a kötelem a többi szolgáltatásokra szoritkozik.

Ha a szolgáltatások egyike az adós felelősségére eső okból válik lehetetlenné, a választásra jogosult fél választásától függ, hogy az adós kártéritést legyen-e köteles nyujtani, vagy a többi tárgyak valamelyikét szolgáltatni.

Ha a szolgáltatások egyike a hitelező felelősségére eső okból válik lehetetlenné, a választásra jogosult fél választásától függ, hogy a kötelezettség megszüntnek tekintessék-e, vagy az adós a hitelező által nyujtandó kártérités ellenében a többi tárgyak valamelyikét legyen-e köteles szolgáltatni.

1173. §.

Az a fél, a ki kétoldalu szerződésből folyó kötelezettségét oly körülmény miatt nem teljesitheti, a melyért egyik fél sem tehető felelőssé, az ellenszolgáltatáshoz való jogát elveszti.

Részbeli nem-teljesithetés esetében az ellenszolgáltatás, a mennyiben a szerződés egészben fel nem bomlik, az 1444—1446. §-ok szerint aránylagosan leszállitandó.

Az 1171. §-ban meghatározott jog gyakorlása esetében a másik fél abban az arányban marad az ellenszolgáltatásra kötelezve, a melyben az átengedett kárpótlási összeg vagy az ez iránti követelés értéke a kötelezett szolgáltatás értékéhez áll.

Tulteljesités az alaptalan gazdagodás szabályai szerint visszakövetelhető.

1174. §.

Az a fél, a ki kétoldalu szerződésből folyó kötelezettségét oly körülmény miatt nem teljesitheti, a melyért a másik fél felelős, az ellenszolgáltatáshoz való jogát megtartja, de követelésébe betudandó, a mit az által, hogy a teljesités kötelezettsége alól szabadul, költségekben megtakarit és munkaerejének egyébkénti értékesitése által szerez, vagy helyes ok nélkül szerezni elmulaszt.

Ugyanez áll, ha kötelezettsége neki fel nem róható körülménynél fogva oly időben válik teljesithetetlenné, a mikor a másik fél arra nézve elfogadási késedelemben van.

1175. §.

Ha az egyik fél kétoldalu szerződésből folyó kötelezettségét saját felelősségére eső körülménynél fogva nem teljesitheti: a másik fél, választása szerint, nem-teljesités miatt kártéritést követelhet, vagy a szerződéstől elállhat, vagy az 1173. §-ban meghatározott jogokat gyakorolhatja.

Részbeli nem-teljesithetés esetében az 1169. §. szabályai irányadók.

1176. §.

Jogerejü itélettel teljesitésre kötelezett adósnak, ha kötelezettségét az itéletben kitüzött határidő alatt sem teljesiti, a hitelező e végre megfelelő véghatáridőt tüzhet ki azzal a kijelentéssel, hogy annak eltelte után a teljesitést többé nem fogadja el.

A hitelező ez esetben, hacsak a teljesités a határidő eltelte előtt meg nem történik, a szerződéstől elállhat, vagy ha a teljesités az adós felelősségére eső körülménynél fogva maradt el, választása szerint nem-teljesités miatt kártéritést követelhet; az itéleten alapuló végrehajtási joga megszünik.

Részbeli nem-teljesités esetében az 1169. §. szabályai irányadók.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Az adós késedelme.

1177. §.

Az adós késedelembe esik, ha a hitelezőnek a követelés lejárata után hozzája intézett megintése ellenére nem teljesiti kötelezettségét.

Teljesitést követelő keresetlevélnek vagy fizetési meghagyásnak kézbesitése pótolja a megintést.

1178. §.

Ha a teljesitésnek határozott időben kell történnie, az adós ennek eredménytelen elteltével megintés nélkül is késedelembe esik.

1179. §.

Ha a hitelezőnek a jogviszony tartalma szerint a teljesitésnél valamely megelőző vagy egyidejü cselekménynyel közre kell müködnie, nevezetesen ha a szolgáltatás tárgyának átvétele végett az adósnál meg kell jelennie: az adós nem esik késedelembe, a mig a hitelező eme cselekményt véghez nem viszi.

1180. §.

Pénzfizetésre kötelezett adós, ha más jogalapon magasabb kamat nem jár, a késedelem tartama alatt tartozása után törvényes kamatot köteles fizetni, kamattartozás után azonban ellenkező kikötés hiányában csak a keresetlevél kézbesitése napjától.

Értékpapirok kamatszelvényei után a késedelmi kamat a késedelem beálltától jár.

1181. §.

Meghatározott vagyontárgy szolgáltatására kötelezett adós azokat a hasznokat, a melyeket a késedelem tartama alatt a szolgáltatandó tárgyból huzott vagy rendes gazdálkodás mellett huzhatott volna, a hitelezőnek kiadni vagy megtériteni köteles.

1182. §.

Meghatározott dolog szolgáltatására kötelezett adós a keresetlevél kézbesitésének időpontjától fogva legalább oly

mértékben felel a dologban eső kárért, mint a tulajdoni keresetlevél kézbesitésének időpontjától fogva a birtokos a tulajdonosnak.

Ugyanez áll megfelelően a beruházások megtéritése iránti követelésre nézve.

1183. §.

A hitelező visszautasithatja az elkésett szolgáltatást és megtagadhatja a megfelelő ellenkötelezettség teljesitését, ha a szolgáltatás a késedelem folytán rá nézve nem bir többé érdekkel.

1184. §.

Ha kétoldalu szerződésnél az egyik fél az őt terhelő szolgáltatással késedelemben van, a másik fél megfelelő véghatáridőt tüzhet ki neki azzal a kijelentéssel, hogy annak eltelte után a szolgáltatást többé nem fogadja el.

Ez esetben a másik fél, hacsak a teljesités a határidő eltelte előtt meg nem történik, a szerződéstől elállhat; teljesitést többé nem követelhet.

Ha a teljesités csak részben történik meg a határidő eltelte előtt s a részbeli teljesités a másik fél érdekeinek meg nem felel, az utóbbi az egész szerződéstől elállhat.

1185. §.

A másik fél az 1184. §. esetében határidő kitüzése nélkül gyakorolhatja elállási jogát, ha a szolgáltatás a késedelem folytán rá nézve nem bir többé érdekkel.

Ugyanez áll, ha a kötelezettségnek a szerződés szerint szigoruan a meghatározott időben vagy határidő alatt — nem máskor — kellett teljesittetnie.

Ez utóbbi esetben a késedelmes fél a másikat megfelelő határidő kitüzése mellett nyilatkozatra hivhatja fel az iránt, kivánja-e még a teljesitést. A teljesités többé nem követelhető, ha a másik fél abbeli szándékát a határidő eltelte előtt ki nem jelenti.

1186. §.

A következő 1187., 1188. §-ok szabályai a késedelmes adósra csak abban az esetben alkalmazandók, ha nem bizo-

nyitja, hogy a késedelmet vétkén kivül beállott oly körülmény okozta, a melyért nem felelős (menthetetlen késedelem).

1187. §.

Menthetetlen késedelem esetében az adós a hitelezőnek a késedelemből eredő minden kárát megtériteni köteles.

Késedelmének ideje alatt minden gondatlanságért felelős, bár felelőssége előbb korlátozva volt is.

Felelős a késedelem ideje alatt beálló véletlen esetért is, a mely a szolgáltatást lehetetlenné teszi vagy a szolgáltatás tárgyában kárt okoz, kivéve ha bizonyitja, hogy a kár a szolgáltatás tárgyát kellő időben való teljesités esetében a hitelezőnél is érte volna.

1188. §.

A hitelező, ha menthetetlen késedelem forog fenn, az 1183. §. esetében az elkésett szolgáltatás visszautasitása mellett nem-teljesités miatt kártéritést követelhet.

Kétoldalu szerződésnél a nem késedelmes féltől függ, hogy az 1185. §. végbekezdéséből folyó korlátozással az utólagos teljesitést s a késedelemből eredő kárának megtéritését, vagy az 1184., 1185. §-ok megfelelő alkalmazásával nem-teljesités miatt kártéritést akar-e követelni, vagy végre elállási jogát akarja-e gyakorolni.

1189. §.

Ha a késedelmes adós oly dolog értékének megtéritésére van kötelezve, a mely a késedelem ideje alatt beállott valamely körülménynél fogva természetben ki nem adható: a hitelező a megtéritési összeg után attól az időponttól fogva, a mely az értékmegállapitásnál irányadóul vétetett, kamatot követelhet.

Ugyanez áll, ha a késedelem ideje alatt beállott értékcsökkenés téritendő meg.

1190. §.

Az adós késedelme megszünik, ha az elmulasztott szolgáltatást és azt, a mivel a késedelem alapján tartozik, a hitelezőnek felajánlja.

1191. §.

A hitelező az adós késedelméből eredő jogait többé nem érvényesitheti, ha az eredetileg kötelezett szolgáltatást az adóstól fentartás nélkül elfogadta.

HATODIK FEJEZET.

A hitelező késedelme.

1192. §.

A hitelező késedelembe esik, ha a felajánlott szolgáltatást nem fogadja el (elfogadási késedelem).

A szolgáltatást tényleg s a kötelezettségnek megfelelően kell felajánlani.

1193. §.

Szóbeli felajánlás elegendő, ha a hitelező a szolgáltatás elfogadását már eleve megtagadta, vagy ha a hitelezőnek a teljesitésnél valamely megelőző vagy egyidejü cselekménynyel közre kell müködnie, nevezetesen ha a szolgáltatás tárgyának átvétele végett az adósnál meg kell jelennie.

A szóbeli felajánlással egyenlő hatályu, ha az adós a hitelezőt eme cselekmény véghezvitelére felszólitja.

1194. §.

A szolgáltatás felajánlása nélkül is késedelembe esik a hitelező: ha a teljesitésre határozott idő van megállapitva s a hitelező a szolgáltatás elfogadását már eleve megtagadta, a teljesitési idő elteltével; ha pedig azon cselekménye véghezvitelére, a melylyel a teljesitésnél közre kell müködnie, határozott idő van megállapitva, ezen idő eredménytelen elteltével.

1195. §.

A hitelező nem esik késedelembe, ha az adós a szóbeli felajánlás időpontjában vagy az 1194. §. szerint irányadó időpontban a teljesitésre képtelen volt, vagy teljesiteni nem akart.

1196. §.

Ha az adós csak viszonszolgáltatás ellenében van teljesitésre kötelezve, a hitelező késedelembe esik, ha a felajánlott szolgáltatást hajlandó ugyan elfogadni, de a követelt viszonszolgáltatást nem ajánlja fel.

1197. §.

Ha teljesitési idő nincs megállapitva, vagy ha az időelőtti teljesitésre jogosult adós ebbeli jogával él: a hitelező nem esik késedelembe az által, hogy a felajánlott szolgáltatás elfogadásában mulólag akadályozva van, hacsak az adós őt teljesitési szándékáról idejekorán nem értesitette.

1198. §.

A hitelező késedelmének ideje alatt az adós a szolgáltatás tárgyát érhető véletlen kárért, ha ennek veszélyét előbb viselte, többé nem felelős.

Ha a szolgáltatandó dolog csak minemüsége szerint van meghatározva, a kárveszély abban az időpontban, a melyben a hitelező a felajánlott dolog el nem fogadása által késedelembe esik, ő reá száll át, feltéve hogy az adós ugyanezt a dolgot a hitelező részére készletben tartja.

Csekélyebb gondatlanságért sem felelős az adós, ha a hitelező a felajánlott szolgáltatást vétkesen nem fogadta el.

1199. §.

Pénzfizetésre kötelezett adós a hitelező késedelmének ideje alatt kamatot nem köteles fizetni, ha a pénzt a hitelező javára készletben tartotta.

Ellenkező esetben azt a kamatot tartozik a hitelezőnek megtériteni, a melyet ez, ha az adós a tartozási összeget birói letétbe helyezte volna, a birói letétekre nézve fennálló szabályok szerint az államkincstártól kapott volna.

1200. §.

A szolgáltatás tárgyának az elfogadási késedelem idejére eső hasznaiért az adós csak annyiban felelős, a mennyiben ily hasznokat tényleg huzott.

1201. §.

Az adós a késedelmes hitelezőtől annak a költségtöbbletnek megtéritését követelheti, a melyet a szolgáltatás sikertelen felajánlása s a szolgáltatás tárgyának a késedelem ideje alatti őrzése és fentartása okozott neki.

1202. §.

A hitelező késedelme megszünik, ha a szolgáltatás elfogadására és saját elmulasztott teendőinek, valamint a késedelemből eredő kötelezettségeinek teljesitésére késznek nyilatkozik.

NEGYEDIK CZÍM.

Több hitelező és több adós viszonya.

ELSŐ FEJEZET.

Több hitelező viszonya.

1203. §.

Osztható szolgáltatás iránti követelés, mely többeket illet, kétség esetében egyenlő részekben oszlik meg közöttük.

Mindegyik hitelező az 1158. §. második bekezdésében foglalt szabály sérelme nélkül önállóan érvényesitheti a követelésnek őt illető részét.

1204. §.

Ha valamely követelés akként illet többeket, hogy bármelyikük az egész szolgáltatást követelheti, az adós azonban csak egyszeri szolgáltatásra van kötelezve (hitelezők egyetemlegessége): a következő szabályok irányadók.

1205. §.

Az adós az egyetemleges hitelezők mindegyikével szemben felszabadul, ha kötelezettségét azok bármelyikével szemben teljesiti.

Ugyanaz áll, ha a hitelezők bármelyikét teljesités hatályával biró jogügylet (1278., 1289. §-ok) vagy beszámitás által elégiti ki.

1206. §.

Azok a jogügyletek, a melyek a követelés érvényesitésével s a kötelezettség teljesitésével járnak, minők a felmondás, megintés, a felek valamelyikét megillető választási jog gyakorlata s a teljesités felajánlása: az egyetemleges hitelezők bármelyike által és bármelyikével szemben a többiekre is kiterjedő hatálylyal vihetők véghez.

1207. §.

Az egyetemleges követelés mindegyik hitelezőre nézve megszünik, ha teljesitése valamelyikük hibájából lehetetlenné válik, vagy ha jog és kötelezettség valamelyikük személyében egyesül.

Bármelyik hitelező elfogadási késedelme a többinek is árt.

1208. §.

Az egyetemleges követelés egyik hitelezővel szemben sem évül el, a mig az elévülés törvényes előfeltételei valamennyivel szemben fenn nem forognak.

1209. §.

Az adós, a kit az egyetemleges hitelezők valamelyike teljesités iránt már megperelt, a többiekkel szemben megtagadhatja a teljesitést, a mig ama per folyamatban van.

A többi hitelezőnek az a joga, hogy a folyamatban levő perbe felperesekként beavatkozzanak, érintetlen marad.

1210. §.

Egyes hitelezőnek egyéb jogügyletei, jelesül ujitás, elengedés, a követelés engedményezése s a tartozás átvállalásba való beleegyezés, — ugyszintén egyéb jogi tények, melyek csak az egyik hitelező személyében állanak be, a többiek jogát nem érintik.

1211. §.

Egymás közötti viszonyukban az egyetemleges hitelezők, ha jogviszonyukból más nem következik, egyenlő arányban vannak a követelésre nézve jogositva.

1212. §.

Ha oszthatatlan szolgáltatásra irányuló követelés illet többeket, egyetemlegesség esetén kivül az adós csak valamennyi hitelező kezéhez teljesitheti kötelezettségét s az egyes hitelező csak ily teljesitést követelhet.

Mindegyik hitelező követelheti, hogy az adós a szolgáltatandó dolgot valamennyi hitelező javára birói letétbe helyezze, vagy ha erre nem alkalmas, biróilag kirendelt zárgondnok kezéhez adja.

Egyébként a követelést érintő jogi tények hatása arra a hitelezőre szoritkozik, a kinek személyében azok előfordulnak.

MÁSODIK FEJEZET.

Több egyenes adós viszonya.

1213. §.

Osztható szolgáltatásra kötelezett több adós kétség esetében egyenlő részekben van teljesitésre kötelezve.

1214. §.

Ha a kötelezettség akként terhel több adóst, hogy a szolgáltatás csak egyszer, de bármelyik adóstól egészen követelhető (adósok egyetemlegessége): a következő szabályok irányadók.

1215. §.

A hitelező, tetszése szerint, akár egészben, akár felosztva érvényesitheti a követelést az egyetemleges adósok vagy azok bármelyike ellen.

A mig a kötelezettség egészen nem teljesittetik, mindegyik adós kötelezve marad.

1216. §.

Ha bármelyik adós a kötelezettséget teljesiti, a többi is felszabadul.

Ugyanez áll, ha valamelyik adós a hitelezőt teljesités hatályával biró jogügylet (1278., 1289. §-ok) vagy beszámitás által elégiti ki.

1217. §.

A hitelezőnek egyik adóssal szemben beálló elfogadási késedelme a többi adósnak is javára válik.

1218. §.

Ujitási vagy elengedési szerződés, a melyre a hitelező az adósok egyikével lép, a többiek kötelezettségét csak abban az esetben szünteti meg, ha ily szándékkal köttetett.

Csak hasonló előfeltétel alatt hat ki az egyik adósnak adott halasztás a többiek javára.

1219. §.

A kik közösen vállalnak egyetemleges kötelezettséget, kétség esetében egymás vétkességéért és késedelméért is felelnek.

Ugyanigy felel az, a ki utólag vállalja magára egyetemleges adóstársként másnak tartozását, ennek vétkességéért és késedelméért.

1220. §.

Egyéb jogi tények hatása, a mennyiben a felek között fennálló jogviszonyból más nem következik, arra az adósra szoritkozik, a kinek személyében e tények előfordulnak.

Ez áll különösen a jog és kötelezettség egyesüléséről, az elévülésről, ennek nyugvásáról és félbeszakitásáról.

1221. §.

Egymás között az egyetemleges adósok, a mennyiben a köztük fennálló jogviszonyból más nem következik, egyenlő arányban vannak a teljesitésre kötelezve; a ki közülük egészben vagy részben egyedül elégiti ki a hitelezőt, a többitől kötelezettségük arányában visszkereset utján megtéritést követelhet.

Egyik adós sem hivatkozhatik a többivel szemben oly elengedésre, a melyet a hitelezőtől saját személyére nézve nyert.

Ha valamelyik adóstól a reá eső rész be nem hajtható, a visszkereső s a többi a hiányt kötelezettségük arányában viseli.

1222. §.

A zálog-, jelzálog- és elsőbbségi jogok, a melyek a hitelező követelését valamelyik egyetemleges adósával szemben biztositják, a hitelezőnek más adós általi kielégitése esetében ez utóbbira szállnak át annyiban, a mennyiben ez amattól visszkereset utján megtéritést követelhet. Ugyanaz áll megfelelően a kezességből folyó jogokról.

A hitelezőt, ha csak részben elégittetett ki, követelése fenmaradó részére nézve kielégitési elsőbbség illeti.

1223. §.

Ha többen oszthatatlan szolgáltatásra vannak kötelezve, egyetemleges adósokként felelősek.

Ez akkor is áll, ha az oszthatatlan szolgáltatás helyébe értékmegtérités vagy kártérités kötelezettsége lép.

1224. §.

Ha többen osztható szolgáltatás iránt egyetemlegesség kikötése nélkül közösen vállalnak kötelezettséget s az adósok valamelyikétől a szolgáltatásnak reá eső része be nem hajtható: a többiek kétség esetében abban az arányban, a melyben teljesitésre kötelezvék, a hiányt pótolni tartoznak (korlátolt egyetemlegesség).

Ily jogviszonyban álló adóstársakra az 1216—1218., 1220. és 1241. §-ok szabályai megfelelően alkalmazandók.

HARMADIK FEJEZET.

Kezesség.

1225. §.

A kezességi szerződésnél fogva a kezes egy harmadik személy hitelezőjével szemben arra kötelezi magát, hogy ama harmadiknak — a főadósnak — kötelezettségéért helyt áll.

Kezességet feltételtől függő vagy megjelölt jogviszonyból jövőben keletkezendő kötelezettségért is lehet vállalni.

1226. §.

A kezesség hatálya a főkötelezettség létezésétől függ; terjedelmére annak terjedelme irányadó.

A kezes felelőssége jelesül a főadós vétkességének és késedelmének törvényes következményeire is kiterjed; ugyszintén azokra a szogáltatásokra, a melyekre a főadós a kötelezettségét megalapitó jogügylet semmissége vagy megtámadása esetében a hitelezővel szemben törvénynél fogva kötelezve van.

1227. §.

Szerződésen alapuló oly mellékszolgáltatásokra, a melyek még a kezesség elvállalása előtt jártak le, a kezesség kétség esetében nem terjed ki.

Később lejárókról az ellenkező vélelmezendő, ha a kezes a kezesség elvállalásakor azok kikötéséről tudomással birt.

1228. §.

A főadós ellen folytatott per és végrehajtás költségeiért a kezes csak ugy felelős, ha, mielőtt felmerültek, értesítve volt, hogy a főadós nem teljesitette kötelezettségét.

1229. §.

A főadósnak a kezesség elvállalása utáni jogügyletei által a kezes felelőssége ki nem terjeszthető.

Jövőben keletkezendő vagy határozatlan összegü követelésért vállalt kezesség esetében azonban, ha a követelést a főadós utóbb elismeri, vagy a biróság a főadóssal szemben jogerejüleg megitéli, a kezest terheli annak bizonyitása, hogy az az elismert vagy megitélt terjedelemben fenn nem áll.

1230. §.

A kezes, a ki többre kötelezte magát, mint a mire a főadós van kötelezve, a többletre nézve önálló adósnak tekintetik.

Ha másnemü szolgáltatásra kötelezte magát, kezesség csak annyiban forog fenn, a mennyiben ez a szolgáltatás a főadóstól járó szolgáltatás egyenértékéül tekinthető.

1231. §.

A főadóst megillető kifogásokkal a kezes is élhet. E kifogásoktól az által sem esik el, hogy a főadós a kezesség elvállalása utáni időben róluk lemond.

1232. §.

Azokban az esetekben, a melyekben a főadós vagy örököse vagyon elégtelensége miatt tagadhatja meg a teljesitést, a kezes erre nem hivatkozhatik.

1233. §.

A kezes nem hivatkozhatik a főadós kötelezettségének megszűntére, ha ez azért szünt meg, mert teljesitését a kezes vétkessége tette lehetetlenné.

1234. §.

A kezes, a ki tudva nem létező követelésért kezeskedett, vagy a kezeselt követelés ellen emelhető valamely döntő kifogásról lemondott, önálló adósnak tekintendő.

Ugyanaz áll arról, a ki a kezesség elvállalásakor tudta, hogy a főadós szerződőképességében korlátozott személy, vagy hogy kötelezettsége megtámadható jogügyletből ered, ha a főkötelezettség a törvényes képviselő jóváhagyásának hiányában érvénytelen marad, vagy megtámadás folytán megdől.

1235. §.

A kezes beszámithatja a hitelezőnek, a mivel ez a főadósnak tartozik.

1236. §.

A mig a főadósnak joga van a kötelezettségét megalapitó jogügyletet megtámadni, a kezes, a mennyiben az 1234. §. második bekezdésének esete nem forog fenn, a hitelező kielégitését megtagadhatja.

1237. §.

A kezes megtagadhatja a hitelező kielégitését s az ellene intézett kereset elutasitását kérheti, a mig a hitelező ki nem mutatja, hogy követelését sikertelenül kisérlette meg a főadóson végrehajtás utján megvenni (sortartás kifogása).

1238. §.

Pénzbeli követelésért vállalt kezesség esetében a hitelezőnek, hogy a kezes ellen fordulhasson, elég kimutatnia, hogy

a főadós ingó dolgaira ennek rendes lakóhelyén és esetleges üzleti telepe helyén, ilyenek nemlétében pedig tartózkodási helyén a végrehajtást megkisérlette és kielégitést nem nyert.

A főadós egyéb vagyonára a végrehajtást nem köteles megkisérleni, hacsak a kezes a követelés fedezésére elegendő egyéb vagyont ki nem mutat s a végrehajtás keresztülvitelére szükséges költséget nem előlegezi. A hitelező e végre megfelelő záros határidőt szabhat neki.

1239. §.

Ha a hitelezőnek a főadós valamely ingó dolgán zálog- vagy visszatartási joga van, az 1238. §. első bekezdésének szabálya akként módosul, hogy a hitelezőnek, mielőtt a kezes ellen fordulhatna, ama dologból is kielégitést kell keresnie.

Ugyanaz áll, ha a követelés oly jelzálog által van biztositva, a melyet a főadós még a kezesség elvállalása előtt vagy azzal egyidőben kötött le a hitelezőnek.

1240. §.

A kezes nem élhet a sortartás kifogásával:

1. ha arról lemondott (készfizető kezes);

2. ha a főadós elköltözik az oszágból, vagy ha egyéb oly körülmény áll be, a mely a főadós elleni jogérvényesitést a hitelező hibáján kívül jelentékenyen megnehezíti;

3. ha a főadós vagyona felett csőd nyittatik;

4. ha előre látható, hogy a főadós elleni végrehajtás nem fog a hitelező teljes kielégitésére vezetni.

A 3. és 4. alatti esetekben a kifogásnak annyiban mégis helye van, hogy a hitelezőnek, ha az 1239. §-ban emlitett valamely joggal bir, első sorban annak érvényesitése által kel kielégitést keresnie.

1241. §.

Ha a kezes kifejezetten a követelésnek csak azon részéért kezeskedett, a mely a főadóstól be nem hajtható (kártalanitó kezes): az 1238. és 1240. §-ok nem alkalmazandók. A hitelezőnek mielőtt a kezes ellen fordulhatna, a főadós összes vagyonából kell kielégitést keresnie, oly vagyontárgyból azonban, mely csak aránytalan költséggel volna végrehajtás alá

vonható, csak akkor, ha a kezes a szükséges költséget a hitelező által e végre kitüzött megfelelő határidő alatt előlegezi.

1242. §.

A mennyiben a kezes a hitelezőt kielégiti, ennek a főadós elleni követelése, a biztositására szolgáló zálog-, jelzálog- és elsőbbségi jogokkal együtt, reája száll át.

Részbeli kielégités esetén a hitelezőt követelése fenmaradó részére nézve kielégitési elsőbbség illeti.

A főadósnak a kezessel való jogviszonya alapján emelhető kifogásai érintetlenül maradnak.

1243. §.

A kezes, a ki a főadós megbizásából vállalta el a kezességet, vagy a megbizás nélküli ügyvitelre vonatkozó jogszabályok szerint a kezesség elvállalása alapján a főadóssal szemben a megbizott jogaival bir, a kezeselt követelés lejárata előtt biztositást, lejárata után a kezesség alól leendő felmentést követelhet a főadóstól:

1. ha ez az országból elköltözni készül, vagy ha egyéb oly körülmény áll be, mely vele szemben a jogérvényesitést a kezes hibáján kivül jelentékenyen megneheziti;

2. ha a főadós vagyoni viszonyai a kezesség elvállalása óta jelentékenyen rosszabbodtak;

3. ha a főadós kötelezettsége teljesitésével késedelembe esik;

4. ha a hitelező a kezes ellen végrehajtható itéletet nyer.

1244. §.

Ha a hitelező a követeléssel egybekötött oly zálog-, jelzálog- vagy elsőbbségi jogról, a melyet még a kezesség elvállalása előtt vagy azzal egy időben szerzett, lemond, a kezes felszabadul annyiban, a mennyiben ama jog által az 1242. §-hoz képest fedezetet nyert volna.

Ugyanaz áll megfelelően, ha a hitelező egy oly másik kezes elleni jogáról mond le, a ki ellen a megtámadott kezes a hitelező kielégitése esetében ennek jogát érvényesithette volna (1248. §. második bekezdés).

1245. §.

A kezes felszabadul, ha a követelés a hitelező hibájából a főadóssal szemben behajthatlanná válik.

A főadósnak adott haladék a hitelezőnek csak abban az esetben róható fel hibául, ha a főadós vagyoni romlása előre volt látható, vagy ha a kezes a haladék megadása ellen előzetesen tiltakozott.

A készfizető kezesre az első és második bekezdés szabályai nem alkalmazandók, ha a követelés azon időpont után vált a főadóssal szemben behajthatlanná, a melyben a kezes a teljesitésre felhivatott.

1246. §.

A ki már létező követelésért meghatározott időre vállal kezességet, annak elteltével felszabadul, hacsak a hitelező nem értesiti őt a határidőn belül, hogy a kezesség alapján teljesitést követel tőle, és legkésőbb a határidő elteltétől számitott harmincz nap alatt a követelés érvényesitése végett ő ellene vagy a főadós ellen keresetet nem indit.

1247. §.

Ugyanazon követelésért kezeskedő több személy, akár közösen, akár külön-külön vállalta el a kezességet, a hitelezővel szemben egyetemlegesen van kötelezve.

1248. §.

Ugyanazon követelésért közösen kezeskedő több személynek egymás közötti viszonyában az 1221., 1222. §-ok szabályai irányadók.

Ha a kezesek egymásra való tekintet nélkül vállalták el a kezességet, az a melyik későbben vállalta el, a hitelező kielégitése esetében ennek az előző kezesek elleni jogaiba is lép.

Oly kezes, a ki a hitelezővel szemben a sortartás kifogásával élhetett, e kifogást a jelen §. alapján fellépő kezesnek is ellenvetheti

1249. §.

A ki mást megbiz, hogy a saját nevében és saját számlájára harmadik személynek hitelezzen, a harmadiknak a hitelezésből származó kötelezettségéért a megbizottnak kezesként felel.

ÖTÖDIK CZÍM.

Követelések és tartozások átszállása.

ELSŐ FEJEZET.

Követelések átruházása.

1250. §.

A hitelező átruházhatja követelését másra ezzel kötött szerződés által (engedmény).

A szerződés megkötésével az uj hitelező (engedményes) lép az eddigi hitelező (engedményező) helyébe.

1251. §.

Nem engedményezhető a követelés, a mennyiben le nem foglalható.

Ugyanaz áll azokról a követelésekről, a melyek a szolgáltatás természeténél fogva a hitelező személyéhez vannak kötve, vagy a melyeknek átruházása szerződésileg ki van zárva.

Ha a követelésről adóslevél van kiállitva, az átruházhatóságot harmadik személy elleni hatálylyal csak abban lehet kizárni.

1252. §.

Az engedményezett követeléssel együtt a biztositására szolgáló zálog- és jelzálogjog s a kezességből folyó jogok is átszállanak az engedményesre.

A követeléssel egybekötött végrehajtási és csődbeli előjogokat az engedményes is érvényesitheti.

A főköveteléssel együtt kétség esetében a törvényen alapuló mellékkövetelések is átruházottaknak tekintetnek; a szerződésen alapulók csak annyiban, a mennyiben az átruházás után járnak le.

1253. §.

Az engedményező köteles az engedményest a követelés érvényesitéséhez szükséges felvilágositásokkal ellátni s a bizonyitó okiratokat, a mennyiben birtokában vannak, rendelkezésére bocsátani.

Köteles továbbá az engedményesnek, ha kivánja, hitelesitett aláirásu engedményi okiratot kiállitani. Ennek költségét az engedményesnek kell viselnie és előlegeznie.

1254. §.

Az engedményező, ha visszterhes jogügylet alapján engedményezte a követelést, annak fennállásáért és keresettel való érvényesithetéséért az engedményesnek szavatol; az 1416—1429. §-ok megfelelően alkalmazandók.

A szavatosság kizártnak tekintetik, ha a követelést mint bizonytalant ruházta át.

Ha az engedmény ingyenes jogügyleten alapul, az engedményező csak az 1501. és 1502. §-ok korlátai között szavatol.

1255. §.

Az adós fizetőképességéért az engedményező nem szavatol, hacsak a szavatosságot kifejezetten vagy az alapul fekvő jogviszony természeténél fogva el nem vállalta, vagy az adósnak előtte tudva volt fizetőképtelenségét az engedményes előtt rosszhiszemüen el nem hallgatta.

Ha elvállalta a szavatosságot, ez kétség esetében csak az engedményezés idejében való fizetőképességre értendő.

1256. §.

Ha a hitelező a követelést a saját hitelezőjére, azzal szemben fennálló tartozása fejében engedményezi, e tartozása alól kétség esetében csak akkor és oly mértékben szabadul fel, a mikor s a mely mértékben az engedményes az engedményezett követelést az adóstól behajtja, vagy kellő gondosság mellett behajthatta volna.

1257. §.

Az adós mindaddig, a mig az eddigi hitelező vagy az engedményes nem értesiti őt az engedményről, az előbbit tekintheti továbbra is hitelezőjének.

Az engedményesnek, ha ő értesiti az adóst, ebbeli minőségét egyidejüleg az eddigi hitelezőtől kiállitott engedményi okirattal kell igazolnia. Az értesités hatálytalan, ha az adós azt ily okirat fel nem mutatása miatt haladéktalanul visszautasitja.

1258. §.

Ha a hitelező a már másra átruházott követelést ujból harmadik személyre engedményezi s az adós csak a későbbi engedményről kap az 1257. §-nak megfelelő értesitést: ő mindaddig, mig a korábbi engedményről is nem értesittetik, a későbbi engedményest tekintheti hitelezőjének.

Ez utóbbi az adóstól felvett szolgáltatást az alaptalan gazdagodás megtéritésére vonatkozó szabályok szerint a korábbi engedményesnek ki tartozik adni.

1259. §.

Ha az eddigi hitelező a követelés átruházását közhirré teszi, az adós értesitésétől függő joghatások már abban az időpontban állanak be, a melyben az adós a közzétételről értesül.

1260. §.

Közpénztárból járó szolgálati javadalmazás vagy nyugdij átruházható részének engedményezéséről az illető közpénztár az engedményező által közokirattal értesitendő. Ily értesités hiányában az engedmény az adóssal és harmadik személylyel szemben hatálytalan.

1261. §.

Az engedményező, a ki maga értesitette az adóst az engedményről, vagy engedményi okiratot állitott ki az engedményes részére, vagy közhirré tette a követelés átruházását az adóssal szemben, ha az ez alapon az engedményessel jogügyletbe bocsátkozott, nem hivatkozhatik arra, hogy az engedmény a 985—987., 991. §-ok szerint semmis vagy megtámadható, hacsak az adósnak a jogügyletbe bocsátkozás idejében erről tudomása nem volt.

1262. §.

Az adós az engedményezővel való jogviszonyából eredő kifogásokat az engedményesnek is ellenvetheti, feltéve, hogy a kifogások alapja már létezett, mikor az engedményről értesittetett.

1263. §.

Az engedményes csak ebbeli minőségét igazoló engedményi okirat átadása ellenében követelhet az adóstól teljesitést. Ily okirat felmutatása nélkül eszközölt megintés és felmondás hatálytalan, ha az adós ez okból haladéktalanul visszautasitja.

E szabályok nem alkalmazandók, ha az előbbi hitelező az adóst az engedményről irásban értesitette.

1264. §.

Oly követelés engedményezése, mely a róla kiállitott okirat birtoka nélkül nem érvényesithető, az adóssal és harmadik személylyel szemben csak attól az időponttól fogva hatályos, a melyben a követelési okirat az engedményesnek átadatik; az adós értesitése nem szükséges.

Az adós javára, a ki az okirat birtokában levő engedményessel jogügyletbe bocsátkozott, az 1261. §. szabálya alkalmazandó. Az 1262. §-é csak annyiban alkalmazandó, a menynyiben az 1288. §-ból más nem következik.

1265. §.

Az 1250—1253., 1261—1263. §-ok megfelelően alkalmazandók, ha valamely követelés törvénynél fogva száll át másra.

Az átszállás az adóssal szemben attól az időponttól fogva hatályos, a melyben az átszállás törvényes előfeltételeinek beálltáról tudomást szerez.

1266. §.

A követelések átruházására vonatkozó szabályok, a menynyiben a törvény mást nem rendel, egyéb jogok átruházására megfelelően alkalmazandók.

MÁSODIK FEJEZET.

Tartozások átvállalása.

1267. §.

Harmadik személy a hitelezővel kötött szerződés által átvállalhatja az adós tartozását ugy, hogy adósként a helyébe lép.

1268. §.

Harmadik személy, a ki az adóssal állapodik meg abban, hogy tartozását átvállalja, ez által arra kötelezi magát, hogy a hitelezőnek átvállalási szerződés (1267. §.) kötésére nézve ajánlatot fog tenni.

Az adóssal kötött szerződésének a hitelezővel való közlése ily ajánlatnak tekintetik.

Az ajánlatot az adós is megteheti a harmadik helyett, ha ez utóbbi ellenszolgáltatás kikötése nélkül kötelezte magát az átvállalásra, vagy ha a kikötött ellenszolgáltatást már megkapta, vagy az adósnak hitelezte.

1269. §.

Ha ingatlan elidegenitése esetében az elidegenitő s a szerző fél megegyeznek, hogy az utóbbi az előbbinek oly tartozását, mely az ingatlanon jelzálogilag van biztositva, személyes adósként átvállalja; és ha ennek folytán az átvállalás iránti ajánlat a szerző fél tulajdonjogának bekeblezése után e körülmény igazolása és feltétlen átvállalási nyilatkozatot tartalmazó közokirat átszolgáltatása mellett kir. közjegyző utján a jelen §. szabályaira való utalással intéztetik a jelzálogos hitelezőhöz: az ajánlat a kézhezvételtől számitott hat hónap elteltével elfogadottnak tekintetik, hacsak a hitelező annak a félnek, a kitől kapta, az emlitett határidőn belül ki nem jelenti, hogy nem fogadja el.

A határidő folyama alatt az ajánlat csak a hitelező beleegyezésével vonható vissza.

1270. §.

Az a fél, a ki az 1268. és 1269. §-ok eseteiben az átvállalási szerződés megkötését czélzó ajánlatot a hitelezőhöz intézte, e körülményről, valamint arról, hogy a hitelező elfogadta-e az ajánlatot vagy sem, a vele szerződött másik felet haladéktalanul értesiteni köteles.

1271. §.

Az átvállaló (1267. §.) a hitelezőnek ellenvetheti azokat a kifogásokat, a melyek az előbbi adósnak a hitelezőhöz való

jogviszonyából erednek, hacsak az átvállalási szerződésben azokról le nem mondott.

Oly kifogásokat, a melyek az előbbi adóshoz való jogviszonyából erednek, a hitelezővel szemben rendszerint fel nem hozhat.

Ha azonban az adóssal kötött szerződése alapján ez utóbbi tette meg ő helyette a hitelezőnek az átvállalás iránti ajánlatot, ily kifogásokat is felhozhat annyiban, a mennyiben az 1268. §. harmadik bekezdésében meghatározott előfeltételek hiányára vonatkoznak.

Mennyiben érinti ily esetben az adóssal kötött szerződésének a 985—987., 991. §-ok szerinti semmissége vagy megtámadhatósága a hitelezővel kötött átvállalási szerződés érvényét, az 1015. §. szerint itélendő meg.

1272. §.

Az átvállalási szerződés (1267. §.) létrejöttével az előbbi adós kezese s a követelés biztositására lekötött zálog- és jelzálog felszabadul, hacsak a kezes, illetőleg a zálog vagy jelzálog tulajdonosa az átvállalásba bele nem egyezik.

A követeléssel csőd esetére egybekötött előjogok az átvállaló vagyonára elrendelt csődben nem érvényesithetők.

1273. §.

Ha a hitelező az 1268., 1269. §-ok eseteiben a tartozás átvállalása iránt neki tett ajánlatot nem fogadja el, a harmadik, a mennyiben egyéb módon nem eszközli ki az adós felmentését, ezzel szemben a hitelezőnek lejáratkori kielégitésére van kötelezve. Ugyanily kötelezettség terheli, ha a követelés lejár, mielőtt az ajánlat megtétetett vagy elfogadtatott.

A hitelezőt az átvállalási ajánlat el nem fogadása esetében a harmadik ellen kereset nem illeti, hacsak az 1027., 1028. §-ok előfeltételei nem forognak fenn.

1274. §.

A ki másnak egész vagyonát vagy vagyona hányadrészét szerződés utján átveszi, az átruházónak a szerződés megköté-

sekor fennálló tartozásaiért a hitelezőknek az adóssal egyetemlegesen felelős. Ellenkező kikötés hatálytalan.

Felelőssége az átvett vagyontárgyakra s az átruházási szerződés alapján az átruházó ellen támasztható követelésekre szoritkozik, ha e vagyontárgyakat és követeléseket kimutatja, s a hitelezőknek kielégitésük czéljára átengedi.

Az első és második bekezdés szabályainak alkalmazását nem zárja ki az a körülmény, hogy az átruházó egyes vagyontárgyakat magának fentartott, ha ezek értéke az átruházottakéhoz viszonyitva jelentéktelen.

HATODIK CZÍM.

A kötelmek megszünése. Elévülés.

ELSŐ FEJEZET.

Teljesités.

1275. §.

A kötelem megszünik tartalmának megfelelő teljesités által.

Nem jogosult személy kezéhez való teljesités az 1026. §. eseteiben érvényessé válik.

1276. §.

Ha az adós javára ki van kötve, hogy akár a hitelező kezéhez, akár egy ez által a szolgáltatás tárgyának átvételére felhatalmazott harmadik személy kezéhez teljesithet: a hitelező az utóbbinak adott eme meghatalmazást csak abban az esetben vonhatja vissza, ha a szolgáltatás tárgya nála veszélyeztetve volna, s ekkor is csak ugy, ha az adósnak a visszavonásból eredő kárát megtériti.

1277. §.

Ha a hitelező a neki teljesitésül felajánlott szolgáltatást elfogadja, utólagos kifogásolás esetén őt terheli annak bizonyitása, hogy a szolgáltatás meg nem felelő vagy hiányos volt.

Teljesitésül felajánlott dolog a tényleges átvétellel elfogadottnak tekintetik, hacsak a hitelező annyi idő alatt, a mennyi a körülményekhez képest a tényállás felismeréséhez szükséges, az adóst a dolog meg nem felelő vagy hiányos voltáról nem értesiti, vagy az értesitést részére el nem küldi.

1278. §.

A kötelem megszünik, ha a hitelező azon szolgáltatás helyett, a melyre az adós kötelezve van, más szolgáltatást fogad el teljesités gyanánt.

Ha dolog vagy jog ruháztatik át teljesités gyanánt, az adós hiányok és jogfogyatékosság miatt eladóként szavatol.

1279. §.

Több kötelem alapján hasonnemü szolgáltatásokra kötelezett adósnak oly szolgáltatása, a mely nem fedezi a hitelező irányában fennálló összes tartozásait, más megállapodás hiányában arra a tartozásra számitandó, a melyre az adós felismerhetően szánta.

Ily akaratkijelentés hiányában a követelések lejáratuk sorrendjében törlesztetnek, egyidőben lejáró követelések közül pedig első sorban a kevésbbé biztositott, azután az adósra nézve terhesebb. Ha e tekintetben is egyenlők, a szolgáltatás valamennyit aránylagosan apasztja.

Keresettel nem érvényesithető követelések csak a többiek kielégitése után vétetnek tekintetbe.

1280. §.

Ha az adós a tőkén kivül járulékokkal is tartozik, az egész tartozás kiegyenlitésére elégtelen fizetés első sorban a költségre, azután a kamatra, végül a tőkére számitandó. Az adós ellenkező rendelkezése hatálytalan.

1281. §.

Pénzfizetésre vagy egyéb dolog átadására kötelezett adós a teljesités ellenében nyugtatványt követelhet a hitelezőtől. A mindennapi forgalomban előforduló azon csekélyebb készpénzfizetésekről, a melyeknek nyugtatványozása nem szokásos, az

adóst e jog csak abban az esetben illeti, ha a nyugtatvány kiállitását valamely különös érdeke teszi szükségessé.

Ha az adós érdeke megkivánja, a hitelező a nyugtatványt hitelesitett aláirásu vagy közokirat alakjában köteles kiállitani.

1282. §.

A nyugtatvány költségét, a mennyiben a felek között fennálló jogviszonyból más nem következik, az adós köteles viselni és előlegezni.

1283. §.

A ki a hitelezőtől származó nyugtatványt mutat be az adósnak, a szolgáltatás átvételére felhatalmazottnak tartandó, hacsak az adósnak a körülményekből az ellenkezőre nem kell következtetnie.

1284. §.

A tőkekötelezettség fentartás nélküli nyugtatványozása vélelmet alapit meg arra nézve, hogy a járulékok is ki vannak egyenlitve.

Visszatérő időszakokban teljesitendő szolgáltatások valamelyik részletének fentartás nélküli nyugtatványozása vélelmet alapit meg arra nézve, hogy a megelőző részletek is ki vannak egyenlitve.

1285. §.

Oly személy nyugtatványával szemben, a ki a nyugtatványozott követelésről szabadon rendelkezhetik, ellenbizonyitásnak csak ugy van helye, ha a teljesités meg nem történtén kivül az is bizonyittatik, hogy a nyugtatvány kiállitója azt a teljesités reményében vagy egyéb alaptalannak bizonyult feltevésben állitotta ki.

1286. §.

A teljesités nyugtatványozásán kivül az adós, ha a követelésről adóslevél van kiállitva, annak visszaadását is követelheti.

Ha a hitelező erre képtelennek jelenti ki magát, a nyugtatványt az adós kivánatára hitelesitett aláirásu vagy közokirat alakjában köteles kiállitani és költségét maga viseli.

Az adóslevél visszaadása vélelmet alapit meg arra nézve, hogy a követelés megszünt.

1287. §.

Ha a követelés értékpapir minőségével biró — bár névre szóló — okiraton alapul, a hitelező az okirat visszaszolgáltatása nélkül csak annak biról megsemmisitése után követelhet fizetést.

A megsemmisitési eljárás meginditása után a tartozási összegnek biról letétbe helyezését követelheti.

1288. §.

Az adós, a ki az 1287. §. esetében tartozását kifizeti, a nélkül, hogy az okiratot visszakapta, vagy hogy az biróilag megsemmisittetett volna, oly harmadik személylyel szemben, a ki az okiratot jóhiszemben kötött visszterhes jogügylet alapján tulajdonul megszerezte vagy zálogba vette, a történt fizetésre nem hivatkozhatik.

Ugyanaz áll megfelelően az adósnak a követelés megszüntetésére vagy megváltoztatására irányuló egyéb jogügyleteiről.

1289. §.

Pénzfizetésre vagy egyéb ingó dolog szolgáltatására kötelezett adós a szolgáltatandó tárgyat a hitelező részére biról letétbe helyezheti vagy biról őrizetbe adhatja:

1. ha a hitelező elfogadási késedelemben van;

2. ha az adós a hitelező személyében fekvő egyéb okból vagy mert a hitelező kiléte iránt vétlen bizonytalanságban van, kötelezettségét vagy épen nem, vagy veszély nélkül nem teljesitheti.

A letétel vagy őrizetbeadás, ha a törvénynek megfelelően történt, a teljesités hatályával bir.

1290. §.

Ha az adós azért nem teljesitheti kötelezettségét, mert a követelés le van foglalva, vagy mert a hitelezői minőség több követelő fél között peressé vált: első esetben a hitelező, utóbbi esetben a követelésre jogot tartó bármelyik peres fél követelheti, hogy az adós az 1289. §. szerint járjon el.

1291. §.

Birói letétbe készpénzt, drágaságokat, értékpapirokat és egyéb okiratokat lehet helyezni.

A letett készpénz az államkincstár tulajdonába megy át; a hitelezőnek a letétel alapján követelése támad az államkincstár ellen hasonló pénzösszegnek s a letéti kamatoknak fizetésére.

Egyéb letett tárgyak természetben őriztetnek meg a hitelező részére. Harmadik személy a letét tárgyán a hitelező sérelmével jogot nem szerezhet.

1292. §.

A letétel a teljesitési hely biróságánál eszközlendő. Ha az adós más hazai biróságnál eszközli, a hitelezőnek ebből eredő káráért felelős.

Külföldön eszközölt letétel, ha a teljesitési hely belföldön van, hatálytalan.

1293. §.

Ha az adós csak viszonszolgáltatás ellenében van teljesitésre kötelezve, a letételkor kikötheti, hogy a letét csak ugy adassék ki a hitelezőnek, ha viszonos kötelezettsége teljesitését igazolja.

1294. §.

A megtörtént letételről a hitelező és a kik a letét tárgyára nézve érdekeltek, a biróság által értesitendők. Személy szerint nem ismert vagy ismeretlen helyen tartozkodó érdekeltek részére ügygondnok rendelendő ki.

Mihelyt az értesités bárcsak egyetlen érdekelttel szemben is megtörtént, az adós a letétet egyoldaluan többé nem veheti vissza.

1295. §.

Az értesités megtörténte után is visszakövetelheti az adós a letétet, ha a letétel a törvényes előfeltételek hiánya miatt hatálytalan.

Harmadik személynek a hitelezővel szemben a letétre szerzett jogai a letét visszaadását ez esetben nem gátolják.

Mennyiben követelhető vissza a letét alaptalan gazdagodás okából, az 1762—1774. §-ok szerint itélendő meg.

1296. §.

Ha a hitelezőnek, hogy a letétet felvehesse, az adós által kiállitott valamely nyilatkozatra, nevezetesen az 1293. §. esetében a viszonos kötelezettség teljesitését tanusitó elismervényre van szüksége: annak kiállitását ugyanazon előfeltételek alatt követelheti, a melyek alatt, ha a letétel meg nem történik, a szolgáltatást követelhette volna.

1297. §.

A joghatályos letétel költsége a hitelezőt terheli.

Az adós kérheti, hogy a letett készpénzből a letétbe helyezés körül felmerült és biróilag megállapitandó költsége neki azonnal visszautalványoztassék.

1298. §.

A hitelezőnek a letétre való joga elenyészik, ha a letétel időpontjától számitott husz év alatt nem kéri a kiutalványozást, vagy ha kérelme sikertelensége esetében a fenti határidő lejártától számitott tiz év alatt a letétre való jogának elismerése iránt keresetet nem indit.

Ha a részére kiutalványozott letétet fel nem veszi, az államkincstár ellen támasztható követelése a kiutalványozó végzés jogerőre emelkedésétől számitott husz év alatt évül el.

Ezen határidők eltelte után a természetben őrzött letéti tárgyak az államkincstár tulajdonába mennek át.

1299. §.

A birói őrizetbe adott ingó dolgokat a biróság zárgondnok által, vagy ha raktári kezelésre alkalmasak, közraktárban őrizteti.

A birói őrizetre az 1291. §. utolsó bekezdésének s az 1292—1297. §-ok szabályai megfelelően alkalmazandók.

1300. §.

Ha a dolog megromlás veszélyének van kitéve, vagy ha fentartása aránytalan költséggel jár: a birói őrizetbe vétel helyett a dolognak nyilvános árverésen való eladása s a be-

folyó vételárnak a hitelező részére birói letétbe helyezése rendelendő el.

Ugyanezen eljárás követendő, ha az emlitett esetek valamelyike a dolognak birói őrizetbe vétele után tünik ki, vagy ha az őrizetbe vétel óta három év telt el, a nélkül, hogy a jogosult a dolog kiadását vagy az érdekeltek valamelyike a birói őrizet meghosszabbitását kérte volna.

A közhirré teendő árverés rendszerint a teljesitési helyen, de ha ott megfelelő eredmény nem várható, más alkalmas helyen tartandó meg.

Az árverésről a hitelező, a mennyiben lehetséges, eleve értesitendő. Hasonlóképen értesitendő annak eredményéről.

1301. §.

Tőzsdei vagy piaczi árral biró áru a birói kiküldött által folyó árban szabad kézből is eladható.

1302. §.

Az árverés vagy szabad kézből való eladás költsége a hitelezőt terheli, s a birói őrizet költségével együtt a vételárból fedezendő.

1303. §.

Az adós az 1300., 1301. §-ok szerinti eljárást birói letétbe nem helyezhető oly dolgokra nézve is kérheti, a melyekre nézve az 1300. §. első bekezdésében meghatározott előfeltételek nem forognak fenn, ha a hitelező elfogadási késedelemben van.

1304. §.

Ingatlan kiadására kötelezett adós a hitelező késedelme esetében az ingatlant odahagyhatja, ha a hitelezőt ebbeli szándékáról legalább tizenöt nappal előbb értesitette.

Ha az értesités akadályba ütközik, az adós legalább harmincz nappal az ingatlan odahagyása előtt ebbeli szándékát a telekkönyvi hatóságnak tartozik bejelenteni, mely a telekkönyvi érdekelteket erről haladéktalanul értesiti. Bármelyik érdekelt kérelmére az ingatlan ideiglenes kezelésére zárgondnok rendelendő ki.

MÁSODIK FEJEZET.

Beszámitás.

1305. §.

Ha két személy egymás irányában hasonnemü szolgáltatásokra van kötelezve, mindegyikük beszámithatja saját követelését a másikéba, mihelyt amaz lejárt, s emez teljesithető.

1306. §.

A beszámitás a másik félhez intézett nyilatkozat által megy végbe.

Feltételhez vagy időhatárhoz kötött beszámitási nyilatkozat hatálytalan. Perben azonban az alperes megteheti a beszámitási nyilatkozatot arra az esetre, ha a' felperes más okból nem utasittatik el keresetével.

1307. §.

Keresettel nem érvényesithető vagy kifogás által megerőtlenithető követelést beszámitásra nem lehet használni.

Elévült követelésről az 1357. §. rendelkezik.

1308. §.

A beszámitás jogáról az adós előre lemondhat.

Lemondottnak tekintetik e jogáról, ha a szolgáltatás tárgya megállapodás szerint vagy a kötelem természeténél fogva határozott czélra forditandó.

Ha határozott helyen és időben való teljesitésre kötelezte magát, kétség esetében lemondottnak tekintetik oly ellenkövetelés beszámithatásáról, a mely más helyen teljesitendő.

1309. §.

A teljesitési hely különbözősége, a mennyiben az 1308. §. végbekezdésének esete nem forog fenn, a beszámitásnak nem áll utjában; a beszámitással élő fél azonban köteles megtériteni a másik félnek azt a kárát, a melyet az által szenved, hogy nem a maga helyén teljesithet és nyer kielégitést.

1310. §.

Oly követelés ellen, a mely szándékosan elkövetett tiltott cselekményből ered, beszámitásnak nincs helye.

1311. §.

Le nem foglalható követelésbe csak oly ellenkövetelés számitható be, a mely ugyanazon jogalapból ered.

Ugyanaz áll azokról a követelésekről, a melyek letétbe vagy haszonkölcsönbe adott dolog visszaadására vagy értékének megtéritésére irányulnak.

1312. §.

Jogerősen megitélt követelésbe csak ugyanekként megitélt vagy oly ellenkövetelés számitható be, a melyre nézve a beszámithatóság előfeltételei az itéletet megelőző tárgyalás befejezése után állottak be.

A jogerősen megitéltekkel egyenlő tekintet alá esnek azok a követelések, a melyek jogerős itélet hatályával biró egyéb határozattal vagy végrehajtható egyezséggel vannak megállapitva.

1313. §.

A követelés lefoglalása vagy engedményezése nem szünteti meg az adós azon jogát, hogy abba a hitelezője elleni ellenkövetelését beszámitsa, kivéve ha az ellenkövetelést csak a foglalás, illetőleg az engedményről nyert értesités után szerezte, vagy ha az a másik követelésnél későbben jár le.

Ugyanazon jogalapból eredő ellenköveteléseit az adós eme korlátozás nélkül számithatja be.

1314. §.

Az adós, a ki az engedményről nyert értesités után az engedményest hitelezőjéül kifejezetten elfogadta, ennek csak ugy számithatja be az engedményező elleni követelését, ha ehhez való jogát fentartotta.

1315. §.

Ha az engedményes a követelést ismét másra engedményezi, az adós az utolsó engedményesnek nem számithat be

oly közbeeső engedményes elleni ellenkövetelést, a kinek jogszerzéséről épen nem vagy csak oly időben értesittetett, a mikor ez a követelést már ismét tovább engedményezte volt.

1316. §.

A ki harmadik személy javára teljesitendő szolgáltatásra kötelezte magát, az igéretvevő ellen fennálló követelését csak abban az esetben számithatja be a kedvezményezett harmadiknak, ha az ugyanazon jogalapból ered.

1317. §.

A beszámitás folytán a követelések az egymást fedező összeg erejéig megszünnek.

Ha mind a két felet megillette a beszámitás joga, bármelyiknek beszámitási nyilatkozata visszahat arra az időpontra, a melyben a követelések kölcsönösen beszámithatókká váltak.

1318. §.

Ha a beszámitással élő fél követelésével a másik fél részén több, ez uton törleszthető követelés áll szemben: a törlesztés sorrendje oly esetben, midőn a beszámitás joga csak az előbbit illeti, az 1279. §. szabályai szerint igazodik.

Ha a szemben álló követelésekre vagy azok némelyikére nézve a másik félnek is van beszámitási joga, a beszámitással élő fél követelése más megállapodás hiányában ezek közül abba számittatik be, a mely vele ugyanazon jogalapból ered. Ilyennek nem létében az 1279. §. második bekezdése irányadó.

HARMADIK FEJEZET.

Egyéb megszünési okok.

a) Ujitás.

1319. §.

Ha a felek a közöttük fennálló kötelmet ugyanazon szolgáltatásra irányuló uj kötelemmel helyettesitik (ujitás), az előbbi jogalapon támasztható követelés az uj követelés jogérvényes keletkezésével megszünik.

Az ujitási szándék nem vélelmeztetik.

1320. §.

Semmis jogügyletből származtatott követelés meg nem ujitható.

Oly követelés megujitása esetében, a melytől a törvény a keresetet közérdekből megtagadja, az uj követelés sem érvényesithető keresettel.

A régi követelésnek ellenvethető egyéb kifogásokat az adós, ha az ujitáskor ismerte és fenn nem tartotta, az uj követelés ellen fel nem hozhatja.

1321. §.

A régi követelést biztositó kezesség, zálog és jelzálog ellenkező megállapodás hiányában az uj követelés biztositására is szolgál, a mennyiben ez a régit a szolgáltatás terjedelmére nézve meg nem haladja.

A kezes, s a zálog vagy jelzálog harmadik tulajdonosa, ha az ujitáshoz hozzá nem járult, a régi követelésnek ellenvethető kifogásait az uj követelés ellen is felhozhatja.

b) Megszüntető szerződés.

1322. §.

Szerződésen alapuló kötelmi viszony a felek ujabb szerződése által visszahatólag megszüntethető.

Harmadik személynek az első szerződés tárgyán időközben szerzett jogai érintetlenül maradnak.

1323. §.

A követelés megszünik, ha a hitelező szerződésileg elengedi az adósnak tartozását, vagy szerződésileg elismeri, hogy a követelés fenn nem áll.

A hitelezőnek az adóshoz intézett ily tartalmu nyilatkozata elfogadottnak tekintetik, hacsak az adós haladéktalanul vissza nem utasitja.

c) Egyesülés.

1324. §.

A kötelem megszünik, — a mennyiben a törvény mást nem rendel -- ha jog és kötelezettség ugyanazon személyben egyesül.

Az egyesülést előidéző jogügylet megdőltével a követelés ismét feléled.

d) Halál.

1325. §.

Csak személyesen érvényesithető vagy személyesen teljesitendő kötelem megszünik annak a félnek halálával, a kinek személyéhez kötve van.

NEGYEDIK FEJEZET.

Elévülés.

1326. §.

Követelések, a melyekre nézve a törvény mást nem rendel, tiz év alatt elévülnek.

1327. §.

Nem évülnek el:

a közösség megszüntetése iránti követelések; a tulajdonon, dolgot terhelő jogon, és családjogi viszonyon alapuló követelések, a mennyiben arra irányulnak, hogy az illető jognak, illetőleg a családjogi viszonynak megfelelő állapot a jövőre nézve helyreállittassék.

1328. §.

Három év alatt évülnek el:

1. kereskedőknek és iparosoknak — kiszolgáltatott árukért, teljesitett szolgálatokért és munkákért és azokkal összefüggő kiadásokért járó követelései;

2. vendéglősöknek és ételek vagy italok kiszolgáltatásával vagy utasok befogadásával iparszerüen foglalkozó egyéb személyeknek ezen üzletük gyakorlatában vendégeik vagy vevőik ellen felmerülő követelései;

3. mindazoknak, a kik az adós személyes vagy házi szükségleteire mezőgazdasági terményeket vagy egyéb élelmi czikkeket, tüzelő vagy világitó szereket, élvezeti, ruházati vagy háztartási czikkeket szolgáltattak, ebből eredő követelései;

4. személy- vagy árufuvarozással foglalkozó személyeknek és vállalatoknak ezen üzletükből eredő fuvardij- és költségkövetelései;

5. az 1-ső pont alá nem tartozó ügynököknek, alkuszoknak, s általában idegen ügyek ellátásával vagy szolgálattétellel iparszerüen foglalkozó személyeknek ezen üzletükből eredő dij- és költségkövetelései;

6. mindazoknak, a kik magánszolgálatban állanak az ipari és mezőgazdasági munkásokat és napszámosokat is ideszámitva —, a szolgálati fizetés, munkabér vagy egyéb javadalmazás, valamint költségeik megtéritése iránt a szolgálat- vagy munkaadók ellen és viszont az utóbbiaknak az adott előlegek visszatéritése iránt az előbb emlitett személyek ellen támasztható követelései;

7. nevelő-, tan-, gyógy- és tápintézeteknek, továbbá tanitóknak, orvosoknak, bábáknak, s általában neveléssel, oktatással, gyógyitással, mások ápolásával vagy gondozásával foglalkozó vagy arra egyes esetben vállalkozó személyeknek ezen foglalkozásukból eredő követelései;

8. ügyvédeknek, kir. közjegyzőknek, birósági végrehajtóknak és bizonyos ügyek ellátására hatóságilag kirendelt vagy feljogositott egyéb személyeknek dij- és költségkövetelései; továbbá az ügyfeleknek az itt emlitett személyek ellen előlegek visszatéritése iránt támasztható követelései;

9. bérleti és haszonbérleti viszony alapján a bér vagy haszonbér iránt támasztható követelések;

10. bárminő jogalapon járó kamatok és visszatérő időszakokban teljesitendő egyéb szolgáltatások, jelesül járadék- és nyugdijrészletek, tartásdijak, kikötmények részletei s a kamathoz hozzászámitott tőketörlesztési részletek iránti követelések.

Értékpapirok kamat- és osztalékszelvényeire és pénzintézeteknél elhelyezett betétek kamataira e szabály nem vonatkozik.

1329. §.

Az elévülés abban az időpontban kezdődik, a melyben a követelés jogilag érvényesithetővé vált (lejárt).

Felmondástól függő követelésnél az elévülési idő attól az időponttól számitandó, a melyben a követelés lejárt volna, ha

a hitelező, mihelyt jogilag lehetséges volt, azonnal felmondta volna.

1330. §.

Tiltott cselekményből eredő kártéritési követelés, a mennyiben hivatalból üldözendő büntetendő cselekmény nem forog fenn, azon időponttól számitott három év alatt évül el, a melyben a kár s annak okozója a sértettnek tudomására jutott.

Tiltott cselekményből eredő minden követelés, a mely az előző bekezdés szerint már előbb el nem évült, a cselekmény elkövetésétől számitott husz év alatt évül el.

1331. §.

Jogerejüleg megitélt követelés, bárminő jogalapból ered is, attól az időponttól számitott husz év alatt évül el, a melyben a jogerős itélet végrehajtható lett.

Ugyanaz áll megfelelően a végrehajtható egyezségben vagy egyéb végrehajtható okiratban megállapitott követelésekről.

1332. §.

Ha az adós halasztást kapott a teljesitésre, ennek tartama alatt az elévülés nyugszik.

Ugyanaz áll, ha az adós más okból tagadhatja meg mulólag a teljesitést, kivéve ha az ez iránti kifogás elháritása a hitelezőn áll.

1333. §.

Az elévülés nyugszik, a mig a hitelező a jogszolgáltatás szünetelése, hadi szolgálat vagy erőhatalom által követelése érvényesitésében akadályozva van.

1334. §.

Ha egyezségi tárgyalás, vagy a követelés valóságának vagy mennyiségének megállapitása végett szerződésileg kikötött peren kivüli eljárás van a felek között folyamatban: annak tartama alatt az elévülés nyugszik.

1335. §.

Házastársak közötti követelések elévülése a házasság tartama alatt nyugszik.

Ugyanaz áll a szülő és gyermek, gyám és gyámolt, gondnok és gondnokolt közötti követelésekről a gyermek kiskoruságának, illetőleg a gyámság- vagy gondnokságnak tartama alatt.

1336. §.

Az elévülési határidőbe a nyugvás ideje nem számittatik be.

A nyugvás megszünte után tovább folyó elévülés harmincz napnál rövidebb idő alatt be nem fejezhető.

1337. §.

Perképességgel nem biró egyén ellen, ha az elévülési idő utolsó hat hónapja alatt bármely időpontban nem volt törvényes képviselője, az elévülés nem fejezhető be előbb, mint hat hónappal azon időpont után, a melyben perképes lett vagy törvényes képviselőt kapott. A képviselet hiányával egyenlőnek tekintetik, ha a törvényes képviselő elveszti perképességét, vagy ha közte és képviseltje között a meginditandó perre nézve érdekellentét forog fenn.

Az a körülmény, hogy a hitelező a meghosszabbitott határidő alatt perképességét vagy törvényes képviselőjét ismét elveszti, az elévülésre nem bir befolyással.

Ha a követelés hat hónapnál rövidebb elévülésnek van alávetve, a hat hónap helyett az elévülési időnek megfelelő időtartam értendő.

1338. §.

Hagyatékhoz tartozó vagy hagyatékot terhelő követelés elévülése nem fejezhető be előbb mint hat hónappal az örökség megnyilta után.

Az 1337. §. utolsó bekezdése itt is alkalmazandó.

1339. §.

Az elévülés félbeszakad, ha az adós a követelést a hitelezővel szemben részfizetés, kamatfizetés, biztositékadás által vagy bármi egyéb módon elismeri.

Dolog visszaadására irányuló követelés elismertnek tekintetik, a mig az adós a dolgot a hitelező rendelkezésére tartja.

1340. §.

Az elévülés félbeszakad, ha a hitelező a követelés megitélése vagy megállapitása iránt keresetet indit (keresetlevelet bead).

A keresetinditással egyenlő hatályu: a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem előterjesztése; a csődbejelentés; a beszámitás perbeli érvényesitése; a perbehivás abban a perben, a melynek kimenetelétől a követelés függ; a végrehajtás kérése és a végrehajtás foganatositása végett tett bármi intézkedés.

1341. §.

Ha a kereset megindithatása valamely hatóság előzetes határozatától függ, az ennél a hatóságnál beadott kérvény az elévülést akként szakitja félbe, mint a keresetlevél, feltéve, hogy a keresetlevél a kérvény jogerős elintézésétől számitott harmincz nap alatt beadatik.

1342. §.

Az elévülés már a keresetlevél beadásával szakad félbe; a félbeszakítás azonban meg nem történtnek tekintetik, ha a keresetlevél az alperesnek nem kézbesithető s a felperes az akadályról értesittetvén, annak elháritásáról hat hónap alatt nem gondoskodik. Ez esetben az elévülést csak a keresetlevélnek az alperes részére való kézbesitése szakitja félbe.

Az 1337. §. utolsó bekezdése megfelelően alkalmazandó.

1343. §.

A keresetinditás által előidézett félbeszakitás a per jogerős eldöntéséig vagy egyébkénti befejezéséig tart.

Ha a per a felek mulasztása vagy megállapodása folytán befejezetlen marad, a félbeszakitás a feleknek vagy a biróságnak utolsó perbeli cselekményével, s ha ez tárgyalási határnap kitüzésében állott, az elmulasztott tárgyalási határnappal ér véget. Az ekkor megkezdődő uj elévülés a felek bármelyikének a per folytatása iránt előterjesztett kérelmével akként szakittatik félbe, mint keresetinditás által.

1344. §.

Kézbesités előtt visszavont kereset nem létezőnek tekintetik.

Ha a felperes a kézbesités után vonja vissza a keresetét, vagy ha a biróság azt hivatalból visszautasitja, vagy tárgyalás után nem-érdemi okból elutasitja, vagy a pert perakadály miatt megszünteti, az elévülés félbeszakitása meg nem történtnek tekintetik, hacsak a felperes a visszavonástól, illetőleg a visszautasitó, elutasitó, vagy megszüntető határozat jogerőre emelkedésétől számitott harmincz nap alatt az illetékes biróságnál érdemi elbirálásra alkalmas uj keresetet nem indít.

1345. §.

A fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelemre az 1342. §. szabályai oly értelemben alkalmazandók, hogy a keresetlevél kézbesitése helyett a fizetési meghagyás kézbesitése értendő.

Visszavont kérelem nem létezőnek tekintetik.

Ha a biróság a kérelmet visszautasitja, vagy ha az alperesnek kézbesitett fizetési meghagyás hatálya megszünik, az elévülés félbeszakitása meg nem történtnek tekintetik, hacsak a hitelező a visszautasitó határozat jogerőre emelkedésétől vagy a fizetési meghagyás hatályának megszüntétől számitott harmincz nap alatt a követelés iránt keresetet nem indit.

A kérelem visszautasitása esetében annak az elévülést félbeszakitó hatálya akkor is fenmarad, ha a hitelező a visszautasitó határozat jogerőre emelkedésétől számitott harmincz nap alatt a fizetési meghagyás kibocsátása iránt a törvényszerü kellékeknek megfelelő uj kérelmet terjeszt elő.

1346. §.

A csődbejelentés által előidézett félbeszakitás a csődeljárást megszüntető határozat közzétételéig tart; de meg nem történtnek tekintetik, ha a hitelező a bejelentést visszavonja.

Ha a bejelentett követelés iránt a csőd megszüntetésekor per van folyamatban, a félbeszakitás további tartama az 1343. §. szerint itélendő meg.

1347. §.

A beszámitás perbeli érvényesitése vagy perbehivás által előidézett félbeszakitás a pernek jogerős eldöntéséig vagy egyéb-

kénti befejezéséig tart; az 1343. §. második bekezdése megfelelően alkalmazandó.

A félbeszakitás meg nem történtnek tekintetik, ha a beszámitásra hivatkozó vagy perbehivó fél a per befejezésétől számitott harmincz nap alatt a követelés iránt keresetet nem indit.

1348. §.

Végrehajtás kérése vagy egyéb végrehajtási intézkedés által előidézett félbeszakitás meg nem történtnek tekintetik, ha a végrehajtató a végrehajtási kérelmet visszavonja, vagy a biróság azt visszautasitja, vagy ha a foganatositott végrehajtási cselekmény hatályon kivül helyeztetik.

1349. §.

Ha a követelés választott vagy külön biróság vagy közigazgatási hatóság előtt érvényesitendő, az 1340—1345., 1347., és 1348. §-ok szabályai megfelelően alkalmazandók.

Ha a választott birósági szerződésben a birák nincsenek megnevezve, vagy ha más okból kell választott birót kijelölni, vagy végül ha a választott birósághoz csak valamely más előfeltétel teljesitése után lehet fordulni: az elévülés már az által szakad félbe, hogy a hitelező az ügyének elintézéséhez szükséges lépéseket megteszi.

1350. §.

Birói vagy hatósági megállapitástól függő dij- és költségkövetelés elévülését félbeszakitja a megállapitás iránt előterjesztett kérelem.

1351. §.

Tiltott cselekményből eredő követelés elévülését félbeszakitja a bünvádi feljelentés, a magáninditvány megtétele s a kötelezett ellen irányuló minden nyomozati cselekmény.

Ha a kötelezett ellen vizsgálat indittatik, vagy közvetlenül főtárgyalás rendeltetik, a félbeszakitás a büntető birósági itélet jogerőre emelkedéseig vagy a bünvádi eljárás egyébkénti bejezéséig tart.

Ha a nyomozás elrendelése megtagadtatik vagy a nyomozás megszüntettetik, a félbeszakitás meg nem történtnek tekin-

tetik, hacsak a sértett a határozat jogerőre emelkedésétől számitott harmincz nap alatt a követelés iránt keresetet nem indit.

1352. §.

Az elévülés félbeszakadása esetében az addig eltelt idő nem vétetik figyelembe. Abban az időpontban, a melyben a félbeszakitás hatálya véget ér, uj elévülés kezdődik.

Ha a félbeszakitás az adósnak oly irásbeli vagy perbeli nyilatkozata által történt, a melyben ez tartozását s annak terjedelmét feltétlenül elismeri, vagy arra nézve feltétlen fizetési igéretet tesz, az uj elévülés határideje sohasem rövidebb tiz évnél.

1353. §.

Az elévülés befejezése után az adós megtagadhatja a teljesitést.

Hivatalból az elévülés csak annyiban vétetik figyelembe, hogy a biró elévültnek látszó követelés alapján fizetési meghagyást ki nem bocsáthat s az adós előzetes meghallgatása nélkül ily követelés behajtására vagy biztositására czélzó intézkedést el nem rendelhet.

1354. §.

A főkövetelés elévülésével a tőle függő mellékszolgáltatások iránti követelés is elévül, még ha erre nézve nem telt is el az elévülési idő.

1355. §.

A birtokában levő zálogból a hitelező a követelése lévülése után is kielégitheti magát.

Ha az adós a követelés biztositására valamely jogot ruházott át a hitelezőre, annak visszaruházását az elévülés alapján nem követelheti.

1356. §.

Elévült követelés kielégítésére teljesitett szolgáltatás, bár a teljesitő nem birt is tudomással az elévülésről, vissza nem követelhető.

Ugyanez áll az elévült követelésre adott biztosítékról.

Az sem hivatkozhatik az elévülésre, a ki elévült tartozását megujitotta, elismerte, vagy arra nézve fizetési igéretet tett.

1357. §.

Elévült követelés az adós beleegyezése nélkül csak abban az esetben használható beszámitásra, ha akkor, mikor a beszámitás lehetősége megnyilt, még nem volt elévülve.

1358. §.

Az elévülést jogügylet által sem kizárni, sem megneheziteni nem lehet. Megkönnyitése, nevezetesen az elévülési idő megrövidítése meg van engedve.

A befejezett elévülésről az adós lemondhat.

1359. §.

Ha a törvény valamely jognak per utján való érvényesitésére záros határidőt rendel, abba az az idő, a mely alatt a jogszolgáltatás szünetel, nem számitandó be.

Az elévülés nyugvására és félbeszakitására vonatkozó szabályok egyébként, a mennyiben a törvény mást nem rendel, a záros határidőkre nem alkalmazandók.

A záros határidők hivatalból veendők figyelembe.

HETEDIK CZÍM.

Kölcsön. Haszonkölcsön. Letét.

ELSŐ FEJEZET.

Kölcsön.

1360. §.

A ki pénzt vagy egyéb helyettesithető dolgokat mástól kölcsön kap (kölcsönvevő), ennek fejében ugyanolyan faju és minőségü dolgokat ugyanoly mennyiségében tartozik a kölcsönadónak visszaszolgáltatni.

Kölcsönszerződés keletkezik akkor is, ha más alapon helyettesithető dolgok szolgáltatására kötelezett adós a hitelezővel abban állapodik meg, hogy azokkal azontul kölcsönképen fog neki tartozni.

1361. §.

A kölcsönvett dolgokra vonatkozó kárveszélyt az átvétel időpontjától fogva abban az esetben is a kölcsönvevő viseli, ha a szerződés a kölcsönadó szerződőképességének hiánya vagy korlátoltsága miatt érvénytelen, vagy a kölcsönadó részéről való megtámadás folytán érvénytelenné válik.

Az 1401. §. megfelelően alkalmazandó.

1362. §.

Ha kamat van kikötve, az más megállapodás hiányában félévenkint utólag, ha pedig a kölcsön félévnél rövidebb idő alatt jár le, annak visszafizetésekor fizetendő.

Félévnél hosszabb időre a kamatot a kölcsön adásakor előre levonni nem szabad. Az ennek ellenére vagy a birói uton érvényesithető mértéken fölül előre levont kamat a tőkét apasztja.

1363. §.

Ha a kölcsönadó a készpénzben meghatározott kölcsönösszeg fejében a kölcsönvevőnek értékpapirokat vagy egyéb dolgokat adott, a birói uton érvényesithető kamat mértéke azon érték szerint számitandó, a melylyel az értékpapirok vagy egyéb dolgok az átadáskor birtak.

Oly kikötés, a mely szerint a kölcsönvevő többnek visszaszolgáltatására kötelezi magát, mint a mennyit kapott, birói uton csak annyiban érvényesíthető, a mennyiben a többlet a birói uton érvényesithető kamat mértékét meg nem haladja. A mit a kölcsönvevő azonfölül kamatban vagy egyéb mellékszolgáltatásokban fizet, a többletbe betudandó.

1364. §.

Ha értékpapirok adattak kölcsön s a visszafizetés idejében ily papirok többé nincsenek forgalomban, a kölcsönvevő azt a pénzösszeget tartozik a kölcsönadónak visszatériteni, a melylyel az értékpapirok beváltattak.

1365. §.

Kamattalan kölcsönt az adós bármikor visszafizethet, a hitelező más megállapodás hiányában bármikor visszakövetelhet

1366. §.

Kamatozó kölcsön lejárata más megállapodás hiányában attól függ, hogy a hitelező vagy az adós felmondja. A felmondási idő ötszáz koronát meg nem haladó kölcsönöknél egy hónap, nagyobbaknál három hónap.

Oly megállapodás, a mely az adósra nézve hosszabb felmondási időt állapit meg, mint a hitelezőre, hatálytalan.

A felvételtől számitott tiz év elteltével az adós a kölcsönt a törvényes felmondási idő megtartásával abban az esetben is felmondhatja, ha hosszabb lejárat van kikötve, vagy az adós felmondási joga szerződésileg ki van zárva.

1367. §.

A ki kölcsön adására kötelezte magát, kétség esetében megtagadhatja annak kiszolgáltatását, ha abban az időben, a mikor a kiszolgáltatásnak történnie kellene, a másik fél vagyoni viszonyai oly rosszak, hogy a kölcsön visszafizetése veszélyeztetve van.

E jog nem illeti meg, ha a másik fél rossz vagyoni viszonyait a szerződés megkötésekor ismerte, vagy kellő gondosság mellett ismerhette volna, és megszünik, ha a másik fél dologi biztositékot ad neki.

1368. §.

Kölcsönadás iránti előzetes szerződésből eredő követelések hat hónap alatt elévülnek.

MÁSODIK FEJEZET.

Haszonkölcsön.

1369. §.

A ki valamely dolgot mástól ingyenes használatra kap (haszonkölcsönvevő), azt a szerződésszerü használat befejeztével a másik félnek (a haszonkölcsönadónak) visszaadni tartozik.

Az utóbbi köteles őt a szerződés tartama alatt az átadott dolog használatában meghagyni.

1370. §.

A haszonkölcsönadó csak szándékosság és sulyos gondatlanság miatt felelős.

Ha szándékosan elhallgatta, vagy sulyos gondatlanságból nem közölte a haszonkölcsönvevővel, hogy a dolog hiányos vagy a dologra való joga fogyatékos: a haszonkölcsönvevőnek a közlés elmulasztásából eredő kárát megtériteni tartozik.

Egyéb szavatosság ellenkező kikötés hiányában nem terheli.

1371. §.

A dolog rendes fentartási költségeit, állatoknál különösen az etetési költséget, a haszonkölcsönvevő tartozik viselni.

Mennyiben köteles a haszonkölcsönadó a haszonkölcsönvevőnek a dologra forditott egyéb költekezését megtéríteni, a megbizás nélküli ügyvitel szabályai szerint itélendő meg.

A szerelvényekre nézve, a melyekkel a haszonkölcsönvevő a dolgot ellátta, az 1565. §. szabályai megfelelően alkalmazandók.

1372. §.

A dolognak a szerződésszerü használat által előidézett elváltozásáért vagy rosszabbodásáért a haszonkölcsönvevő nem felelős.

1373. §.

A haszonkölcsönvevőnek nem szabad a dolgot másként mint a szerződésnek megfelelően használnia. Különösen nem szabad a haszonkölcsönadó engedélye nélkül a dolog használatát harmadik személynek átengednie.

1374. §.

A dolognak a haszonkölcsön tartama alatt mutatkozó hiányairól a haszonkölcsönvevő a haszonkölcsönadót kártérités terhe alatt azonnal értesiteni köteles. Ugyanez áll, ha a dolgot fenyegető veszély elháritására óvó intézkedés válik szükségessé, vagy ha harmadik személy a dologra jogot támaszt.

1375. §.

Ha a haszonkölcsön időtartama nincs kifejezetten meghatározva, az annyi időre tekintetik megkötöttnek, a mennyi

szükséges, hogy a haszonkölcsönvevő a dolognak a szerződés szerinti czélra hasznát vehesse.

Ha az időtartam a haszonkölcsön czéljából sem állapitható meg, a haszonkölcsönadó bármikor visszakövetelheti a dolgot.

1376. §.

A haszonkölcsönadó a kikötött idő előtt visszakövetelheti a dolgot:

1. ha a haszonkölcsönvevő szerződésellenesen használja, nevezetesen ha a kellő gondosság elhanyagolása által megromlás veszélyének teszi ki, vagy használatát jogosulatlan harmadik személynek engedi át;

2. ha a haszonkölcsönvevő meghal;

3. ha előre nem látott körülménynél fogva neki magának szüksége van a dologra. Ez utóbbi esetben azonban a haszonkölcsönvevőnek tartozik megtériteni azt a kárt, a melyet ez az által szenved, hogy a dolognak a szerződési időn át való megtarthatásában megbizott.

1377. §.

A haszonkölcsönvevő kétség esetében a meghatározott idő eltelte előtt is visszaadhatja a dolgot.

1378. §.

A haszonkölcsönvevő azon az alapon, hogy a dolog a sajátja, annak visszaadását csak abban az esetben tagadhatja meg, ha a tulajdont a haszonkölcsönszerződés megkötése után a haszonkölcsönadótól szerezte.

Ingyenes használatra kapott ingatlanon a haszonkölcsönvevőt visszatartási jog nem illeti.

1379. §.

Ha a haszonkölcsönvevő harmadik személynek engedte át a dolog használatát, a haszonkölcsönadó a haszonkölcsön megszünte után a harmadiktól is visszakövetelheti a dolgot.

1380. §.

A haszonkölcsönvevőnek a költekezés megtéritése vagy a szerelvények elvitele iránt, s a haszonkölcsönadónak a dolog

rosszabbitása vagy megváltoztatása miatt kártérités iránt támasztható követelései hat hónap alatt évülnek el.

Ezen idő a haszonkölcsönvevő követeléseire nézve a haszonkölcsön megszüntének időpontjától, a haszonkölcsönadó követeléseire nézve pedig attól az időponttól számitandó, a melyben ő a dolgot visszakapta.

A dolog visszaadása iránti követelés elévülésével a haszonkölcsönadó kárkövetelései is elévülnek.

1381. §.

Az 1367., 1368. §-ok szabályai megfelelően alkalmazandók.

HARMADIK FEJEZET.

Letét.

1382. §.

A ki ingó dolgot letétbe vesz (letéteményes), tartozik azt megőrizni és azután a letevőnek ismét visszaszolgáltatni.

1383. §.

Jutalom a letéteményesnek csak akkor jár, ha ki van kötve.

A jutalom hallgatólag kikötöttnek tekintetik, ha a körülmények szerint nem volt feltehető, hogy a letéteményes a dolog megőrzésére dijtalanul vállalkozik.

Mennyiségét megállapodás és hatósági dijszabás nem létében a helyi szokás határozza meg.

1384. §.

A letéteményes az őrizetnek megállapitott módjától eltérhet, ha a fenforgó körülményekre való tekintettel józanul felteheti, hogy a letevő, a tényállást ismerve, az eltérést helyeselné. Azonban ez esetben is köteles a letevőt szándékáról eleve értesiteni, s ha a halasztás nem jár veszélylyel, rendelkezését megvárni.

1385. §.

A letéteményes gondatlansága enyhébb megitélés alá esik, ha a dolog megőrzését jutalom és egyéb érdek nélkül, merő szivességből, vállalta el.

1386. §.

Kétség esetében a letéteményes nincs jogositva arra, hogy az őrizetére bizott dolgot harmadik személynek adja át letétül.

Jogosulatlan átadás esetében minden kárért felelős, mely e nélkül nem következett volna be; ellenkező esetben csak az átadás körül elkövetett vétkességéért.

A letevő mindkét esetben saját nevében érvényesitheti azokat a követeléseket, a melyek a letéteményest a harmadikkal — az uj letéteményessel — szemben illetik.

1387. §.

Ha a letéteményes a letett dolog megőrzése végett sajátjából költekezett, költségei megtérítését a letevőtől annyiban követelheti, a mennyiben azokat a körülményekhez képest józanul szükségeseknek tarthatta.

1388. §.

A letevő felelős azért a kárért, a mely a letett dolog minőségéből a letéteményesre hárul, kivéve ha ez a dolog ebbeli minőségét a letétbe vételkor ismerte.

1389. §.

A letevő bármikor visszakövetelheti a dolgot.

A letéteményes, ha az őrizet időtartama meg van határozva, ennek eltelte előtt csak nyomós okból, ellenkező esetben bármikor követelheti a letevőtől a dolog visszavételét.

1390. §.

A letett dolgot azon a helyen kell visszaadni, a hol őrizni kellett; a letéteményes nem köteles a dolgot a letevőhöz vinni.

1391. §.

Ha a letéteményes letett pénzt jogosulatlanul a saját hasznára fordit, a felhasználás időpontjától kamatot tartozik fizetni.

Vétkességen alapuló sulyosabb felelőssége érintetlen marad

1392. §.

A kikötött jutalom a letéteményesnek az őrizet befejeztekor, ha pedig időszakok szerint van meghatározva, egy-egy időszak elteltével fizetendő.

Ha az őrizet a meghatározott idő eltelte előtt ér véget, a letéteményes kétség esetében a jutalomnak a tett szolgálatokhoz mért aránylagos részét követelheti.

1393. §.

Az 1368. és 1380. §-oknak s az 1378. §. első bekezdésének szabályai megfelelően alkalmazandók.

1394. §.

Ha helyettesithető dolgok oly megállapodással adatnak letétbe, hogy azok a letéteményes tulajdonába menjenek át s ez ugyanolyan faju és minőségü dolgokat ugyanoly mennyiségben legyen köteles majdan visszaszolgáltatni: a kölcsönre vonatkozó szabályok alkalmazandók azzal az eltéréssel, hogy kétség esetében a visszaszolgáltatás idejére és helyére nézve a jelen fejezet szabályai (1389., 1390. §.) irányadók, és hogy a letevő követelésébe csak ugyanazon ügyletből eredő ellenkövetelés számitható be.

Ha a letevő megengedi a letéteményesnek, hogy letett helyettesithető dolgokat elhasználhasson, az előző bekezdés szabálya attól az időponttól kezdve áll, a melyben ez a dolgokat elhasználta.

NYOLCZADIK CZÍM.

Vétel és csere.

ELSŐ FEJEZET.

Vétel. Általános szabályok.

1395. §.

A vételi szerződésnél fogva az eladó az eladott dolgot a vevő tulajdonába bocsátani és neki átadni, az eladott jogot a vevőre átruházni köteles.

A vevő köteles a megállapitott vételárt az eladónak megfizetni s a megvett dolgot átvenni.

1396. §.

A vételárnak készpénzben kell megállapittatnia. Ha pénz mellett egyéb szolgáltatások is vannak kikötve s ezek értéke a pénzbeli szolgáltatást meghaladja, a szerződés vételnek nem tekintetik.

1397. §.

Az eladó egész vagyonát vagy annak hányadrészét tárgyazó vétel érvényéhez közokirat szükséges.

Ugyanez áll, ha valaki egész vagyonát vagy annak hányadrészét egyéb czimen ruházza át másra vagy kötelezi el másnak; vagy ha egész vagyonán vagy annak hányadrészén másnak bármi czimen haszonélvezetet enged vagy kötelez.

1398. §.

Ingatlan dolog vételének érvényéhez, a mennyiben a törvény mást nem rendel, okirat szükséges. Szóbeli szerződés csak az ingatlan tényleges átadásával válik hatályossá.

Ugyanez áll, ha valaki egyéb czimen kötelezi magát ingatlannak átruházására, vagy ha bármi czimen ingatlant terhelő jog megalapitására vagy átruházására kötelezi magát.

1399. §.

A dologgal együtt kétség esetében a tartozéka is eladottnak tekintetik.

1400. §.

Az eladott dolog hasznai és terhei az átadás időpontjától fogva a vevőt illetik.

Ugyanezen időponttól fogva viseli a vevő a dolgot érő véletlen kár veszélyét.

1401. §.

Oly esetben, midőn az eladott ingó dolog a vevő kivánatára a teljesitési helytől különböző helyre küldetik, a veszély már az elküldés időpontjában száll át a vevőre. Ha azonban a szállitás az eladó személyében fekvő okból félbeszakad, a félbeszakitás ideje alatt ez viseli a veszélyt.

Ha a vevő az elküldésre nézve utasitást adott s az eladó attól sürgős ok nélkül eltér, az ebből eredő kárért ő felelős.

1402. §.

Ha feltételes vétel esetében az eladott dolog a feltétel függőben léte alatt a vevőnek átadatott s a feltétel utóbb teljesül: az átadás s a feltétel teljesülése közötti időben a dologban esett véletlen kár, ha a feltétel halasztó, az eladót, ha bontó, a vevőt éri.

Az ellenkező áll, ha a felek szándéka oda irányult, hogy a feltétel teljesülése a kár megtörténte előtti időpontra hasson vissza.

1403. §.

Az átadással, különösen a méréssel és mérlegeléssel járó költséget az eladó, az átvétellel s a teljesitési helytől különböző helyre való küldéssel járó költséget a vevő köteles viselni.

Ha jog adatott el, megalapitásának költsége az eladó, átruházásának költsége a vevő terhére esik.

Ingatlannak vagy ingatlant terhelő jognak eladása esetében a telekkönyv rendbehozásának költsége az eladót, a szerződés kiállitásával s a vevő jogának telekkönyvi bejegyzésével járó költség, valamint az átruházási illeték a vevőt terheli.

1404. §.

Ha oly esetben, midőn a kárveszély az átadás előtt szállt át a vevőre, az eladó ezen időközben a dologra költekezett, költekezése megtéritését, a mennyiben szükséges volt s a veszély átszállása után merült fel, a vevőtől akként követelheti, mintha a dolog kezelésével meg lett volna bizva.

Mennyiben követelhet megtéritést egyéb költekezésért, a megbizás nélküli ügyvitel szabályai szerint birálandó el.

1405. §.

Dolog birtokával járó jog eladása esetében az 1400—1402., 1404. §-ok s az 1403. §. első bekezdésének szabályai megfelelően alkalmazandók.

1406. §.

Ha vételárként a piaczi ár van kikötve, kétség esetében az a piaczi ár értendő, a mely a teljesitési időben a teljesitési helyen, vagy ha ott nincs árjegyzés, a legközelebbi piaczon jegyeztetik.

Ha a vételár suly szerint van meghatározva, kétség esetében a tiszta suly értendő.

1407. §.

A vételár nyomban fizetendő, a mint az eladó saját kötelezettségének megfelel.

Korábbi fizetés kikötését az eladónak, fizetési haladékot a vevőnek kell bizonyitania.

1408. §.

Ha ki van kötve, hogy a vevő a hitelezett vételárról váltót vagy a vételárra nézve biztositékot adjon: az eladó a vételár azonnali megfizetését követelheti, mihelyt a vevő a váltó átadásával vagy a biztositékadással késedelembe esik.

1409. §.

Attól az időponttól fogva, a mely óta a vétel tárgyának hasznait huzza, a vevő, a menyiben fizetési haladékot nem kapott, az eladónak a vételártól kamatot köteles fizetni.

1410. §.

Az eladót, a ki a szerződést teljesitette s a vételárt hitelezte, külön kikötés nélkül elállási jog nem illeti.

1411. §.

Ingó dolog eladásánál az a kikötés, hogy az eladó a vevőnek átadott dologra nézve tulajdonjogát a vételár megfizetéséig fentartja, kétség esetében a tulajdon átruházás halasztó feltételéül tekintendő s az eladót elállásra jogositja, ha a vevő a vételár fizetésével késedelembe esik.

A kikötés csak úgy hatályos, ha okiratba van foglalva s ha abban a vételár fizetésének határideje naptár szerint van meghatározva.

1412. §.

Piaczi vagy tőzsdei árral biró áru eladása esetében a vevő, ha az eladó késedelmesen vagy egyáltalán nem szolgáltatja az árut, a késedelem vagy nem-teljesités miatt követelhető kárát a következő módon (1413., 1414. §-ok) számithatja.

1413. §.

A késedelemből eredő kára fejében azt a különbözetet számithatja fel, a melylyel az árunak a késedelem beálltakor fennállott piaczi vagy tőzsdei ára annak a teljesitéskori árát meghaladja.

Ha az ár valamely közbeeső időpontban még magasabb volt, a magasabb árt csak úgy veheti kárfelszámitása alapjául, ha a tett előkészületek szerint vagy egyéb körülményeknél fogva valószinű, hogy az árut kellő időben való szolgáltatás esetében eme magasabb árban értékesitette volna.

Árkülönbözeti követelésnek nincs helye, ha az eladó bizonyitja, hogy a vevő a dolgot kellő időben való szolgáltatás esetében is megtartotta volna azon időpontig, a melyben azt neki tényleg szolgáltatta.

1414. §.

A nem-teljesitésből eredő kára fejében a vevő, ha a teljesitésnek záros határidőben kellett történnie, azt a különbözetet számithatja fel, a melylyel a dolognak a teljesitési időben volt piaczi vagy tőzsdei ára a szerződési árt meghaladja.

Ha a teljesités nem volt záros határidőhöz kötve, a vevő a különbözetet választása szerint akár a késedelem beálltának, akár az eladót megilletett utólagos teljesitési idő lejártának időpontja szerint számithatja; ellenben közbeeső más időpontot csak az 1413. §. második bekezdésének előfeltételei mellett vehet kárfelszámitása alapjául.

1415. §.

Ha áruk vagy értékpapirok szállitására szóló szerződést a felek azzal a szándékkal kötnek, hogy a szállitás nem fog megtörténni, hanem ahhoz képest, a mint a teljesitési időben fennálló piaczi vagy tőzsdei ár a szerződési árnál magasabb vagy alacsonyabb, az eladó vagy a vevő a különbözetet fogja a másik félnek megfizetni: a szerződés játékügyletnek tekintetik.

Ez akkor is áll, ha csak az egyik fél szándéka irányult erre, a másik fél pedig ezt a szerződés megkötésekor tudta vagy felismerhette.

MÁSODIK FEJEZET.

Szavatosság.

a) Szavatosság a jogért.

1416. §.

Az eladó szavatol a vevőnek, hogy harmadik személynek nincs a vétel tárgyán oly joga, mely a vevő ellen érvényesithető.

Ingatlannak vagy ingatlant terhelő jognak eladója különösen szavatol, hogy a vevőre átruházott jog bekeblezésének telekkönyvi akadály nem áll utjában, s hogy az eladott ingatlan vagy jog tehermentes. Szembeszökő szolgalmakért azonban, hacsak szolgalomtól mentesnek nem állitotta az ingatlant, nem szavatol.

1417. §.

Közadókért és egyéb közterhekért az eladó csak annyiban szavatol, a mennyiben korábbi időre járnak, mint a mely időtől fogva a vevő a vétel tárgyának hasznait huzza.

1418. §.

Végrehajtási uton eladott vagyontárgyak tekintetében szavatosságnak nincs helye.

1419. §.

Ha a vevő a szerződés megkötésekor a harmadik személynek a vétel tárgyán fennálló jogát ismerte, szavatosságnak nincs helye, hacsak az eladó külön el nem vállalta. Zálog- és jelzálogjogoktól azonban az eladó a vétel tárgyát ellenkező megállapodás hiányában ez esetben is mentesiteni köteles.

1420. §.

Ha ingatlannak vagy ingatlant terhelő jognak vevője a joga bekeblezésének utjában álló telekkönyvi akadályt a szerződés megkötésekor ismerte, az eladó felelőssége, hacsak szigorubb kötelezettséget nem vállalt vagy a szerződés megkötésénél vétkesen nem járt el, arra szoritkozik, hogy az akadály elháritásáról tőle telhetően gondoskodni fog.

1421. §.

Az 1416—1420. §-ok szabályainak meg nem felelő fogyatékos jogátruházás esetében a törvény azon szabályai, a melyek a kétoldalu szerződésekre nézve a nem-teljesités következményeit szabályozzák (1173—1175. §-ok), a következő eltérésekkel alkalmazandók.

1422. §.

Az átadás megtörténte után a vevő azon az alapon, hogy a megvett dolgon harmadik személyt oly jog illet, a melynek alapján ez vele szemben birtokra jogosult, csak ugy követelhet az eladótól nem-teljesités miatt kártéritést, ha a dolgot a jogosult harmadik személynek kiszolgáltatja, vagy az eladónak visszaadja, vagy ha a dolog elpusztult.

A kiszolgáltatással egyenlő hatályu, ha a harmadik a vevőnek vagy ez a harmadiknak örököse lett, vagy ha a vevő a harmadiknak jogát egyébként megszerzi vagy megváltja.

A dolog visszaadását, ha a vevő nincs a dolog tényleges birtokában, de a tényleges birtokostól annak kiszolgáltatását követelheti, az ez iránti követelés átengedése helyettesiti.

Az első, második és harmadik bekezdés szabályai megfelelően alkalmazandók, ha a vétel tárgya oly dolgot terhelő jog, a melynek gyakorlása a dolog birtokával jár.

1423. §.

Ha a vevő az 1422. §. esetében azért nem adhatja vissza a megvett dolgot, mert azt, mielőtt a harmadik személy jogáról tudomást szerzett, elidegenitette, az eladótól biztositékot követelhet arra a kárra nézve, a mely őt a jogátruházás fogyatékossága miatt érheti.

1424. §.

Az 1420. §. esetében a vevő, ha a telekkönyvi akadály el nem háritható, csak a szerződéstől való elállásra van jogositva.

E jog akkor is megilleti őt, ha az eladó az elháritható akadályt a körülményekhez mért megfelelő határidő alatt el nem háritja.

1425. §.

Ha a vétel tárgyát harmadik személynek az 1422. §. alá nem eső joga terheli, a vevő első sorban csak tehermentesitést követelhet, s e végett megfelelő határidőt tüzhet ki az eladónak; a vételárból pedig visszatarthat annyit, a mennyi a tehermentesités költségeire szükséges.

A határidő eredménytelen eltelte után a vevő a tehermentesitést az eladó veszélyére és költségére maga eszközölheti.

1426. §.

Ha a tehermentesités egyáltalán nem vagy csak aránytalan költséggel volna eszközölhető, a vevő a szerződéstől elállhat, vagy a dolog visszaadása mellett nem-teljesités miatt kártéritést, vagy a teher átvállalása mellett megfelelő kárpótlást követelhet. Oly teher miatt azonban, a mely a dolog értékét vagy a vevő czéljaira való használhatóságát csak jelentéktelen mértékben csökkenti, csak megfelelő kárpótlás követelhető.

Az emlitett módon járhat el a vevő oly esetben is, midőn az eladó a tehermentesitést, bár lehetséges, a neki e végre ki-

tüzött megfelelő határidő alatt nem eszközli s a vevő annak költségeire nézve fedezettel nem bir.

1427. §.

Az a vevő is, a ki a szerződés megkötésekor a harmadik személynek a vétel tárgyán fennálló jogát ismerte, hacsak a tárgyat mint elperlés veszélye alatt állót saját koczkázatára nem vette meg, a fizetett vételár visszafizetését követelheti, ha a harmadik személy a tárgyat tőle elperli.

1428. §.

A vétel tárgyának elfogadása után a vevőt terheli annak bizonyitása, hogy a jogátruházás fogyatékos.

Az itélet, a mely a harmadik személynek a vétel tárgyán fennálló jogát a vevővel szemben elismeri, az eladóval szemben is hatályos, ha ez a törvénykezési rendtartás szabályai szerint perbe volt hiva, vagy a perbe önkényt belépett.

1429. §.

Az eladó szavatosságát kizáró vagy korlátozó kikötés hatálytalan, ha az eladó jogának fogyatékos voltát a vevő előtt rosszhiszemüen elhallgatta.

1430. §.

Az eladó köteles a vevőnek a vétel tárgyát illető jogviszonyokról, ingatlan eladása esetében különösen annak határairól s a vele kapcsolatos jogokról és terhekről a szükséges felvilágositást megadni s az átruházott jog bizonyitására szolgáló okiratokat, a mennyiben birtokában vannak, neki kiszolgáltatni.

Ha ily okirat egyéb ügyekre is vonatkozik, a vevő csak hiteles másolatot követelhet.

b) Szavatosság a dolog hiányaiért.

1431. §.

Az eladó szavatol a vevőnek, hogy az eladott dolog a veszély átszállásának időpontjában (1400., 1401. §-ok) nem szen-

ved oly hiányban, mely értékét vagy rendeltetésének megfelelő használhatóságát kizárja, vagy számbavehetően csökkenti.

Szavatol azért is, hogy a dolog a fentemlitett időpontban a kikötött tulajdonságokkal bir.

1432. §.

Szavatosságnak nincs helye, ha a vevő a hiányt a szerződés megkötésekor ismerte.

Oly hiányért, a melyet a vevő közönséges figyelem mellett felismerhetett volna, az eladó csak abban az esetben szavatol, ha kikötött tulajdonság hiányzik, vagy ha az eladó a dolog hibátlan voltáért jótállott, vagy a hiányt rosszhiszemüen elhallgatta.

1433. §.

Végrehajtási uton eladott dolgok tekintetében szavatosságnak nincs helye.

Ugyanaz áll, ha a dolog a törvényben meghatározott esetekben végrehajtási eljáráson kivül másnak rovására nyilvános árverésen adatik el.

1434. §.

Szavatossági hiány miatt a vevő a szerződés felbontását vagy a vételár leszállitását követelheti.

Csak faj szerint meghatározott dolog vevője, választása szerint, azt is követelheti, hogy az eladó a hiányos dolog helyett hibátlant szolgáltasson.

1435. §.

Az 1434. §-ban emlitett vagylagos jogok érvényesitése helyett a vevő nem-teljesités miatt kártéritést követelhet, ha kikötött tulajdonság hiányzik, vagy ha az eladó a dolog hibátlan voltáért jótállott, vagy a hiányt rosszhiszemüen elhallgatta.

Ez eseteken kivül is felelős az iparos vagy kereskedő, a ki üzlete köréhez tartozó árukat ad el, a vevőnek azért a kárért, a mely az áru rendeltetésszerü használata mellett annak hiányos minőségéből származik.

1436. §.

Ha a vevő, ismerve a hiányt, a hiányos dolgot teljesité-sül mégis elfogadja, szavatosság alapján csak ugy támaszthat követelést, ha ehhez való jogát az elfogadáskor fentartja.

1437. §.

A vevő, a ki az 1434. §-ban meghatározott vagylagos jogai valamelyikét választja, választásától mindaddig eltérhet, mi: az eladó ki nem jelenti hozzájárulását, vagy a vevő keres… értelmében jogerős itélettel el nem marasztaltatik.

1438. §.

Ha még nem telt el az az idő, a mely alatt az eladóna… joga van teljesiteni, az eladó elejét veheti a vétel felbontásá-nak az által, hogy ezen idő eltelte előtt a fenforgó hiány… helyrehozza; csak faj szerint meghatározott dolog vételénél a… által is, hogy ezen idő eltelte előtt a vevőnek, saját veszélyé… és költségére, a hiányos dolog helyett hibátlant szolgáltat.

Mind a két esetben az eladó, a mennyiben már teljesité… késedelemben van, az ebből eredő kárt is köteles a vevőnek megtériteni.

A jelen §-ban meghatározott jog nem illeti meg az eladót, ha a hiányt a vevő előtt rosszhiszemüen elhallgatta.

1439. §.

Ha a vevő szavatossági hiány fenforgását állitja, a… eladó a vétel felbontásának felajánlása mellett felhivhatja őt, nyilatkozzék megfelelő határidő alatt, vajjon kivánja-e a fe-bontást.

Ez esetben a vétel felbontása csak a határidő eltelté… követelhető.

1440. §.

A vétel felbontására a törvényes elállási jogot tárgya… szabályok (1065—1069. §-ok) alkalmazandók.

Felbontás esetében az eladó a szerződés megkötésének a dolog átvételének költségét is köteles a vevőnek megtériteni

1441. §.

Ingatlan eladója, a ki az ingatlant bizonyos térfogatban adta el, a megigért térfogatért mint kikötött tulajdonságért szavatol; a vétel felbontását azonban a vevő térfogatbeli hiány miatt csak abban az esetben követelheti, ha az ingatlan a hiány miatt arra a czélra, a melyre vette, használhatatlan.

1442. §.

Ha együtt eladott több dolog közül csak az egyik vagy egynehány szenved szavatossági hiányban, a vétel felbontása, bár összvételár van is kikötve, rendszerint csak a hiányos dologra vagy dolgokra nézve kérhető.

De ha a dolgok mint együvé tartozók adattak el, bármelyik fél kértére, a kinek érdekével a dolgok külön választása ellenkezik, a felbontás az egész vételre kiterjesztendő.

1443. §.

Oly esetben, midőn összvételárért eladott több dolog közül csak némelyekre nézve bomlik fel a vétel, az összvételár abban az arányban mérséklendő, a melyben, ha valamennyi dolog hibátlan volna, azoknak eladáskori összértéke a nem kifogásolt dolgok ugyanakkori értékéhez állana.

1444. §.

Árleszállitás esetében a vételár abban az arányban szállitandó le, a melyben a szerződés megkötésekor, vagy ha a vételár egy későbbi időpont szerint határoztatik meg, eme későbbi időpontban, a dolognak hibátlan állapotban való értéke a tényleges értékéhez állott volna.

1445. §.

Ha összvételárért eladott több dolog közül csak az egyik vagy egynehány hiányos, az árleszállitás valamennyi dolog értékének alapul vételével történik.

Ugyanez áll, ha több dolog külön-külön vételárért ugyan, de mint együvé tartozó adatott el, s az egyiknek vagy egyeseknek hiányos volta a többiek értékét is csökkenti.

1446. §.

Ha a pénzbeli vételár mellett egyéb szolgáltatások is vannak kikötve, a leszállitás a pénzbeli vételárt éri; a mennyiben a levonandó összeg ennél nagyobb, az eladó köteles a különbözetet a vevőnek megtériteni.

Az egyéb szolgáltatások pénzbeli egyenértéke az 1444. §-ban emlitett időpont szerint határozandó meg.

1447. §.

Több vevő közül mindegyik külön is kérhet árleszállitást; több eladó ellen külön is kérhetni.

A vétel felbontása ki van zárva, ha valamelyik vevő valamelyik eladóval szemben ahhoz való jogát elvesztette.

1448. §.

A vevő, a ki valamely hiány miatt árleszállitást eszközölt ki, ez által nincs gátolva, hogy későbben felismert más hiány miatt a vétel felbontását vagy a vételár ujabb leszállitását ne követelhesse.

1449. §.

Csak faj szerint meghatározott dolog vevőjének abbeli követelésére, hogy az eladó a hiányos dolog helyett hibátlant szolgáltasson, az 1439. §., 1440. §. első bekezdése, az 1442. §., 1447. §. második bekezdése és az 1448. §. szabályai megfelelően alkalmazandók.

1450. §.

Az eladó szavatosságát kizáró vagy korlátozó kikötés hatálytalan, ha az eladó a hiányt a vevő előtt rosszhiszemüen elhallgatta.

1451. §.

A szavatossági hiány miatt támasztható követelések (1434., 1435. §-ok), hacsak az eladó a hiányt rosszhiszemüen el nem hallgatta, ingó dolognál hat hónap alatt, ingatlannál egy év alatt évülnek el.

A határidő ingóknál a kiszolgáltatás, ingatlanoknál az átadás időpontjától számitandó és szerződés által a rendes elévülési idő tartamáig meghosszabbitható.

1452. §.

Ha a felek külön szavatossági időt állapitanak meg, kétség esetében kikötöttnek tekintetik, hogy az eladó azon hiányokért szavatol, a melyekről a vevő őt a szavatossági időn belül értesiti.

Ez esetben az 1451. §-ban meghatározott elévülési idő a szavatossági idő lejártától számitandó.

1453. §.

A hiány megállapitása végett kért előzetes bizonyitási eljárás az elévülést félbeszakitja.

Ha az elévülés az ugyanazon szavatossági hiány miatt támasztható követelések bármelyike tekintetében nyugszik vagy félbeszakad, ez a többi követelésekre is kihat.

1454. §.

Ha a vevő az elévülés beállta előtt az eladót a hiányról értesiti, vagy az értesitést részére elküldi, vagy a hiány megállapitása végett előzetes bizonyitási eljárást kér, vagy oly perben, a mely közötte és a dolog későbbi megszerzője között a hiány miatt foly, az eladót perbe hivja: a vevőnek a szavatossági hiány miatt emelhető kifogása s az a joga, hogy kártéritési követelését az eladóval szemben beszámitásra használhassa fel, az 1434., 1435. §-okban emlitett követelései elévülése után is fenmarad.

E nélkül is fenmarad a vevő kifogása, ha az eladó a hiányt rosszhiszemüen elhallgatta.

1455. §.

Lovak, szamarak, öszvérek, szarvasmarhák, juhok és sertések eladásánál az 1431—1454. §-ok szabályai a következő eltérésekkel alkalmazandók.

1456. §.

Az eladó rendszerint csak meghatározott főhibákért és azokért is csak abban az esetben szavatol, ha meghatározott időn belül mutatkoznak.

A főhibákat és szavatossági határidőket külön törvény határozza meg.

A határidők szerződés által meghosszabbithatók és megrövidithetők.

1457. §.

A szavatossági határidő azon nap elteltével kezdődik, a mely napon az eladott állatra nézve a kárveszély a vevőre száll át.

A határidőn belül mutatkozó főhibáról az ellenkezőnek bizonyitásáig az vélelmezendő, hogy már a veszély átszállása időpontjában megvolt az állatban.

1458. §.

Az eladó az állatnak oly hiányáért is szavatol, a mely a főhibák közé nem tartozik, ha az állat annak következtében a veszély átszállásának időpontjától számitott nyolcz napon belül elhull, vagy ezen időn belül levágatván, a hiány miatt hatóságilag elkoboztatik.

Ily esetben a vevőt terheli annak bizonyitása, hogy a hiány a veszély átszállásának időpontjában már megvolt az állatban.

1459. §.

Az eladó az 1456. és 1458. §-okban foglalt korlátozások nélkül szavatol az állatnak minden jelentékeny hiányáért, a melyet az eladáskor ismert s a vevő előtt rosszhiszemüen elhallgatott.

1460. §.

A mutatkozó főhibáról a vevő az eladót legkésőbb a szavatossági idő lejártától, ha pedig az állat már előbb elhullott vagy leöletett, ettől számitott három nap alatt értesiteni köteles, különben a szavatosságból folyó jogait elveszti.

Az 1458. §. esetében az értesitésnek ugyanezen jogkövetkezmény terhe alatt az állat elhullását vagy elkobzását követő három nap alatt kell történnie.

Ha az eladó távol van, a jogfentartáshoz az értesités elküldése elegendő.

Keresetinditás, perbehivás, előleges bizonyitási eljárás kérelmezése az értesitéssel egyenlő hatályu.

Értesités nem szükséges, ha az eladó a hiányt a vevő előtt rosszhiszemüen elhallgatta.

1461. §.

Árleszállitási követelésnek nincs helye. Ellenben a vétel felbontását nem zárja ki az a körülmény, hogy az állat már vissza nem adható. Erre nézve a következő szabályok állanak.

1462. §.

Ha az állat a szavatossági hiány következtében vagy véletlen eset folytán elpusztult, a vevő a vétel felbontása esetében csak a netán fenmaradt használható részeit tartozik visszaszolgáltatni.

Ha az állat visszaadását a vevő maga tette lehetetlenné, nevezetesen az által, hogy azt leölette vagy elidegenitette: az állat helyett azt az értéket tartozik az eladónak megtériteni, a melylyel az állat a visszaadását lehetetlenné tevő cselekmény véghezvitelekor a hiány figyelembe vételével birt.

Ha a vevő a hiány felismerése után oly cselekménye vagy mulasztása által tette lehetetlenné az állat visszaadását, mely a rendes gazda gondosságának meg nem felel: az eladónak további kártéritéssel is tartozik.

A vevő okozta értékcsökkenés esetében a második és harmadik bekezdés szabályai megfelelően alkalmazandók.

1463. §.

Ha együtt eladott több hasonnemü állat közül az egyiken vagy némelyeken szavatossági hiányt megállapitó fertőző betegség mutatkozik, a vevő nemcsak azokra az állatokra nézve követelheti a vétel felbontását, a melyeken a betegség a szavatossági határidő alatt mutatkozott, vagy a melyekre nézve az 1458. §. előfeltételei az ott megszabott határidő alatt állottak be, hanem azokra nézve is, a melyekre a betegség amazokról ragadt el, kivéve ha a ragály elterjedését a saját gondatlansága okozta.

1464. §.

Időközi hasznok megtéritésére a vevő a vétel felbontása esetében csak annyiban van kötelezve, a mennyiben az állatnak tényleg hasznát vette, vagy veszély és nehézség nélkül hasznát vehette volna.

Az eladó viszont köteles az állat tartásának, ápolásának, állatorvosi megvizsgálásának és kezelésének, s a mennyiben leölése és eltakaritása vált szükségessé, ennek költségét is a vevőnek megtériteni.

1465. §.

A vétel felbontása iránt inditott per folyama alatt a biróság bármelyik fél kérelmére az állat elárverezését s a befolyt vételárnak birói letétbe helyezését rendelje el, mihelyt az állat megszemlélésére többé nincs szükség.

1466. §.

Az 1464., 1465. §-ok szabályai megfelelően alkalmazandók oly esetben is, midőn csak faj szerint meghatározott állat vevője a hiányos állat helyett hibátlannak szolgáltatását követeli.

1467 §.

Ha az eladó a főhibák közé nem tartozó valamely hiányért a szavatosságot külön elvállalta, vagy ha az állatnak valamely tulajdonsága külön ki van kötve, az 1461—1466. §-ok szabályai és ha szavatossági idő is van kikötve, az 1457. és 1460. §-okéi is megfelelően alkalmazandók.

1468. §.

A szavatossági hiány miatt támasztható követelések, ha csak az eladó a hiányt rosszhiszemüen el nem hallgatta, hat hét alatt évülnek el.

Ez az idő a szavatossági határidőnek, illetőleg az 1458. § esetében az ott meghatározott időnek lejártától, az 1467. § esetében pedig, ha szavatossági idő nincs kikötve, az állat kiszolgáltatásának időpontjától számitandó.

c) A szavatosságra vonatkozó szabályok kiterjesztése.

1469. §.

Az eladó szavatosságára vonatkozó szabályok egyéb szerződésekre, melyek valamely tárgynak, ellenérték fejében való elidegenitésére vagy megterhelésére irányulnak, megfelelően alkalmazandók.

HARMADIK FEJEZET.

A vétel különös nemei.

a) Próbára való vétel. Mustra szerinti vétel.

1470. §.

Próbára vagy megtekintésre vett dolog el- vagy el nem fogadása a vevő akaratától függ; az elfogadás kétség esetében a vétel halasztó feltételeül tekintendő.

Az eladó köteles megengedni a vevőnek, hogy a dolgot megvizsgálja.

1471. §.

Az elfogadás iránti nyilatkozás végett, ha ennek határidejét a szerződés nem határozza meg, az eladó a vevőnek megfelelő határidőt szabhat.

A nyilatkozás elmulasztása oly esetben, midőn a dolog a vevőnek megpróbálás vagy megtekintés végett átadatott, elfogadásnak, ellenkező esetben az elfogadás megtagadásának vétetik.

1472. §.

Mustrà szerinti vételnél kikötöttnek tekintetik, hogy a szolgáltatandó dolog a mustra tulajdonságaival birjon.

Egyéb tulajdonságok kikötése nincs kizárva.

1473. §.

Ha a vevő a neki átadott mustrát nem képes felmutatni, az áru mustraszerünek vélelmezendő.

A mustra azonosságát és sértetlenségét, ha e felől kétség van, a felmutató fél, ellenfelének kérelmére, esküvel köteles megerősiteni.

b) Visszavásárlás.

1474. §.

Ha az eladó fentartotta magának a visszavásárlás jogát, a visszavásárlási ügylet létrejön az eladónak azzal a nyilatkoztával, hogy jogával él.

1475. §.

Visszavásárlás esetében a vevő a megvett dolgot tartozékával együtt az eladónak a visszavásárlási ár megfizetése ellenében visszaszolgáltatni köteles.

Az eladási ár kétség esetében visszavásárlási árnak is tekintetik.

1476. §.

Ha a vevő saját hibájából vagy neki felrovandó egyéb okból nem képes a dolgot abban az állapotban visszaszolgáltatni, a melyben átvette: az eladónak ebből eredő káráért felelős.

Viszont a dologra tett költekezéseért a visszavásárlás idejében még meglevő értékemelkedés erejéig az eladótól megtéritést követelhet.

Nem felelős a dolog rosszabbodásáért és nem követelheti költekezése megtéritését, ha visszavásárlási árként a dolognak visszavásárláskori becsértéke van megállapitva.

1477. §.

Ha a vevő jogán időközben harmadik személy szerzett jogot a vétel tárgyán, a vevő köteles a vétel tárgyát a harmadik személytől visszaszerezni vagy ennek jogától mentesiteni.

1478. §.

Harmadik személy ellen, a ki a vevővel kötött ügylet alapján a vétel tárgyán időközben jogot szerzett, a visszavásárlási jog csak abban az esetben gyakorolható, ha az e jogot a szerzés idejében ismerte, vagy ha szerzése ingyenes.

A visszavásárlás jogát az 548. §. második bekezdésének hatályával telekkönyvileg be lehet jegyezni.

1479. §.

Az a harmadik személy, a kivel szemben az eladó az 1478. §. eseteiben visszavásárlási jogát gyakorolja, a vétel tárgyán időközben szerzett jogát csak a visszavásárlási árra nézve érvényesitheti.

1480. §.

Többeket közösen megillető visszavásárlási jog csak egészben gyakorolható.

Ha a jogosultak valamelyike nem él jogával, vagy attól elesett, a többiek a jogot egészben gyakorolhatják.

1481. §.

A visszavásárlási jog, ha a szerződés rövidebb határidőt nem állapit meg, ingatlanoknál az eladástól számitott tiz év alatt, egyéb tárgyaknál három év alatt gyakorlandó, s ezen határidők elteltével megszünik.

c) Elővásárlás.

1482. §.

A kit valamely tárgyra nézve elővásárlási jog illet, e jogát gyakorolhatja, mihelyt a kötelezett a mástól kapott vételi ajánlatot az elővásárlás iránti nyilatkozás végett vele közli, vagy a tárgyat másnak eladja.

Az utóbbi esetben a kötelezett a kötött szerződést az elővásárlásra jogosult féllel haladéktalanul közölni tartozik.

1483. §.

Az elővásárlásra jogosult s a kötelezett között a vétel az előbbinek azzal a nyilatkozatával jön létre, hogy jogával él.

Létrejön azon feltételek alatt, a melyek a harmadik személy vételi ajánlatában vagy a vele kötött szerződésben foglaltatnak.

1484. §.

A kötelezettnek a harmadik vevővel való oly megállapodása, a mely a közöttük létrejött szerződés hatályát az elővásárlási jog nem gyakorlásától teszi függővé, vagy gyakorlása esetére a kötelezettnek elállási jogot enged, az elővásárlásra jogosulttal szemben hatálytalan.

1485. §.

Ha a harmadik személy a pénzbeli vételáron felül oly mellékszolgáltatást is ajánl vagy kötelez, a melyre az elővásárlásra jogosult fél képtelen: az elővásárlási jog csak abban az esetben gyakorolható, ha a körülmények szerint okszerűen felteendő, hogy a kötelezettnek a mellékszolgáltatás körüli érdeke megfelelő pénzösszeggel kiegyenlithető.

Ez esetben az elővásárlásra jogosult a mellékszolgáltatás helyett a megfelelő pénzösszeget köteles a kötelezettnek megfizetni.

1486. §.

Ha a harmadik személy azt a tárgyat, a melyre az elővásárlási jog vonatkozik, más tárgyakkal együtt összvételárért ajánlkozik megvenni vagy veszi meg: az elővásárlásra jogosult az összvételár aránylagos részét köteles megfizetni.

A kötelezett azonban kivánhatja, hogy az elővásárlás azokra a többi tárgyakra is terjesztessék ki, a melyek amattól érdekeinek sérelme nélkül el nem különithetők.

1487. §.

A harmadik személy részéről kikötött vagy neki engedett fizetési haladék az elővásárlásra jogosultat csak abban az esetben illeti meg, ha a hitelezett összegre nézve dologi biztositékot ad.

1488. §.

Ha az elővásárlásra jogosult a kötelezettnek közlése alapján elővásárlási jogát gyakorolja, a kötelezett nem hivatkozhatik vele szemben arra, hogy a harmadik személy vételi ajánlata vagy a harmadikkal kötött szerződés semmis vagy megtámadható volt.

1489. §.

Az elővásárlási jogot, ha a kötelezett a harmadik személy ajánlatát vagy a vele kötött szerződést a jogosulttal közölte, más megállapodás hiányában ingatlanoknál a közlés vételétől számitott harmincz nap alatt, egyéb tárgyaknál nyolcz nap alatt kell az 1483. §-ban emlitett módon gyakorolni, különben megszünik.

Nem szünik meg, ha a jogosulttal közölt ajánlat vagy szerződés semmis vagy megtámadás folytán hatálytalanná válik, vagy ha a közölt ajánlatnak megfelelő szerződés a kötelezett s az ajánlatot tevő harmadik személy között a fentemlitett határidők lejárta után ingatlanoknál harmincz nap alatt, egyéb tárgyaknál nyolcz nap alatt létre nem jön.

1490. §.

Harmadik személy ellen, a kire a kötelezett az elővásárlás tárgyát átruházta, e jog csak az 1478. §-ban meghatározott esetekben gyakorolható.

Az elővásárlás jogát telekkönyvileg be lehet jegyezni. Bejegyzés esetére az 1491—1493. §-ok szabályai állanak.

1491. §.

Harmadik vevő tulajdonjoga, hacsak az elővásárlásra jogosult fél beleegyezése ki nincs mutatva, csak azzal a fentartással jegyezhető be, hogy a bejegyzés hatálytalan, ha a jogosult a bejegyzést rendelő végzés vételétől számitott harmincz nap alatt a telekkönyvi hatóságnak bejelenti, hogy elővásárlási jogát gyakorolja.

Ha a bejelentés e határidőn belül megtörténik, az elővásárlásra jogosult az 1483., 1485—1487. §-okból folyó kötelezettségei teljesitése ellenében a harmadik vevő javára eszközölt bejegyzésnek s az ennek alapján történt további bejegyzéseknek törlését és saját tulajdonjogának bekeblezését követelheti. Ellenkező esetben az elővásárlási jog hivatalból kitörlendő.

1492. §.

A kötelezett annak a vételi szerződésnek tervezetét, a melyet harmadik személylyel kötni szándékozik, a telekkönyvi hatóságnak eleve bemutathatja azzal a kérelemmel, hogy a tervezet hiteles másolata az elővásárlásra jogosulttal az 1483. §. szerinti nyilatkozat végett hivatalosan közöltessék.

A kérvény a telekkönyvben feljegyzendő. Beadásának időpontjától fogva harmadik személy javára bejegyzések csak az 1491. §. első bekezdésében foglalt fentartással rendelhetők el.

Ha a jogosult a tervezet vételétől számitott harmincz nap alatt a telekkönyvi hatóságnál bejelenti, hogy elővásárlási jogát gyakorolja, az 1491. §. második bekezdése megfelelően alkalmazandó.

Ha nem jelenti be s ha attól az időponttól számitott harmincz nap alatt, a melyben a kötelezett fél a nyilatkozási határidő eredménytelen elteltéről értesittetett, a harmadik vevő a bemutatott tervezetnek megfelelő vételi szerződés alapján tulajdonjogának bejegyzését kéri: ennek elrendelésével egyidejüen a bejegyzett elővásárlási jog hivatalból kitörlendő.

1493. §.

Az 1491., 1492. §-ok szabályai megfelelően alkalmazandók,

ha ingatlant terhelő jogra vonatkozó elővásárlási jog van a telekkönyvben bejegyezve.

1494. §.

Végrehajtási eladás esetében, vagy ha a tárgyat a kötelezett csődtömegének gondnoka adja el, az elővásárlási jog nem gyakorolható.

1495. §.

Többeket közösen megillető elővásárlási jog csak egészben gyakorolható.

Ha a jogosultak valamelyike nem él jogával, vagy att elesett, a többiek a jogot egészben gyakorolhatják.

1496. §.

Az elővásárlási jog csak a jogosultnak élete fogytáig vagy harminczkét évet meg nem haladó időre állapitható meg; ha hosszabb időre van megállapitva, harminczkét év elteltével, ha határozatlan időre, a jogosultnak halálával megszünik.

Másokra e jog át nem ruházható, de ha határozott időre szól, kétség esetében átszáll az örökösökre.

NEGYEDIK FEJEZET.

Csere.

1497. §.

A cserére a vételre vonatkozó szabályok megfelelően alkalmazandók.

KILENCZEDIK CZÍM.

Ajándékozás.

1498. §.

Ajándékozás forog fenn, ha valaki saját vagyona rovására másnak kötelezettség nélkül, ingyenes vagyoni előnyt juttat a másik azt mint ingyenest elfogadja.

A ki ajándékozási szándékkal előzetes megegyezés nélkül juttat másnak vagyoni előnyt, ez utóbbit megfelelő határidő kitüzése mellett nyilatkozatra hivhatja fel, elfogadja-e az ajándékot. Nem nyilatkozás elfogadásnak tekintetik.

1499. §.

Ajándékozási igéret érvényéhez okirat szükséges; az okirat hiányát, ha dolog vagy ha dolgot terhelő és birtokkal járó jog van igérve, a dolog tényleges átadása, egyébként a teljesités pótolja.

Okirat szükséges az ajándékozó engedmény vagy elengedés érvényéhez is, kivéve ha az engedményezett vagy elengedett követelés okiraton alapszik s az okirat a megajándékozottnak át- illetőleg visszaadatik.

1500. §.

Teljesitési késedelem és nem-teljesités miatt az ajándékozó csak gonosz szándék vagy sulyos gondatlanság esetében felelős.

1501. §.

Az ajándékozó, a ki szándékosan elhallgatta vagy sulyos gondatlanságból nem közölte a megajándékozottal, hogy az ajándékba adott dolog hiányos, a megajándékozottnak a közlés elmulasztásából eredő káráért felelős.

Ezen tul terjedő szavatosság az ajándékozót rendszerint nem terheli.

Ha azonban ajándékul csak faj szerint meghatározott oly dolgot kötelezett, a melyet előbb még be kellett szereznie, és beszerzésénél az 1500. §-ba ütköző vétkességet követett el: a megajándékozott, választása szerint, a neki szolgáltatott hiányos dolog helyett hibátlannak szolgáltatását, vagy a nem-teljesitésből eredő kárának megtéritését követelheti.

1502. §.

Az 1501. §. első és második bekezdésének szabályai megfelelően alkalmazandók, ha a megajándékozott az ajándék tárgyától harmadik személynek arra vonatkozó joga alapján elesik.

Ha az ajándékozó ajándékul oly tárgyat kötelezett, a

melyet előbb még be kellett szereznie, és beszerzésénél az 1500. §-ba ütköző vétkességet követett el: a megajándékozott, a mennyiben az ajándék tárgyától harmadik személy joga alapján elesik, az ajándékozótól nem-teljesités miatt kártérítést követelhet.

1503. §.

Oly megállapodás érvényéhez, a mely az ajándékozót az 1500—1502. §-okban meghatározottnál szigorúbb felelősségnek veti alá, okirat szükséges.

Az elvállalt felelősségből folyó szolgáltatások teljesítése pótolja az okirat hiányát.

1504. §.

Ha az ajándékozó időnkint ismétlődő szolgáltatásokban ál. segélyt igér, kötelezettsége halálával kétség esetében megszűnik.

1505. §.

Az ajándékozó megtagadhatja az ajándékozási szerződés teljesitését, ha és a mennyiben teljesitése által egyéb kötelezettségei figyelembe vétele mellett képtelenné válnék arra, hogy önmagát és azokat a személyeket, a kiknek tartásáról törvénynél fogva gondoskodni köteles, eltartsa.

Több megajándékozott követelései közül a korábban keletkezettet elsőbbség illeti.

1506. §.

Ha az ajándékozó az ajándékozás teljesitése után jut oly szükségbe, hogy önmagát s az 1505. §-ban emlitett személyeket eltartani képtelen: a megajándékozottól követelheti, hogy ez az ajándékot még meglevő gazdagodása erejéig annyiban téritse neki vissza, a mennyiben a hiányzó tartási költség fedezésére szükséges.

Több megajándékozott közül a korábbi csak annyiban felelős, a mennyiben a későbbi nincs kötelezve.

1507. §.

Az ajándék nem követelhető vissza, ha az ajándékozó szándékosan vagy sulyos gondatlanság által okozta vagyona romlását, vagy ha a megajándékozott hasonló szükségben van

Ha az ajándékozás teljesitése óta már tiz évnél hosszabb idő mult el, visszakövetelésnek nincs helye, hacsak az ajándékozó a megajándékozottat e követeléséről a tiz éven belül nem értesitette.

1508. §.

Meghagyással kapcsolatos ajándékozásnál az ajándékozó, ha önmaga már teljesitette a szerződést, a megajándékozottól a meghagyás teljesitését követelheti.

Közérdekü meghagyás teljesitését az ajándékozó halála után az illetékes közhatóság is követelheti.

1509. §.

Ha az ajándék értéke a dolog hiányos voltánál vagy harmadik személynek az ajándék tárgyán fennálló jogánál fogva a meghagyás teljesitésével járó költséget nem fedezi, a megajándékozott megtagadhatja a meghagyás teljesitését, a mig a hiányzó összeg nem pótoltatik, s ha azt a kapott érték elégtelenségéről való tudomás nélkül már teljesitette, az ajándékozótól a felmerült költségtöbblet megtéritését követelheti.

1510. §.

A meghagyás nem teljesitése esetében az ajándékozó az ajándékot annyiban, a mennyiben a meghagyás teljesitésére lett volna forditandó, — ha pedig épen a meghagyás teljesitése volt a főczél, a melyet az ajándékozás által el akart érni, az egész ajándékot az alaptalan gazdagodás kiadására vonatkozó szabályok szerint a megajándékozottól visszakövetelheti.

E visszakövetelési jogra az 1184., 1185. §-oknak az elállási jog előfeltételeire vonatkozó szabályai megfelelően alkalmazandók.

Visszakövetelésnek nincs helye, ha a meghagyás teljesitésére harmadik személynek keresete van.

1511. §.

Ha az ajándékozó pazarlás miatt gyámság alá helyeztetik, gyámja azon ajándékozásait, a melyek a gyámság hatályának kezdetét megelőző egy éven belül történtek, a mennyiben pazarlás jellegével birnak, visszavonhatja.

A megajándékozott csak a visszavonáskor még meglevő gazdagodása erejéig felelős.

1512. §.

Hálátlanság miatt visszavonható az ajándékozás, ha a megajándékozott az ajándékozót vagy oly harmadik személyt, a kit az ajándékozó közeli hozzátartozójának ismer, gonosz szándékkal személyében sulyosan megsért, vagy vagyonában tetemesen károsit.

A megajándékozott csak a cselekmény elkövetésekor még meglevő gazdagodása erejéig felelős.

1513. §.

Ha az ajándékul szánt dolog a megajándékozottnak már át van adva, vagy az ajándékozás már egyébként foganatba ment: azt rendszerint csak az ajándékozó maga és csak a megajándékozott életében vonhatja vissza.

Az ajándékozó örököse által és a megajándékozott örököse ellenében is gyakorolható e jog, ha az ajándékozó a visszavonási szándékát még a megajándékozott életében határozottan nyilvánitotta, vagy ha ezt a megajándékozott szándékosan elkövetett valamely cselekménye által tette lehetetlenné.

1514. §.

Az ajándékozás hálátlanság miatt nem vonha[...] a visszavonási jog gyakorlására jogosult fél a megajá[...] megbocsátott, vagy miután a hálátlanságról értesü[...] gyakorlásáról lemondott.

Előzetes lemondás hatálytalan.

1515. §.

Foganatba ment ajándékozással [...] visszav[...] jog keresettel érvényesitendő.

A kereset az 1511. §. esetében [...] hatályá[...]

k[...] [...]itott egy év alatt, az 1[...]

[...]ott egy év alatt, a me[...]

[...]mény az ajándékozó[...]

tudomására jutott, legkésőbb azonban az ajándékozás te... tésétől számitott tiz év alatt inditandó meg.

Ajándékozási igéretre alapitott keresettel szemben a visszavonási jog kifogás utján bármikor — az ajándékozó örökö... által s a megajándékozott örökösével szemben is — érvényesíthető.

1516. §.

Az ajándék visszakövetelésének (1506., 1510. §-ok) s az ajándékozás visszavonásának (1511., 1512. §-ok) joga oly harmadik személy ellen, a kire a megajándékozott az ajándék tárgyá... egészben vagy részben átruházta, csak abban az esetben gyakorolható, ha a szerzés idejében a visszakövetelési vagy visszavonási jog megnyiltáról tudomással birt vagy ha szerzése ingyenes.

Első esetben az átvett vagyonérték erejéig, utóbbi esetben gazdagodása erejéig felelős.

1517. §.

Oly ajándékozás, a mely által az ajándékozó erkölcsi kötelességének vagy a társadalmi illem követelményének tett eleget, sem vissza nem követelhető, sem vissza nem vonható.

1518. §.

Mennyiben támadhatják meg az ajándékozást az ajándékozónak ez által megröviditett hitelezői, külön törvény hat... meg.

TIZE...

Ellátási é...

Ellátá...

15...

A ki más személy életfogy... ...ség esetében oly ellátásban ta... szükségleteinek és viszonyainak meg... jogosultat lakással, ...el, ruh...

A megajándékozott csak a visszavonáskor még meglevő gazdagodása erejéig felelős.

1512. §.

Hálátlanság miatt visszavonható az ajándékozás, ha a megajándékozott az ajándékozót vagy oly harmadik személyt, a kit az ajándékozó közeli hozzátartozójának ismer, gonosz szándékkal személyében sulyosan megsért, vagy vagyonában tetemesen károsit.

A megajándékozott csak a cselekmény elkövetésekor még meglevő gazdagodása erejéig felelős.

1513. §.

Ha az ajándékul szánt dolog a megajándékozottnak már át van adva, vagy az ajándékozás már egyébként foganatba ment: azt rendszerint csak az ajándékozó maga és csak a megajándékozott életében vonhatja vissza.

Az ajándékozó örököse által és a megajándékozott örökösével szemben is gyakorolható e jog, ha az ajándékozó a visszavonás szándékát még a megajándékozott életében határozottan nyilvánitotta, vagy ha ezt a megajándékozott szándékosan elkövetett valamely cselekménye által tette lehetetlenné.

1514. §.

Az ajándékozás hálátlanság miatt nem vonható vissza, ha a visszavonási jog gyakorlására jogosult fél a megajándékozottnak megbocsátott, vagy miután a hálátlanságról értesült, jogának gyakorlásáról lemondott.

Előzetes lemondás hatálytalan.

1515. §.

Foganatba ment ajándékozással szemben a visszavonási jog keresettel érvényesitendő.

A kereset az 1511. §. esetében a gyámság hatályának kezdetétől számitott egy év alatt, az 1512. §. esetében attól az időponttól számitott egy év alatt, a melyben a hálátlanságot megalapitó cselekmény az ajándékozónak vagy örökösének

tudomására jutott, legkésőbb azonban az ajándékozás teljesitésétől számitott tiz év alatt inditandó meg.

Ajándékozási igéretre alapitott keresettel szemben a visszavonási jog kifogás utján bármikor — az ajándékozó örököse által s a megajándékozott örökösével szemben is — érvényesithető.

1516. §.

Az ajándék visszakövetelésének (1506., 1510. §-ok) s az ajándékozás visszavonásának (1511., 1512. §-ok) joga oly harmadik személy ellen, a kire a megajándékozott az ajándék tárgyát egészben vagy részben átruházta, csak abban az esetben gyakorolható, ha az a szerzés idejében a visszakövetelési vagy visszavonási jog megnyiltáról tudomással birt vagy ha szerzése ingyenes.

Első esetben az átvett vagyonérték erejéig, utóbbi esetben gazdagodása erejéig felelős.

1517. §.

Oly ajándékozás, a mely által az ajándékozó erkölcsi kötelességének vagy a társadalmi illem követelményének tett eleget, sem vissza nem követelhető, sem vissza nem vonható.

1518. §.

Mennyiben támadhatják meg az ajándékozást az ajándékozónak ez által megröviditett hitelezői, külön törvény határozza meg.

TIZEDIK CZÍM.

Ellátási és életjáradék-szerződés.

ELSŐ FEJEZET.

Ellátási szerződés.

1519. §.

A ki más személy életfogytiglani ellátására kötelezte magát, kétség esetében oly ellátásban tartozik őt részesiteni, a mely szükségleteinek és viszonyainak megfelel. Tartozik különösen a jogosultat lakással, élelemmel, ruházattal ellátni, betegség

A megajándékozott csak a visszavonáskor még meglevő gazdagodása erejéig felelős.

1512. §.

Hálátlanság miatt visszavonható az ajándékozás, ha a megajándékozott az ajándékozót vagy oly harmadik személyt, a kit az ajándékozó közeli hozzátartozójának ismer, gonosz szándékkal személyében sulyosan megsért, vagy vagyonában tetemesen károsit.

A megajándékozott csak a cselekmény elkövetésekor még meglevő gazdagodása erejéig felelős.

1513. §.

Ha az ajándékul szánt dolog a megajándékozottnak már át van adva, vagy az ajándékozás már egyébként foganatba ment: azt rendszerint csak az ajándékozó maga és csak a megajándékozott életében vonhatja vissza.

Az ajándékozó örököse által és a megajándékozott örökösével szemben is gyakorolható e jog, ha az ajándékozó a visszavonás szándékát még a megajándékozott életében határozottan nyilvánitotta, vagy ha ezt a megajándékozott szándékosan elkövetett valamely cselekménye által tette lehetetlenné.

1514. §.

Az ajándékozás hálátlanság miatt nem vonható vissza, ha a visszavonási jog gyakorlására jogosult fél a megajándékozottnak megbocsátott, vagy miután a hálátlanságról értesült, jogának gyakorlásáról lemondott.

Előzetes lemondás hatálytalan.

1515. §.

Foganatba ment ajándékozással szemben a visszavonási jog keresettel érvényesitendő.

A kereset az 1511. §. esetében a gyámság hatályának kezdetétől számitott egy év alatt, az 1512. §. esetében attól az időponttól számitott egy év alatt, a melyben a hálátlanságot megalapitó cselekmény az ajándékozónak vagy örökösének

tudomására jutott, legkésőbb azonban az ajándékozás teljesitésétől számitott tiz év alatt inditandó meg.

Ajándékozási igéretre alapitott keresettel szemben a visszavonási jog kifogás utján bármikor — az ajándékozó örököse által s a megajándékozott örökösével szemben is — érvényesithető.

1516. §.

Az ajándék visszakövetelésének (1506., 1510. §-ok) s az ajándékozás visszavonásának (1511., 1512. §-ok) joga oly harmadik személy ellen, a kire a megajándékozott az ajándék tárgyát egészben vagy részben átruházta, csak abban az esetben gyakorolható, ha az a szerzés idejében a visszakövetelési vagy visszavonási jog megnyiltáról tudomással birt vagy ha szerzése ingyenes.

Első esetben az átvett vagyonérték erejéig, utóbbi esetben gazdagodása erejéig felelős.

1517. §.

Oly ajándékozás, a mely által az ajándékozó erkölcsi kötelességének vagy a társadalmi illem követelményének tett eleget, sem vissza nem követelhető, sem vissza nem vonható.

1518. §.

Mennyiben támadhatják meg az ajándékozást az ajándékozónak ez által megröviditett hitelezői, külön törvény határozza meg.

TIZEDIK CZÍM.

Ellátási és életjáradék-szerződés.

ELSŐ FEJEZET.

Ellátási szerződés.

1519. §.

A ki más személy életfogytiglani ellátására kötelezte magát, kétség esetében oly ellátásban tartozik őt részesiteni, a mely szükségleteinek és viszonyainak megfelel. Tartozik különösen a jogosultat lakással, élelemmel, ruházattal ellátni, betegség

A megajándékozott csak a visszavonáskor még meglevő gazdagodása erejéig felelős.

1512. §.

Hálátlanság miatt visszavonható az ajándékozás, ha a megajándékozott az ajándékozót vagy oly harmadik személyt, a kit az ajándékozó közeli hozzátartozójának ismer, gonosz szándékkal személyében sulyosan megsért, vagy vagyonában tetemesen károsit.

A megajándékozott csak a cselekmény elkövetésekor még meglevő gazdagodása erejéig felelős.

1513. §.

Ha az ajándékul szánt dolog a megajándékozottnak már át van adva, vagy az ajándékozás már egyébként foganatba ment: azt rendszerint csak az ajándékozó maga és csak a megajándékozott életében vonhatja vissza.

Az ajándékozó örököse által és a megajándékozott örökösével szemben is gyakorolható e jog, ha az ajándékozó a visszavonás szándékát még a megajándékozott életében határozottan nyilvánitotta, vagy ha ezt a megajándékozott szándékosan elkövetett valamely cselekménye által tette lehetetlenné.

1514. §.

Az ajándékozás hálátlanság miatt nem vonható vissza, ha a visszavonási jog gyakorlására jogosult fél a megajándékozottnak megbocsátott, vagy miután a hálátlanságról értesült, jogának gyakorlásáról lemondott.

Előzetes lemondás hatálytalan.

1515. §.

Foganatba ment ajándékozással szemben a visszavonási jog keresettel érvényesitendő.

A kereset az 1511. §. esetében a gyámság hatályának kezdetétől számitott egy év alatt, az 1512. §. esetében attól az időponttól számitott egy év alatt, a melyben a hálátlanságot megalapitó cselekmény az ajándékozónak vagy örökösének

tudomására jutott, legkésőbb azonban az ajándékozás teljesitésétől számitott tiz év alatt inditandó meg.

Ajándékozási igéretre alapitott keresettel szemben a visszavonási jog kifogás utján bármikor — az ajándékozó örököse által s a megajándékozott örökösével szemben is — érvényesithető.

1516. §.

Az ajándék visszakövetelésének (1506., 1510. §-ok) s az ajándékozás visszavonásának (1511., 1512. §-ok) joga oly harmadik személy ellen, a kire a megajándékozott az ajándék tárgyát egészben vagy részben átruházta, csak abban az esetben gyakorolható, ha az a szerzés idejében a visszakövetelési vagy visszavonási jog megnyiltáról tudomással birt vagy ha szerzése ingyenes.

Első esetben az átvett vagyonérték erejéig, utóbbi esetben gazdagodása erejéig felelős.

1517. §.

Oly ajándékozás, a mely által az ajándékozó erkölcsi kötelességének vagy a társadalmi illem követelményének tett eleget, sem vissza nem követelhető, sem vissza nem vonható.

1518. §.

Mennyiben támadhatják meg az ajándékozást az ajándékozónak ez által megröviditett hitelezői, külön tövény határozza meg.

TIZEDIK CZÍM.

Ellátási és életjáradék-szerződés.

ELSŐ FEJEZET.

Ellátási szerződés.

1519. §.

A ki más személy életfogytiglani ellátására kötelezte magát, kétség esetében oly ellátásban tartozik őt részesiteni, a mely szükségleteinek és viszonyainak megfelel. Tartozik különösen a jogosultat lakással, élelemmel, ruházattal ellátni, betegség

A megajándékozott csak a visszavonáskor még meglevő gazdagodása erejéig felelős.

1512. §.

Hálátlanság miatt visszavonható az ajándékozás, ha a megajándékozott az ajándékozót vagy oly harmadik személyt, a kit az ajándékozó közeli hozzátartozójának ismer, gonosz szándékkal személyében sulyosan megsért, vagy vagyonában tetemesen károsit.

A megajándékozott csak a cselekmény elkövetésekor még meglevő gazdagodása erejéig felelős.

1513. §.

Ha az ajándékul szánt dolog a megajándékozottnak már át van adva, vagy az ajándékozás már egyébként foganatba ment: azt rendszerint csak az ajándékozó maga és csak a megajándékozott életében vonhatja vissza.

Az ajándékozó örököse által és a megajándékozott örökösével szemben is gyakorolható e jog, ha az ajándékozó a visszavonás szándékát még a megajándékozott életében határozottan nyilvánitotta, vagy ha ezt a megajándékozott szándékosan elkövetett valamely cselekménye által tette lehetetlenné.

1514. §.

Az ajándékozás hálátlanság miatt nem vonható vissza, ha a visszavonási jog gyakorlására jogosult fél a megajándékozottnak megbocsátott, vagy miután a hálátlanságról értesült, jogának gyakorlásáról lemondott.

Előzetes lemondás hatálytalan.

1515. §.

Foganatba ment ajándékozással szemben a visszavonási jog keresettel érvényesitendő.

A kereset az 1511. §. esetében a gyámság hatályának kezdetétől számitott egy év alatt, az 1512. §. esetében attól az időponttól számitott egy év alatt, a melyben a hálátlanságot megalapitó cselekmény az ajándékozónak vagy örökösének

tudomására jutott, legkésőbb azonban az ajándékozás teljesitésétől számitott tiz év alatt inditandó meg.

Ajándékozási igéretre alapitott keresettel szemben a visszavonási jog kifogás utján bármikor — az ajándékozó örököse által s a megajándékozott örökösével szemben is — érvényesithető.

1516. §.

Az ajándék visszakövetelésének (1506., 1510. §-ok) s az ajándékozás visszavonásának (1511., 1512. §-ok) joga oly harmadik személy ellen, a kire a megajándékozott az ajándék tárgyát egészben vagy részben átruházta, csak abban az esetben gyakorolható, ha az a szerzés idejében a visszakövetelési vagy visszavonási jog megnyiltáról tudomással birt vagy ha szerzése ingyenes.

Első esetben az átvett vagyonérték erejéig, utóbbi esetben gazdagodása erejéig felelős.

1517. §.

Oly ajándékozás, a mely által az ajándékozó erkölcsi kötelességének vagy a társadalmi illem követelményének tett eleget, sem vissza nem követelhető, sem vissza nem vonható.

1518. §.

Mennyiben támadhatják meg az ajándékozást az ajándékozónak ez által megröviditett hitelezői, külön tövény határozza meg.

TIZEDIK CZÍM.

Ellátási és életjáradék-szerződés.

ELSŐ FEJEZET.

Ellátási szerződés.

1519. §.

A ki más személy életfogytiglani ellátására kötelezte magát, kétség esetében oly ellátásban tartozik őt részesiteni, a mely szükségleteinek és viszonyainak megfelel. Tartozik különösen a jogosultat lakással, élelemmel, ruházattal ellátni, betegség

esetében ápolásáról és gyógyitásáról gondoskodni és temetése költségét viselni.

1520. §.

Ha az ellátási szerződés megkötése után oly viszálykodás támad a felek között, a mely a viszony folytatását az egyikre vagy a másikra nézve türhetetlenné teszi: a biróság a vétlen fél kérelmére a kötelezett ellátást, értékének megfelelő pénzbeli járadékra változtathatja át.

MÁSODIK FEJEZET.

Életjáradék-szerződés.

1521. §.

A ki életjáradék szolgáltatására van kötelezve, kétség esetében a hitelező élete fogytáig köteles azt szolgáltatni.

Az adós vagy harmadik személy élete fogytáig kötelezett járadék kétség esetében átszáll a hitelező örököseire, ha az adós ellenérték fejében, nem száll át, ha ingyen vállalta el a kötelezettséget.

1522. §

A járadék pénzben vagy egyéb helyettesithető dolgokban állhat.

A megállapitott járadékösszeg kétség esetében az egy évre járó szolgáltatások összegének tartandó.

1523. §.

Pénzbeli járadékot havonkint, másnemüt a járadék tárgyának és czéljának megfelelő időközökben előre kell kiszolgáltatni.

Ha az a személy, a kinek életéhez a járadék kötve van, megéri annak az időszaknak kezdetét, a melyre a járadék előre kiszolgáltatandó, a jogosultat az arra az időszakra eső egész járadék megilleti.

1524. §.

Ha az a személy, a kinek életéhez a járadék kötve van, az adós által elkövetett tiltott cselekmény következtében veszti életét, az adós azontul is köteles a járadékot kiszolgáltatni

annyi ideig, a meddig ama személy különben valószinüség szerint még élhetett volna. Ezt az időt a biróság a körülmények figyelembe vételével szabad belátása szerint határozza meg.

Ugyanaz áll, ha a járadék az adós saját életéhez van kötve s az adós öngyilkosság által vagy halálos itélet folytán veszti életét.

1525. §.

Azokra az életjáradék-szerződésekre, a melyek biztositási ügyletek, a kereskedelmi törvény szabályai alkalmazandók.

TIZENEGYEDIK CZÍM.

Bérlet és haszonbérlet.

ELSŐ FEJEZET.

Bérlet.

1526. §.

A bérleti szerződés által a bérbeadó a bérlő irányában bizonyos dolog időleges használatának átengedésére, a bérlő viszont a bérbeadó irányában a megállapitott ellenérték — bér — fizetésére kötelezi magát.

A bér készpénzben vagy pénzértékü egyéb szolgáltatásban állhat.

1527. §.

A bérbeadó köteles a dolgot a bérlőnek szerződésszerü használatra alkalmas állapotban átadni s a bérlet tartama alatt ugyanily állapotban fentartani.

1528. §.

Ha a bérbeadó nem adja át kellő időben a dolgot a bérlőnek, vagy ha akár ő, akár más a dolgot a bérlőtől utóbb elvonja, vagy a bérlőt annak szerződésszerü használatában jelentékeny mértékben akadályozza: a bérlő a dolog átadása, visszaszerzése vagy az akadály elháritása végett a bérbeadó-

nak megfelelő véghatáridőt tüzhet ki s annak eredménytelen eltelte után a bérleti viszonyt rögtöni hatálylyal felmondhatja.

Előzetes felhivásra és határidő kitüzésére nincs szükség, ha a szerződés teljesitése a felmondásra jogositó ténykörülmény következtében a bérlőre nézve többé nem bir érdekkel, vagy ha nyilvánvaló, hogy a bérbeadó a teljesitésre képtelen.

1529. §.

A bérleti viszony felmondása helyett a bérlő az 1528. §. esetében nem-teljesités miatt kártéritést követelhet, ha a bérbeadót vétkesség terheli.

1530. §.

Ha a bérbeadott dolog oly hiányban szenved, a mely a szerződésszerü czélra való használhatóságát megszünteti vagy csökkenti, vagy ha ily hiány a bérlet tartama alatt keletkezik: a bérlő arra az időre, a mig a dolog használhatatlan, bérfizetéssel nem tartozik, arra az időre, a mely alatt csak korlátoltan használható, a korlátozás arányában csak a bér aránylagos részének fizetésére van kötelezve.

Ugyanaz áll, ha a dolognak valamely kikötött tulajdonsága hiányzik, vagy később elenyészik.

1531. §.

A bérlő követelheti, hogy a bérbeadó a bérbeadott dolognak az 1530. §-ban emlitett hiányát, a mennyiben aránytalan költség nélkül lehetséges, háritsa el.

Ha a bérbeadó a felhivásnak megfelelő határidő alatt eleget nem tesz, a bérlő maga gondoskodhatik a hiány elháritásáról s a bérbeadótól az erre forditott szükséges költség megtéritését követelheti.

1532. §.

Oly hiány miatt, a mely a dolog szerződésszerü használatát kizárja, vagy jelentékeny mértékben akadályozza, a bérlő az 1528. §. szabályai szerint járhat el.

Az 1442., 1443. §-ok szabályai megfelelően alkalmazandók.

1533. §.

Az 1530—1532. §-okból folyó jogok gyakorlása helyett a bérlő nem-teljesités miatt kártéritést követelhet, ha a dolog oly hiányban szenved, a melynek fenn nem forgásáért a bérbeadó jótállott, vagy oly tulajdonsággal nem bir, a mely külön ki volt kötve; vagy ha a bérbeadó a hiányt a bérlő előtt rosszhiszemüen elhallgatta, vagy keletkezését a bérlét tartama alatt vétkesen okozta, vagy elháritását vétkesen elmulasztotta.

1534. §.

A bérlőt nem illetik meg az 1530—1533. §-okban meghatározott jogok, ha a bérelt dolog hiányát a szerződés megkötésekor ismerte.

Oly hiány, a melyet közönséges figyelem mellett felismerhetett volna, e jogok gyakorlására csak ugy szolgálhat alapul, ha a bérbeadó azt rosszhiszemüen elhallgatta, vagy fenn nem forgásáért jótállott, vagy ha a bérelt dolognak valamely külön kikötött tulajdonsága hiányzik.

1535. §.

Ha a bérlő ismerve a hiányt, a hiányos dolgot használatba veszi, az 1530—1533. §-okban meghatározott jogokat csak ugy érvényesitheti, ha ehhez való jogát a használatba vételkor fentartotta.

1536. §.

Oly kikötés, a mely a bérbeadónak a bérbeadott dolog hiányaiért való szavatosságát kizárja, vagy korlátozza, hatálytalan, ha a bérbeadó a hiányt a vevő előtt rosszhiszemüen elhallgatta.

1537. §.

Ha lakás vagy emberek tartózkodási helyéül szolgáló egyéb helyiség közegészség ellenes állapotban van, a bérlő arra való tekintet nélkül, hogy tudta-e ezt a szerződés megkötésekor vagy sem, a bérletet bármikor rögtöni hatálylyal felmondhatja.

E jogáról le nem mondhat.

1538. §.

Ha a bérlő a bérelt dolog használatától harmadik személy joga folytán egészben vagy részben elesik, az 1530—1532. §-okból folyó jogokat gyakorolhatja, vagy nem-teljesités miatt kártéritést követelhet a bérbeadótól.

Az 1534. §. első bekezdésének s az 1535. és 1536. §-oknak szabályai megfelelően alkalmazandók.

1539. §.

A bérelt dolognak a bérlet tartama alatt mutatkozó hiányáról a bérlő a bérbeadót kártérités terhe alatt haladéktalanul értesiteni köteles. Ugyanez áll, ha a dolgot fenyegető előreláthatatlan veszély elháritására óvó intézkedés válik szükségessé, vagy ha harmadik személy a dologra jogot támaszt.

Az értesités elmulasztása esetén a bérlő, a mennyiben a bérbeadó e miatt nem gondoskodhatott idejében a használat akadályának elháritásáról, az 1530. §-ban s az 1528. §. második bekezdésében meghatározott jogokat nem gyakorolhatja és nem-teljesités miatt kártéritést nem követelhet.

1540. §.

A bérbeadott dolgon fekvő terheket a bérbeadó köteles viselni.

1541. §.

A bérlő követelheti, hogy a bérbeadó a dologra forditott szükséges költekezését téritse meg. Állat bérlője azonban a tartási költséget maga viseli.

Mennyiben köteles a bérbeadó a bérlő egyéb költekezését megtériteni, a megbizás nélküli ügyvitel szabályai szerint itélendő meg.

1542. §.

A bérlő a bérelt dolog használatánál a rendes gazda gondosságával köteles eljárni. A dolog oly elváltozásáért vagy rosszabbodásáért, a mely a szerződésszerü használat következménye, nem felelős.

1543. §.

A mennyiben szerződés vagy helyi szokás nem tiltja, a bérlő a bérelt dolgot egészben vagy részben albérletbe adhatja.

vagy használatát egyéb czimen harmadik személynek engedheti át, feltéve, hogy ez által a bérbeadóra sérelmes változás nem áll be a dolog használatában.

A használat átengedése esetében a bérlő felelős a bérbeadóval szemben a harmadik személynek a dolog használata körül elkövetett vétkességéért.

Ha jogosulatlanul engedte át neki a használatot, a véletlen kárért is felelős, a mely a dolgot e nélkül nem érte volna.

1544. §.

Szerződésellenes használat esetében a bérbeadó a bérlőtől, s ha a sérelem oly harmadik személytől ered, a kinek a bérlő a használatot átengedte, közvetlenül ettől is, annak abbanhagyását követelheti.

1545. §.

A bér ellenkező megállapodás vagy helyi szokás hiányában a bérleti idő elteltével, ha pedig bizonyos időszakok, mint napok, hetek, hónapok vagy évnegyedek szerint van meghatározva, egy-egy ily időszak elteltével fizetendő.

Ingatlanok bére, ha rövidebb időszakok szerint nincs meghatározva, évnegyedenkint utólag, mindegyik évnegyedé a rákövetkezőnek első köznapján fizetendő. Az évnegyedek február, május, augusztus és november hó első napjától számitandók.

1546. §.

A bérlő nem szabadul fel a bérfizetés kötelezettsége alól az által, hogy személyében fekvő okból a bérelt dolgot nem használhatja; a bérbe azonban beszámitandó, a mit a bérbeadó a nem-használás folytán költségekben megtakarit.

Arra az időre, a mely alatt a bérbeadó a bérlő által nem használt dolgot az 1556. §. esetén kivül másnak engedte át használatra vagy önmaga használta, a bérlőtől bért nem követelhet.

1547. §.

Ingatlan bérbeadóját lejárt s a legközelebbi félév alatt lejárandó bérkövetelésére nézve törvényes zálogjog illeti a bérlemény berendezéséhez és felszereléséhez tartozó azon ingó dol-

gokon, a melyeket a bérlő vagy vele együtt lakó neje vagy gyermeke a bérlemény területére hozott.

Végrehajtás alá nem vonható és oly dolgokra, a melyek tiltott uton jutottak birtokosuk kezéhez, a zálogjog nem terjed ki.

1548. §.

A törvényes zálogjog csak addig áll fenn, a mig az ingók annak az ingatlannak területén vannak, a mely egészben vagy részben a bérlet tárgya.

A bérbeadó megtilthatja a törvényes zálogjogával terhelt ingók elvitelét, kivéve ha az elvitel a bérlő üzletének rendes folytatásaként jelentkezik, vagy a közönséges életviszonyoknak megfelel, vagy ha a visszamaradó ingók a bérbeadó követelésének fedezésére nyilván elégségesek.

A jogos tilalma ellenére megkisérelt elvitelt a bérbeadó önhatalommal meggátolhatja s a bérlő kiköltözése esetében az ingókat saját birtokába veheti.

1549. §.

Ha oly ingók, a melyeknek elvitelét megtilthatta, tudtán kivül vagy tilalma ellenére vitettek el a bérlemény területéről, a bérbeadó követelheti, hogy a bérlő azokat szállittassa oda vissza, vagy ha már kiköltözött, adja át neki zálogul.

E követelés oly harmadik személy ellen is érvényesithető, a ki a jogosulatlanul elvitt dolgot a bérlőtől rosszhiszemben vagy ingyen szerezte.

1550. §.

A bérlő felszabadithatja az összes ingókat a törvényes zálogjog alól az által, hogy a zálogjogos egész követelésre nézve — és felszabadithat minden egyes ingót, az által, hogy annak értéke erejéig — a bérbeadónak egyéb dologi biztositékot ad.

1551. §.

Más hitelezővel szemben, a ki a bérbeadó törvényes zálogjogával terhelt ingókat lefoglaltatja, e zálogjog csak félévi — akár lejárt, akár lejárandó — bér erejéig érvényesithető.

Ha a bérbeadó bejelenti követelését a foglaláskor, a lefoglalt dolognak a bérlemény területéről való elszállitása zálogjogát nem érinti; későbbi bérbeadóval szemben azonban elsőbbséget nem érvényesithet.

1552. §.

Az 1547. §-ban meghatározott törvényes zálogjog az albérbeadót az albérlővel szemben is megilleti.

Albérlet esetében a főbérbeadó törvényes zálogjoga a főbérlőnek mint albérbeadónak az albérleti viszony alapján az albérlő ellen fennálló bérkövetelésére is kiterjed; az albérlő azonban a folyó bért mindaddig hatályosan fizetheti a főbérlő kezéhez, a mig a főbérbeadó őt ettől el nem tiltja. A jövőre járó albérleti bérnek előre fizetése a főbérbeadóval szemben csak annyiban hatályos, a mennyiben nem vonatkozik későbbi időre, mint az eltiltás idejében folyó s az azt közvetlenül követő bérév-negyedre.

A főbérbeadó, a ki az albérlőt a bérnek a főbérlő kezéhez fizetésétől eltiltotta, az utóbbinak az albérlő ellen fennálló törvényes zálogjogát érvényesitheti. Fő- és albérlő közötti oly megállapodás, mely e zálogjogot kizárja, a főbérbeadóval szemben hatálytalan.

1553. §.

Vendéglősnek a vendég elszállásolásából és egyéb szükségletei fedezéséből eredő követeléseire nézve törvényes zálogjoga van a vendégnek a vendéglőbe behozott dolgain.

E zálogjogra az 1547. §. második bekezdésének s az 1548—1550. §-oknak szabályai megfelelően alkalmazandók.

1554. §.

A bérbeadó idő előtt rögtöni hatálylyal felmondhatja a bérletet:

1. ha a bérlő vagy az, a kinek a bérlő a használatot átengedte, a bérelt dolgot a bérbeadó érdekeinek jelentékeny sérelmével megintés ellenére szerződésellenesen használja, különösen rongálja, elhanyagolja vagy jogosulatlanul harmadik személynek engedi át;

2. ha a bérlő valamely lejárt bérrészletet a bérbeadó által

neki e végre kitüzött véghatáridő alatt, mely ingatlanoknál legalább tizenöt, ingóknál legalább három napra teendő, egészben vagy részben le nem fizet. A felmondás azonban hatálytalan, ha a bérlőnek a bértartozással felérő és beszámitásra alkalmas ellenkövetelése van s a felmondás után haladéktalanul kijelenti, hogy beszámitási jogával él.

1555. §.

Ha a bérbeadó az 1554. §. értelmében felmondja a bérletet, az előre felvett bérnek azt a részét, a mely a dolog visszavétele utáni időre esik, a bérlőnek vissza köteles tériteni.

1556. §.

Ha az 1554-ik §. 2-ik pontja esetében a bérlő a bérelt dolog átvételével is késedelemben van, vagy a dolog használatával a bérleti idő lejárta előtt felhagyott: a bérbeadó a bérlőnek kitüzött véghatáridő eredménytelen eltelte után a bérlet felmondása helyett a dolgot a bérleti idő még hátralévő tartamára a bérlő rovására másnak adhatja bérbe.

Az uj bérbeadásnál a rendes gazda gondosságával köteles eljárni. Ha csak csekélyebb bér volt elérhető, mint a melyet a késedelmes bérlő fizetni tartozott, az utóbbi felelős a különbözetért, viszont őt illeti az esetleges többlet.

1557. §.

A bérleti viszony megszünik annak az időnek elteltével, a melyre köttetett.

Határozatlan időre kötött bérletet mindegyik fél felmondhat.

A felmondásra, ha szerződés vagy helyi szokás mást nem rendel és rögtöni hatályu felmondás esete nem forog fenn, a következő szabályok irányadók.

1558. §.

Felmondhatni: napibér mellett kötött bérletet bármikor egyik napról a másikra; ingó dolog bérletét, ha heti bér vagy hosszabb időszakok szerint meghatározott bér van kikötve, bármikor a felmondást követő harmadik napra; ingatlan dolog bérletét, ha heti bér van kikötve, valamely hét végére, legkésőbb a hét első köznapján, ha havi bér van kikötve, valamely hónap

végére, legkésőbb a hónap tizenötödik napján, ha hosszabb időszakok szerint meghatározott bér van kikötve, valamely évnegyed végére legkésőbb az évnegyed tizenötödik napján.

A hetek és hónapok naptár szerint, az évnegyedek az 1545. §. szerint számitandók.

1559. §.

Ingatlan iránt kötött bérleti szerződés, ha a bérlet tartama irásban nincs megállapitva, határozatlan időre kötöttnek tekintetik.

1560. §.

Harminczkét évnél hosszabb időre kötött bérleti szerződés harminczkét év eltelte után a törvényes felmondási idő (1558. §.) megtartásával felmondható.

Oly bérletnél, a mely a bérbeadó vagy a bérlő élete tartamára szól, a jelen §. alapján felmondásnak nincs helye.

1561. §.

Ha a bérlő a bérleti idő eltelte után a dolog használatát folytatja, a bérlet határozatlan időre meghosszabbitottnak tekintetik, hacsak a bérlő vagy a bérbeadó tizenöt napon belül ellenkező szándékát nem jelenti ki a másik félnek.

E határidő a bérlőre nézve a bérleti idő elteltének, a bérbeadóra nézve a használat folytatásáról való értesülésének időpontjától számitandó.

1562. §.

A bérleti viszony megszünte után a bérlő köteles a bérelt dolgot a bérbeadónak visszaadni. Azon az alapon, hogy a dolog a saját tulajdona, visszaadását csak abban az esetben tagadhatja meg, ha a tulajdonjogot a bérleti idő tartama alatt a bérbeadótól szerezte meg.

Ingatlan bérlőjét a bérbeadó elleni követelései miatt visszatartási jog nem illeti.

1563. §.

Ha a bérlő harmadik személynek engedte át a dolog használatát, a bérbeadó a bérleti viszony megszünte után a harmadiktól is visszakövetelheti a dolgot.

1564. §.

Ha a bérlő a bérleti viszony megszünte után nem adja vissza a bérelt dolgot, a bérbeadó a visszatartás idejére kártéritésül a megállapitott bért követelheti.

További kárkövetelés nincs kizárva.

1565. §.

Azokat a dolgokat, a melyeket a bérelt dologgal a használat czéljára egyesitett volt, a bérlő a bérelt dolog visszaadásakor visszatarthatja vagy elviheti; azokat azonban, a melyek a bérelt dolog alkotórészeivé váltak, csak akkor, ha a bérbeadó azt az értéket, a melylyel azok az elválasztás után birnak, meg nem tériti neki.

Ha a bérlő ebbeli jogával él, a bérelt dolgot saját költségén az előbbi állapotba köteles helyezni.

1566. §.

A bérlőnek az 1541. és 1565. §-ok alapján a beruházások megtéritése vagy elvitele iránt, s a bérbeadónak a dolog rosszabbitása vagy megváltoztatása miatt kártérités iránt támasztható követelései hat hónap alatt évülnek el.

Ez az idő a bérlő követeléseire nézve a bérleti viszony megszüntének időpontjától, a bérbeadó követeléseire nézve pedig attól az időponttól számitandó, a melyben a dolgot visszakapta.

A bérbeadott dolog visszaadása iránti követelés elévülésével a bérbeadó kárkövetelései is elévülnek.

1567. §.

Ha a bérbeadó a bérbeadott ingatlant a bérlet tartama alatt elidegeniti, a tulajdonváltozás időpontjától kezdve az uj tulajdonos lép a folyó jogokra és kötelezettségekre nézve a bérbeadó helyébe. Őt terheli különösen az a kötelezettség, hogy az ingatlant a kikötött bér ellenében a bérlőnek szerződésszerü használatra átengedje s használatra alkalmas állapotban fentartsa.

A bérleti szerződésnek oly kikötése azonban, a mely a bérlet tartamát a törvényes felmondási időn tul terjedő időre állapitja meg, vagy a törvényesnél szigorubb kötelezettséget r

a bérbeadóra, az uj tulajdonosra nem kötelező, hacsak a tulajdonváltozás idejében tudomással nem birt róla.

1568. §.

Oly bérletet, a mely a törvényes felmondási időt meghaladó időre szól, a bérbeadó beleegyezésével az 548. §. második bekezdésének hatályával telekkönyvileg be lehet jegyezni.

A bérlet telekkönyvi bejegyzése egyuttal jelzálogjogot alapit meg azokra a követelésekre nézve, a melyek a bérlőt az 1541. és 1580. §-ok alapján illetik.

A bejegyzésnek nincs helye, ha a szerződésben az ingatlan elidegenitése esetére a bérlet megszünése, vagy felmondhatása van kikötve.

1569. §.

A telekkönyvi hatóságnál*) nyilvántartási jegyzék vezettetik az ingatlanok iránt a törvényes felmondási időt meghaladó határozott időre kötött irásbeli bérleti szerződésekről. Az ezen jegyzékbe való bevezetést a bérlő a bérbeadó engedélye nélkül is kérheti.

Tulajdonváltozás esetében az uj tulajdonos nem hivatkozhatik arra, hogy a bérleti szerződés tartalmát nem ismerte, ha e szerződés a tulajdonváltozás idejében a nyilvántartási jegyzékbe be volt vezetve.

1570. §.

Az összes kötelezettségek, a melyek a bérleti szerződés alapján a bérbeadót terhelik, átszállanak az uj tulajdonosra, ha ez a bérbeadóval szemben teljesitésüket elvállalta; az óvadék visszaadása iránti kötelezettség már akkor is, ha a bérlő óvadékát a bérbeadótól átvette.

1571. §.

A bérbeadó készfizető kezesként felel a bérlőnek, hogy az uj tulajdonos az 1567—1570. §-ok szerint reá átszállott kötelezettségeket a bérlővel szemben teljesiteni fogja.

*) Esetleg más közhatóságnál.

E felelőssége megszünik, ha a bérlő a tulajdonváltozásról nyert értesülése után a bérletet a legelső alkalommal, a mikor teheti, fel nem mondja.

1572. §.

Az uj tulajdonosnak szabadságában áll a bérletet, a mennyiben kikötött időtartama az 1567—1570. §-okhoz képest reá nézve is nem kötelező, ennek eltelte előtt a törvényes felmondási idő megtartásával felmondani. Ugyanazt teheti, ha a bérleti szerződésnek a tulajdonváltozás idejében tényleg hatályban levő feltételei reá nézve jelentékenyen terhesebbek, mint a melyekről abban az időben tudott vagy az 1568. és 1569. §-okhoz képest tudhatott.

A bérlő viszont hasonló módon felmondhatja a bérletet a kikötött idő előtt, ha az uj tulajdonos a bérleti szerződés azon kikötéseit is, a melyek az 1567. §. második bekezdése szerint reá nézve nem kötelezők, önként el nem fogadja.

Ha a bérleti viszony a jelen §. alapján megszünik, a bérlő a bérbeadótól a bérlet idő előtti megszünéséből eredő kárának megtéritését követelheti.

1573. §.

Előre teljesitett bérfizetés az uj tulajdonossal szemben hatálytalan, ha a bérlő a fizetés idejében a tulajdonváltozásról már tudomással birt, ellenkező esetben annyiban hatályos, a mennyiben nem vonatkozik későbbi időre, mint arra a bérévnegyedre, a melyben erről tudomást nyert, s az az utánira.

Ugyanaz áll megfelelően, ha a bérlő a bérbeadóval a jövő időre járó bér iránt egyéb jogügyletre lép.

1574. §.

Jövő időre járó bérkövetelés engedményezése az uj tulajdonossal szemben is hatályos, ha ez a tulajdonváltozást eredményező szerződés megkötésekor az engedményről tudomással birt; ellenkező esetben csak annyiban, a mennyiben nem vonatkozik későbbi időre, mint arra a bérévnegyedre, a melyben a tulajdonváltozás bekövetkezett, s az az utánira.

Ugyanaz áll megfelelően, ha a bérbeadó a tulajdonváltozás utáni időre járó bérről egyéb módon rendelkezett.

1575. §.

Az 1567—1574. §-ok szabályai megfelelően alkalmazandók, ha a bérbeadó a bérbeadott ingatlant harmadik személynek oly jogával terheli, a melynek gyakorlata az ingatlannak a bérleti szerződés szerinti használatát kizárja vagy korlátozza.

1576. §.

Telekkönyvileg bejegyzett bérleti jog végrehajtási árverés esetében is érintetlen marad, ha jelzálogos követelés a rangsorban meg nem előzi, vagy ha a bérleti jog fentartásával árverés alá bocsátott ingatlan árverési vételárából a megelőző jelzálogos követelések kikerülnek.

1577. §.

A bérbeadó ellen elrendelt csőd s az ingatlannak a tömeggondnok által szabadkézből vagy árverésen való eladása a telekkönyvileg bejegyzett jogot nem érinti.

Ha az árverési kérelemhez jelzálogos hitelező is csatlakozik, az 1576. §. szabályai alkalmazandók.

1578. §.

Ha a bérleti jog nincs a telekkönyvbe bejegyezve, az ingatlan végrehajtási árverése esetében a vevő a bérletet az árverés jogerőre emelkedése után a törvényes felmondási idő megtartásával felmondhatja. Ugyanez áll, ha az ingatlan az 1576. §. esetében a bérleti jog fentartása nélkül árvereztetett el.

A felmondásnak a legelső alkalommal kell történnie, a mikor lehetséges, különben az árverési vevő a bérlővel szemben oly tekintet alá esik, mintha az ingatlant szabad kézből szerezte volna.

A felmondási idő elteltéig az árverési vevőnek a bérlőhöz való viszonya az 1567. §. első bekezdése szerint itélendő meg.

1579. §.

Az ingatlannak a bérbeadó csődtömeggondnoka által szabad kézből vagy árverésen való eladása a telekkönyvbe be nem jegyzett bérleti jog tekintetében a végrehajtási árverés hatályával bir.

1580. §.

Ha a bérleti viszony az 1576—1579. §-ok alapján a kikötött idő előtt szünik meg, a bérlő a bérbeadótól az 1572. §. utolsó bekezdéséhez képest kártéritést követelhet s e követelését a bérbeadó csődjében is érvényesitheti.

1581. §.

A jelen fejezetnek az ingatlanok bérletét tárgyazó szabályai lakások és egyéb helyiségek bérletére megfelelően alkalmazandók.

MÁSODIK FEJEZET.

Haszonbérlet.

1582. §.

A haszonbérleti szerződésnél fogva a haszonbérbeadó a haszonbérlő irányában valamely gyümölcsöző dolog vagy jog időleges haszonvételének átengedésére, az utóbbi viszont amannak irányában a megállapitott haszonbér fizetésére kötelezi magát.

A haszonbér a haszonbérelt tárgy hozadékának meghatározott hányadrészében is állhat (feles bérlet).

A haszonbérletre a mennyiben a törvény eltérően nem rendelkezik, a bérletre vonatkozó szabályok alkalmazandók.

1583. §.

A haszonbérelt dolgon a haszonvétel folytán szükségessé váló rendes javitások, mezőgazdasági haszonbérleteknél különösen az utak, ösvények, árkok, töltések, sövények, keritések, vizvezetékek jókarban tartása s a lakóházak és gazdasági épületek rendes tatarozása a haszonbérlőt, ellenben a rendkivüli javitások és nagyobb helyreállitások a haszonbérbeadót terhelik.

1584. §.

A haszonbérlő a haszonbérelt tárgyon rendeltetésének megfelelő rendes gazdálkodást tartozik folytatni.

A haszonbérelt tárgy gazdasági rendeltetésén oly változtatást, a mely a gazdálkodás módjára a haszonbérleti időn tul is kihatna, csak a haszonbérbeadó beleegyezésével szabad tennie.

1585. §.

A haszonbérlőnek nem szabad a haszonbérlet tárgyát vagy annak valamely részét alhaszonbérletbe adnia, vagy haszonélvezetét egyéb czimen harmadik személynek átengednie, hacsak a haszonbérbeadó bele nem egyezett.

A haszonbérlő halála esetében azonban örökösei a törvényes felmondási idő megtartásával felmondhatják a haszonbérletet, ha a haszonbérbeadó a beleegyezést nyomós ok nélkül megtagadja.

1586. §.

Ingatlan haszonbére félévenkint utólag, mindegyik félévé a rákövetkezőnek első köznapján fizetendő.

A félévek május és november hó első napjától számitandók.

1587. §.

Ingatlan haszonbérbeadóját lejárt s a legközelebbi évben lejárandó haszonbérkövetelésére nézve törvényes zálogjog illeti az ingatlan gyümölcsein s a bérlemény gazdasági vagy ipari felszereléséhez tartozó azokon az ingó dolgokon, a melyeket a haszonbérlő vagy vele együtt gazdálkodó neje vagy gyermeke a bérlemény területére hozott.

Más hitelezővel szemben, a ki a haszonbérbeadó törvényes zálogjogával terhelt ingókat lefoglaltatja, e zálogjog csak egy évi — akár lejárt, akár lejárandó — haszonbér erejéig érvényesithető.

1588. §.

Ha hat évnél rövidebb időre haszonbérbe adott mezőgazdasági ingatlan valamelyik bérévben rendkivüli baleset következtében, mely a gyümölcsöket a letakaritás előtt éri, félannyi termést sem hoz, mint a mennyi rajta átlag teremni szokott: a haszonbérlő az azon évi haszonbérből aránylagos elengedést követelhet.

Elengedésnek nincs helye: ha a baleset bekövetkezhetése

a haszonbér megállapitásánál már figyelembe volt véve; ha a haszonbérlő kára más uton megtérül vagy megelőző béréveknek az átlagosnál bővebb termése által fedezve van; vagy ha a haszonbérlő megfelelő intézkedések, különösen biztositási szerződés kötése által megóvhatta volna magát a kártól.

Ha a következő bérévekben az ingatlan az átlagosnál bővebb termést hoz, a bérelengedés ezen többlet értéke erejéig hatályát veszti.

1589. §.

A haszonbérlő, a ki az 1588. §. értelmében bérelengedésre számot tart, erről a haszonbérbeadót jogvesztés terhe alatt a termés letakaritása előtt értesiteni köteles.

A bérelengedés iránti követelés az illető bérév végétől számitandó hat hónap alatt elévül.

1590. §.

Feles bérletnél az 1588., 1589. §-ok szabályai nem alkalmazandók.

1591. §.

Mezőgazdasági ingatlan haszonbérletét, ha határozatlan időre van kötve és rögtöni hatályu felmondás esete nem forog fenn, csak a folyó gazdasági év végére, egyéb ingatlanét vagy jogét csak a folyó bérév végére mondhatni fel, mindegyik esetben az év vége előtt legalább hat hónappal.

Ugyanigy kell a felmondásnak azokban az esetekben történnie, a melyekben a határozott időre kötött haszonbérlet a törvényes felmondási idő megtartásával a kikötött idő előtt felmondható.

A gazdasági év ellenkező helyi szokás hiányában november hó elsejétől számitandó.

1592. §.

Ha mezőgazdasági ingatlan haszonbérlete az 1554. §. alapján a folyó gazdasági év vége előtt szünik meg, a haszonbérlőt csak azok a termények illetik, a melyekre nézve a letakaritás ideje a megszünés időpontjáig már bekövetkezett. A többi tekintetében csak azt követelheti, hogy a haszonbérbeadó az előállitásukra forditott költségét, a mennyiben rendes gazdál-

kodás szerint szükséges volt s a termények értékét meg nem haladja, téritse meg.

1593. §.

Az 1592. §. esetében a haszonbérbeadót a folyó gazdasági évre eső haszonbér csak abban az arányban illeti, a melyben a haszonbérlő által tényleg huzott vagy huzni elmulasztott hasznok értéke az egész évi haszonvételek értékéhez áll.

Ha a haszonbérbeadó a folyó gazdasági év haszonbérére ennél többet vett fel, az 1554. §-ban meghatározott jogának gyakorlása esetében a többletet a haszonbérlőnek visszatériteni köteles.

1594. §.

Ha ingatlan felszereléssel együtt adatik haszonbérbe, a felszereléshez tartozó egyes darabok fentartásáról a haszonbérlőnek kell gondoskodnia.

Azokat a darabokat, a melyek a haszonbérlőnek fel nem róható módon elpusztultak, a haszonbérbeadó másokkal köteles helyettesiteni; de ha a felszereléshez állatok is tartoznak, az azok állományában időnkint természetes uton beálló hiányt a haszonbérlő az állatok szaporulatából pótolni tartozik.

1595. §.

Ha ingatlan haszonbérlője a felszerelést becsértékben és azzal a kötelezettséggel veszi át, hogy azt a haszonbérlet megszüntével visszaszolgáltatja: a felszereléshez tartozó egyes darabokkal a rendes gazdálkodás határai között rendelkezhetik, de véletlen elpusztulásuk vagy rosszabbodásuk veszélyét is ő viseli.

A felszerelést rendes gazda módjára abban a karban köteles fentartani, a melyben átvette. Az ujonan beszerzett darabok, mihelyt a felszerelési tárgyak közé felvétettek, a haszonbérbeadó tulajdonává válnak.

1596. §.

A haszonbérlő, a ki a felszerelést az 1594., 1595. §-okban emlitett módon vette át, azt a haszonbérlet megszüntével akkori tényleges állapotában a haszonbérbeadónak visszaszolgáltatni köteles.

A haszonbérbeadó visszautasithatja a haszonbérlő által beszerzett azokat a felszerelési tárgyakat, a melyek a rendes gazdálkodás szabályai szerint az ingatlanra nézve feleslegesek vagy tulértékesek. A visszautasitással e darabok tulajdona a haszonbérlőre száll át.

Ha a visszaadott darabok összbecsértéke az átvettekénél csekélyebb, a haszonbérlő a haszonbérbeadónak, ha nagyobb, az utóbbi az előbbinek a különbözetet megtériteni köteles.

1597. §.

Mezőgazdasági ingatlan haszonbérlője a haszonbérlet megszüntével az ingatlant abban az állapotban és akként megművelve köteles a haszonbérbeadónak visszaszolgáltatni, a mint azt a rendes gazdálkodás magával hozza.

1598. §.

Mezei jószág haszonbérlője a haszonbérlet végén meglévő gazdasági terményekből annyit, a mennyi a jövő aratásig a gazdaság folytatásához szükséges, a jószágon visszahagyni köteles. Ha a haszonbérletbe lépéskor ily terményeket egyáltalán nem, vagy csak csekélyebb mennyiségben vagy silányabb minőségben vett át, a visszahagyott termények értéke, illetőleg értéktöbblete neki megtéritendő.

A jószágon nyert trágyát a jószágról eltávolitania nem szabad, s a haszonbérlet végén meglevőt megtérités nélkül köteles visszahagyni.

1599. §.

Ha a haszonbérlő a haszonbérlet megszünte után annak tárgyát nem adja vissza, a haszonbérbeadó a visszatartás idejére kártéritésül a megállapitott haszonbért követelheti, azon arány szerint, a melyben a haszonbérlő által azon idő alatt tényleg huzott vagy huzni elmulasztott hasznok értéke az egész bérév haszonvételeinek értékéhez áll.

További kárkövetelés nincs kizárva.

TIZENKETTEDIK CZÍM.

Munkaszerződések. Dijkitüzés.

ELSŐ FEJEZET.

Szolgálati szerződés.

1600. §.

A szolgálati szerződés által az egyik fél (a munkavállaló) a másiknak háztartásában, gazdaságában vagy üzlete körében teljesitendő valamely szolgálatra, a másik fél (a munkaadó) a kikötött munkadij fizetésére kötelezi magát.

1601. §.

Munkadij külön kikötés nélkül is jár, ha a körülmények szerint nem volt feltehető, hogy a munkavállaló a szolgálatra dijtálanul vállalkozik.

Mennyiségét megállapodás és hatósági dijszabás nem létében a helyi szokás határozza meg.

1602. §.

A szolgálat kétség esetében személyesen teljesitendő.

A szolgálatokra való jog kétség esetében nem ruházható át másra.

1603. §.

A munkadij a szolgálat teljesitése után, ha pedig időszakok szerint van meghatározva, egy-egy időszak — nap, hét, hó — eltelte után fizetendő.

Évi fizetéssel alkalmazottak járandósága eltérő megállapodás vagy helyi szokás hiányában utólagos havi részletekben adandó ki.

1604. §.

A munkavállaló nem veszti el a munkadijhoz való jogát az által, hogy a munkaadó nem fogadja el szolgálatait, vagy hogy a szolgálat teljesitése oly véletlen eset következtében, a mely a munkaadó személyét vagy a szolgálattétel tárgyát éri, lehetetlenné válik.

Ily esetben azonban munkadijába betudandó, a mit a munkavállaló a szolgálattétel elmaradása által kiadásokban megtakarit s a mit munkaerejének egyébkénti értékesitése által másutt szerez vagy nehézség nélkül szerezhet.

1605. §.

Állandóan alkalmazott munkavállaló az által sem veszti el a munkadijhoz való jogát, hogy saját személyében fekvő okból, de hibáján kivül, aránylag nem hosszú időn át a szolgálattételben akadályozva van.

Munkadijába azonban betudandó, a mit a szolgálattételt akadályozó körülmény folytán életfentartására máshonnan, nevezetesen biztositó intézettől vagy betegsegélyző pénztártól kap.

1606. §.

Ha állandóan alkalmazott munkavállaló a szolgálat következtében megbetegszik vagy balesetet szenved, gyógyitásáról és betegsége alatti ápolásáról a munkaadó saját költségén köteles gondoskodni.

Ha ily munkavállaló a szolgálat következtében életét veszti, a temetési költség a munkaadót terheli.

1607. §.

Azon alkalmazottjainak gyógyitásáról és ápolásáról, a kiket házához fogadott, a munkaadó abban az esetben is köteles gondoskodni, ha betegségük vagy balesetük nem a szolgálat következménye; ebbeli kötelezettsége azonban csak hat hét tartamára, s ha a szolgálati viszony előbb szünik meg, megszüntének időpontjáig terheli őt, és ki van zárva, ha a munkavállaló szándékosan vagy sulyos gondatlansága vagy erkölcstelen életmódja által okozta betegségét vagy balesetét.

A szolgálati viszonynak hat hétnél korábbi megszünése nem vétetik figyelembe, ha azt a munkaadó a munkavállaló megbetegedése vagy balesete után az 1620. vagy 1622. §. alapján idézte elő.

A gyógyitás és ápolás költségét a munkaadó a jelen §. esetében a munkavállalónak járó munkadijba beszámithatja.

1608. §.

A mennyiben a munkavállaló gyógyitásáról és ápolásáról betegsegélyző pénztár vagy biztositóintézet gondoskodik, vagy a temetési költséget ily pénztár vagy intézet viseli: az 1606. és 1607. §-ok szabályai nem nyernek alkalmazást.

A munkaadónak vétkessége esetén való felelőssége érintetlen marad.

1609. §.

A munkaadó köteles megtenni mindazokat az intézkedéseket, a melyek aköztapasztalat szerint szükségesek, hogy a munkavállaló élete, testi épsége és egészsége a szolgálat teljesitésével járó veszélyek ellen lehetőleg meg legyen védve.

Ha az utóbbit a szolgálatban mégis baleset éri, a munkaadót terheli annak bizonyitása, hogy ezen kötelezettségének megfelelt.

1610. §.

Pihenésre naponkint legalább annyi időt kell a munkavállalónak engedni, a mennyi egészségének és munkaerejének fentartására szükséges.

1611. §.

Ha a munkavállaló annak következtében, mert a munkaadó nem teljesitette az őt terhelő kötelezettségeket, életét veszti, vagy testi épségében vagy egészségében kárt szenved: a kártérités módjára és terjedelmére nézve az 1095—1100. §-ok szabályai irányadók.

1612. §.

A munkavállaló az 1605—1611. §-okból folyó jogairól eleve le nem mondhat. Oly megállapodás, a mely e §-ok szabályain az ő terhére változtat, hatálytalan.

1613. §.

A szolgálati viszonyt, ha tartama sem a szerződésben, sem a szolgálat természete vagy czélja által nincs meghatározva, bármelyik fél felmondás által megszüntetheti.

1614. §.

Felmondhatni:

napidijas szolgálatot egyik napról a másikra; hetidijas

szolgálatot valamely hét végére legkésőbb annak a hétnek első köznapján; havidijas szolgálatot valamely hónap végére legkésőbb annak a hónapnak tizenötödik napján; oly szolgálatot, a melynek fejében hosszabb időszakok szerint meghatározott munkadij vagy évi fizetés jár, valamely évnegyed végére legalább hat héttel megelőzőleg, s ha magasabb ismereteket feltételező szolgálatok teljesittettek, legalább három hónappal megelőzőleg.

A hét, hónap, évnegyed naptár szerint számitandó.

1615. §.

Gazdatisztek, továbbá azok, a kik nagyobb ipari, kereskedelmi vagy más hasonló vállalatnál rendes évi fizetéssel vezető állásban vannak alkalmazva, csak a gazdasági vagy üzleti év végére, legalább hat hónappal megelőzőleg mondhatnak fel és ugyanilyen felmondással bocsáthatók el.

1616. §.

Ha a munkadij nem időszakok szerint van meghatározva, oly szolgálati viszony, a mely a munkavállaló munkásságát egészen vagy tulnyomóan elfoglalja, tizenöt napi felmondással, egyéb szolgálati viszony e nélkül is, bármikor megszüntethető.

1617. §.

A felek a felmondás idejét és módját szerződéssel a törvénytől eltérően szabályozhatják.

Oly megállapodás azonban, a mely a felmondást a munkavállalóra nézve hosszabb időhöz vagy terhesebb feltételekhez köti, mint a munkaadóra nézve, hatálytalan.

1618. §.

A ki öt évnél hosszabb időre vagy valamely személy élettartamára kötelezte magát szolgálattételre, öt év eltelte után a szolgálati viszonyt hat havi felmondással megszüntetheti.

E jogáról nem mondhat le.

A felmondásnak valamely évnegyed végére, az **1615.** § esetében pedig a gazdasági vagy üzleti év végére kell szólnia.

1619. §.

Ha a munkavállaló a szolgálati viszonyt a munkaadó tudtával a szerződésben meghatározott időn tul folytatja, az, hacsak a munkaadó azonnal ellen nem mond, határozatlan időre meghosszabbitottnak tekintetik.

Felmondás esetében a munkavállalót, a ki a felmondási időn tul a munkaadó tudtával s ellenzése nélkül szolgálatot teljesit, a tényleges szolgálat idejének megfelelő aránylagos munkadij illeti.

1620. §.

Bármelyik fél azonnal megszüntetheti a szolgálati viszonyt, ha érdekei annak folytán, mert a másik fél vele szemben nem tesz eleget kötelezettségeinek, jelentékeny mértékben veszélyeztetve vannak.

E mellett a szolgálati viszony időelőtti megszünéséből eredő kárának megtéritését is követelheti, ha a másik fél vétkesen mulasztotta el kötelezettségei teljesitését. A munkavállaló ez esetben oly összeget, a mely a törvényes felmondási időre eső munkadijának megfelel, kár bizonyitása nélkül követelhet, hacsak a munkaadó nem bizonyitja, hogy a kár kevesebb.

1621. §.

A munkavállaló azonnal megszüntetheti a szolgálati viszonyt, ha folytatása erkölcsiségét vagy jóhirnevét veszélyeztetné, vagy ha életét vagy egészségét a szerződés megkötésekor előre nem látott veszélynek tenné ki.

1622. §.

Egyéb nyomós okból a szolgálati viszonyt, bár a szerződés hosszabb időre szól, az 1614—1616. §-okban meghatározott módon bármelyik fél felmondhatja.

Nyomós oknak tekintendő az is, ha a felmondó fél személyes vagy vagyoni viszonyai időközben saját hibáján kivül akként változtak, hogy a szolgálati viszony folytatása érdekeinek jelentékeny sérelmével járna; a munkaadó azonban, a ki ily okból idő előtt felmond, a munkavállalónak méltányosság szerint meghatározandó végkielégitési összeget köteles fizetni.

1623. §.

Ha a szolgálati viszony az 1620., 1621. vagy 1622. §. alapján megszünik, a munkavállalót a munkadijnak a megszünés időpontjáig járó aránylagos része illeti; ebből azonban, ha a megszüntetésre az ő hibája adott okot, levonandó annyi, a mennyivel tett szolgálatai a szolgálati viszony idoelőtti megszünése következtében a munkaadóra nézve kevesebbet érnek.

Az előre felvett munkadijnak a megszünés utáni időre eső részét a vétlen munkavállaló csak gazdagodása erejéig tartozik visszatériteni.

1624. §.

Felmondás után a munkaadó alkalmazottjának megfelelő szabad időt tartozik engedni, hogy uj szolgálatot kereshessen; kilépésekor pedig az alkalmazás minőségét és tartamát tanusitó bizonyitványt köteles neki, kivánatára, kiszolgáltatni.

A bizonyitványban, ha kivántatik, a magaviselet és szolgálati képesség is tanusitandó.

1625. §.

Oly szerződésre, a melynél fogva valaki az 1600. §-ban emlitettektől különböző szolgálatok teljesitésére kötelezi magát, a jelen fejezet szabályai csak abban az esetben alkalmazandók, ha állandó alkalmazási viszony forog fenn.

MÁSODIK FEJEZET.

Vállalkozási szerződés.

1626. §.

A vállalalkozási szerződés által a vállalkozó valamely mü előállitására, a megrendelő a kikötött ellenérték fizetésére kötelezi magát.

A mü nemcsak valamely dolog készitésében vagy átalakitásában, hanem munka által elérendő egyéb eredményben is állhat.

Az 1601. §. szabályai megfelelően alkalmazandók.

1627. §.

Ha az előállitott mü a kikötött kellékeknek meg nem felel, vagy oly hiányban szenved, a mely értékét vagy használhatóságát csökkenti: a megrendelő követelheti, hogy a vállalkozó azt, a mennyiben aránytalan költség nélkül lehetséges, javitsa ki. A vállalkozó késedelme esetében a megrendelő a mü kijavitásáról maga gondoskodhatik s a vállalkozótól a szükséges javitási költség megtéritését követelheti.

1628. §.

Ha a mü kijavitása nem lehetséges vagy aránytalan költséggel járna, a megrendelő vagy a mü visszautasitása mellett a szerződés felbontását, vagy az ellenérték aránylagos leszállitását, csekélyebb hiány miatt azonban csak az utóbbit, követelheti.

E jogok akkor is megilletik, ha a válalkozó a javitást megtagadja, vagy az e czélra neki kitüzött megfelelő határidő alatt nem eszközli, vagy ha oly körülmények forognak fenn, a melyek miatt az utólagos javitás a megrendelő érdekeinek nem felel meg.

1629. §.

Oly esetben, midőn a vállalkozó vétkesen okozta a mü hiányát, vagy annak hiánytalan előállitásáért jótállott, a megrendelőtől függ, hogy az 1627., 1628. §-okban meghatározott jogok valamelyikét akarja-e gyakorolni, vagy e helyett a szerződés nem-teljesitése miatt kártéritést akar-e követelni.

1630. §.

Előállitás közben mutatkozó hiány kijavitására, ha előre látható, hogy miatta a mü, elkészitése után, nem lesz elfogadható, — a megrendelő azonnal megfelelő határidőt tüzhet ki a vállalkozónak, s annak eredménytelen eltelte után az 1627—1629. §-ok szerint járhat el.

Ha a vállalkozónak a kivitel megkezdésében vagy folytatásában tanusitott késedelméből előre látható, hogy a mü nem fog a kikötött időre elkészülni: a megrendelő már ezen idő bekövetkezése előtt megfelelő határidőt tüzhet ki a vállalkozó-

nak a mulasztás pótlására s annak eredménytelen eltelte után a szerződéstől elállhat.

1631. §.

A megrendelőnek az 1627—1629. §-okban meghatározott követelései, hacsak a vállalkozó rosszhiszeműen el nem hallgatta a hiányt, hat hónap alatt, ingatlanon végzett munka esetében egy év alatt, épitkezés esetében öt év alatt évülnek el.

E határidők szerződés által a rendes elévülési idő tartamáig meghosszabbithatók.

1632. §.

Az elévülés a mü átadásakor kezdődik.

A hiány kijavitása iránti követelés elévülésével a megrendelőnek az a joga is elévül, hogy a maga eszközölte javitás költségeinek megtéritését a válalkozótól követelhesse, kivéve ha az elévülési időn belül a vállalkozót ebbeli szándékáról értesiti s a javitást meg is kezdi. Ez utóbbi esetben a költségmegtéritési követelés elévülése a javitás befejezése vagy abbanhagyása időpontjában kezdődik.

Ha a vállalkozó a megrendelő részéről kifogásolt hiány vizsgálatába vagy kijavitásába bocsátkozott, az elévülés mindaddig nyugszik, a mig a vállalkozó a megrendelőt vizsgálata eredményéről vagy a javitás megtörténtéről nem értesiti, vagy a további eljárást meg nem tagadja.

1633. §.

Ha a vállalkozó a mü jóságáért bizonyos időn át jótáll, kétség esetében kikötöttnek tartandó, hogy mindazokat a hiányokat, a melyekről a megrendelő őt a jótállási időn belül értesiti, saját költségén fogja kijavitani, hacsak ki nem mutatja, hogy oly okból keletkeztek, a melyért nem felelős.

Ily jótállás esetében az 1627—1629. §-okban meghatározott követelések elévülése, a mennyiben oly hiányon alapulnak, a melyről a vállalkozó a jótállási időn belül értesittetett, csak ezen idő elteltével kezdődik.

1634. §.

Oly kikötés, a mely a vállalkozónak a mű hiányaiért való

szavatosságát kizárja vagy korlátozza, hatálytalan, ha a vállalkozó a hiányt a megrendelő előtt rosszhiszeműen elhallgatta.

1635. §.

A szerződésszerüen előállitott müvet a megrendelőnek el kell fogadnia.

A vállalkozó a mü átadása után felszólithatja a megrendelőt, hogy azt megfelelő határidő alatt vizsgálja meg és elfogadása iránt nyilatkozzék. Nem nyilatkozás esetén a mü elfogadottnak tekintetik.

Az elfogadott müre vonatkozólag a megrendelő az 1627—1629. §-okban meghatározott jogokat csak abban az esetben érvényesitheti, ha a hiány az elfogadáskor nem volt felismerhető, vagy ha a vállalkozót rosszhiszemüség terheli.

1636. §.

Az ellenérték a mü átadásakor fizetendő.

Ha a mü részekben adandó át s az ellenérték az egyes részek szerint külön van meghatározva, a fizetésnek az egyes részek átadásakor kell történnie.

1637. §.

Ha a mü előállitásánál a megrendelőnek is közre kell müködnie s ő azzal késik, a vállalkozó a késedelem idejére a körülményekhez mért és méltányosság szerint megállapitandó kárpótlást követelhet, a mely azonban a mü előállitásáért kikötött ellenértéket nem haladhatja meg.

E mellett a megrendelőnek a közremüködésre megfelelő határidőt szabhat s annak eredménytelen eltelte után a szerződést felmondhatja. A felmondásig teljesitett munkálataiért az 1638. §. harmadik bekezdése szerint követelhet megtéritést.

1638. §.

A vállalkozó nem veszti el a kikötött ellenértékhez való jogát az által, hogy a mü előállitását oly véletlen eset teszi lehetetlenné, a mely a megrendelő személyében vagy gazdasága körében adta elő magát; követelésébe azonban betudandó,

a mit a mü félbemaradása folytán kiadásokban megtakarit s a mit munkaerejének és tőkéjének egyébkénti értékesitése által másutt szerez vagy nehézség nélkül szerezhet.

Ha oly véletlen eset teszi lehetetlenné a mü előállitását, a mely a saját személyében vagy a saját gazdasága körében állott elő, a kikötött ellenértéktől elesik.

Ha a lehetetlenséget egyéb véletlen eset, különösen erőhatalom okozta: a vállalkozót az eset bekövetkeztéig teljesitett munkálatai fejében a kikötött ellenérték aránylagos része s az abban benn nem foglalt kiadások megtéritése illeti.

1639. §.

Az 1638. §. szabályai a kár viselésére nézve is irányadók, ha a megkezdett mü véletlen eset folytán elpusztul vagy megrongálódik.

A megrendelőt terheli különösen az a véletlen kár, a mely az általa szolgáltatott anyagot éri, vagy ezen anyag hiányos voltából ered, vagy a kivitelre adott utasitásának következménye. Ha azonban a vállalkozó a megrendelőtől kapott anyag kellő megvizsgálását elmulasztotta, vagy a felfedezett hiányra, vagy a kapott utasitás felismerhető helytelenségére a megrendelőt — bár tehette volna — nem figyelmeztette: az ebből eredő kár véletlennek nem tekintetik.

1640. §.

Az átadás előtt véletlen eset folytán elpusztult müvet a vállalkozó csak abban az esetben köteles a megrendelő kívánatára ismét helyreállitani, ha azt nehézség nélkül teheti. Ez esetben a helyreállitás által okozott költség- és munkatöbblet neki megtéritendő.

1641. §.

A vállalkozót terhelő kárveszély a mü átadásával, átvételi késedelem esetében annak beálltával a megrendelőre száll át.

Ha a megrendelő a szükséges közremüködés elmulasztása által késlelteti a mű előállitását, a veszély abban az időpontban száll át reá, a melyben a mü ezen mulasztás közbejötte nélkül átadható lett volna.

Ha a vállalkozó a megrendelő kivánatára a kész müvet a teljesitési helytől különböző helyre küldi, az 1401. §. nyer megfelelő alkalmazást.

1642. §

Oly münél, a melynél átadás nem fordul elő, ennek időpontját az 1635., 1640., 1641. §-ok eseteiben a mü elkészülésének időpontja, az 1632., 1636. §-ok eseteiben pedig az az időpont helyettesiti, a melyben a megrendelő a mü elkészültéről értesittetett.

1643. §.

A vállalkozónak a szerződésből eredő követeléseire nézve zálogjoga van a megrendelőnek azon ingó dolgain, a melyek a vállalkozási szerződésnél fogva vagy a mü előállitása alkalmából birtokába kerültek.

1644. §.

A ki épületnek vagy épület egyes részeinek előállitására vállalkozott, a megrendelőtől, ha ez az épitőtelek tulajdonosa, követelheti, hogy e telken a szerződésből eredő követelésének biztositására jelzálogjogot engedjen neki. A mig a mü be nincs fejezve, e jelzálogi biztositást a neki járó ellenértéknek csak arra a részére nézve követelheti, a mely a már teljesitett munkára aránylag esik.

1645. §.

A mig a mü el nem készült, a megrendelő felmondhatja a szerződést, a kikötött ellenértéket azonban az 1638. §. első bekezdésében emlitett betudással ez esetben is köteles megfizetni.

Ha azért mondja fel a szerződést, mert utólag kitünik, hogy a megkötésénél alapul vett hozzávetőleges költségelőirányzat tetemes tullépése nélkül nem lehet a müvet előállitani: a vállalkozó járandósága az 1638. §. harmadik bekezdése értelmében állapitandó meg. A vállalkozó haladéktalanul értesiteni köteles a megrendelőt, ha a költségelőirányzat tullépése várható.

1646. §.

Vállalkozási szerződés forog fenn akkor is, ha valaki arra vállalkozik, hogy saját anyagából állit elő nem helyettesithető

dolgot. A vállalkozó ez esetben köteles az előállitott dolgot a megrendelőnek tehermentesen tulajdonába átadni, s hiányos jogátruházás esetében eladóként szavatol.

Ha helyettesithető dolog készitésére kötelezi magát akként, hogy az anyagot kizárólag vagy nagyobb részben maga szolgáltatja, a szerződés vételnek tekintetik; de a mennyiben a megrendelőnek a kivitelnél közre kell müködnie, vagy ugyanő a kivitelre nézve utasitást ad, az 1637. és 1639. §-ok ide vág szabályai megfelelően alkalmazandók.

HARMADIK FEJEZET.

Alkuszi szerződés.

1647. §.

A ki szerződés közvetitéséért vagy szerződéskötésre kinálkozó alkalom közléséért másnak alkuszdijat igér, azt csak akkor köteles megfizetni, ha a szerződést amannak közvetitésével vagy közlése alapján megköti.

Ha halasztó feltétel alatt köti meg, a dij csak a feltétel beálltával fizetendő; ha bontó feltétel alatt, a dij a feltétel beálltával visszajár.

Az 1601. §. szabályai megfelelően alkalmazandók.

1648. §.

Költségei megtéritését az alkusz rendszerint akkor se követelheti, ha szerződés nem jön létre.

Ha azonban a megbizó az alkusz részéről kellően előkészitett szerződés megkötését ok nélkül tagadja meg, vagy oly időben mikor az alkusznak a megbizás folytán már tetemesebb költsége merült fel, a megbizást ok nélkül visszavonja: a biróság a körülményekhez képest a felmerült költségnek egészben vagy részben való megtéritésére kötelezheti. A költség téritményi összeg az alkuszdijat nem haladhatja meg.

1649. §.

Sem alkuszdij, sem költségei megtéritése nem illeti az az alkuszt, a ki kötelességellenesen az ellenfél érdekében müködött.

1650. §.

Házasság közvetitéséért vagy házasságkötésre kinálkozó alkalom közléséért igért alkuszdij birói uton nem érvényesithető. Ha az alkusz megbizója helyett oly kiadásokat fedezett, a melyek házasság megkötésével rendszerint járnak, ezek megtéritését megbizott módjára követelheti.

NEGYEDIK FEJEZET.

Dijkitűzés.

1651. §.

Nyilvános dijkitüzés a közhirré tétellel válik kötelezővé. A dij annak, a ki a feltételül tüzött cselekményt véghezviszi, abban az esetben is kiadandó, ha a véghezvitel idejében a dij kitüzéséről nem tudott.

1652. §.

A közhirré tétel után a dij kitüzője igéretét többé nem vonhatja vissza, hacsak ehhez való jogát a dij kitüzésekor fenn nem tartotta; de ha már akkor határidőt nem szabott a feltételül tüzött cselekmény véghezvitelére, jogában áll erre utólag megfelelő határidőt szabni.

A visszavonás vagy az utólag szabott határidő ugyanazon módon teendő hözhirré, mint a dij kitüzése; különben oly személylyel szemben, a ki a cselekményt a dijkitüzésre való tekintettel véghezviszi, csak ugy hatályos, ha ez a véghezvitel idejében a visszavonásról vagy a határidő lejártáról tudomással birt.

1653. §.

Ha a dijkitüzés tévedés, megtévesztés vagy fenyegetés miatt megtámadtatik, a 986—989., 991—993. §-ok oly értelemben nyernek alkalmazást, hogy a másik szerződő fél helyett az a személy értendő, a ki a feltételül tüzött cselekményt véghezviszi, a szerződés megkötésének időpontja helyett pedig a véghezvitel megkezdésének időpontja.

A másik félnek a 989. §-ban előirt értesitését a megtámadás közhirré tétele pótolja.

1654. §.

Oly dij, a mely többször véghezvihető cselekményre ... kitüzve, kétség esetében azt illeti, a ki először viszi véghez.

Ha többen egy időben viszik véghez, a dij mindnyájuk... közösen egyenlő arányban illeti.

1655. §.

Ha az eredményt többek közremüködése hozta létre, a ... a közremüködés arányában osztandó meg közöttük.

Az osztályt a dij kitüzője ejtheti meg, de mindegyik ...gosult a többiek ellen inditandó keresettel az osztály birói me... igazitását kérheti. Ha ebbeli szándékáról a dij kitüzőjét id... korán értesiti, ez a vitás összeget birói letétbe köteles helyez...

Bármelyik jogosult az egész dijnak birói letétbe hely...sét kérheti, ha a dij kitüzője az osztályt nem akarja vagy ne... képes megejteni vagy azzal késik.

1656. §.

Ha a dij sem természetben, sem érték szerint meg ne... osztható, vagy a dijkitüzés feltételei értelmében csak egy... adható ki: több jogosult között a sors dönt.

Az a jogosult, a ki dijilletőségét visszautasitja, sem a... osztálynál, sem a sorshuzásnál nem vétetik számba.

1657. §.

Pályadij kitüzése csak ugy érvényes, ha a határidő, a me... alatt pályázhatni, a felhivásban meg van állapitva; a közhir... tett határidő meg nem változtatható.

A felhivásban az is kiteendő, hogy a dij odaitélése fe... ki fog dönteni. Ha ez meg nem történt, vagy a kijelölt pály... birák ebbeli tisztükben nem akarnak vagy nem képesek eljár... vagy azzal késnek: bármelyik pályázónak vagy a dij kitüző...jének kérelmére a biróság rendel ki szakértő pályabirákat.

Több egyenlően érdemes pályázóra az 1654. §. második és 1656. §. első bekezdése nyer alkalmazást.

Bárki van is hivatva a dij odaitélésére, döntése megtámadhatatlan.

1658. §.

A pályamü tulajdonát, illetőleg a szerzői jogot a pályázó csak abban az esetben köteles a dij kitüzőjére átruházni, ha ez a pályázati feltételekben ki volt kötve.

TIZENHARMADIK CZIM.

Ügyvitel.

ELSŐ FEJEZET.

Megbizás.

1659. §.

A megbizás elvállalása által a megbizott kötelezi magát, hogy a reábizott ügyet a megbizó akaratához képest s érdekének megfelelően ellátja.

A megbizás tárgya nemcsak vagyoni ügy, hanem egyéb teendő is lehet.

1660. §.

Jutalom (tiszteletdij) a megbizottnak csak akkor jár, ha ki van kötve; az 1601. §. szabályai megfelelően alkalmazandók.

Ha valaki jutalom fejében háztartási, gazdasági vagy üzleti teendők ellátását vállalja magára, a szerződés megbizásnak csak akkor tekintetik, ha a körülményekből kitünik, hogy a felek megbizási, s nem szolgálati viszonyt akartak létesiteni.

1661. §.

A ki bizonyos ügyek ellátására nyilvánosan ajánlkozott, vagy ellátásukra nyilvánosan ki van rendelve: az, ha a kapott ily tárgyu megbizást nem akarja elfogadni, erről a megbizót haladéktalanul értesiteni köteles. Ugyanily kötelesség terheli azt, a ki határozott személylyel szemben ajánlkozott bizonyos ügyek ellátására, a tőle kapott ily megbizásra nézve.

1662. §.

A megbizott az ügy ellátásában a megbizó utasitásait tartozik követni.

Az utasitásoktól eltérhet, ha a fenforgó körülményekre való tekintettel józanul felteheti, hogy a megbizó, a tényállást ismerve, az eltérést helyeselné. Azonban ez esetben is köteles a megbizót szándékáról eleve értesiteni, s ha a halasztás nem jár veszélylyel, rendelkezését megvárni.

Ha a megbizás magasabb tudományos képzettséget vagy szakismeretet feltételező hivatásszerü szolgálatok teljesitésére vonatkozik, a megbizott a megbizó utasitásait csak annyiban köteles figyelembe venni, a mennyiben ez hivatásával s a szolgálatok természetével megegyeztethető.

1663. §.

Ha a megbizás szerződéskötésre irányul s a megbizott jogosulatlanul terhesebb feltételek alatt köti meg a szerződést, mint a minőket a megbizó előszabott, nevezetesen drágábban vásárol vagy olcsóbban ad el: a megbizó a szerződést a maga részére kötöttnek elismerni nem tartozik, hacsak a megbizott a különbözetet meg nem tériti.

1664. §.

A megbizott gondatlansága enyhébb megitélés alá esik, ha a megbizást jutalom és egyéb érdek nélkül, merő szivességből vállalta el.

1665. §.

Kétség esetében a megbizott nincs arra jogositva, hogy a megbizást harmadik személyre ruházza át.

Jogosulatlan átruházás esetében minden kárért felelős, mely a nélkül nem következett volna be; ellenkező esetben csak az átruházás körül elkövetett vétkességéért.

A megbizó mindkét esetben saját nevében érvényesitheti azokat a követeléseket, a melyek a megbizottat a helyettes ellen illetik.

1666. §.

A megbizott köteles megbizóját kivánatára, vagy a szükséghez képest a nélkül is, az ügy állásáról s az ügyvitel körében előfordult eseményekről értesiteni, s a mennyiben vagyoni ügyről van szó, a megbizás teljesitése után eljárásáról számot adni.

1667. §.

Mindent, a mit a megbizás teljesitése czéljából megbizójától, vagy az ügyvitel következtében máshonnan kapott, a mennyiben megbizása értelmében fel nem használta, megbizójának tartozik kiadni.

Követeléseket, melyeket harmadik személy ellen a saját nevében, de megbizója számlájára szerzett, az utóbbira át kell engedményeznie. Ily követelések azonban a megbizónak a megbizotthoz s ennek hitelezőihez való viszonyában engedmény nélkül is a megbizó követeléseinek tekintendők.

1668. §.

Ha a megbizott oly pénzt, a melyet köteles volt megbizójának kiadni vagy annak érdekében felhasználni, saját hasznára fordit: a felhasználás időpontjától kamatot tartozik fizetni.

Vétkességen alapuló sulyosabb felelőssége érintetlen marad.

1669. §.

A megbizás teljesitésével járó kiadásokra a megbizott megfelelő előleget követelhet.

1670. §.

Ha a megbizott a megbizás teljesitése czéljából sajátjából költekezett, költségei megtéritését a megbizótól annyiban követelheti, a mennyiben azokat a körülményekhez képest józanul szükségeseknek tarthatta.

1671. §.

A megbizó köteles a kárt, a mely a megbizottat a megbizás teljesitése következtében saját hibáján kivül éri, neki megtériteni.

Oly véletlen kárért, a mely a megbizás teljesitésével okozati összefüggésben nincs, bár annak alkalmából merült fel, a megbizó nem felelős.

1672. §.

A megbizás teljesitése után a megbizott kikötött jutalmát követelheti.

Ha a teljesités hibáján kivül lehetetlenné válik, a meg-

bizottat, a mennyiben már szolgálatokat teljesitett, azok fejében a jutalom aránylagos része illeti.

1673. §.

A megbizást bármelyik fél bármikor felmondhatja; de ha alkalmatlan időben mondja fel, hacsak nyomós oka nincs reá, a másiknak ebből eredő kárát megtériteni köteles.

Ha jutalom volt kikötve s a megbizó ok nélkül mond fel, a megbizott méltányosság szerint megállapitandó, de a jutalom összegét meg nem haladható kárpótlási összeget követelhet.

Nyomós okból a megbizott akkor is felmondhat, ha felmondási jogáról lemondott.

1674. §.

A megbizás kétség esetében nem szünik meg a megbizó, de megszünik a megbizott halálával.

Megszünik továbbá, ha a megbizó elmebetegség, elmegyöngeség vagy pazarlás miatt gyámság alá kerül, vagy ha vagyona felett csődöt nyitnak.

1675. §.

A megbizás felmondása abban az időpontban válik hatályossá, a melyben a másik fél az ez iránti nyilatkozatot megkapja; egyéb módon való megszünése, a mennyiben a megszüntető körülmény nem a megbizott személyében állott be, abban az időpontban, a melyben a megbizott róla értesül, vagy kellő gondosság mellett értesülhet.

1676. §.

Halaszthatatlan teendők tekintetében a megbizás, bármi módon szünik is meg, még annyi ideig hatályban marad, a mennyi szükséges, hogy a megbizó, ennek örököse vagy törvényes képviselője azok iránt intézkedhessék.

A megbizott haláláról örököse a megbizót azonnal értesiteni, s addig is, mig az intézkedhetik, érdekei megóvásáról a lehetőség szerint gondoskodni köteles.

1677. §.

Tanács vagy ajánlás, hacsak szerződési viszony vagy tiltott cselekmény nem forog fenn, felelősséget meg nem alapit.

MÁSODIK FEJEZET.

Megbizás nélküli ügyvitel.

1678. §.

A ki más helyett megbizása nélkül s a nélkül, hogy egyébként jogositva volna reá, valamely ügyében eljár, a magára vállalt ügyet ugy köteles ellátni, a mint a másiknak — az ügy urának — érdeke megkivánja.

1679. §.

Az ügyvivő köteles az ügy urát az ügyvitel elvállalásáról, mihelyt lehetséges, értesiteni, s ha a halasztás nem jár veszélylyel, rendelkezését megvárni; az ügyvitel módjára nézve pedig annak előtte tudva levő vagy józanul felteendő akaratához alkalmazkodni.

Ügyvitele alapján megbizottként van kötelezve.

1680. §.

Az ügyvivő felelős az ügyvitel elvállalásában s az ügy ellátásában elkövetett vétkességéért; de felelőssége enyhébb megitélés alá esik, ha közbelépésével az ügy urát fenyegető sürgős veszély elháritását czélozta.

Ha tilalom ellenére bocsátkozik az ügybe, vagy a megkezdett ügy ellátását ok nélkül abbanhagyja, a véletlen kárért is felelős, a mely közbelépése nélkül nem következett volna be.

1681. §.

Szerződőképességében korlátozott ügyvivő, a mennyiben tiltott cselekmény nem forog fenn, csak gazdagodása erejéig felelős.

1682 §.

Ha az ügyvitel elvállalása az ügy urának érdekében állott és akaratának megfelelt, az ügyvivő az ügy ellátásában tett költekezése megtéritését megbizott módjára követelheti.

Ha közbelépésével az ügy urát fenyegető sürgős veszély elháritását czélozta és józanul feltehette, hogy közbelépése az ügy urának helyeslésével fog találkozni: ennek esetleges ellenkező akarata nem jön tekintetbe.

1683. §.

Az ügy urának tilalma sem vétetik tekintetbe, ha annak folytán oly kötelezettsége maradna teljesitetlen, a melynek elmulasztása a közérdekkel, vagy a tisztességgel ellenkezik, vagy ha maga a tilalom erkölcstelen.

1684. §.

Az ügyvivő költekezése megtéritésére abban az esetben is számot tarthat, ha az ügy ura az ügyvitelt utólag jóváhagyja.

Jóváhagyásnak vétetik, ha az ügy ura az ügyvitel eredményét tudva hasznára forditja.

1685. §.

Az 1682—1684. §-ok előfeltételeinek fenforgása esetében az ügyvivő, ha oly szolgálatokat teljesitett, a melyekért külön kikötés nélkül is munkadij vagy tiszteletdij szokott fizettetni, azokért megfelelő dijazást követelhet. A dij mennyisége hatósági dijszabás hiányában, a helyi szokás szerint állapitandó meg.

1686. §.

Ha az 1682—1684. §-ok előfeltételei nem forognak fenn, az ügyvivő csak annyiban követelhet megtéritést, a mennyiben az ügy ura az ügyvitel alapján gazdagodott.

1687. §.

Az ügyvivőnek nincs követelése, ha az ügyet azzal a szándékkal látta el, hogy költség-megtéritést nem követel.

Ha szülő gyermekének, vagy gyermek szülőjének tartást nyujt, kétség esetében azt kell tartani, hogy megtéritésre nem tart számot.

1688. §.

Ha az ügyvivő az ügy urának személyében tévedett, az ügyvitel alapján vele szemben az van jogositva és kötelezve, a kit az ügy valóban illet.

1689. §.

Ha valaki másnak tartozását ügyvivőként sajátjából kifizeti, ez alapon támasztható megtéritési keresete, hacsak az

ügy ura az ügyvitelt jóvá nem hagyta, a kiegyenlitett követelésre nézve meghatározott elévülési idő alatt s ha ez a kiegyenlitéskor már folyamatban van, a befejezéséhez még hátralevő idő alatt évül el.

1690. §.

A megbizás nélküli ügyvitelre vonatkozó szabályok nem nyernek alkalmazást, ha valaki abban a hitben lát el idegen ügyet, hogy az a saját ügye.

Ha tudva azt, hogy nincs joga hozzá, idegen ügyet sajátjaként kezel, vagy idegen név alatt a saját részére köt jogügyletet: az ügy ura, illetőleg az, a kinek nevével visszaélt, az 1678—1681. §-okból folyó jogokat érvényesitheti ellene, neki pedig, a mennyiben ezt teszi, az 1686. §. szerint felelős.

1691. §.

A ki idegen dolog előállitásánál vagy átalakitásánál, különösen idegen telken való épitkezésnél, munkájával vagy anyagszerek szállitásával oly szerződés alapján működik közre, a melyet nem a dolog tulajdonosával, hanem a dolog előállitására vagy átalakitására kötelezett vállalkozóval kötött: az a szerződés szerint neki járó munkadij vagy egyéb ellenérték tekintetében a dolog tulajdonosa ellen csak annyiban bir keresettel, a mennyiben az utóbbi a vállalkozónak a dolog előállitásából vagy átalakitásából kifolyólag adósa.

Mihelyt ő a dolog tulajdonosát értesiti, hogy e jogával élni kiván, az utóbbi a vállalkozónak az ő sérelmével többé nem fizethet.

Azzal az összeggel, a melyet a dolog tulajdonosa az ő kezéhez fizet, a vállalkozó elleni saját követelése, s az utóbbinak a dolog tulajdonosa elleni követelése megfelelően apad.

1692. §.

A ki másnak életét menti meg, vagy egyéb sulyos veszélyt hárit el róla, maga pedig a mentésnél testi épségében vagy egészségében kárt szenved: az, hacsak önmaga nem idézte elő a veszélyt, vagy a mentésre kötelezve nem volt, a megmentettől megfelelő jutalmat követelhet.

A jutalmat a biróság a fenforgó összes körülményekre, különösen a veszély és a kár nagyságára s a felek vagyoni viszonyaira való tekintettel, méltányosság szerint állapitja meg. A megmenfett nem kötelezhető jutalom fizetésére, ha ez által az ő, vagy azoknak a személyeknek megélhetése volna veszélyeztetve, a kiknek eltartásáról törvény szerint gondoskodni köteles.

Ha a mentő a mentésnél életét vesztette, a jutalom azoknak a tartási kötelezettségeknek figyelembe vételével, a melyek őt terhelték, örökösei javára itélendő meg.

TIZENNEGYEDIK CZÍM.

Társaság és közösség.

ELSŐ FEJEZET.

Társaság.

1693. §.

A társasági szerződésnél fogva a társak kölcsönösen kötelesek a közös czél megvalósitásában szerződésszerü módon, különösen pedig a szerződésben kikötött hozzájárulással közreműködni.

1694. §.

A társ felelős a társaságnak azért a kárért, melyet a társasági kötelezettségek vétkes nem-teljesitésével a társaságnak okozott. E kár ellenében nem számithatja be azt az előnyt, melyet szorgalmával a társaságnak más esetekben szerzett.

1695. §.

A társ az általa előlegezett vagy kiadott pénz után, az előlegezés vagy a kiadás napjától számitva, kamatot követelhet; viszont az általa jogosulatlanul felvett pénz után, a felvétel napjától számitva, a társaságnak kamatot köteles fizetni.

1696. §.

A társak hozzájárulása más megállapodás hiányában egyenlő.

A társ nem kötelezhető arra, hogy a kikötött hozzájárulást utólag fokozza, vagy veszteség következtében csökkent betétjét kiegészitse. A társasági szerződés másképen intézkedhetik.

1697. §.

A kikötött hozzájárulást más megállapodás hiányában azonnal kell teljesiteni.

1698. §.

A társak hozzájárulása dolgoknak vagy jogoknak átengedésében, vagy személyes szolgálatokban állhat.

A helyettesithető vagy elhasználható dolgok más megállapodás hiányában tulajdonul engedtetnek át. Ugyanez áll a nem helyettesithető és az elhasználhatlan dolgokról is, ha azok becsértékben engedtetnek át, feltéve, hogy a becslés nem pusztán a nyereség felosztása czéljából történt.

A társak által aláirt leltárban előforduló minden dologról kétség esetében azt kell tartani, hogy tulajdonul engedtetett át.

Ha egyes dolgok csupán használatul engedtettek át, kétség esetében a bérleti vagy haszonbérleti szerződés szabályait kell megfelelően alkalmazni.

1699. §.

A társaság ügyeit a társak közösen intézik.

A mennyiben a társasági szerződés az ügyvitelt egy vagy több társra bizza: a többi társ az ügyvitelből ki van zárva.

1700. §.

Minden egyes ügyletnél az összes társak beleegyezése szükséges. Ha a társasági szerződés értelmében a szótöbbség határoz: a szótöbbséget kétség esetében fejenkint kell számitani.

Ha a társasági szerződés az ügyek intézésének módját ugy szabályozza, hogy mindegyik társ jogositva van önállóan intézkedni: a szándékolt cselekményt abban kell hagyni, mihelyt az egyik társ az ellen tiltakozik.

Ugyanez megfelelően áll akkor is, ha a társasági szerződésben az ügyvitel több társra van bizva.

1701. §.

Az ügyviteli megbizást más megállapodás hiányában a többi társ csak társasági határozattal és csak akkor vonhatja vissza, ha erre nyomós ok van.

Nyomós ok nevezetesen a sulyos kötelességszegés, vagy a rendes ügyvitelre való képtelenség.

Az ügyvivő társ is felmondhatja a megbizást, ha erre nyomós oka van. Ebben az esetben az 1673. §-t kell megfelelően alkalmazni.

1702. §.

Az ügyvivő társaknak a társasághoz való viszonyára az 1662., 1665—1671. §-ok nyernek megfelelő alkalmazást, a mennyiben a társasági szerződés természetéből más nem következik.

1703. §.

Mindegyik társnak joga van a társasági ügyek menetéről személyesen tudomást szerezni, akkor is, ha az ügyvitelből ki van zárva.

E végből a társaság könyveit és iratait megtekintheti és azokból tájékozása végett a társasági vagyon állásáról kimutatást készithet.

Az ezzel ellenkező megállapodás hatályát veszti, mihelyt nyomós ok van annak feltevésére, hogy az ügyvitel nem megbizható.

1704. §.

A társaknak a társasági viszony alapján egymás irányában fennálló jogai át nem ruházhatók és le nem foglalhatók.

Ki vannak véve azok a követelések, a melyeknek kielégitése a társaság fennállása alatt a társasági vagyonból követelhető, ugyszintén azok a követelések, melyeknek tárgya a társaság fennállása alatt felvehető nyereség-jutalék, vagy az, a mi a társnak a társasági vagyon felosztásakor ki fog járni.

1705. §.

Az, a mit a társak mint hozzájárulást, vagy a társasági kötelezettségek nem-teljesitése esetén mint kártéritést szolgáltattak, ugyszintén az, a mit a társasági ügykezelés következtében a társaság szerzett, társasági vagyon.

A társasági vagyonhoz számitandó az is, a mit a társasági vagyonhoz tartozó jog alapján szereztek, vagy a társasági vagyonhoz tartozó valamely tárgy megsemmisitése, megrongálása vagy elvonása következtében kárpótlásul kaptak.

1706. §.

A társ nem rendelkezhetik a társasági vagyonból őt megillető részről; valamint nem követelheti a társasági vagyon felosztását sem.

1707. §.

A társ a társasági viszony alapján a társaság ellen fennálló követelésének kielégitését a társaság fennállása alatt csak a társasági vagyonból követelheti, — ideértve az ügykezelésből eredő követelést is.

1708. §.

A társ a számadások lezárását és a nyereség vagy veszteség felosztását más megállapodás hiányában csak a társasági szerződés megszünése után követelheti.

Ha a társasági szerződést hosszabb időre kötötték, kétség esetében azt kell tartani, hogy a számadások lezárása és a nyereség felosztása évenkint történjék.

1709. §.

A mennyiben a társasági szerződés a társaknak a nyereségben vagy a veszteségben való részesedését meg nem határozza, a nyereség és veszteség, tekintet nélkül a hozzájárulás minőségére és mennyiségére, a társak között egyenlő részekben osztandó fel.

Ha a részesedés csak a nyereségre vagy csak a veszteségre nézve van meghatározva, ugy ez kétség esetében mind a kettőre alkalmazandó.

1710. §.

A társak képviselete tekintetében az 1006., 1008., 1010., 1014., 1023., 1024., 1025. §-ok megfelelően alkalmazandók.

A társasági ügyvitellel megbizott társ kétség esetében arra is fel van jogositva, hogy társait a reá bizott ügyvitel körében más személyek irányában képviselje.

A képviselettel való oly megbizást, a melyet a társ a társasági szerződésben kapott, a többi társ csak az 1700. §-ban meghatározott módon és ha a képviselet jogával felruházott társ az ügyvitellel is meg van bizva, csak ezzel együtt vonhatja vissza.

1711. §.

A társak a társaság kötelezettségeiért egész vagyonukkal felelősek.

Harmadik személylyel szemben ki lehet kötni, hogy a felelősség a társasági vagyonra szoritkozzék.

Az 1203—1224. §-ok megfelelően alkalmazandók.

1712. §.

Az egyes társ magánhitelezője a társasági vagyonból csak az 1704. §. második bekezdésének korlátai közt kereshet kielégitést.

1713. §.

A társasági vagyonhoz tartozó követelés ellenében az adós nem számithatja be az egyik társ ellen fennálló követelését.

Az adóssal szemben csak akkor lehet azt felhozni, hogy valamely követelés a társasági vagyonhoz tartozik, ha erről tudomása van.

Az 1257., 1258., 1313. és 1314. §-ok ez esetben megfelelően alkalmazandók.

1714. §.

Határozatlan időre kötött társasági szerződést bármelyik társ felmondhat.

Határozatlan időre kötöttnek kell tekinteni az olyan szerződést is, a mely a társak valamelyikének élettartamára szól, vagy a melyet a kikötött idő eltelte után a társak hallgatagon tovább folytatnak.

Ugyanez áll az olyan szerződés tekintetében is, mely határozott időre volt ugyan kötve, de a felmondást megengedi.

A felmondás következtében a társaság feloszlik.

1715. §.

A határozott időre szóló társaság feloszlását a kikötött idő eltelte előtt bármelyik társ követelheti: ha erre nyomós oka

van. Nyomós ok nevezetesen az, hogy valamelyik társ a társasági viszonyból eredő lényeges kötelezettségét megszegte, vagy hogy annak teljesitésére alkalmatlanná vált.

Ez a szabály alkalmazandó az olyan társaságra is, a mely a szerződésben kikötött határidőre fel van mondva.

1716. §.

Ha a társaság feloszlása nem időszerü: az 1714. és 1715. §-ok eseteiben a körülményekhez mért, méltányos elhalasztást lehet követelni.

A társnak az 1714. és 1715. §-okban emlitett jogát kizáró vagy a törvényben megszabott mértéken tul korlátozó megállapodás semmis.

1716. §.

A társ magánhitelezője, a ki a társ magánvagyonára sikertelenül vezetett végrehajtás után követelésének kielégitése végett lefoglalta azt, a mi adósának részére a társasági vagyon felosztásakor ki fog járni: a társaság feloszlását követelheti, tekintet nélkül arra, vajjon a társaság határozott vagy határozatlan időre szólt-e.

1718. §.

A társaság feloszlik, mihelyt a közös czél megvalósult, vagy megvalósitása lehetetlenné vált.

1719. §.

Más megállapodás hiányában feloszlik a társaság, ha a társak valamelyike meghal.

Ebben az esetben a társ örököse a haláleset beálltáról a többi társat haladéktalanul értesiteni és a mennyiben a késedelem veszélylyel járna, az örökhagyónak a társasági szerződés alapján teljesitendő halaszthatlan teendőit mindaddig ellátni köteles, a mig a többi társ intézkedhetik.

A többi társ is köteles a társasági szerződésben reájuk ruházott halaszthatatlan teendőket a társak további intézkedéséig ellátni.

Ennyiben a társaságot fennállónak kell tekinteni.

1720. §.

Feloszlik a társaság, mihelyt a társaság egyik tagja csőd alá kerül.

Az 1719. §. harmadik és negyedik bekezdése megfelelően alkalmazandó.

1721. §.

A társaság feloszlása után a társasági vagyon a társak között felosztandó.

1722. §.

A társasági vagyon felosztása más megállapodás hiányában a következő szabályok szerint történik:

Azok a tárgyak, a melyeket valamelyik társ használatra engedett át, visszaadandók neki.

A társasági vagyonból a társak hozzájárulásai visszatéritendők. Ha a hozzájárulás nem készpénz szolgáltatásából állott, az az érték téritendő vissza, a melylyel a dolog a társasági vagyonba való beszolgáltatásakor birt. Személyes szolgálatokból vagy egyes dolog használatra való átengedéséből álló hozzájárulásért visszatérités nem követelhető.

A mi ezután fenmarad, az a társakat a nyereségben való részesedés arányában illeti, — egyebekben a közösség szabályai szerint.

1723. §.

Más megállapodás hiányában a társasági vagyonból a használatra átengedett tárgyak visszaadása után első sorban a közös adósságok fizetendők ki, ide értve a hitelezővel szemben fejenkint megosztott tartozásokat és az egyes társnak a társasági viszony alapján a többi társsal szemben fennálló követeléseit. A le nem járt vagy vitás követeléseket biztositani kell.

1724. §.

A mennyiben a társasági vagyon felosztása vagy a közös adósságok kifizetése végett szükséges, a folyó ügyleteket be kell fejezni, a követeléseket be kell hajtani és a többi vagyont készpénzzé kell tenni. Függő ügyletek lebonyolitása végett uj ügyleteket is lehet kötni.

E tekintetben, ugyszintén a társasági vagyon fentartása

és kezelése czéljából szükséges intézkedések tekintetében a társaságot fennállónak kell tekinteni.

1725. §.

A társaság feloszlásával az egyik társat a társasági szerződés értelmében megillető ügyviteli jogosultság, a mennyiben a társasági szerződésből más nem következik, véget ér, és azokat az ügyeket, melyekre nézve a társaságot az 1724. §. szerint fennállónak kell tekinteni, a társak maguk intézik (1700. §.).

1726. §.

Ha a társasági vagyon a hozzájárulások és a közös adósságok kielégitésére nem elegendő: a hiány a társakat a veszteség viselésének arányában terheli. Ha valamelyik társtól a reá eső rész be nem hajtható: a többiek ezt a hiányt ugyanebben az arányban viselik.

1727. §.

Ha a társasági szerződésben oly értelmü megállapodás történt, hogy a társaságot egy vagy több társ kiválása daczára a többiek folytassák: azt a társat, a ki a társaságot felmondta, vagy a társaság feloszlását követeli, ugyszintén azt a társat, a ki csődbe jutott vagy meghalt, a társaságból kilépettnek kell tekinteni.

1728. §.

Ha a társasági szerződésben oly értelmü megállapodás történt, hogy a társaságot egy vagy több társ kiválása daczára a többiek folytassák: azt a társat, a kinek személyében fekvő ok miatt a társaság feloszlását követelni lehet (1715., 1717. §-ok), a többi társ egyhangu határozattal a társaságból kizárhatja.

A kizárás a kizárandó társsal szemben tett nyilatkozattal történik.

1729. §.

Ha a társaságból valamelyik társ kiválik: a társasági vagyon nem osztatik fel, hanem a kivált társ végkielégitést kap, s ennek fejében a kivált társnak a társasági vagyonban való része a többi társra száll.

A többi társ köteles a kivált társnak visszaadni azokat a dolgokat, a melyeket ez csupán használatul engedett át; továbbá készpénzben kifizetni azt, a mi a társasági vagyonból a kivált társ részére kijárna, ha a társaság a társ kiválásakor feloszlanék.

A többi társ köteles ezenfelül a kivált társat a közös adósságoktól mentesiteni, s azt, a mit közös adósságként ő maga követelhet, neki kifizetni vagy biztositani (1723. §.).

A társasági vagyon értéke, a mennyire szükséges, becslés utján állapitandó meg.

1730. §.

A kiválás idejében még függő ügyletekben, s a lebonyolitásuk végett szükséges későbbi ügyletekben a kivált társ is részesül. A többi társ jogositva van a függő ügyleteket legjobb belátása szerint lebonyolitani.

Ha ezek tekintetében a végkielégités azonnal meg nem történhetik, a kivált társ minden év végén az időközben befejezett jogügyletek elszámolását és a reá eső összeg kifizetését követelheti; a folyamatban levő ügyletek állásáról pedig minden év végén kimutatást kivánhat.

1731. §.

Ha a társasági vagyon nem fedezi a hozzájárulásokat és a közös adósságokat: a hiány tekintetében az 1726. §. szabályát a kivált társsal szemben is kell alkalmazni.

MÁSODIK FEJEZET.

Közösség.

1732. §.

Ha valamely jog többeket közösen illet, erre a közösségre, a mennyiben a törvény mást nem rendel, az 1733—1744. §-ok szabályai nyernek alkalmazást.

1733. §.

Kétség esetében azt kell tartani, hogy a részesek illetménye egyenlő.

1734. §.

Illetményéről a részes szabadon rendelkezhetik. A közös tárgyról a maga egészében a részesek csak együttesen rendelkezhetnek.

1735. §.

A részes illetménye arányában részesül a hasznokban.

A közös tárgyat mindegyik részes használhatja, a mennyiben ezzel a többi részes használási jogát nem sérti.

1736. §.

A közös tárgyat a részesek együttesen kezelik.

Oly intézkedést, a melyet a közös tárgy fentartása tesz szükségessé, bármelyik részes a többiek beleegyezése nélkül is megtehet. Követelheti, hogy a többi részes az ily intézkedésbe előzőleg beleegyezzék.

1737. §.

A részesek a használást és a kezelést szótöbbséggel a közös tárgy minőségének megfelelően szabályozhatják. A szótöbbség az illetmények nagysága szerint számitandó.

A mennyiben a kezelés és használás megegyezéssel vagy szótöbbséggel nincs szabályozva, bármelyik részes követelheti, hogy a közös tárgy valamennyi részes érdekének és a méltányosságnak megfelelően használtassék és kezeltessék.

A közös tárgy lényeges megváltoztatását nem lehet sem szótöbbséggel elhatározni, sem követelni.

A részes jogát a hasznok megfelelő hányadára nem lehet beleegyezése nélkül korlátozni.

1738. §.

A részesek egymással szemben kötelesek a közös tárgy terheit, ugyszintén a fentartás, kezelés és közös használás költségét illetményük arányában viselni.

1739. §.

Bármelyik részes követelheti a közösség megszüntetését. Ha a közösség megszüntetése nem időszerü, a körülményekhez mért méltányos elhalasztást lehet követelni.

Oly megállapodás, a mely a közösség megszüntetését kizárja, harminczkét éven tul nem hatályos.

Nyomós okból a közösség megszüntetését annak az időtartamnak eltelte előtt is lehet követelni, a melyre azt a megállapodás kizárta.

Az ezekkel ellenkező megállapodás semmis.

1740. §.

A közös tárgy kezelését és használását szabályozó intézkedés, ugyszintén a közösség megszüntetését kizáró megállapodás a jogutódokkal szemben is hatályos.

1741. §.

A közösség megszüntetésének módja tekintetében első sorban a részesek megállapodása határoz.

A mennyiben megállapodás nincs: a közösséget a részesek érdekének és az eset körülményeinek leginkább megfelelő módon kell megszüntetni. Követelni lehet a közös tárgynak természetben való felosztását, vagy eladását és vételárának felosztását, avagy azt, hogy a közös tárgy egészben egy vagy több részesnek jusson, a többiek pedig megfelelő pénzbeli kielégitésben részesüljenek. Pénzbeli kielégitésnek természetben való felosztás esetén is lehet helye.

Az osztályrészeket sorshuzás utján lehet kijelölni.

Az eladás a zálogeladás szabályai szerint, ingatlanok tekintetében pedig nyilvános árverés utján történik. Ha a közös tárgynak csak a részesekre nézve van értéke, vagy ha azt harmadik személy részére elidegeniteni nem szabad: az eladás a részesek közötti versenyajánlat utján történik. Közös követelést csak addig lehet eladni, mig be nem hajtható.

1742. §.

Ha a részesek egyetemleges adósként felelnek valamely kötelezettségért, melyet az 1738. §. alapján illetményük arányában kell teljesiteniök, vagy a melyet ilyen kötelezettség teljesitése végett vállaltak: a közösség megszüntetésekor bármelyik részes követelheti, hogy a teljesités a közös tárgyból történjék.

Ez a követelés a jogutódokkal szemben is érvényesithető. A mennyiben a teljesitéshez a közös tárgy eladása szükséges: az eladás a zálogeladás szabályai szerint, ingatlanok tekintetében pedig nyilvános árverés utján történik.

1743. §.

Az a részes, a kinek egy másik részessel szemben oly követelése van, a mely a közösségen alapszik, a közösség megszüntetésekor követelheti, hogy követelése az adós osztályrészéből kielégittessék.

Az 1742. §. második és harmadik bekezdése megfelelően alkalmazandó.

1744. §.

Ha a közösség megszüntetésekor a közös tárgy az egyik részesnek jutott, a többi részes a jogért vagy a dolog hiányaiért, osztályrésze arányában, eladóként szavatol.

TIZENÖTÖDIK CZÍM.

Egyezség. Tartozás-elismerés. Utalvány. Előmutatóra szóló és igazoló papirok.

ELSŐ FEJEZET.

Egyezség.

1745. §.

Az egyezség által az egyezkedő felek közöttük fennálló vitás vagy bizonytalan jogviszonyt oly módon rendeznek, hogy egymásnak kölcsönösen valami részben engednek.

Bizonytalannak tekintetik a jogviszony akkor is, ha a belőle származó követelés behajthatása kétes.

1746. §.

Ha oly körülmény, a melynek valóságát az egyezkedő felek feltételezték és a melyre egyezségüket alapitották, utólag valótlannak bizonyul: az egyezség hatálytalan.

1747. §.

Az egyezkedő felek valamelyikének oly körülmény iránti tévedése, a melyet az egyezség megkötésekor bizonytalannak tartott, az egyezség érvényét nem érinti. Ez akkor is áll, ha utólag előkerült okiratok által az egyezség megkötésekor fenforgott bizonytalanság el volna hárítható.

Mennyiben támadható meg az egyezség az egyezkedő felek valamelyikének egyéb körülményre vonatkozó tévedése miatt, továbbá megtévesztés vagy fenyegetés okából, az általános szabályok szerint itélendő meg.

MÁSODIK FEJEZET.

Tartozás-elismerés.

1748. §.

A ki mással szemben kötelező szándékkal irásban elismeri, hogy neki határozott pénzösszeggel, vagy határozott mennyiségü egyéb helyettesithető dolgokkal tartozik, ezen elismerés erejénél fogva kötelezve van a szolgáltatásra, bár az elismert tartozás jogalapja az elismerésből nem tünik is ki. Az elismerés lehet szóbeli, ha egyezségen vagy elszámoláson alapul.

Ha az alapul fekvő kötelemre nézve külön alak van előirva, az elismerés csak ugy érvényes, ha ezen alaknak megfelel.

1749. §.

A hitelező kétség esetében akár az eredeti jogalapon, akár az elismerés alapján érvényesitheti követelését. Ha az eredeti jogalapon támasztott követelés ellen az adós kifogást emel, a hitelező elhárithatja a kifogást az elismerésre való hivatkozással.

1750. §.

Ha az alapul fekvő kötelem kényszeritő jogszabálynál fogva semmis, vagy az abból származó követelés birói uton nem érvényesithető: az elismerésre nézve ugyanaz áll.

Egyébként az adós az elismert kötelem fenn nem állása miatt az elismerésből folyó kötelezettsége ellen csak annyiban

tehet kifogást, a mennyiben az alaptalan gazdagodás visszakövetelésének előfeltételei forognak fenn. Ez utóbbi esetben az adós a kötelezettség alól leendő felmentését s az elismerő okirat visszaadását az 1762—1774. §-ok szerint követelheti.

1751. §.

A tartozás-elismerés szabályai megfelelően alkalmazandók, ha valaki másnak határozott pénzösszeget vagy határozott mennyiségü egyéb helyettesithető dolgot akként kötelez, hogy a kötelezettséget maga az igéret, jogalaptól függetlenül, alapitsa meg.

A kötelezettség jogalapját fel nem tüntető adóslevélről kétség esetében azt kell tartani, hogy ily szándékkal adatott a hitelezőnek.

HARMADIK FEJEZET.

Utalvány.

1752. §.

A ki oly okiratot, a mely által mást utasit, hogy pénzt vagy egyéb helyettesithető dolgokat harmadik személynek szolgáltasson, ez utóbbinak kiszolgáltat, ez által ezt, (az utalványost) felhatalmazza a szolgáltatás felvételére, a másikat (az utalványozottat) felhatalmazza arra, hogy a szolgáltatást az ő (az utalványozó) számlájára az utalványos kezéhez teljesitse.

1753. §.

Az utalványozott, hacsak az utalványozóhoz való viszonyából más nem következik, az utalvány elfogadására s a benne foglalt meghagyás teljesitésére abban az esetben sincs kötelezve, ha az utalványozónak az utalvány tárgyával adósa.

Teljesités esetében az utalványozótól megbizott módjára megtéritést követelhet; ha pedig az utalvány tárgyával az utalványozónak adósa volt, az utalványos kezéhez teljesitett szolgáltatás erejéig kötelezettsége alól szabadul.

1754. §.

Az utalványosnak nincs keresete az utalványozott ellen, a mig ez az utalványt vele szemben el nem fogadta.

Az elfogadó nyilatkozatot az utalványra kell reáirni.

1755. §.

Az elfogadás alapján az utalványos az utalványozottól az utalványbeli meghagyás teljesitését követelheti.

Az utalványozott csak oly kifogásokat hozhat fel ellene, a melyek az elfogadás érvényére vonatkoznak, az utalvány vagy elfogadás tartalmán alapulnak, vagy az utalványozottat közvetlenül az utalványossal szemben illetik.

Teljesitésre csak az utalvány kiszolgáltatása ellenében van kötelezve.

Az utalványosnak az elfogadásból eredő követelése három év alatt elévül.

1756. §.

Ha az utalványozó az utalványosnak adósa és tartozása fejében adja neki az utalványt, e tartozása alól kétség esetében csak akkor szabadul, a mikor az utalványozott az utalványban foglalt meghagyást teljesiti. Az utalványos azonban nem érvényesitheti az utalványozó elleni követelését, a mig az utalványozottat teljesitésre fel nem hivta, vagy az utalványt az utalványozónak vissza nem adta.

1757. §.

Ha az utalványozott az utalvány elfogadását vagy a teljesitést megtagadja, az utalványos az utalványozót erről haladéktalanul értesiteni köteles. Ugyanez áll, ha az utalványos más okból nem birja vagy nem akarja az utalványt érvényesiteni.

1758. §.

Az utalványozó visszavonhatja az utalványt az utalványozottal szemben, a mig ez azt el nem fogadta, vagy a benne foglalt meghagyást nem teljesitette.

Az utalványozott nem hivatkozhatik arra, hogy a visszavonás az utalványossal szemben jogosulatlan.

1759. §.

Az utalvány nem válik hatálytalanná az által, hogy az érdekelt személyek valamelyike meghal, vagy szerződőképességét elveszti.

1760. §.

Az utalványos átruházhatja az utalványt másra, hacsak az átruházás ki nincs zárva.

Az átruházás kizárása az utalványozottal szemben csak ugy hatályos, ha az utalványból kitünik, vagy ha az utalványozó azt visszavonási jogának megszünte előtt az utalványozottnak tudtára adta.

Az átruházás érvényéhez okirat szükséges.

Ha az utalványozott az utalványt azzal szemben fogadja el, a kire átruháztatott, ennek nem vethet ellen oly kifogást, a mely az utalványoshoz való viszonyából származik.

Egyébként az utalvány átruházására nézve az engedményre vonatkozó szabályok állanak.

NEGYEDIK FEJEZET.

Előmutatóra szóló és igazoló papirok.

1761. §.

Ha valaki valamely szolgáltatásra irásban akként kötelezi magát, hogy azt az okirat bármely előmutatója követelhesse tőle (előmutatóra szóló papir), vagy akként, hogy ő a megnevezett személy részére kötelezett szolgáltatást az okirat bármely előmutatója kezéhez joghatályosan teljesithesse (igazoló papir): a kereskedelmi törvény ide vágó szabályai alkalmazandók.*)

---

*) Feltételeztetik, hogy a kereskedelmi törvény e tárgyban tüzetes szabályokat fog tartalmazni.

TIZENHATODIK CZÍM.

Törvényből folyó egyes kötelmek.

ELSŐ FEJEZET.

Alaptalan gazdagodás visszatéritése.

1762. §.

A ki másnak rovására jogalap nélkül jut valamely vagyontárgyhoz, azt vissza tartozik neki téríteni.

Különösen áll ez, ha a másiktól valamely szolgáltatást minden alap nélkül vagy érvénytelen alapon kap, vagy ha a szolgáltatásnak kezdetben megvolt jogalapja később megszünik, vagy ha az az eredmény, a mely a szolgáltatással a jogügylet tartalma szerint czélozva volt, be nem következik.

1763. §.

A jogalap hiányát rendszerint a visszakövetelő félnek kell bizonyitania. Ezt terheli különösen oly esetben, midőn kötelezettség teljesitése czéljából tett szolgáltatást követel vissza, annak bizonyitása, hogy vélt kötelezettsége fenn nem állott.

Ha a szolgáltatás a vele czélzott eredmény be nem következése okából követeltetik vissza, a másik félen áll bizonyitani, hogy a czélzott eredmény bekövetkezett vagy hogy nem telt el még az az idő, a mely alatt az eredménynek el kell dőlnie.

1764. §.

A ki oly követelést egyenlitett ki, a melynek érvényesithetését valamely vele szemben álló kifogás tartósan kizárta, a szolgáltatást úgy követelheti vissza, mintha a követelés fenn sem állott volna. Az elévülés kifogása ki van véve.

Hasonlóképen visszakövetelheti a szolgáltatást az, a ki halasztó feltételtől függő követelést a feltétel eldőlte előtt egyenlitett ki.

1765. §.

Feltétlen kötelezettség lejárat előtti teljesitése esetében visszakövetelésnek nincs helye; az időközi kamat megtéritése sem követelhető.

1766. §.

A kötelezettség teljesitése czéljából tett szolgáltatás nem követelhető vissza, ha a teljesitő tudta, hogy a szolgáltatással

nem tartozik, kivéve ha a szolgáltatást a másik fél által felismerhető kényszerhelyzetben vagy visszakövetelési jogának fentartásával teljesitette.

Oly szolgáltatás sem követelhető vissza, a melylyel az, a ki teljesitette, erkölcsi kötelességének vagy a társadalmi illem követelményének tett eleget.

1767. §.

Szerződés alapján teljesitett szolgáltatás az ellenszolgáltatás meg nem történte okából csak abban az esetben követelhető vissza, ha a visszakövetelő fél a szerződéstől való elállásra jogosult és attól elállott.

1768. §.

A czélzott eredmény be nem következésére alapitott visszakövetelés ki van zárva, ha az eredmény bekövetkezése kezdettől fogva lehetetlen volt s a teljesitő fél ezt tudta, vagy ha az eredmény bekövetkezését a teljesitő fél rosszhiszemüen meghiusitotta.

1769. §.

Arra való tekintet nélkül, hogy a czélzott eredmény bekövetkezett-e vagy sem, visszakövetelhető a szolgáltatás, ha a másik fél annak elfogadása által törvényes tilalom vagy a jó erkölcsök ellen vétett.

A visszakövetelés ki van zárva, ha azt, a ki a szolgáltatást teljesitette, hasonló hiba terheli, kivéve ha a szolgáltatás kötelezettség elvállalásában állott. Az ily kötelezettség teljesitésére tett szolgáltatás vissza nem követelhető.

1770. §.

A ki mást megillető vagyontárgyról jogosulatlanul, de oly körülmények között rendelkezik, hogy rendelkezése a jogosulttal szemben hatályos, ez utóbbinak tartozik azt kiadni, a mihez rendelkezése alapján jutott.

Mást megillető szolgáltatás elfogadása rendelkezés számba megy.

1771. §.

A visszatérités kötelezettsége a huzott hasznokra, valamint arra is kiterjed, a mit a kötelezett a visszatéritendő jog alapján

szerez, vagy a visszatéritendő tárgy megsemmisitése, megrongálása vagy elvonása következtében harmadik személytől kárpótlásul kap.

Természetben vissza nem téritható vagyontárgyak helyett értékük téritendő meg.

A mennyiben a kötelezett a visszatéritést követelő keresetlevél kézbesitése előtt a gazdagodástól ismét elesett: kötelezettsége alól szabadul.

1772. §.

A felelősségnek az 1771. §. utolsó bekezdésében foglalt korlátozása nem áll be, ha a kötelezett, mikor a visszatéritendő vagyontárgyhoz jutott, a jogalap hiányáról tudomással birt, vagy ha a visszatéritendő szolgáltatás elfogadása által törvényes tilalom vagy a jó erkölcsök ellen vétett.

Ha a jogalap hiányáról később értesül, a korlátozás ezen időpontban szünik meg.

Ha a szolgáltatással oly eredmény volt czélozva, a melynek bekövetkezését a felek már eleve bizonytalannak tartották, vagy ha a szolgáltatás oly jogalapon történt, a melynek megszünése már kezdettől fogva lehetségesnek tünt fel: a felelősség eme korlátozása csak az időközi hasznokra nézve áll be, és megszünik abban az időpontban, a melyben a kötelezett értesül, hogy az eredmény nem következett be vagy hogy a jogalap megszünt. Kamatot a kötelezett csak ezen időponttól fogva tartozik fizetni.

1773. §.

Ha az, a ki másnak rovására jogalap nélkül jutott valamely vagyontárgyhoz, e tárgyat harmadik személynek ingyen juttatja, a harmadik, a mennyiben amaz ennek folytán a visszatérités kötelezettsége alól szabadul, vagy a visszatéritendő érték rajta be nem hajtható, a visszakövetelésre jogosult fél irányában akként van kötelezve, mintha a tárgyat közvetlenül ő tőle jogalap nélkül szerezte volna.

1774. §.

A ki jogalap nélkül vállalt kötelezettséget, annak teljesitését akkor is megtagadhatja, ha a felmentés iránt támasztható követelése már elévült.

MÁSODIK FEJEZET.

Dolgok felmutatása.

1775. §.

A kinek valamely dolog birtokosa ellen e dologra vonatkozó követelése van, vagy a ki meg akar bizonyosodni, hogy ily követelése van-e, az, ha ez okból érdekében áll a dolgot megtekintenie, a birtokostól annak felmutatását vagy megtekintésének megengedését követelheti.

1776. §.

A kinek jogi érdekében áll, hogy másnak birtokában levő okiratba betekintsen, a birtokostól az okirat felmutatását követelheti, ha ez az ő érdekében vétetett fel, vagy őt illető jogviszonyt tanusit, vagy ily jogviszony iránt általa vagy az ő érdekében más által folytatott tárgyalásra vonatkozik.

A mennyiben az okirat felmutatását követelheti, arról másolatot is vehet.

1777. §.

A dolog, illetőleg okirat azon a helyen mutatandó fel, a hol az ez iránti követelés érvényesitésekor van; de nyomós okból bármelyik fél kivánhatja, hogy a felmutatás más helyen történjék.

A felmutatás veszélyét és költségét az a fél viseli, a ki kivánta. A birtokos megtagadhatja a felmutatást, a mig a másik fél a költséget nem előlegezi s a kárra nézve biztositékot nem ad.

HARMADIK FEJEZET.

Felelősség vétlenül okozott vagy másnak vétkességéből eredő kárért.

1778. §.

A ki tiltott cselekmény miatt az 1087. §. szerint felelősségre nem vonható, az mindazonáltal, ha az 1077. §-ba ütköző

cselekmény által másnak halálát okozta, testi épségét vagy egészségét sértette vagy valamely dolgát megsemmisitette vagy megrongálta: az 1095., 1098. §-okban emlitett kárt, illetőleg a dolog értékét vagy értékcsökkenését annyiban tartozik megtériteni, a mennyiben a kár felügyeletre kötelezett harmadik személytől meg nem térül, s a mennyiben ő azt megtéritheti a nélkül, hogy saját életfentartása s a törvény szerint általa eltartandó személyek eltartása ez által veszélyeztetve volna.

Ugyanezen korlátok között az 1077. §-ba ütköző cselekménye által okozott egyéb vagyoni kárt is tartozik megtériteni, ha és a mennyiben ezt a fenforgó körülményekre, különösen az érdekelt felek vagyoni viszonyaira való tekintettel a méltányosság megköveteli.

1779. §.

Épület tulajdonosa felelős az épület összeomlásából vagy egyes részeinek lehullásából másra háramló kárért, ha az összeomlás vagy lehullás épitési hiba vagy a fentartás hiányossága miatt következett be.

Ha az épületet a tulajdonostól különböző személy tartja sajátjaként birtokában, a felelősség a tulajdonos helyett őt éri.

A ki a tulajdonossal vagy a tulajdonosi jogokat gyakorló személylyel szemben az épület fentartását szerződésileg elvállalta vagy erre törvénynél fogva kötelezve van, ugyanazon kárért az 1077—1106. §-ok szabályai szerint felelős, hacsak nem bizonyitja, hogy a kárveszély elháritására a kellő gondosságot kifejtette.

Épület alatt a jelen §-ban ingatlanon emelt minden mű értetik.

1780. §.

A ki állatot tart, felelős a kárért, a melyet az állat másnak okoz.

A ki a gazdával szemben az állat őrizetét szerződésileg elvállalta, ugyanazon kárért az 1077—1106. §-ok szabályai szerint felelős, hacsak nem bizonyitja, hogy az állat őrizetében a kellő gondosságot kifejtette, vagy hogy a kár kellő gondosság mellett is bekövetkezett volna.

1781. §.

A ki gyulékony vagy egyébként veszélyes anyagokat készletben tart, felelős a kárért, a mely a velük járó veszélyből másokra háramlik, hacsak nem bizonyitja, hogy a kár elháritására szükséges minden óvóintézkedés meg volt téve.

A ki a nélkül, hogy állásánál fogva arra kötelezve volna, robbanó anyagokat tart készletben, a felrobbanásukból másokra háramló kárért, erőhatalom esetét kivéve, feltétlenül felelős.

Tiltott cselekmény fenforgása esetében az abból folyó felelősség érintetlen marad.

1782. §.

A ki önállóan ipart folytat, felelős a kárért, a mely az üzem vagy az üzemberendezések hiányaiból másokra háramlik.

1783. §.

A ki oly ipart folytat, a mely természeténél fogva az alkalmazottakra vagy harmadik személyre nézve különös veszélylyel jár, minden kárért felelős, a mely ezen veszélyből származik.

Különösen felelősek: vasuti, sikló- és gőzhajózási vállalatok, építőmesterek és egyéb építési vállalkozók és azok, a kik bánya- vagy kőfejtő ipart folytatnak, a vállalat vagy ipar üzeménél előforduló károkért.

Erőhatalom által okozott károkra a felelősség nem terjed ki.

1784. §.

Az 1782., 1783. §-ok szerinti felelősséget az iparos alkalmazottaival szemben, a vasuti, sikló- vagy gőzhajózási vállalat a szállitott vagy a fuvarozásnál érdekelt személyekkel szemben szerződéssel előre sem ki nem zárhatja, sem nem korlátozhatja.

1785. §.

A károsult nem követelhet kártéritést oly kárért, a mely egyedül a saját vétkességéből keletkezett.

Ha az 1779—1783. §-ok szerint felelős személyt vagy azon személyek valamelyikét, a kikért ez felelős, szintén vétkesség terheli, az 1141. §. szabályai alkalmazandók.

1786. §.

Ha lakásból vagy más helyiségből valami dolgot járt helyre kidobnak, kiöntenek vagy leejtenek: a helyiség birtokosa felelős az ebből másra háramló kárért, kivéve ha bizonyitja, hogy a kárt háznépéhez nem tartozó oly személy okozta, a ki engedélye nélkül tartózkodott a helyiségben.

A károsult a tettes megnevezése végett megfelelő záros határidőt tüzhet ki neki azzal a hatálylyal, hogy ennek eredménytelen eltelte után feltétlenül felel.

A jelen §. alapján támasztható kárkövetelés a kár megtörténtétől számitott nyolcz nap elteltével elenyészik, hacsak a károsult a kárt ezen idő alatt a helyiség birtokosánál vagy a hatóságnál be nem jelenti.

1787. §.

Az 1786. §. szabályai megfelelően alkalmazandók, ha járt hely felett kifüggesztett vagy felállitott dolog, leesése által valakinek kárt okoz.

1788. §.

A vendégfogadós felelős a kárért, a melyet a megszálló vendég a fogadóba hozott dolgainak elveszése, megsemmisitése vagy megsérülése által szenved, hacsak nem bizonyitja, hogy a kár oly körülményből ered, a melyért sem őt, sem háznépét és embereit felelősség nem terheli.

A fogadóba hozottaknak azok a dolgok tekintetnek, a melyeket a vendég a vendégfogadósnak vagy oly emberének, a kit átvételökre felhatalmazottnak tarthatott, átadott vagy a melyeket a neki kijelölt vagy a dolog természete szerint arra rendelt helyen a fogadóban elhelyezett.

A felelősséget előre sem kizárni, sem korlátozni nem lehet.

A vendég ezekre a szabályokra csak ugy hivatkozhatik, ha a kárt, mihelyt róla értesül, a vendégfogadósnak haladéktalanul bejelenti.

1789. §.

A munkaadó felelős azért a kárért, a melyet alkalmazottjai a reájuk bizott teendők teljesitésében harmadik személynek jogellenes cselekmény által vétkesen okoznak.

Ugyanaz áll megfelelően a családfőről, a ki háztartásában élő családtagot biz meg valamely teendővel.

1790. §.

Az állam felelős azért a kárért, a melyet hivatalnokai a hatáskörükhöz tartozó hivatalos eljárásban vagy a reájuk ruházott hivatalos hatalom felhasználásával harmadik személynek jogellenes és saját felelősségüket is megállapitó cselekmény által okoznak.

Ugyanigy felelősek a törvényhatóságok és községek a tisztviselőik által okozott károkért.

Telekkönyvi és birói letéti ügyekben az állam a tárgyilag helytelen hatósági intézkedés által okozott kárért akkor is felelős, ha az intézkedő hivatalnokot felelősség nem terheli.

A jelen §-ban meghatározott felelősség nem áll be, ha a káros a kárt jogorvoslattal elhárithatta volna s ezt tenni vétkesen elmulasztotta.

1791. §.

Ha ugyanazon kárra vonatkozólag több személyben forognak fenn a kártéritési kötelezettségnek a jelen fejezetben meghatározott előfeltételei, ezek a károsulttal szemben egyetemleg felelősek.

1792. §.

Ha azon személy mellett, a ki a jelen fejezet szabályai alapján vétlenül felelős, más személy tiltott cselekmény miatt van ugyanazon kár megtéritésére kötelezve, a károsulttal szemben mindketten egyetemleg felelősek; egymás közötti viszonyukban azonban a kárt egészen az utóbbi tartozik viselni.

1793. §.

A jelen fejezet alapján támasztható kártéritési követelések, a mennyiben az elévülés az általános szabályok szerint már korábban be nem áll, attól az időponttól számitott három év alatt évülnek el, a melyben a kár s az a miatt felelősségre vonható személy a károsultnak tudomására jutott.

ÖTÖDIK RÉSZ.

Öröklési jog.

ELSŐ CZÍM.

Általános szabályok.

1794. §.

Öröklésre képes az, a ki az öröklés megnyiltakor szerzőképes.

Öröklésre képes az ekkor meglevő méhmagzat is az esetre, ha élve születik.

1795. §.

Öröklésre érdemetlen:

1. a ki az örökhagyó élete ellen tört;

2. a ki az örökhagyót szándékkal állandóan képtelenné tette vagy fenyegetés vagy megtévesztés által jogtalanul reábirta arra vagy megakadályozta abban, hogy végintézkedést tegyen vagy visszavonjon;

3. a ki az örökhagyó végintézkedése tekintetében az 1878: V. t.-cz. 391—406. §-aiba ütköző valamely büntetendő cselekményt követett el.

Nem érdemetlen, kinek az örökhagyó megbocsátott.

1796. §.

Az érdemetlenség hivatalból figyelembe nem vétetik.

1797. §.

Nem örökölhet, ki az öröklésről lemondott.

1798. §.

Törvényi öröklésről csak a házastárs és a törvényi örökösök körébe tartozó rokon mondhat le. Kiköthető, hogy a lemondás a lemondó rokonnak ivadékára is kihasson.

Lemondani a kötelesrészről egymagáról is lehet.

1799. §.

Ha a törvényi öröklésről való lemondás harmadik személy javára történt, a lemondás kétség esetében hatályát veszti, mihelyt a harmadik örökös nem lesz.

Az ivadék lemondása kétség esetében csak a többi ivadék javára történtnek tekintendő.

1800. §.

A kit az örökhagyó végrendeletben vagy öröklési szerződésben mint örököst vagy hagyományost részesitett, erről az öröklésről lemondhat.

1801. §.

A lemondásnak a lemondó és az örökhagyó közt közjegyzői okiratban kötött szerződésben kell történnie.

A lemondó a szerződést csak személyesen és csak az esetben kötheti, ha korlátlanul szerződőképes.

A felek a lemondási szerződést közjegyzői okiratba foglalt szerződéssel megszüntethetik.

1802. §.

A ki az öröklésre képtelen vagy érdemetlen, ugyszintén az, a ki lemondás okából nem örökölhet, ugy tekintetik, mintha az öröklés megnyiltakor nem élne.

1803. §.

Az öröklés szabályai az örökösön kivül a hagyományosra és a kötelesrészre jogosultra is állanak.

MÁSODIK CZÍM.

Törvényi öröklés.

1804. §.

Örökös első sorban az örökhagyó gyermeke.

Az előbb elhalt gyermek részét ennek gyermeke, az előbb elhalt unoka részét ennek gyermeke örökli és igy lejebb. (Törzsönkinti öröklés.)

Több gyermek egyenlő részben örököl.

1805. §.

Ha ivadék nincsen, örökös a házastárs.

1806. §.

Ha házastárs sincsen, örökös fele részben az atya, fele részben az anya.

Az előbb elhalt szülő részét ivadékai törzsönkint öröklik.

Ha az egyik szülő után ivadék nincsen, a másik szülő egyedül örököl.

1807. §.

Ha szülő vagy szülői ivadék sincsen, örökös negyed-negyedrészben a négy nagyszülő.

Az előbb elhalt nagyszülő részét ivadékai törzsönkint öröklik.

Ha egy nagyszülőpárban az egyik nagyszülő után ivadék nincsen, az ő részét a másik nagyszülő örökli.

Ha egyik nagyszülőpár után ivadék nincsen, a másik nagyszülőpárbeli két nagyszülő fele-fele részben örököl.

1808. §.

Ha nagyszülő vagy nagyszülői ivadék sincsen, örökösök egyenlő részekben a szépszülők.

1809. §.

Ha szépszülő sincsen, örökös a szépszülők ivadékai közül az, a ki legközelebbi izen rokona az örökhagyónak; több egyenlő izen rokon egyenlő részekben örököl.

1810. §.

Ha szépszülői ivadék sincsen, örökös az államkincstár.

Az ilyen örökségek értékét az államkincstár szegényügyi, kórházi és iskolai alapitványokra forditja.

1811. §.

A szülő azt az értéket, mely róla vagy elődjéről az örökhagyóra öröklés vagy ajándék utján szállt, az 1805. §. és 1806. §. esetében követelheti.

Ha a szülő előbb elhalt, e jog ivadékait törzsönkint illeti.

1812. §.

A nagyszülő azt az értéket, mely róla vagy elődjéről akár közvetlenül az örökhagyóra, akár pedig előbb e nagy-

szülőtől származó szülőre és ettől az örökhagyóra öröklés vagy ajándék utján szállt, az 1805. §. esetében, a mennyiben erre jogosult szülő vagy szülői ivadék nincsen (1811. §.), valamint az 1807. §. esetében követelheti.

Ha a nagyszülő előbb elhalt, e jog ivadékait törzsönkint illeti.

1813. §.

Az az érték, melyet valamely örökhagyó az 1811. és az 1812. §. második bekezdései alapján oldalrokona után örökölt, attól az elődtől reászállottnak tekintendő, a kitől az közvetlenül vagy a szülő közvetitése mellett (1812. §.) az oldalrokonra szállt.

1814. §.

Ha az örökhagyó szülőjére a két nagyszülőtől szállt érték nagyobb, mint az, mely a szülőtől az örökhagyóra szállt: ez az érték a két nagyszülőtől aránylagosan leszállottnak tekintendő.

1815. §.

Oly érték, mely az örökhagyó halálát megelőző harminczkét évnél régebben szállt reá, az 1811—1814. §-ok alapján nem követelhető.

1816. §.

Az özvegyet özvegysége idejére a gyermek öröksége (1804. §.) felének, valamint az 1811—1814. §-ok alapján követelt értékeknek haszonélvezete illeti.

1817. §.

Házastársi (1805. §.) valamint özvegyi öröklésnek (1816. §.) nincs helye:

1. ha a házasság semmis volt vagy megtámadható volt és megtámadtatott;

2. ha a házasság felbontása vagy az ágytól és asztaltól való elválás itéletileg kimondatott;

3. ha az örökhagyó halálakor a felbontást vagy az ágytól és asztaltól való elválasztást házastársának egyedül vétkessé nyilvánitása mellett kérhette és ez iránt a keresetet meginditotta.

HARMADIK CZÍM.

Végrendeleti öröklés.

ELSŐ FEJEZET.

A végrendelet alkotása.

1818. §.

Végrendeletet csak személyesen lehet tenni.

1819. §.

A ki élete tizennegyedik évét be nem töltötte, a ki szerződőképtelen vagy elmebetegség miatt gyámság alá van helyezve, végrendeletet nem tehet.

1820. §.

Rendes közvégrendelet alkotására kell, hogy az örökhagyó a maga végakaratát közjegyző előtt kijelentse és a közjegyző azt közjegyzői okiratba foglalja.

Az okirat felvételénél két tanu vagy egy másik közjegyző is alkalmazandó.

Ha az örökhagyó az okiratot aláirni nem képes, elegendő, ha a közjegyző ezt a körülményt az okiratban igazolja.

1821. §.

Rendes közvégrendelet ugy is alkotható, hogy az örökhagyó nyilt vagy zárt iratot ad át a közjegyzőnek azzal a kijelentéssel, hogy az az ő végakarata és a közjegyző erről jegyzőkönyvet vesz fel.

Az átadott irat közjegyzői pecséttel bezárt boritékban a jegyzőkönyvhez füzendő és ez a jegyzőkönyvben igazolandó. Az 1820. §. harmadik bekezdése itt is áll.

Ha az átadott iratot az örökhagyó sajátkezüleg nem irta, az egész ügymenet alatt két tanut vagy egy másik közjegyzőt is kell alkalmazni.

1822. §.

Rendes magánvégrendelet alkotásánál, ha szövegét az örökhagyó sajátkezüleg irta, két, különben három irni és olvasni tudó tanu alkalmazandó.

E tanuk jelenlétében kell, hogy az örökhagyó az iratot nyiltan felmutassa, szóval kijelentse, hogy az az ő végrendelete és rajta nevét aláirja.

Kell továbbá, hogy a tanuk azt, hogy a második bekezdésben foglaltak megtörténtek, az iraton igazolják és ezt aláirják.

A végrendelkezés helyét és napját az iratban ki kell tenni.

1823. §.

A ki élete tizennyolczadik évét be nem töltötte vagy olvasni nem tud, az 1821—1822. §-ok szerint végrendeletet nem alkothat.

1824. §.

Rendkivüli végrendelet alkotására kell, hogy az örökhagyó végakaratát

1. a végrendelkezés helyének és napjának megjelölésével sajátkezüleg irja és aláirja; vagy

2. három tanu előtt, vagy

3. közjegyző előtt két tanu vagy egy másik közjegyző jelenlétében szóval kijelentse.

A 2. esetben a tanuk, a 3. esetben a közjegyző a végrendelkezés befejeztével arról jegyzőkönyvet vegyen fel.

1825. §.

A rendkivüli végrendelet csak az esetre érvényes, ha készitésétől számitott három hó alatt az örökhagyó meghal.

Különben csak akkor érvényes, ha az örökhagyó haláláig oly állapotban volt, hogy ujabb végrendeletet nem tehetett; vagy ha az örökhagyó holttá nyilvánittatott és életének hirül vett utolsó jele a végrendelkezés utáni három havi időbe esik.

1826. §.

Befejezetlen vagy az alaki kellékeknek más okból meg nem felelő rendes végrendelet rendkivüli végrendeletnek nem tekinthető.

1838. §.

Az örökhagyó végrendeleti rendelkezésének érvényét másnak akaratától függővé nem teheti.

1839. §.

A végrendeleti rendelkezés kétség esetében ugy értelmezendő, hogy foganatja lehessen.

Az értelmezés segitségeül az örökhagyónak a végrendelkezés előtt, alatt vagy után tett nyilatkozatai is szolgálhatnak.

1840. §.

Több végrendeleti rendelkezés közül az egyik hatálytalansága kétség esetében a másiknak hatálytalanságát nem vonja maga után.

1841. §.

A kiegészités fentartása mellett történt végrendeleti rendelkezés kétség esetében nem válik hatálytalanná az által, hogy a kiegészités hatálytalan vagy meg sem történt.

1842. §.

Ha az örökhagyó valamely végrendeleti rendelkezés kiegészitése czéljából más okiratra hivatkozik: a kiegészités hatálytalan, ha ez az okirat a végrendelet alaki kellékeinek meg nem felel.

1843. §.

Jövő időpont vagy esemény beálltára szóló részesités kétség esetében hatálytalanná válik, ha a részesitett az időpont vagy esemény beálltát meg nem éri.

1844. §.

Ha a részesités attól van függővé téve, hogy a részesitett valamely tőle függő cselekményt bizonytalan tartamu időn át folytasson vagy abbanhagyjon, a részesités kétség esetében azonnal hatályos, de hatályát veszti, ha a feltétel utóbb meghiusul.

1845. §.

Ha a részesités értelmetlen, lehetetlen, jog- vagy erkölcsellenes feltételhez vagy meghagyáshoz van kötve, a feltétel vagy meghagyás nem létezőnek tekintendő.

Ha kitünik, hogy az örökhagyó a részesitést a feltétel vagy meghagyás nélkül nem akarta volna, a részesités hatálytalan.

1846. §.

Az örökhagyó házastársának részesitése kétség esetében oly feltétel alatt rendeltnek tekintendő, hogy az örökhagyó halálakor az 1817. §-nak valamely esete fenn nem forog.

1847. §.

Az örökhagyó végrendetileg rendelheti, hogy a végrendelet érvényessége iránti viták választott biróság által intéztessenek el.

E rendelkezéstől a felek közmegegyezéssel eltérhetnek.

HARMADIK FEJEZET.

Örökösnevezés.

1848. §.

A kinek a végrendelet szerint az egész hagyaték vagy annak hányada jut, az örökös, ha nincs is a végrendeletben örökösnek elnevezve.

A kinek a végrendelet szerint csak egyes tárgyak jutnak, az kétség esetében nem örökös, ha a végrendeletben örökösnek van is elnevezve.

1849. §.

A hagyaték azon része tekintetében, melyre az örökhagyó örököst nem nevezett, törvényi öröklésnek van helye.

1850. §.

Ha az örökhagyó azt rendelte, hogy bizonyos hagyatéki tárgy ne illesse a végrendeleti örököst: az a törvényi örökös javára hagyományozottnak tekintendő.

1851. §

Ha az örökhagyó a saját vagy másnak törvényi örököseit nevezte örökösöknek: az örökösök személyeire és örökrészeik arányára nézve kétség esetében az örökhagyó halálának időpontja irányadó. Ha az örökösnevezés az örökhagyó halála után beálló feltételre vagy időpontra szól: kétség esetében ezek beálltának időpontja irányadó.

A rokonok, a család, az örökösök, a legközelebbi örökösök és hasonló kifejezések alatt kétség esetében az első bekezdés szerinti törvényi örökösök értendők.

1852. §.

Ha az örökhagyó a maga gyermekeit nevezte örökösöknek és egyik gyermek a végrendelkezés előtt vagy után kiesik: kétség esetében ennek ivadékai is törvényi örökrészeik arányában kinevezetteknek tekintendők.

1853. §.

Ha az örökhagyó valamely ivadékát nevezte örökösnek és ez a végrendelkezés után kiesik: kétség esetében ennek ivadékai is törvényi örökrészeik arányában kinevezetteknek tekintendők.

1854. §.

Ha az örökhagyó bizonyos osztálybeli, vagy hozzá szolgálati vagy üzleti viszonyban álló személyeket nevezett örökösöknek: a kinevezés kétség esetében azokra értendő, a kik az örökhagyó halálakor a megjelölt osztályhoz tartoznak vagy a megjelölt viszonyban állanak.

1855. §.

Ha az örökhagyó az örököst oly módon jelölte meg, mely több személyre illik és ki nem deríthető, hogy az örökhagyó melyiket értette: mind egyenlő részben kinevezettnek tekintendő.

1856. §.

Ha az örökhagyó azt rendelte, hogy többek közül vagy az egyik vagy a másik legyen az örökös: ezek társörökösöknek tekintendők.

1857. §.

Ha az örökhagyó többeket nevezett örökösöknek, de hányadaikat meg nem határozta: a mennyiben az 1851—1853. §-okból más nem következik, egyenlő hányadu örökösöknek tekintendők.

1858. §.

Ha többen vannak kizárólagos örökösöknek nevezve, de hányadaik a hagyatékot ki nem meritik: ezek aránylagosan felemelendők; ha hányadaik a hagyatékot meghaladják, aránylagosan leszállitandók.

1859. §.

Ha az örökhagyó egyeseket meghatározott hányadokban, másokat hányadok meghatározása nélkül nevezett örökösöknek: ez utóbbiak a hagyatéknak azt a részét kapják, mely a hányadok levonása után fenmarad.

Ha a hányadok a hagyatékot kimeritik: azok aránylagosan leszállitandók olyképen, hogy a határozatlan részben nevezett örökösök mindegyike annyit kapjon, mint a legkisebb hányadu örökös.

1860. §.

Ha többen vannak kizárólagos örökösöknek nevezve: az egyik örököstárs kiestével megürülő rész, a mennyiben az örökhagyónak más akarata ki nem tünik, a többi örököstársakat örökrészeik arányában illeti (növedékjog).

A növedékrész az örökrészt terhelő hagyományok és meghagyások tekintetében külön örökrésznek tekintendő.

1861. §.

Ha a hagyatéknak valamely részére többen vannak örökösöknek nevezve: e közös örökrész tekintetében az 1856—1860. §-ok megfelelően alkalmazandók.

1862. §.

Ha az örökhagyó egymás közt növedékjoggal biró több örökös helyébe együttesen helyettesörököst nevezett: a növedékjog kétség esetében a helyettesörökös jogát megelőzi.

1863. §.

Ha az örökhagyó az örököstársakat kölcsönösen egymás helyébe, vagy egyikök helyébe a többieket nevezte helyettes-örökösöknek: a helyettesités kétség esetében az örököstársak örökrészei arányában értendő.

Ha az örököstársakon kivül más is neveztetett helyettes-örökösnek: a helyettesités kétség esetében egyenlő részekben értendő.

NEGYEDIK FEJEZET.

Utóörökös nevezése.

1864. §.

Az utóöröklésödés, ha az örökhagyó mást nem rendelt, az örökös halálakor áll be.

1865. §.

Ha az örökhagyó halálakor még meg nem fogant személy van örökösnek nevezve: ez születése esetére nevezett utóörökösnek tekintendő.

Ha az örökhagyó halálakor még nem jogképes egyesület vagy még nem létező alapitvány van örökösnek nevezve: ez a jogképesség elnyerése esetére nevezett utóörökösnek tekintendő. A 74. §. ez által nem érintetik.

1866. §.

Ha az örökhagyó azt rendelte, hogy az örökös csak bizonyos időpont vagy esemény beálltáig legyen örökös, de utóörököst nem nevezett: utóörökösnek az tekintendő, a ki törvényi örökös lenne, ha az örökhagyó az utóöröklésödés beálltakor meghalt volna.

1867. §.

Ha az örökhagyó azt rendelte, hogy a végrendeleti örökös csak bizonyos időponttól vagy eseménytől fogva legyen örökös, de addigi örököst nem nevezett: addigi örökösnek az [illegible]yó törvényi örököse tekintendő.

Ugyanez áll, ha a végrendeleti örökös személye csak az örökhagyó halála utáni valamely esemény által határozandó meg.

1868. §.

Ha az örökhagyó utóörököst nevezett oly ivadékának halála esetére, a kinek a végrendelkezéskor ivadéka nincsen vagy ivadékáról az örökhagyó nem tud: az utóörökösnevezés kétség esetében hatálytalan, mihelyt az örökös ivadék hátrahagyásával hal meg.

1869. §.

Az utóörökösnevezés kétség esetében egyszersmind helyettesörökös-nevezésnek is tekintendő.

Ha kétes, utóörökös vagy helyettesörökös nevezése forog-e fenn, az utóbbit kell feltenni.

1870. §.

Ha az utóörökösödés az örökhagyó halála utáni harminczkét éven belül meg nem nyilik, az utóörökösnevezés hatálytalanná válik.

E szabály nem áll, ha az örökös vagy utóörökös oly ember, ki az örökhagyó halálakor él és az utóörökösödés megnyiltát megéri.

1871. §.

Az utóörökösödés kétség esetében oly örökrészre is terjed, mely az örökösnek valamely örököstárs kiesése folytán jut.

Az örököst illető előhagyományra az utóörökösödés kétség esetében nem terjed.

1872. §.

Az örökös az utóörökösödéssel terhelt örökség tárgyairól élők közt szabadon rendelkezhetik. Az utóörökössel szemben azonban az örökség rendes kezelésére köteles és ennek elmulasztásáért az utóörökösödés beálltával kártéritéssel tartozik.

1873. §.

Az utóörökös követelheti, hogy az örökös neki az örökség állagáért biztositást nyujtson.

1874. §.

Ingatlanra és ingatlant terhelő jogra az utóörökösödés jogát telekkönyvileg be lehet jegyezni. Ezek tekintetében az utóörökös az utóörökösödés jogának telekkönyvi bejegyzésén kivül más biztositást nem követelhet.

A bejegyzés után az örökös az ingatlannak és az ingatlant terhelő jognak állagáról csak az utóörökös beleegyezésével rendelkezhetik. Jelzálogos követeléseket az örökös egymaga mondhat fel és hajthat be, de a tőkének csak birói kézhez letételét követelheti.

1875. §.

Előmutatóra szóló és üres hátirattal átruházható értékpapirok valamint takarékpénztári könyvecskék tekintetében az utóörökös biztositásul csak azt követelheti, hogy az örökös azokat birói kézhez tegye le. A letétel után az örökös e papirok tőkeállagáról csak az utóörökös beleegyezésével rendelkezhetik.

1876. §.

A házi, gazdasági vagy ipari felszerelésért biztositás csak annyiban követelhető, a mennyiben a végrendelet rendeli.

1877. §.

Készpénzt az örökösnek állandóan csak az árvavagyon módjára szabad elhelyeznie.

1878. §.

Az örökös követelheti, hogy az utóörökös a 1874—1875. §-okban emlitett tárgyakról való oly rendelkezéshez, mely az örökség rendes kezelésére szükséges, beleegyezését megadja.

Ha az utóörökös e beleegyezést kellő ok nélkül megtagadja vagy megadásában akadályozva van és a késedelem veszélylyel jár: a hagyatéki biróság adhatja meg a beleegyezést.

1879. §.

Ha az örökös a kellő biztositást meg nem adja, vagy ha magatartása vagy vagyoni helyzete által az utóörökös jogait

máskülönben veszélyezteti: az utóörökös zárgondnoki kezelés elrendelését kérheti.

A zárgondnoki kezelés megszüntetendő, ha oka megszünt.

1880. §.

Az utóörökös az örökség leltározását kérheti. A leltározás költsége az örökséget terheli. A 2012. §. második bekezdése megfelelően alkalmazandó.

1881. §.

Az örökség kezelésével járó rendes és rendkivüli költségek és terhek tekintetében az örökös és utóörökös közti viszonyra a 739. §., a 742. §. második mondata, a 745. és 750. §-ok és a 754. §. második és harmadik bekezdése megfelelően alkalmazandók.

Megfelelően alkalmazandók a 737., 743. és 744. §-ok is.

1882. §.

Az utóöröködés beálltával az örökös az örökséget az utóörökösnek kiadni köteles.

Hiányzó tárgyakról az örökös számot adni és a mennyiben értékük az örökös vagyonába átment, azt kiadni köteles. A dolgoknak oly rosszabbodásáért vagy elenyésztéért, melyet rendes használat idézett elő, vagy mely az idő folyamán magától következett be, az örökös nem felel. A örökség hasznait csak az 501. §. szerint köteles kiadni.

1883. §.

Ha az örökhagyó az utóörököst arra korlátozta, a mi az utóöröködés beálltakor az örökségből még meglesz: az 1872. §. második mondata és az 1873—1879. §-ok nem alkalmazandók.

Ugyanez áll kétség esetében, ha az örökhagyó az örökösnek megengedte, hogy az örökségről szabadon rendelkezzék, vagy ha neki csupán a végrendelkezést tiltotta meg, vagy azt rendelte, hogy az örökös bizonyos személyt nevezzen örökösnek.

1884. §.

Az utóöröklösödés beálltával az örökhagyó és az örökös közt fennállott vagyoni jogok és kötelezettségek meg nem szünteknek tekintendők.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Hagyomány.

1885. §.

Hagyománynyal örökös vagy hagyományos terhelhető. Kétség esetében az örököst terheli a hagyomány.

1886. §.

Ha ugyanazzal a hagyománynyal több örökös vagy több hagyományos van terhelve: a hagyomány kétség esetében az örökösöket örökrészeik arányában, a hagyományosokat pedig hagyományaik értéke arányában terheli.

1887. §.

Az örökös javára rendelt hagyomány (előhagyomány) hagyománynak tekintendő annyiban is, a mennyiben az örökös maga van vele megterhelve.

1888. §.

Ha a terhelt nem lesz örökössé vagy hagyományossá, a hagyomány kétség esetében azt terheli, kinek javára amannak kiesése szolgál.

1889. §.

Ha az örökhagyó többeknek hagyta a hagyományt, ez kétség esetében egyenlően osztandó fel.

Egyébként a hagyományostársak részesedési arányára az 1857—1859. §-ok megfelelően alkalmazandók.

1890. §.

Ha az örökhagyó többeknek hagyta a hagyományt oly-

képen, hogy azt közülök csak az egyik vagy a másik kapja: kétség esetében a terheltet illeti a választás joga.

1891. §.

A hagyomány a hagyományosnak követelési jogot ad a terhelttel szemben.

1892. §.

A hagyomány tárgya lehet a terheltnek bármely oly szolgáltatása, mely közte és a hagyományos között kötelmi jogviszony tárgyát képezheti.

1893. §.

Oly tárgy hagyományozása, mely az örökhagyó halálakor a hagyatékhoz nem tartozik, érvénytelen, hacsak ki nem tünik, hogy az örökhagyó azt mint idegent is a hagyományosnak szánta.

Utóbbi esetben a terhelt a hagyományozott tárgyat a hagyományos számára megszerezni köteles. Ha meg nem szerezhetné, vagy ha csak aránytalan költséggel szerezhetné meg, az érték megfizetésére köteles.

Ezek a szabályok a hagyatékhoz tartozó oly tárgy hagyománya tekintetében is állanak, melynek elidegenitésére az örökhagyó halálakor köteles.

1894. §.

Ha az örökhagyó a hagyományozott tárgy szolgáltatását vagy a tárgy helyett értékének megtéritését követelheti: kétség esetében ez a követelés tekintendő hagyományozottnak.

1895. §.

Ha az örökhagyó a hagyományozott dolgon oly változtatást tett, mely által az más dologgá vagy más dolog alkotórészévé vált: a hagyomány hatálytalan.

Ha más mint az örökhagyó tett ily változtatást, kétség esetében az a jog tekintendő hagyományozottnak, a mely a változtatás folytán az örökhagyó javára előállott.

1896. §.

Ha a hagyományozott követelésre még az örökhagyó halála előtt szolgáltatás történt és a hagyatékban a szolgáltatás tárgya még megvan: kétség esetében ez utóbbi tekintendő hagyományozottnak.

Ha pénzösszeg képezte a követelés tárgyát, kétség esetében a megfelelő pénzösszeg tekintendő hagyományozottnak még akkor is, ha nincs meg a hagyatékban.

1897. §.

A hagyományozott dolog kétség esetében a halálesetkori állapotában és az akkori tartozékokkal együtt tekintendő hagyományozottnak.

Dologösszesség hagyománya kétség esetében azokra a dolgokra terjed, melyek az örökhagyó halálakor a dologösszességhez tartoznak.

Ha a dolognak hagyományozás utáni értékcsökkenése czimén az örökhagyót kártéritési követelés illeti: kétség esetében ez is hagyományozottnak tekintendő.

1898. §.

Ha a hagyománytárgy valamely joggal van terhelve, kétség esetében e terheléssel együtt tekintendő hagyományozottnak.

Ha az örökhagyó a terhelés megszüntetését követelheti, a hagyomány kétség esetében e követelésre is terjed.

1899. §.

Ha a hagyománytárgy zálogjoggal vagy jelzálogjoggal van terhelve: az örökös kétség esetében követelheti, hogy a hagyományos annyiban, a mennyiben a hagyománytárgyból telik, helyette viselje az adósságot.

Ha ugyanazért az adósságért más zálog vagy jelzálog is le van kötve: e kötelesség a hagyományost kétség esetében csak abban az arányban terheli, a melyben a hagyománytárgy értéke az összes zálogok vagy jelzálogok értékéhez áll.

1900. §.

Ha a hagyománytárgy bérbe vagy haszonbérbe van adva, kétség esetében a bérlettel vagy haszonbérlettel terhelten tekintendő hagyományozottnak.

1901. §.

Ha vagylagos hagyomány esetében a választás a hagyományosra vagy harmadik személyre van bizva és ez nem tud vagy nem akar választani, vagy a választással késik: a választás joga a terheltre száll.

1902. §.

Ha fajilag megjelölt dolog van hagyományozva: a hagyományos viszonyainak megfelelő dolog, és ha ez meg nem határozható, középminőségü dolog szolgáltatandó.

Ha a választás a hagyományosra vagy harmadik személyre van bizva, a választás joga az 1901. §. eseteiben a terheltre száll. Ugyanaz áll, ha a választott dolog a hagyományos viszonyainak nyilván meg nem felel.

A szolgáltatott dolog jogi és tényleges hiányai tekintetében a terhelt a hagyományosnak ugy szavatol, mintha a dolgot neki eladta volna.

1903. §.

Ha ugyanaz a tárgy többeknek van hagyományozva és a hagyományosok egyike kiesik: a megürült rész, a mennyiben az örökhagyó máskép nem rendelkezett, a hagyományostársakat részeik arányában illeti (növedékjog).

Ha a hagyományosok közül többen egyazon részre vannak hivatva, a növedékjognak első sorban közöttük van helye.

A növedékrész a hagyományt terhelő hagyományok és meghagyások tekintetében külön hagyománynak tekintendő.

1904. §.

Az örökhagyó helyetteshagyományost vagy utóhagyományost nevezhet. Ezekre a helyettesörökösre, illetőleg utóörökösre vonatkozó szabályok megfelelően alkalmazandók.

1905. §.

A kieső hagyományos hagyománya, a mennyiben azt helyetteshagyományos vagy növedékjogon hagyományostárs meg nem szerzi, a terhelt javára elesik.

1906. §.

A hagyományost terhelő hagyomány vagy meghagyás czimén tőle több nem követelhető, mint a mennyi a hagyatékból reájutott.

Ha a hagyomány akár a hagyaték elégtelensége, akár kötelesrész okából, akár az előző bekezdés alapján teljesen ki nem elégittetik: a hagyományos a reárótt hagyományokat és meghagyásokat, a mennyiben az örökhagyó máskép nem rendelkezett, szintén aránylag leszállithatja.

1907. §.

A hagyományos a hagyomány kielégitését az örökhagyó halálától számitott hat hó eltelte előtt nem követelheti.

1908. §.

A hagyományos a terhére rótt hagyomány kielégitésére csak akkor köteles, ha saját hagyománya kielégittetett. Ha ennek behajtásával késik, a hagyatéki biróság a második hagyományos kérelmére megfelelő határidőt szab, a melynek elteltével a második hagyomány kielégitése közvetlenül attól követelhető, a kit az első hagyomány terhel. Ez utóbbi azt, a mit a második hagyomány czimén szolgáltat, az első hagyomány terhére beszámithatja.

Ez a szabály megfelelően alkalmazandó akkor is, ha a hagyományos meghagyással van terhelve.

1909. §.

A hasznok, melyeket a terhelt mindaddig, mig késedelembe nem esik, a hagyománytárgyból huz, a hagyományost nem illetik.

HATODIK FEJEZET.

A végrendelet hatálytalanitása.

1910. §.

A végrendelet bármikor egészben vagy részben végrendeletileg visszavonható.

1911. §.

Irásbeli magánvégrendelet ugy is vonható vissza, hogy az örökhagyó a végrendeleti iratot megsemmisiti vagy a visszavonást egyébként kifejező módon megváltoztatja.

1912. §.

A visszavont rendelkezés a visszavonás visszavonása által nem áll helyre.

1913. §.

A végrendelet ujabb végrendelet alkotása által visszavontnak tekintendő annyiban, a mennyiben vele össze nem egyeztethető.

Az ujabb végrendelet visszavonásával a régebbi kétség esetében helyreáll.

1914. §.

Az 1913. §. a végrendelet alkotása után kötött öröklési szerződésre is megfelelően alkalmazandó.

1915. §.

A végrendeleti rendelkezés megtámadható:

1. ha az örökhagyó a rendelkezés nyilatkozatát eltévesztette vagy tartalmát félreértette;

2. ha az örökhagyó a rendelkezést azért tette, mert valamely mult, jelen vagy jövő körülmény fenn- vagy fenn nem forgását tévesen feltételezte; vagy

3. ha az örökhagyót a rendelkezés tételére jogtalan fenyegetés inditotta;

amennyiben fel kell tenni, hogy különben a rendelkezést meg nem tette volna.

A megtámadásra az van jogositva, a ki a rendelkezés hatálytalanitásában közvetlenül érdekelve van.

1916. §.

Megtámadhatja a végrendeleti rendelkezést a kötelesrészre jogosult az a mellőzött ivadék, a kinek létezéséről az örökhagyó a végrendelkezéskor nem tudott vagy a ki csak a végrendelkezés után született vagy lett kötelesrészre jogosulttá, hacsak fel nem teendő, hogy az örökhagyó a valóság tudatában is igy rendelkezett volna.

1917. §.

A megtámadásnak attól az időponttól számitott egy éven belül van helye, a midőn a megtámadásra jogositott a megtámadás alapjáról értesült.

Az örökhagyó halála utáni harminczkét év elteltével megtámadásnak nincs helye.

HETEDIK FEJEZET.

A végrendelet végrehajtása.

1918. §.

A végrendelet az örökhagyó halála után haladéktalanul kihirdetendő.

Az örökhagyó ellenkező rendelkezése semmis.

1919. §.

A ki a végrendelet birtokában van, köteles azt, mihelyt a halálesetről értesült, a kihirdetésre illetékes biróságnak átadni.

A szóbeli rendkivüli végrendelet alkotásánál eljárt közjegyző, vagy ha ilyen nem járt el, a tanuk kötelesek, mihelyt a halálesetről értesültek, a végrendelet alkotását a kihirdetésre illetékes biróságnál bejelenteni és a végrendelkezésről felvett jegyzőkönyvet átadni.

1920. §.

Az örökhagyó végrendeletileg egy vagy több végrendeleti végrehajtót nevezhet.

Az örökhagyó az esetre, ha a kinevezett végrendeleti végrehajtó tisztének elfogadása előtt vagy után elesnék, helyébe mást nevezhet.

A kinevezés a hagyatéki biróságra bizható.

A végrehajtótárs vagy az utód kinevezése a kinevezett végrendeleti végrehajtóra is bizható. A kinevezés a hagyatéki biróságnál való bejelentés által történik.

1921. §.

Végrendeleti végrehajtó csak az lehet, a ki korlátlanul szerződőképes és a 469.—470. §-ok szerint gondnokság alatt nem áll.

1922. §.

A kinevezett végrendeleti végrehajtó a tisztet elfogadni nem köteles.

Ha a kinevezett végrendeleti végrehajtó a hagyatéki biróság által kitüzött határidőben az elfogadás iránt nem nyilatkozik, a tiszt visszautasitottnak tekintendő.

1923. §.

A végrendeleti végrehajtó jogai és kötelességei tekintetében első sorban a végrendelet rendelkezése irányadó.

Kétség esetében a végrendeleti végrehajtó joga és kötelessége, hogy a hagyaték leltározására és ideiglenes biztositására a szükséges lépéseket megtegye és a végrendeleti rendelkezések foganatositását az arra kötelezett örököstől vagy hagyományostól követelje, mely czélból saját nevében a biróság előtt is felléphet.

1924. §.

Ha a végrendeleti végrehajtó a hagyaték kezelésével is meg van bizva, joga és kötelessége kétség esetében az is, hogy a végrendeleti rendelkezéseket maga foganatositsa, a hagyatékot felszámolja és az örököstársak közt az osztályt megejtse.

A felszámolásra kétség esetében a 2021. és 2022. §-ok, az osztályra pedig a 2025—2039. §-ok megfelelően alkalmazandók.

1925. §.

A kezelő végrendeleti végrehajtó a hagyatékot az örökösnek kiadni köteles, ha a tisztének teljesitésére szükséges

tárgyakat az örökös neki átadja vagy birói letétbe helyezi, illetőleg birói őrizetbe adja.

1926. §.

A kezelő végrendeleti végrehajtó köteles az örökösnek a hagyaték állásáról mindenkor a kellő felvilágositást megadni és a kezeihez jutott értékekről tisztének bevégeztével az örökösnek számot adni. Ha a tiszt egy évnél tovább tart, évi számadásnak van helye.

A számadási kötelezettség alól a végrendeleti végrehajtó sem az örökhagyó, sem az örökös által előre fel nem menthető.

1927. §.

A végrendeleti végrehajtó kötelességének megszegéseért a károsított örökösnek és a hagyatéki hitelezőnek felelős.

A kötelességüket megszegő végrendeleti végrehajtótársak egyetemleg felelnek.

1928. §.

A végrendeleti végrehajtót, a mennyiben az örökhagyó másként nem rendelkezett, a hagyatéki biróság által megállapitandó megfelelő jutalomdij illeti.

1929. §.

Több végrendeleti végrehajtó, a mennyiben az örökhagyó másként nem rendelkezett, együttesen viszi a tisztet. Véleményeltérés esetében szótöbbség, szavazategyenlőség esetében a hagyatéki biróság dönt.

Ha egyik végrehajtótárs elesik, a mennyiben az örökhagyó másként nem rendelkezett, a többiek viszik a tisztet.

1930. §.

A hagyatéki biróság bármely érdekelt kérelmére elmozdithatja a végrendeleti végrehajtót, ha tisztét kellően vinni nem tudja, vagy ha kötelességét durván megszegi.

A végrendeleti végrehajtó fontos okból felmentését kérheti.

NYOLCZADIK FEJEZET.

Közös végrendelet.

1931. §.

Közös végrendeletet csak házastársak vagy jegyesek alkothatnak.

Jegyesek közös végrendelete csak az esetre érvényes, ha a házasság köztük létrejön. Egyébként a jelen fejezet szabályai ily végrendeletre is állanak.

1932. §.

Közös végrendelet csak mint irásbeli magán- vagy közvégrendelet alkotható.

A közös végrendelet aláirásának vagy a már megtörtént aláirás elismerésének, valamint annak a nyilatkozatnak, hogy az okirat az illetőnek végrendeletét tartalmazza, mindkét házastárs részéről kell történnie.

1933. §.

A közös végrendelet hatálytalan, ha alkotása után az 1817. §. eseteinek egyike beáll.

1934. §.

Ha a közösen végrendelkező házastársak egymást kölcsönösen örökösnek nevezték és a tulélőnek halála esetére mindkettejök hagyatékában mint örököst vagy hagyományost harmadik személyt részesitettek: ez utóbbi kétség esetében a tulélő házastárs örökösének vagy hagyományosának tekintendő.

1935. §.

Ha közös végrendeletben mindkét házastárs nevezett örököst vagy rendelt hagyományost és fel kell tenni, hogy egyik sem tette volna meg a maga rendelkezését a másik rendelkezése nélkül: az egyik rendelkezés hatálytalansága kétség esetében a másiknak hatálytalanságát vonja maga után.

Ily rendelkezés visszavonása csak akkor érvényes, ha a másik házastárs róla közjegyzői uton értesittetik.

A másik házastárs halála után a visszavonás csak az

1946. §. alapján és annak határozatai szerint történhetik. Ez esetben a visszavonás az elhunyt házastárs rendelkezését hatálytalanná nem teszi. Az 1943. §. megfelelően alkalmazandó.

NEGYEDIK CZÍM.

Szerződési öröklés.

1936. §.

Az örökhagyó a házastársával kötött szerződésben azt örökösnek nevezheti vagy neki hagyományt rendelhet (öröklési szerződés).

Örökhagyóul egyazon szerződésben mindkét házastárs szerepelhet (kölcsönös öröklési szerződés). Ily szerződésben mindegyik házastárs kikötheti, hogy a másiknak hagyatékában mint örökös vagy hagyományos kivüle más is részesüljön.

1937. §.

Öröklési szerződés jegyesek között is köthető. Ily szerződés csak az esetre érvényes, ha a házasság köztük létrejön. Egyébként a jelen czim szabályai a jegyesek öröklési szerződésére is állanak.

1938. §.

Más mint az 1936.—1937. §-okban jelölt tartalommal vagy más személyek közt öröklési szerződés nem köthető.

1939. §.

Öröklési szerződés csak a közvégrendelet alakiságával és az örökhagyó által személyesen köthető. Az örökhagyónak korlátlanul szerződőképesnek kell lennie.

1940. §.

Szerződési örökösnevezésre vagy hagyományrendelésre a végrendeleti örökösnevezés vagy hagyományrendelés szabályai megfelelően alkalmazandók.

1941. §.

Az örökhagyó a szerződési örökös vagy hagyományos sérelmével utóbb más végintézkedést nem tehet.

1942. §.

Öröklési szerződés az örökhagyónak élők közti rendelkezési jogát nem korlátozza.

A szerződési örökös vagy hagyományos azonban azt, a mit az örökhagyó az ő sérelmével az öröklési szerződés kijátszásául elajándékozott, a haláleset utáni egy éven belől a megajándékozottól az alaptalan gazdagodás szabályai szerint visszakövetelheti.

1943. §.

Az öröklési szerződést az 1915—1917. §-ok szerint az örökhagyó is megtámadhatja.

Az 1916. §. alapján való megtámadásra kell, hogy a kötelesrészre jogosult a megtámadáskor éljen.

Az örökhagyó megtámadási joga megszünik egy évvel, miután a kényszerhelyzet megszünt, illetőleg a való tényállás az örökhagyó tudomására jutott. Megszünik az által is, hogy a korlátlanul szerződőképes örökhagyó az öröklési szerződést helybenhagyja.

Ha az örökhagyó megtámadási joga halála előtt megszünt, az öröklési szerződést többé más sem támadhatja meg.

1944. §.

Az öröklési szerződést a felek közjegyzői okiratba foglalt szerződéssel egészben vagy részben megszüntethetik.

A részesitett házastárs e szerződést csak személyesen és csak az esetben kötheti, ha korlátlanul szerződőképes.

1945. §.

Az örökhagyó fentarthatja magának a jogot, hogy szerződési intézkedését visszavonja.

A visszavonásra a végrendelet visszavonásának szabályai megfelelően alkalmazandók.

1946. §.

Az örökhagyó a maga szerződési intézkedését visszavonhatja, ha a részesitett a szerződés megkötése után oly cselekményt követ el, mely miatt az örökhagyó tőle a kötelesrészt elvonhatja. Ha a részesitett nem tartozik a kötelesrésze jogosultak körébe, oly elbánás alá esik, mint az örökhagyó ivadéka.

A visszavonásnak végrendeletben kell történnie, és ha a másik házastárs él, a visszavonásról közjegyző utján értesitendő.

Az ok valódiságának bizonyitása azt terheli, a ki a visszavonásra hivatkozik.

1947. §.

Ha a kölcsönös öröklési szerződésnek valamely intézkedése más mint az 1946. §. okából hatálytalan, a mennyiben a felek más akarata ki nem tünik, az egész szerződés hatálytalan.

1948. §.

Az örökhagyó az öröklési szerződéssel egyazon okiratban minden egyoldalu rendelkezést is megtehet, mely végrendeletben tehető.

Az ilyenre ugyanaz áll, mint ha külön végrendeletben tétetett volna.

Ha a felek a szerződést megszüntetik, vagy ha a szerződés visszavonás által megszünik, vagy az 1846. §. szerint hatálytalan: a mennyiben az örökhagyó más akarata ki nem tünik, az egyoldalu rendelkezés is hatálytalan.

1949. §.

Oly szerződési végintézkedés, mely mint ilyen érvénytelen, de a végrendelkezés kellékeinek megfelel, a mennyiben az örökhagyó más akarata ki nem tünik, mint végrendelkezés fentartandó.

1950. §.

Semmis oly szerződés, mely által valaki arra kötelezi magát, hogy valamely végintézkedést tegyen vagy ne tegyen, visszavonjon vagy vissza ne vonjon.

1951. §.

Semmis oly szerződés, melyet még élő örökhagyó utáni öröklés tárgyában oly személyek kötnek, kik törvényi örökösei körébe nem tartoznak.

1952. §.

Halálesetre szóló ajándékozásra, ha élők közt foganatosittatik, az ajándékozási szerződés, ellenkező esetben a végintézkedés szabályai alkalmazandók.

ÖTÖDIK CZÍM.

Kötelesrész.

1953. §.

Az örökhagyónak azt az ivadékát, a ki végintézkedés hiányában törvényi örököse lenne, kötelesrészül törvényi örökrésze értékének fele illeti.

1954. §.

Az örökhagyó házastársát, ha végintézkedés hiányában ő lenne a törvényi örökös, kötelesrészül a hagyaték felének haszonélvezete illeti.

1955. §.

Az örökhagyó szülőjét, ha végintézkedés hiányában ő vagy az örökhagyó házastársa lenne a törvényi örökös, kötelesrészül illeti annak az értéknek a fele, mely a haláleset előtti harminczkét év alatt róla vagy elődjéről az örökhagyóra szállt (1811—1814. §-ok).

E kötelesrész a hagyaték felének értékét meg nem haladhatja.

Ha mindkét szülőnek kötelesrésze a hagyaték felének értékéből ki nem kerül, aránylagos leszállitásnak van helye.

1956. §.

Az 1953—1955. §-okban emlitett személyeket kötelesrész nem illeti, ha az alapjául szolgáló törvényi örökösödés azért nyilt volna meg, mert a közelebbi törvényi örökös a törvényi örökösödésből kirekesztetett vagy az örökséget visszautasitotta.

1957. §.

Házastársi és szülői kötelesrész találkozása esetében a házastárs kötelesrésze a hagyaték felének csak arra a részére terjed, mely a szülői kötelesrész levonása után fenmarad.

1958. §.

Az özvegyet özvegysége idejére kötelesrészül illeti:

1. ha házastársi kötelesrész nem illeti, a hagyatéknak a

illő tartás mértékeig való haszonélvezete, mely azonban a hagyaték felén tul nem terjedhet;

2. ha a házastársi kötelesrész a szülői kötelesrészszel való találkozás vagy az 1980. §. második bekezdése esetében az illő tartás mértékét el nem érné: a haszonélvezetnek e mértékig való kiegészitése. E kiegészités első sorban a szülő kötelesrészét terheli. A házastársi és özvegyi kötelesrész együttvéve a hagyaték felének haszonélvezetén tul nem terjedhet.

1959. §.

A házastársi és az özvegyi kötelesrészt az örökösök egyértelmüleg pénzbeli járadékká változtathatják.

E járadék biztositandó és negyedévi előleges részletekben fizetendő.

1960. §.

A kötelesrész kiszabásának alapjául első sorban a hagyaték halálesetkori állapotában és értékében szolgál. Ez értékből az örökhagyó tartozásai és a hagyatéki költségek levonandók.

Halasztó feltételtől függő vagy egyébként bizonytalan jogok és kötelezettségek számitáson kivül maradnak, bontó feltételtől függők számitásba veendők; a bizonytalanság eldőltével kiegyenlitésnek van helye.

1961. §.

Az 1960. §. szerint kiszámitott hagyatéki értékhez hozzászámitandók:

1. ivadék kötelesrészének kiszabása esetében az oly adományok adományozáskori értéke, melyeket a kötelesrész kiszabásánál számitásba veendő ivadékok (1963. §.) törvényi öröködés esetében osztályrabocsátani kötelesek; más ivadékot terhelő osztályrabocsátási érték hozzászámitás tárgyát csak akkor képezi, ha neki kötelesrészre jogositott ivadéka van;

2. az oly adományok adományozáskori értéke, melyeket az örökhagyó a kötelesrészre jogosultnak azzal a kikötéssel adott, hogy a kötelesrészbe betudassanak.

1962. §.

A kötelesrészre jogosult kivánatára hozzászámitandó a hagyatéki értékhez az örökhagyó halála előtti tiz éven belől

tett minden egyéb ajándékozása is az ajándékozáskori érték szerint.

Az örökhagyónak vagyonához mért alkalmi, valamint olyan ajándékozásai, melyek a megajándékozottól vagy örökösétől ingyenes uton a hagyatékba visszatérültek, a jelen czim körében ajándékozásnak nem tekintendők.

1963. §.

Az ivadék kötelesrészének alapjául szolgáló törvényi örökösödési hányad megállapitásánál számitásba jön az is, a kit az örökhagyó a törvényi örökösödésből kirekesztett vagy a ki az örökséget visszautasitotta.

Oly ivadék, a kitől az örökhagyó a kötelesrészt jogszerüen elvonta vagy a ki a kötelesrészről lemondott, nem jön számitásba.

1964. §.

A kötelesrészbe betudandó annak az adománynak az adományozáskori értéke:

1. melyet a kötelesrészre jogosult ivadék törvényi öröklés esetében osztályrabocsátani köteles;

2. melyet az örökhagyó a kötelesrészre jogosultnak oly kikötéssel adott, hogy a kötelesrészbe betudassék.

Az 1962. §. alapján kiszámitott kötelesrészbe betudandó minden egyéb ajándék is, melyet a kötelesrészre jogosult az örökhagyótól a haláleset előtti tiz éven belől kapott.

1965. §.

A kötelesrész akár végintézkedés által, akár a törvényi öröklésnek egészben vagy részben érintetlen hagyása által hagyható hátra. A kötelesrészbe számit mindaz is, a mit a kötelesrészre jogosult helyettesitésnél vagy növedékjognál fogva a hagyatékból kap.

1966. §.

Ha a kötelesrésznél kevesebb hagyatott a jogosultra, kötelesrésze kiegészitését követelheti.

1967. §.

Ha a kötelesrész vagy kevesebb korlátolás vagy terhelés mellett hagyatott, utóbbiak nem létezőknek tekintendők.

Ha a kötelesrésznél több hagyatott korlátolás vagy terhelés mellett, vagy ha tőkeérték helyett csak haszonélvezet vagy időről-időre teljesitendő vagy érték szerint meg nem határozható hagyomány rendeltetett: a jogosult ezeket visszautasithatja és kötelesrészét követelheti.

1968. §.

Ha az örökösök mindnyájan kivánják, a kötelesrészre jogosult ivadék nem pénzben, hanem kötelesrészének megfelelő hányadban mint örököstárs természetben elégittetik ki.

1969. §.

Az örökös az őt terhelő hagyományokat és meghagyásokat, a mennyiben az örökhagyó másként nem rendelkezett, leszállithatja abban az arányban, melyben örökrésze a kötelesrész érvényesitése folytán csonkult.

Kötelesrészre jogosult hagyományossal szemben a leszállitás csak annyiban gyakorolható, hogy a hagyományos kötelesrésze megmaradjon.

Ha az örökös maga is kötelesrészre van jogositva, a hagyományokat és meghagyásokat annyira szállithatja le, hogy saját kötelesrésze megmaradjon.

1970. §.

Örököstársak közül az, a ki maga is kötelesrészre van jogositva, másnak kötelesrészeért csak annyiban felel, hogy saját kötelesrésze megmaradjon.

1971. §.

Az örökhagyó végintézkedésben rendelheti, hogy az örököstársakat egymásközti viszonyukban mily arányban terhelje a kötelesrész; különben a következő (1972., 1973.) §-ok irányadók.

1972. §.

Ha a kötelesrészre jogosult örökrésze csak egyes társörö-

kösökre szállt, a kötelesrész a nyert előny erejéig és arányában őket terheli.

1973. §.

Ha a jogosult a reáhagyottnak viszautasitása mellett követeli kötelesrészét (1967. §. második bekezdés), a nyert előny erejéig azt terheli a kötelesrész, a kinek a viszautasitás előnyére szolgált.

1974. §.

Az 1962. §. esetében a kötelesrész, a mennyiben a hagyatékból ki nem telik, a megajándékozottól az alaptalan gazdagodás szabályai szerint követelhető.

A korábban megajándékozott csak annyiban felel, a mennyiben a későbben megajándékozott nem felel. Egyszerre megajándékozottak ajándékaik arányában felelnek.

1975. §.

A kötelesrészre jogosult követelése elévül három év alatt attól az időtől fogva, mikor a jogosult a halálesetről és kötelesrésze megsértéséről értesült, legkésőbben azonban husz évvel a haláleset után.

1976. §.

A kötelesrész az ivadéktól elvonható:

1. ha az örökhagyónak vagy ivadékának vagy házastársának vagy szülőjének élete ellen tört vagy egyéb természetü büntettet vagy sulyos vétséget követett el ellenük;

2. ha az örökhagyót erőszakos módon tettlegesen bántalmazta;

3. ha az örökhagyó iránti tartási kötelezettséget sulyosan megsértette; vagy

4. ha a közerkölcsiségbe ütköző botrányos életmódot megátalkodva folytat.

1977. §.

A házastársi és az özvegyi kötelesrész a házastárstól oly cselekmény miatt vonható el, mely miatt ellene a házasság felbontása volna kérhető.

1978. §.

A kötelesrész a szülőtől az 1976. §. 1—3. pontjainak eseteiben vonható el.

1979. §.

A kötelesrész el nem vonható oly cselekmény miatt, melyet az örökhagyó megbocsátott.

Későbbi megbocsátás az elvonást hatálytalanná teszi.

1980. §.

A mennyiben a kötelesrész a közelebbi ivadéktól elvonatott, annak ivadékai követelhetik kötelesrészüket.

A mennyiben a kötelesrész az összes ivadékoktól elvonatott, a távolabbi kötelesrészre jogosultak követelhetik kötelesrészüket.

1981. §.

Az örökhagyó oly ivadékának, a ki pazarló életet folytat vagy igen eladósodott, kötelesrészét akképen korlátolhatja, hogy az ivadék halála után annak törvényi örököseit mint utóörökösöket vagy utóhagyományosokat törvényi örökrészeik arányában illesse.

1982. §.

A kötelesrész elvonásának vagy korlátolásának (1981. §.) végintézkedésben és az ok megjelölése mellett kell történnie.

Az ok valódiságának bizonyitása azt terheli, ki az elvonásra vagy korlátolásra hivatkozik.

HATODIK CZÍM.

Az öröklés joghatásai.

ELSŐ FEJEZET.

Az öröklés elfogadása és visszautasitása.

1983. §.

Az örökség az örökhagyó halálával az örökösre száll (örökség megnyilása).

1984. §.

Az örökös az örökséget visszautasithatja.

A visszautasitásnak a hagyatéki biróság előtt szóval vagy irásban kell történnie.

1985. §.

Ha az örökös az örökséget elfogadta, többé nem utasithatja vissza.

Az örökhagyó eltemettetése és a hagyaték fentartása érdekében tett halaszthatatlan intézkedések, valamint a hagyaték állása iránti nyomozások egymaguk nem tekintendők az örökség elfogadásának.

1986. §.

Az örökhagyó halálát megelőző, valamint a feltételes vagy időhöz kötött elfogadás vagy visszautasitás semmis.

1987. §.

Szerződőképtelen egyáltalán nem, korlátoltan szerződőképes csak törvényes képviselője beleegyezésével fogadhat el vagy utasithat vissza örökséget.

1988. §.

Ha ugyanaz az örökség más-más alapon illeti az örököst, ez az örökséget az egyik alapon visszautasithatja, a másikon pedig elfogadhatja.

Más-más öröklési alap: törvény, végrendelet, szerződés. Több végrendelet vagy több szerződés azonos alapot képez.

Kétség esetében a visszautasitás az örökös előtt ismert összes öröklési alapra értendő.

1989. §.

Az elfogadás vagy visszautasitás az örökség egy részére nem szoritható.

1990. §.

Ha az örököst ugyanazon az öröklési alapon különféle örökrészek illetik: az egyikkel el vannak fogadva vagy vissza vannak utasitva a többiek még akkor is, ha ezek csak ezután nyilnak az örökösre.

Oly örökrészek azonban, melyekre az örökös részben feltétlenül, részben feltételesen, vagy részben mint örökös, részben mint helyettesörökös vagy utóörökös van kinevezve, külön-külön elfogadhatók vagy visszautasithatók.

Az örökhagyó a jelen §-tól eltérőleg intézkedhetik.

1991. §.

Az elfogadás vagy visszautasitás joga az örökös örökösére száll.

Ha az örökösnek több örököse van, mindegyik a maga örökrésze arányában van jogositva az örökséget elfogadni vagy visszautasitani.

1992. §.

A hagyatéki biróság bármely érdekelt kérelmére megfelelő időt szab az örökösnek, hogy az örökség elfogadása iránt nyilatkozzék. Ha az örökös ez idő alatt nem nyilatkozik, az örökség elfogadottnak tekintendő.

Ha az örökös a határidő lejárta előtt meghal, örökösének uj határidő tüzetik.

1993. §.

Ha az örökös az örökséget visszautasitja, az örökség arra nyilottnak tekintendő, a kire nyilt volna, ha az örökhagyó halálakor a visszautasitó már nem élt volna.

A hagyatéki biróság ez utóbbit a visszautasitásról értesiti. A visszautasitó nyilatkozatot minden érdekelt megtekintheti.

1994. §.

A ki fenyegetés vagy megtévesztés folytán fogadta el vagy utasitotta vissza az örökséget, megtámadással élhet.

A visszautasitást megtámadhatja az a kötelesrészre jogosult örökös is, a kinek az örökhagyó a kötelesrésznél többet korlátolás vagy terhelés mellett hagyott hátra, ha a korlátolás vagy terhelés a visszautasitás előtt a visszautasitó tudtán kivül elesett.

1995. §.

A megtámadásnak a hagyatéki biróság előtt szóval vagy irásban kell történnie.

A megtámadásnak attól a naptól számitott három hónap alatt kell történnie, a melyen a kényszerhelyzet megszünt, illetőleg a melyen a megtámadó a megtámadás alapját képező tényről értesült.

Az elfogadást vagy visszautasitást követő harminczkét év után megtámadásnak nincs helye.

A hagyatéki biróság a megtámadásról az érdekelteket értesiti. A megtámadási nyilatkozatot minden érdekelt megtekintheti.

1996. §.

Az elfogadás megtámadása visszautasitásnak, a visszautasitás megtámadása elfogadásnak veendő.

1997. §.

A visszautasitó a visszautasitásig való eljárásaért az örökösnek a megbizás nélküli ügyvitel szabályai szerint felel.

A hagyatéki tárgyak tekintetében tett halaszthatatlan rendelkezései, valamint harmadik személynek vele mint örökössel szemben végbevitt jogügyletei a visszautasitás után is érvényben maradnak.

1998. §.

Az örökhagyó halálakor még meg nem született örökös anyja a születésig tartást követelhet a hagyatékból. Ha több az örökös, e tartás egy születendő gyermek után számitandó örökrész jövedelmét meg nem haladhatja.

1999. §.

Az államkincstár törvényi örökösödése csak akkor érvényesithető, ha a hagyatéki biróság megállapitotta, hogy más örökös nincsen.

Az államkincstár ezt az örökséget vissza nem utasithatja.

2000. §.

Örökösi bizonyitvány csak az örökség elfogadása után adható ki.

A bizonyitvány szerinti örökös javára az a vélelem áll, hogy a bizonyitványban jelölt örökjog őt illeti és hogy más, mint a benne jelölt korlátolásnak alávetve nincsen.

Ha a bizonyitvány szerinti örökös valamely hagyatéki tárgyról jóhiszemü harmadik személy javára nem ingyenes módon rendelkezik: e jogügylet az igazi örökössel szemben is hatályos. Ide tartozik az örököst illető szolgáltatás elfogadása is.

2001. §.

Az utóörökösre az örökség az utóörökösödés esetének beálltával nyilik meg.

Ha az utóörökös az örökséget visszautasitja, az örökség az örökösnél marad, hacsak máskép nem rendelkezett az örökhagyó.

Ha az utóörökösödés esetének beálltakor az utóörökös még méhmagzat, anyja az 1998. §. szerinti tartást követelheti.

Egyébként a jelen fejezet előző §-ai az utóörökösre megfelelően alkalmazandók.

2002. §.

A hagyományos követelése az örökhagyó halálával keletkezik (hagyomány megnyilása).

2003. §.

Ha a hagyomány valamely jövendő tény vagy időpont beálltára szól, csak ennek beálltával nyilik meg.

Ide tartozik oly hagyomány is, mely a halálesetkor még meg nem fogant vagy jövő tény által meghatározandó személy javára rendeltetik.

2004. §.

Ha a hagyomány az örökhagyó halála utáni harminczkét éven belől meg nem nyilik, a hagyomány hatálytalanná válik.

E szabály nem alkalmazandó, ha a terhelt vagy a hagyományos oly ember, a ki az örökhagyó halálakor él és a hagyomány megnyiltát megéri.

2005. §.

A hagyományos a hagyományt visszautasithatja. Ha elfogadta, többé nem utasithatja vissza.

Az elfogadás és a visszautasitás azzal szemben jelentendő ki, kit a hagyomány terhel.

Az 1986., 1987., 1989., 1991., 1994. §-ok és az 1993. §. első bekezdése megfelelően alkalmazandók.

2006. §.

A kötelesrész iránti követelés az örökhagyó halálával nyilik meg.

A kötelesrész visszautasitás tárgyát nem képezi.

MÁSODIK FEJEZET.

Az örökös jogi helyzete hagyatéki hitelezővel szemben.

2007. §.

Hagyatéki tartozások:

1. az örökhagyó illő temetésével, a hagyaték biztositásával, kezelésével és felszámolásával járó költségek (hagyatéki költségek);

2. az örökhagyó tartozásai;

3. a kötelesrészen, hagyományon, meghagyáson alapuló kötelezettségek.

2008. §.

Hagyatéki tartozásokért az örökös a hagyatékkal felel.

2009. §.

Az örökös a hagyatéki hitelezőkkel szemben a hagyaték kezelője. E minőségében az örökség elfogadásáig való eljárásáért a megbizás nélküli ügyvitel, az elfogadás után való eljárásáért pedig a megbizás szabályai szerint felel.

2010. §.

Az örökhagyó és örökös közt fennállott vagyoni jogok és kötelességek a hagyatéki hitelezőkkel szemben meg nem szünteknek tekintendők.

2011. §.

Hagyatéki hitelező követelését az örökös követelése ellenében csak az örökös beleegyezésével számithatja be.

Az örökös hitelezője követelését a hagyaték követelése ellenében a hagyatéki hitelezőkkel szemben be nem számithatja.

2012. §.

A ki érdekét valószinüsiti, a hagyatéki biróságnál a hagyaték leltározását kérheti.

Az örökös a hagyaték tárgyait és kötelezettségeit tudomása szerint bemondani, esetleg helyesbiteni és bármely érdekelt kivánatára esküvel megerősiteni köteles.

2013. §.

A leltárt megtekintheti mindenki, ki érdekét valószinüsiti.

2014. §.

A leltár azt a vélelmet alapitja meg, hogy a benne foglaltakon kivül más hagyatéki tárgy nem maradt.

Ha leltár nincs, valamint ha az örökös a 2012. §. szerint elrendelt esküt le nem teszi, a vélelem az, hogy a hagyaték a hagyatéki tartozásokat fedezi.

2015. §.

Mig az örökös felteheti, hogy a hagyaték az örökhagyó tartozásait és a hagyatéki költségeket fedezi, ezeket sorrend megtartása nélkül kielégitheti.

Ellenkező esetben csődöt kérni köteles.

Az első bekezdés esetében a ki nem elégitett hitelezőnek a kielégitett ellenében visszkeresete nincsen.

2016. §.

Ha a hagyaték a 2015. §-ban jelölt hagyatéki tartozásokon felül a kötelesrészek, hagyományok és meghagyások kielégitésére nem elegendő, ezeknek kielégitése abban a sorrendben és arányban történik, mint a csődben.

2017. §.

Örököstársak a közös hagyatéki tartozásokért örökrészeikkel egyetemleg felelnek.

2018. §.

A hagyaték gondnoki felszámolása elrendelendő:

1. ha az örökös kéri; ha több az örökös, csak az osztály megejtéséig és együttesen kérhetik;

2. az örökhagyó halálától számitott egy éven belül minden hagyatéki hitelező kérelmére, ha valószinüsiti, hogy kielégitését az örökös magatartása vagy vagyoni helyzete veszélyezteti;

3. ha az örökhagyó egész vagyonáról rendelkezett, de örököst nem nevezett.

2019. §.

A gondnoki felszámolás elrendelését a hagyatéki biróság a hivatalos hirlapban közzéteszi és a hagyatéki ingatlanokra és ingatlant terhelő jogokra telekkönyvileg följegyezteti.

2020. §.

Felszámoló gondnokul az eset körülményei szerint az örökös vagy valamely örököstárs is rendelhető.

Ha az örökhagyó végrendeleti végrehajtót nevezett, a hagyatéki biróság rendszerint ezt rendeli felszámoló gondnokul.

2021. §.

A gondnoki felszámolás tartama alatt az örökösnek a hagyaték tekintetében nincs kezelési vagy rendelkezési joga.

2022. §.

A felszámoló gondnok a hagyatékot leltár mellett átveszi, biróság előtt és azon kivül képviseli, kezeli és a hagyatéki hitelezők kielégitésére forditja, a vitás vagy még nem esedékes tartozásokat biztositja és a maradékot az örökösnek kiadja.

Hagyatéki ingatlanokat az örökösök beleegyezése nélkül csak közárverés utján adhat el.

A 2015. és 2016. §-ok megfelelően alkalmazandók.

2023. §.

A felszámoló gondnok a hagyatéki biróság felügyelete alatt áll; eljárásáért az örökösnek és a hagyatéki hitelezőknek felelős.

HARMADIK FEJEZET.

Az örököstársak egymásközti jogi helyzete.

2024. §.

Az örököstársakat a hagyatéki jogok, és egymásközti viszonyukban a hagyatéki tartozások is örökrészeik arányában illetik.

E közösség tekintetében az 1732—1744. §-ok szabályai

a következő (2025—2034.) §-okban foglalt eltérésekkel alkalmazandók.

2025. §.

Az örökhagyó halálától számitott hat hónapon belül osztálynak csak valamennyi örököstárs beleegyezésével van helye.

Gondnoki felszámolás tartama alatt osztálynak nincs helye.

2026. §.

A mennyiben az örökrészek méhmagzat várható születése miatt határozatlanok, e határozatlanság eldőléséig osztálynak nincs helye.

2027. §.

Minden örököstárs követelheti, hogy a hagyatéki tartozásokat osztály előtt kiegyenlítsék vagy biztositsák.

2028. §.

Az osztály a hagyaték vagy egyes tárgyai tekintetében az örökhagyó rendelkezése által a haláleset utáni legfeljebb harminczkét évi tartamra zárható ki.

2029. §.

Az osztály módjára nézve az örökhagyó végrendelete irányadó; különben az örököstársak egyezkedésének tárgya.

A mennyiben a végrendelet rendeli, vagy az örököstársak nem egyezkedhetnek, az osztályt a biróság végzi.

Ez esetben is első sorban a végrendelet intézkedései, ilyenek hiányában a következő 2030—2034. §. szabályok irányadók.

2030. §.

Hagyatéki tárgyak árverésében első sorban csak az örököstársak, mások pedig csak akkor vehetnek részt, ha a birói becsértéket egyik örököstárs sem igéri.

2031. §.

Oszthatatlan valamint oly hagyatéki tárgyak tekintetében, melyek együttmaradását az örököstársak kivánják, a biróság bármely örököstárs kérelmére osztálytervet készithet, mely mellett azokat, esetleg kiegyenlitési érték megállapitásával, annyi osztály-

részbe sorozza, a hány az örökösödési hányad. Az ilyen osztályrészekhez kiegyenlitésül egyes hagyatéki követelések vagy tartozások is egészben vagy az örökösödési hányadoktól eltérő részekben csatolhatók.

Ha az örököstársak meg nem egyezhetnek, hogy melyiket melyik osztályrész illesse, sorshúzás dönt.

2032. §.

Követelések, melyek az örökhagyót egyik örököstárs ellenében illették, rendszerint ennek osztályrészébe számitandók be.

2033. §.

Az örökhagyónak zálogjoggal vagy jelzálogjoggal biztositott adósságát rendszerint az az örököstárs vegye át, a kinek a zálog vagy jelzálog jut osztályul.

2034. §.

Az örökhagyó vagy családja személyes viszonyaira vagy az egész hagyatékra vonatkozó iratok közösek maradnak.

A hagyaték egyes tárgyaira vonatkozó iratok azokat az örököstársakat illetik, a kiknek e tárgyak osztályul jutottak.

2035. §.

Ivadékok, kik a törvény vagy az örökhagyó végintézkedése alapján a törvényi örökösödés szabályai szerint örökösödnek, egymás irányában osztályrabocsátani tartoznak, a mit az örökhagyótól életében osztályba kaptak.

Ide tartoznak kétség esetében a kiházasitás, önálló háztartás, üzlet, életpálya kezdésére, folytatására kapott adományok, nem ellenben az ellátási, kiképzési költség, alkalmi és szokásos ajándékok.

2036. §.

Távolabbi ivadék osztályrabocsátani tartozik azt is, a mit törzselődje osztályrabocsátani tartoznék, vagy ivadékaira ki nem ható lemondása fejében kapott.

2037. §.

Az osztályrabocsátás ugy történik, hogy az osztálybakapott adományok adományozáskori értéke az ivadékok közt

felosztandó tömeghez hozzászámittatik, az osztályrabocsátónak osztályrészéből pedig levonatik.

2038. §.

Ha egyik örököstárs által osztályrabocsátandó érték többet tesz ki, mint osztályrésze, a többletet megtériteni nem köteles. Az őt terhelő osztályrabocsátási érték ilyenkor a tömeghez nem számittatik és a tömeg csak a többi örököstárs közt oszlik meg.

2039. §.

Az örököstársak az osztálybakapott adományokat egymás előtt felfedezni kötelesek.

NEGYEDIK FEJEZET.

Az örökös jogi helyzete hagyatéki birtokossal szemben.

2040. §.

A ki őt meg nem illető örökösödési jog alapján a hagyatékot az örököstől egészen vagy részben elvonta (hagyatéki birtokos), azt az alaptalan gazdagodás szabályai szerint kiadni köteles.

2041. §.

Az örökös követelheti, hogy a hagyatéki birtokos a hagyaték tárgyainak mibenlétét és hollétét tudomása szerint felfedezze és a hagyatékra vonatkozó eljárásáról számot adjon.

Ugyanerre köteles az is, a ki nem örökösödési jog alapján vont el hagyatéki dolgot az örökös elől.

2042. §.

A hagyatéki birtokos a 2040. §. szerint felel akkor is, ha az örökös nem a hagyaték elvonása, hanem egyes hagyatéki tárgyhoz való külön joga alapján lép fel ellene.

2043. §.

A jelen fejezet szabályai megfelelően alkalmazandók, ha élő ember holttá nyilvánittatott és vagyonát a birtokostól visszaköveteli.

SAJTÓHIBÁK:

49. §. 2. sorában	törvényes	helyett	olvasd	törvényi
172. §. 2. „	házásságtörést	„	„	házasságtörést
173. §. 1. „	egyenlőnek	„	„	egyenlőknek
207. §. 1. „	belegyezésével	„	„	beleegyezésével
248. §. 5. „	232. §.	„	„	242. §.
250. §. ut. előtti sorában	vagyon	„	„	vagyona
306. §. 4. sorában	jo nyilatkozatot	„	„	jognyilatkozatot
319. §. 5. „	fellálitott	„	„	felállitott
324. §. ut. előtti sorában	szeződésben	„	„	szerződésben
359. §. 3. sorában	méhmagzata	„	„	méhmagzat
413. §. 10. pontjában	bemutatóra	„	„	előmutatóra
445. §. 1. sorában	Fell	helyett	olvasd	Fel
492. §. 3. „	öszeköttetés	„	„	összeköttetés
591. §. 1. „	575. §. első bekezdésén	„	„	575. §-on
615. §. 1—2. „	kincset azt keres	„	„	kincset keres, azt
710. §. 4. „	726—728. §-ok	„	„	725—728. §-ok
856. §. ut. bek. 5. sorában	jelzálog	„	„	jelzálogjog
934. §. 1. sorában	hatályosssá	„	„	hatályossá
1158. §. 2. „	teli	„	„	tel-
1158. §. 3. „	tehet-	„	„	teheti
1240. §. ut. előtti sorában	kel	„	„	kell
1360. §. 3. „	mennyiségében	„	„	mennyiségben
1958. §. 2. „	hagyatéknak a	„	„	hagyatéknak az
2029. §. ut. előtti „	szabályok	„	„	szabályai

